VANTAAN HYVINVOINTI-SUUNNITELMA

VANDAS VÄLFÄRDSPLAN
VANTAA'S PLAN ON WELLBEING

2023–2025

Vantaa
Vanda

SISÄLLYS

VANTAAN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2023–2025
VANDAS VÄLFÄRDSPLAN 2023–2025
VANTAA'S PLAN ON WELLBEING 2023–2025

APULAISKAUPUNGINJOHTAJAN TERVEISET 3

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ 4

SAMMANFATTNING PÅ SVENSKA 7

SUMMARY IN ENGLISH 8

VANTAAN VÄESTÖ 9

1 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TAUSTA 11
- 1.1 Hyvinvoinnin tila Vantaalla 12
- 1.2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteet 15
- 1.3 Hyvinvointisuunnitelman tehtävä, tavoitetilat ja toteutus 19

2 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNAN TEHTÄVÄNÄ 22

3 HYVINVOINTITYÖ VANTAALLA 24
- 3.1 Hyvinvointityön toimintamalli 25
- 3.2. Vaikuttamistoimielimet osana hyvinvointityötä 26
- 3.3 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kaupungin muissa ohjelmissa ja suunnitelmissa 28

4 HYVINVOINTISUUNNITELMAN PÄÄMÄÄRÄT JA TOIMENPITEET 31
- Hyvinvointisuunnitelman toteutus, seuranta ja arviointi 32

LIITE 1 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 34

LIITE 2 TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 63

LIITE 3 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTISUUNNITELMA 90

LIITE 4 OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN ESIOPETUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

LIITE 5 OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN PERUSOPETUKSEN JA VALMISTAVAN OPETUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

LIITE 6 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN NUORTEN LUKIOKOULUTUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

LIITE 7 OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

LIITE 8 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN AIKUISTEN LUKIOKOULUTUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

APULAISKAUPUNGINJOHTAJAN TERVEISET

Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tärkeimpiä tehtäviä. Sen eteen teemme kaupungilla joka päivä töitä jokaisella palvelualueellamme. Tämän hyvinvointisuunnitelman tehtävä on auttaa meitä huomioimaan juuri tällä hetkellä asukkaiden hyvinvoinnin kannalta oleellisia kipupisteitä ja asettamaan niihin liittyviä yhteisiä tavoitteita, joita kohden eri palveluiden keinoin etenemme. Hyvinvointisuunnitelma koostuu yleisestä osasta ja kolmesta ikäryhmittäin jaotellusta erillisestä hyvinvointisuunnitelmasta: lapset, nuoret ja lapsiperheet; työikäiset ja nuoret aikuiset sekä ikääntyneet. Näiden lisäksi kokonaisuuteen liitetään myöhemmin muun muassa vammaispoliittinen ohjelma.

Vuoden 2023 alusta alkaen, hyvinvointialueuudistuksen myötä, hyvinvointityö on järjestetty kaupungilla hieman uudella tavoin. Kaupunkikulttuurin toimiala muuttui kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialaksi ja otti kokonaisvastuun hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaiskoordinoinnista ja johtamisesta. Uudessa hyte-työn rakenteessamme on sekä kaupunkitasoiset hyvinvointisuunnitelmat että yhteistyötä ohjaava työskentelyrakenne jaoteltu ikäryhmittäin, jotta kokonaisuus olisi selkeämpi ja yhteistyö helpompaa.

Iso julkisen sektorin rakenneuudistus, sotepalveluiden siirto hyvinvointialueille, on johtanut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen roolin vahvistumiseen, kun se rajapinnalle sijoittuvana kokonaisuutena saa nyt entistä enemmän huomioita ja siihen kohdistuu uusia lakisääteisiä velvoitteita. Tässä tilanteessa meidän on mahdollista rakentaa entistä toimivampi kokonaisuus, jossa hoidamme tämän elintärkeän tehtävän entistä huolellisemmin. Vantaan ja Keravan kaupunkien, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sekä HUSin kesken hyte-työn yhdessä kehittäminen on lähtenyt liikkeelle erittäin hyvissä merkeissä.

Tämä hyvinvointisuunnitelma kuvaa vain pientä osaa siitä työstä, jota kaupungilla tehdään joka päivä asukkaidemme hyvinvoinnin eteen. Suurin osa työstä tapahtuu arjen työssä, muun muassa varhaiskasvatuksessa, liikuntapaikoilla, nuorisotiloilla, kirjastoissa, kulttuuritapahtumissa, asukastiloilla, pyöräteillä, puistoissa ja oppilaitoksissa. Tässä suunnitelmassa on pyritty nostamaan esiin muutamia juuri nyt olennaisia kaupunkitasoisia tavoitteita ja luomaan niihin erityisiä tekoja, joita suunnitelman puitteissa tulevina vuosina erityisesti tehdään.

Lähdetään tämän laajan hyvinvointisuunnitelmien kokonaisuuden myötä tekemään yhdessä kumppaniemme kanssa entistä kunnianhimoisempaa hyvinvointityötä!

Riikka Åstrand
apulaiskaupunginjohtaja
Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala
Vantaan kaupunki

Selkokielinen tiivistelmä Vantaan kaupungin hyvinvointisuunnitelmasta

Miten edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä?

Tammikuusta 2023 alkaen
sosiaalipalvelut, terveyspalvelut sekä pelastustoimi
siirtyivät pois Vantaan kaupungin palveluista.
Nyt Vantaan ja Keravan hyvinvointialue järjestää ne.

Vantaan kaupungilla on edelleen velvollisuus
edistää Vantaan asukkaiden
terveyttä ja hyvinvointia.
Tämä tarkoittaa esimerkiksi
mahdollisuuksia harrastaa liikuntaa,
turvallista elinympäristöä
ja mahdollisuutta tehdä mukavia asioita
yhdessä muiden kanssa.

Seuraavaksi kerromme 10 asiaa,
joiden avulla Vantaan kaupunki edistää
Vantaan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä
vuosina 2023–2025.
Vantaa tekee näitä asioita
yhdessä järjestöjen, seurakuntien,
Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen
sekä muiden kumppanien kanssa.

Näin edistämme Vantaan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä vuosina 2023–2025

1. Vahvistamme asukkaiden työkykyä ja toimintakykyä.

Esimerkiksi:

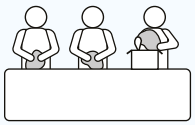

- Vantaalla on nuoria,
  joilla ei ole työpaikkaa tai opiskelupaikkaa.
  Autamme heitä löytämään
  työpaikan tai opiskelupaikan.

- Kannustamme ikääntyneitä eli vanhoja ihmisiä
  harrastamaan liikuntaa.
  Järjestämme heille
  lisää ohjatun liikunnan ryhmiä.

2. Vahvistamme Vantaan asukkaiden mielen hyvinvointia.

Esimerkiksi:

- Järjestämme tukiryhmiä lukion opiskelijoille,
  joilla on ongelmia
  mielen hyvinvoinnin kanssa.
  Autamme heitä,
  jotta he eivät keskeytä opintoja.

- Järjestämme koulutusta
  Vantaan kaupungin työntekijöille
  mielen hyvinvoinnista
  ja sen edistämisestä.
  Siten he osaavat paremmin auttaa ihmisiä,
  joilla on ongelmia.

SELKO

3. Tuemme Vantaan asukkaiden terveellisiä elintapoja.

Esimerkiksi:

- Kannustamme lapsia ja nuoria harrastamaan arkiliikuntaa. Arkiliikuntaa on esimerkiksi pyöräily ja kävely kouluun.
- Jatkamme hyvinvointimentorointia. Mentoroinnissa ihminen saa apua, jotta hän liikkuisi enemmän ja söisi terveellisemmin.

4. Vahvistamme kaiken ikäisten Vantaan asukkaiden hyvinvointia liikunnan ja kulttuurin avulla.

Esimerkiksi:

- Järjestämme Euroopan urheiluviikolla syyskuussa 2023 urheilutapahtuman 3.–6.luokan oppilaille.
- Järjestämme ilmaisia taidetapahtumia ja kulttuuritapahtumia.

5. Tuemme Vantaan asukkaiden ja yhteisöjen mahdollisuuksia tehdä erilaisia asioita yhdessä. Haluamme, että kukaan ei jää yksin.

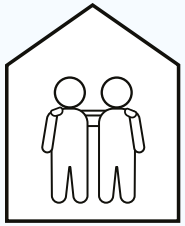

Esimerkiksi:

- Tarjoamme asukkaille tiloja, joissa he voivat järjestää esimerkiksi tapahtumia, kerhoja tai harrastusryhmiä.
- Järjestämme lapsiperheille ohjattua liikuntaa.

6. Edistämme Vantaan asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Esimerkiksi:

- Järjestämme yhteisiä tapahtumia ja juhlia, esimerkiksi kesäpäivä rannalla ja joululaulutapahtuma.
- Kannustamme lapsia ja nuoria järjestämään itse esimerkiksi tapahtumia tai kirpputoreja.

SELKO

7. Kannustamme kuntalaisia huolehtimaan yhteisestä ympäristöstä.

Esimerkiksi:

- Järjestämme asukkaiden kanssa tapahtumia, joissa siivotaan roskia luonnosta yhdessä.
- Parannamme kouluruoan laatua, erityisesti kasvisruoan.

8. Edistämme turvallisuuden tunnetta ja yhdenvertaisuutta.

Esimerkiksi:

- Otamme käyttöön turvallisemman tilan periaatteet kaikissa kaupungin tiloissa. Turvallisempi tila tarkoittaa, että kaikilla on hyvä ja turvallinen olla muiden kanssa. Esimerkiksi rasismi tai kiusaaminen eivät ole sallittuja.

9. Tarjoamme Vantaan asukkaille koulutusta.

Esimerkiksi:

- Järjestämme ilmaisia luentoja erilaisista teemoista kirjastoissa ja Vantaan aikuisopistossa.
- Tarjoamme lapsille ja nuorille taiteen opetusta Vantaan kuvataidekoulussa, Vantaan musiikkiopistossa ja Vantaan aikuisopistossa.

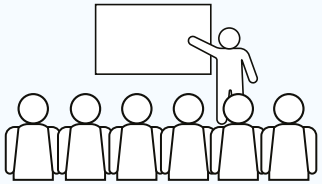

10. Tarjoamme muunkielisille asukkaille kielikoulutusta ja lisäämme kulttuurienvälistä ymmärrystä.

Esimerkiksi:

- Järjestämme tapahtumia, joissa voi oppia muista kulttuureista: esimerkiksi ruoanlaittoa yhdessä.
- Järjestämme suomen kielen kursseja Vantaan osaamiskeskuksessa.

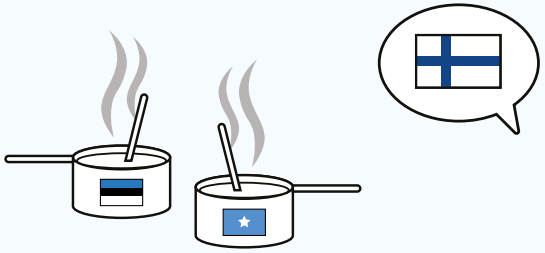

Lue lisää yleiskielellä siitä, miten edistämme eri ikäisten Vantaan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä:

- lapset ja nuoret sivu 31
- työikäiset ja nuoret aikuiset sivu 60
- ikääntyneet eli vanhat ihmiset sivu 87.

SELKO

SAMMANFATTNING PÅ SVENSKA

En av kommunens viktigaste uppgifter är att främja invånarnas välbefinnande och hälsa. Vandas särdrag med avseende på främjandet av välbefinnande och hälsa är kulturell och språkilig mångfald. Arbetet med främjandet av välbefinnande och hälsa kallas hyte-arbetet. Dessa särdrag syns i hyte-arbetet på så sätt att man fäster särskild uppmärksamhet bland annat vid tillgången till tjänster för olika befolkningsgrupper.

I och med välfärdsområdesreformen överfördes social- och hälsovårdsservicen samt räddningsväsendet till Vanda och Kervo välfärdsområde från början av 2023. Vanda stads arbete för att främja välbefinnande och hälsa fortsätter dock. Kommunen utför sitt välfärdsarbete/ arbete med välbefinnande och hälsa bland annat inom följande områden: fostran, utbildning, kultur, fysisk aktivitet, främjande av delaktighet och gemenskap samt en trygg livsmiljö.

Välfärdsplanen baserar sig på forskningsrön. Bakgrundsuppgifterna i denna välfärdsplan har utgjorts av välfärdsberättelsen och välfärdsöversikterna för åren 2020–2022. Utöver detta påverkas innehållet i välfärdsplanen av lagstadgade noteringar samt kommentarer och förslag om delaktiggörande av påverkansorganen, organisationerna och kommuninvånarna.

I välfärdsplanen synliggörs hur kommunen främjar invånarnas välbefinnande och hälsa både på egen hand och tillsammans med organisationer och andra samarbetsparter samt välfärdsområdet. I textavsnitten i den allmänna delen och i de åldersgruppsspecifika planerna berättar vi på ett allmänt plan om Vandas arbete för att främja välbefinnande och hälsa. Åtgärderna och insatserna är speciella lyft som vi vill fästa särskild uppmärksamhet vid under de kommande åren.

Välfärdsplanens fokus ligger på tre strategiska mål:

1. främja alla kommuninvånares välbefinnande och minska välfärdsskillnaderna
2. stärka trygghetskänslan
3. säkerställa smidiga tjänster i samarbete med välfärdsområdet och andra samarbetspartner

Dessa strategiska mål konkretiseras i välfärdsplanen som åtgärder och åtgärderna i sin tur som konkreta insatser enligt åldersgrupp.

Åtgärder i välfärdsplanen 2023–2025:

Arbete och utkomst

Åtgärd 1: Vi stärker invånarnas arbets- och funktionsförmåga genom heltäckande tjänster.

Hälsa

Åtgärd 2: Vi stärker kommuninvånarnas psykiska välbefinnande.
Åtgärd 3: Vi stöder kommuninvånarnas hälsosamma levnadsvanor.
Åtgärd 4: Vi stärker välbefinnandet genom fysisk aktivitet och kultur under hela livscykeln.

Samhällsgemenskap

Åtgärd 5: Vi stöder invånarnas och sammanslutningarnas verksamhetsmöjligheter så att ingen blir ensam.
Åtgärd 6: Vi främjar kommuninvånarnas erfarenheter av delaktighet och gemenskap.

Livsmiljö

Åtgärd 7: Vi uppmuntrar kommuninvånarna att ta hand om den gemensamma miljön.
Åtgärd 8: Vi främjar känslan av trygghet och jämlikhet.

Livslångt lärande

Åtgärd 9: Vi upprätthåller och främjar kommuninvånarnas kompetens och erbjuder mångsidig utbildning för alla åldrar.
Åtgärd 10: Vi stärker förtroendet för och delaktigheten i samhället hos invånare med andra språk än finska, svenska, samiska eller teckenspråk som modersmål genom att erbjuda språkutbildning och öka den interkulturella förståelsen.

Under de åtgärder som beskrivs ovan följer de konkreta insatserna i de åldersgruppsspecifika välfärdsplanerna. De konkreta insatserna är 74 till antalet. Välfärdsplanen består av en allmän del och tre välfärdsplaner som indelas efter åldersgrupperna barn och unga, personer i arbetsför ålder och unga vuxna samt seniorer. Utöver dessa fogas ett handikappolitiskt program och utbildningsanordnarens studerandevårdsplan senare till helheten.

Välfärdsplanen följs upp och utvärderas enligt tidtabellen för utvärdering av fullmäktigeperiodens strategi. De åldersspecifika sakkunniggrupperna följer årligen upp hur åtgärderna för välfärdsplanens olika åldersgrupper genomförs och rapporterar hur åtgärderna framskrider åt ledningsgruppen för Ett Vanda som stärker välfärden samt åt Vanda stads lagstadgade och övriga påverkansorgan.

SUMMARY IN ENGLISH

Residents' health and welfare constitutes one of municipalities' most important tasks. From the perspective of health and welfare promotion work, Vantaa's special characteristics are cultural and linguistic diversity and strong regionalization. These characteristics are seen in our health and welfare promotion work, for instance, in the fact that accessibility of services by different population groups is paid special attention to.

Due to the wellbeing services county reformation, health and social welfare services and rescue operations were transferred to the responsibility of Vantaa and Kerava wellbeing services county's responsibility as of the beginning of 2023. Nevertheless, the City of Vantaa's health and welfare promotion work still continues. The city conducts its welfare work on upbringing, education, sports, inclusion, and community togetherness, as well as safe environment.

Plan on Wellbeing is based on research. The background documents of this welfare plan were the welfare account and reviews conducted in 2020-2022. In addition, the contents of the welfare plan are dictated by legislation, as well as comments and suggestions gained by influencing bodies, organizations and residents.

The welfare plan states how the city promotes the residents' welfare and health both independently and in cooperation with organizations, other partners, and the wellbeing services county. The general part and the age-group-specific plans tell on a general level about Vantaa's health and welfare promotion work. The measures and acts are the ones we wish to pay special attention to during the following years.

The welfare plan has three strategic goals:

1. To promote all the residents' welfare and to bridge welfare gaps
2. To bolster the sense of security
3. To ensure flexible services in cooperation with the wellbeing services county and other partners.

These strategic goals are turned into measures in the welfare plan, and the measures are turned into age-group-specific concrete acts.

Measures of the 2023-2025 welfare plan:

Employment and Livelyhood

Measure 1: We boost the residents' work and functional capacities by comprehensive services.

Health

Measure 2: We bolster the residents' mental wellbeing.
Measure 3: We support the residents' healthy lifestyles.
Measure 4: We bolster wellbeing with the help of physical exercise and culture throughout one's life cycle.

Social Inclusion

Measure 5: We support the residents' and communities' functional options, so that nobody will be left alone.
Measure 6: We promote the residents experiences of involvement and sense of community.

Living Environment

Measure 7: We encourage the residents to care for our shared environment.
Measure 8: We promote the sense of security and non-discrimination.

Life-long Learning

Measure 9: We maintain and promote the residents' competence and offer versatile education for people of all ages.
Measure 10: We bolster non-native speakers trust and involvement in society by offering language training and by increasing inter-cultural understanding.

The above-mentioned measures will also include concrete acts of the age-group-specific welfare plans, which amount to altogether 74 plans. The welfare plan consists of a general part and three age-group-specific welfare plans: children, the young, and families with children; working-age people and young adults; as well as the elderly. These will later on be supplemented by a program for the disabled, as well as a student-welfare plan by education arrangers.

Monitoring and assessing the welfare plan takes place according to the council term's strategy-assessment schedule. In addition, age-group-specific expert teams will monitor the realization of the age-group-specific acts included in the welfare plans per year, as well as report on their progress to the Wellbeing-creating Vantaa management group as well as to other statutory and other City of Vantaa influencing bodies.

VANTAAN VÄESTÖ

Väestörakenne

(31.12.2022, ennakkotieto)

Väestö yhteensä 242 917

- Miehet
- Naiset

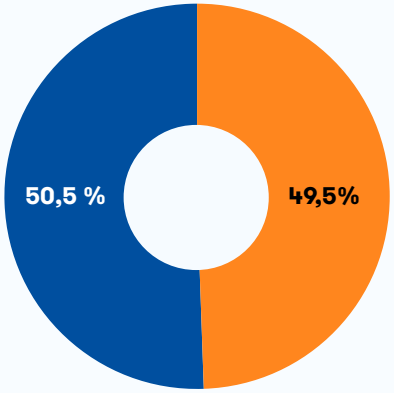

- 0–6-vuotiaita
- 7–15-vuotiaita
- 16–64-vuotiaita
- 65 vuotta täyttäneitä

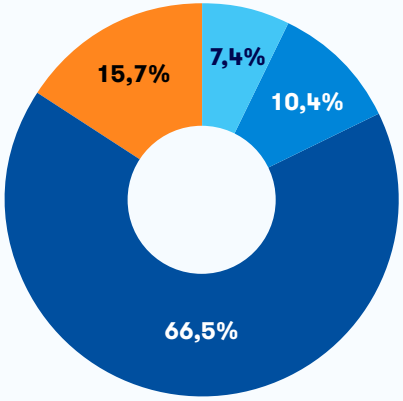

Lähde: Tilastokeskus, ennakkotieto

25 vuotta täyttäneen väestön koulutusaste 2021

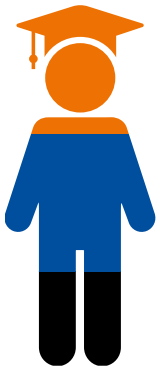

36% Korkea-aste*

38% Toinen aste

26% Korkeintaan perusaste

***Korkea-aste voidaan jakaa kolmeen osaan, joista:**

12% oli ylemmän korkeakouluasteen suorittaneita

15% oli alemman korkeakouluasteen suorittaneita

9% oli alimman korkea-asteen suorittaneita

Lähde: Tilastokeskus, tutkintorekisteri

Työmarkkinat ja talous

118 500
Työpaikat
(12/2021)

104,6%
Työpaikka-omavaraisuus
(12/2021)

10,7%
Työttömyysaste
(2/2023)

Muuttoliike ja väestönkasvu

(31.12.2022, ennakkotieto)

- **Luonnollinen väestönkasvu**
- **Ulkomaan nettomuutto**
- **Kotimaan nettomuutto**

Lähde: Tilastokeskus, ennakkotieto

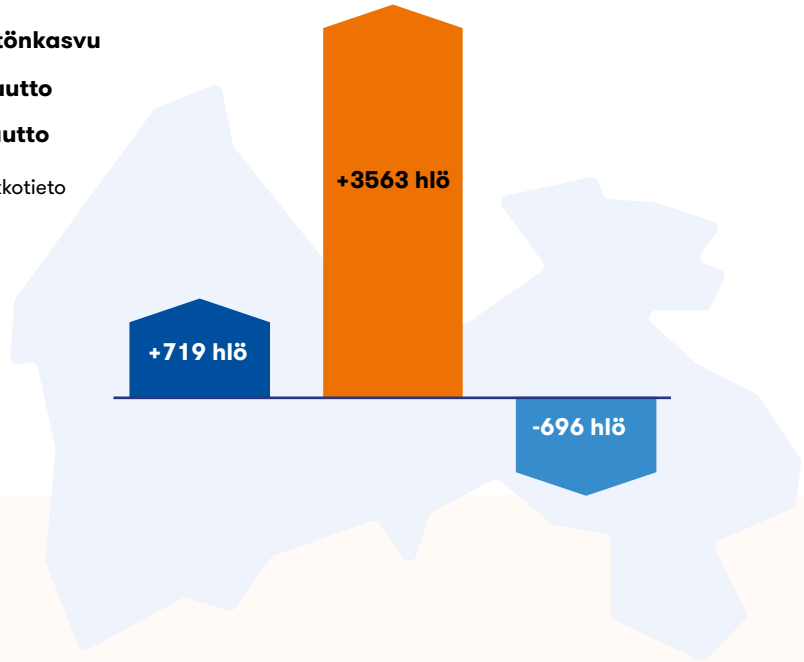

Vantaalaisten äidinkielet

31.12.2022

Vantaalla puhutaan äidinkielenä 125 eri kieltä.

72,9% SUOMI

2,2% RUOTSI

24,8% MUUT (SUURIMMAT KIELIRYHMÄT VENÄJÄ, VIRO, ARABIA, ALBANIA JA SOMALI)

25 hlö SAAME

1 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TAUSTA

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi tärkeimpiä kunnan tehtäviä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eli hyte-työn näkökulmasta Vantaan erityispiirteitä ovat kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus ja voimakas alueellinen eriytyminen.

Vantaan 243 000 asukkaasta 55 000 on muunkielisiä, ja he puhuvat yhteensä yli 120 eri kieltä. Vantaan muunkielisen väestön ikärakenne on melko nuori, ja suurin osa heistä, lähes 38 000, on 20–65-vuotiaita nuoria aikuisia ja työikäisiä. Muunkielisten epätasainen jakautuminen asuinalueille näkyy erityisesti kaikkein nuorimmissa alle kouluikäisten ikäryhmissä, joissa heidän määränsä on joillain alueilla hyvin korkea, jopa yli 70 %. Vantaalle muuttaa paljon ihmisiä, erityisesti nuoria. Kasvava kaupunki on rikkaus, mutta myös haaste. Nämä erityispiirteet näkyvät hyte-työssä niin, että erityistä huomiota kiinnitetään muun muassa palveluiden saatavuuteen eri väestöryhmille. Vantaalla toteutetaan myös Myönteisen erityiskohtelun ohjelmaa (2019–2025), joka pureutuu eriytymiseen ja eriarvoisuuteen muun muassa aluekohtaisilla toimenpiteillä.

Hyvinvointisuunnitelma perustuu tutkittuun tietoon. Tässä hyvinvointisuunnitelmassa taustatietoina ovat olleet laaja hyvinvointikertomus 2020, hyvinvointikatsaus 2021 ja hyvinvointikatsaus 2022. Näiden lisäksi hyvinvointisuunnitelman sisältöön vaikuttavat lakisääteiset kirjaukset sekä vaikuttamistoimielinten, järjestöjen ja kuntalaisten osallistamisesta saadut kommentit ja ehdotukset.

Hyvinvointikatsauksen 2022 teemana oli koettu hyvinvointi ja osallisuus. Katsauksessa havaittiin muun muassa, että yksinäisyyden kokemus on kasvanut kaikissa ikäryhmissä ja erityisen hälyttävää se on nuorten tyttöjen keskuudessa. Myös ahdistuneisuus ja psyykkisesti kuormittuneiden osuus on kasvussa. Suurin osa vantaalaisista ei liiku terveytensä kannalta riittävästi, ja vain noin puolet nuorista syö kouluruokaa. Muun muassa näihin haasteisiin pyrimme vastaamaan hyvinvointisuunnitelman toimenpiteillä ja teoilla.

Vantaan hyvinvointisuunnitelma on kaupunkitasoinen, strategiaa toimeenpaneva ohjelma, jota toteutetaan 2023–2025. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tehdään Vantaan kaupungilla Hyvinvointia rakentava Vantaa -strategiateeman kautta. Strategiateeman tehtävänä on Vantaan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, hyvinvointierojen kaventaminen ja turvallisuuden tunteen lisääminen. Strategiateeman organisaatio vastaa myös lakisääteisten raporttien ja kertomusten tekemisestä, kuten tämän hyvinvointisuunnitelman. Hyvinvointisuunnitelmassa tehdään näkyväksi, miten kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä sekä itsenäisesti että yhdessä järjestöjen ja muiden kumppanien sekä hyvinvointialueen kanssa. Yleisen osion ja ikäryhmäkohtaisten suunnitelmien tekstiosioissa kerromme yleisellä tasolla Vantaan tekemästä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työstä. Toimenpiteet ja teot ovat erityisiä nostoja, joihin haluamme seuraavina vuosina kiinnittää erityistä huomiota. Toimenpiteiden ja tekojen lisäksi teemme paljon muutakin, mikä edistää vantaalaisten terveyttä ja hyvinvointia.

1.1 HYVINVOINNIN TILA VANTAALLA

Koronakriisi, Ukrainan sota, energiakriisi sekä korkojen ja hintojen nousu ovat muuttaneet toimintaympäristöä, haastaneet laajasti asukkaiden hyvinvointia ja aiheuttaneet huono-osaisuuden kasautumista. COVID-19-pandemia on heikentänyt erityisesti nuorten psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Vantaalla voidaan keskimäärin kuitenkin melko hyvin ja aikuisväestö on valtakunnallista keskitasoa terveempää. Sosioekonomiset ja väestöryhmien erot näkyvät kuitenkin hyvinvoinnissa ja koetussa terveydessä, esimerkiksi matalammin koulutetut voivat huonommin kuin korkeammin koulutetut. (Vake-hyvinvoinnin tilannekuva 2022.)

Vantaalaisten koetusta hyvinvoinnista, elämänlaadusta ja onnellisuudesta voidaan tiivistää se, että suurin osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä. Koronapandemia on kuitenkin vähentänyt tyytyväisten lasten ja nuorten määrää selkeästi. Lisäksi tytöt ovat huomattavasti tyytymättömämpiä verrattuna poikiin, ja tyttöjen tyytyväisyys on alentunut selvästi voimakkaammin (tyytyväisten tyttöjen osuus pienentyi 65 prosentista 55 prosenttiin 8.–9.luokilla). Työikäisistä noin 50 prosenttia kokee elämänlaatunsa hyväksi – tämäkin luku on laskenut viime vuosien aikana. Toisaalta ikääntyneissä (yli 65-vuotiaat) elämänlaatunsa hyväksi kokeneiden osuus on kasvanut vuosien 2018 ja 2020 välillä yli viisi prosenttiyksikköä (60,4 prosenttia vuonna 2020). Suunta on samanlainen myös maanlaajuisesti, mutta Vantaalla osuus on kasvanut enemmän (Hyvinvointikatsaus 2022). Heikoimmassa asemassa olevien vanhusten ja vammaisten tilanne on heikentynyt liikkumis- ja sosiaalisten rajoitusten vuoksi, mikä on aiheuttanut sosiaalisten verkostojen kaventumista (Hyvinvointikatsaus 2021).

”Tytöillä ahdistuneisuus on merkittävästi poikia yleisempää ja kasvanut Vantaalla voimakkaammin kuin koko maassa.”

Lukuisat kriisit ovat haastaneet erityisesti ihmisten fyysistä ja psyykkistä terveyttä viime vuosien aikana. Aikuisväestö on kuitenkin keskimääräistä suomalaista terveempää, mutta nuorten kokemus omasta terveydestään on heikentynyt voimakkaasti verrattuna aikaisempiin vuosiin (Vake-hyvinvoinnin tilannekuva 2022). Erityisesti nuorten kokema ahdistuneisuus on yleistynyt selvästi. Tytöillä ahdistuneisuus on merkittävästi poikia yleisempää ja kasvanut Vantaalla voimakkaammin kuin koko maassa. Noin kahdeksan prosenttia pojista ja 28 prosenttia tytöistä koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta 8.–9.luokalla vuonna 2021. Työikäisistä vantaalaisista noin viidesosa kokee olevansa psyykkisesti merkittävästi kuormittunut. Määrä on kasvanut noin 6,2 prosenttiyksikköä. Vantaalaiset ovat kuormittuneempia suhteessa koko maahan. Myös psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus ikääntyneissä on Vantaalla kasvanut noin 6,4 prosentista noin 10,0 prosenttiin vuonna 2020. Suunta on sama valtakunnallisesti, mutta Vantaalla osuus on hieman suurempi ja kasvu voimakkaampaa (Hyvinvointikatsaus 2022). Myös sosioekonomiset erot näkyvät selvinä terveyseroina aikuisväestössä (Vake-hyvinvoinnin tilannekuva 2022).

Fyysinen terveys on vahvasti riippuvainen elintavoista, joissa vantaalaisilla on huomattavasti parannettavaa. Vantaalaisista suurin osa ei liiku terveytensä kannalta riittävästi, mikä lisää esimerkiksi elintapasairauksien riskiä. Työikäisistä vain noin kolmannes käyttää suosituksen mukaisesti kasviksia ja hedelmiä, mikä on heikkojen liikuntatottumusten tavoin yhteydessä muun muassa elintapasairauksiin ja ylipainoon (Hyvinvointikatsaus 2022).

Yhteisöllisyyttä voidaan tarkastella monen tekijän avulla, kuten ihmissuhteiden, vapaa-ajan toiminnan ja harrastuksien, yhteenkuuluvuuden, katsomuksellisuuden, osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kautta. Yleisesti aikuisväestön osallisuuden kokemus on vahvempi kuin nuorilla (Vake-hyvinvoinnin tilannekuva 2022). Koronapandemia on vähentänyt yhteydenpitoa läheisiin ihmisiin ikäryhmästä ja sukupuolesta riippumatta (Hyvinvointikatsaus 2021). Vantaalaisten kokema yksinäisyys on muuta maata korkeammalla tasolla (Hyvinvointikatsaus 2022). Erityisen huolestuttavaa on lasten ja nuorten yksinäisyyden kokemuksen voimakas kasvu erityisesti tyttöjen kohdalla. Yli viidennes tytöistä kokee itsensä yksinäiseksi 8.–9.luokalla. Vantaan työikäisistä noin 15 prosenttia tuntee itsensä yksinäiseksi. Osuus on kasvanut 6,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2018 vuoteen 2020. Yli 65-vuotiaiden yksinäisyyden kokemus on selkeästi vähäisempää, mutta se on miltei kaksinkertaistunut vuosien 2018 ja 2020 välillä 8,9 prosenttiin. Puolestaan osallisuusindikaattorin perusteella Vantaalla asuvat kokevat osallisuutta hieman vähemmän kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Osallisuusindikaattorin mukaan naiset kokevat enemmän osallisuutta kuin miehet (Hyvinvointikatsaus 2022).

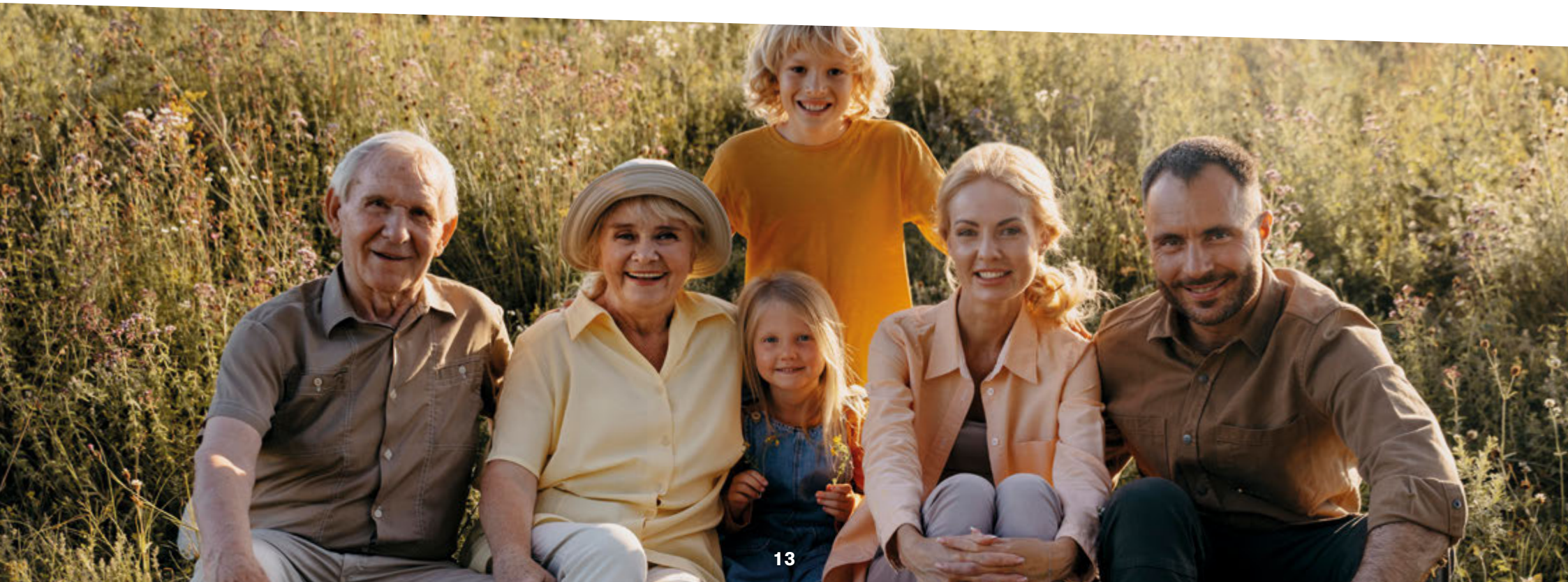

”Työntekemisen tapa on myös mullistunut koronapandemian johdosta, mikä tarkoittaa etätyön tekemisen lisääntymistä.”

Elinympäristö (rakennettu ympäristö, luonto, asuminen ja liikkuminen) on keskeinen hyvinvoinnin osa-alue. Koronapandemia on lisännyt kotihälytysten, väkivaltarikosten sekä huumausainerikosten määrää. Pandemia näkyi myös rikosten ja häiriöiden siirtymisessä koteihin. Lisäksi kouluväkivalta, nuorten tekemä väkivalta yleensä sekä nuorten häiriökäyttäytyminen ja päihteiden käyttö ovat lisääntyneet. Etninen ja sosioekonominen segregaatio näkyy myös Vantaan turvallisuustilanteessa (Turvallisuussuunnitelma 2021). Kuitenkin reilu kolme neljästä vantaalaisesta työikäisestä on tyytyväisiä asuinalueensa olosuhteisiin. Ikääntyneissä tyytyväisyys omaan asuinalueeseen nousi peräti 85,7 prosenttiin vuonna 2020. Vantaalla asuvista noin 12 prosenttia on kokenut väkivaltaa tai uhkailua, mikä ei ole merkittävästi suurempi luku kuin pääkaupunkiseudulla yleisesti. Naiset joutuvat kuitenkin väkivallan ja uhkailun kohteeksi miehiä huomattavasti useammin. Väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneiden osuus vuonna 2021 oli naisilla 16 prosenttia ja miehillä 8 prosenttia. (Hyvinvointikatsaus 2022.) Myös lähes joka kymmenes alakoululainen kertoo tulevansa kiusatuksi koulussa viikoittain (Hyvinvointikatsaus 2021).

Kriisiajat haastoivat myös ihmisten työn ja toimeentulon. Koronasulut ja muut pakotteet heikensivät ajoittain erityisesti tiettyjen palvelualojen toimintaa, mikä aiheutti laajoja lomautuksia ja työttömyyttä. Toisaalta koronatoimien jälkeen työllisyys on kehittynyt vahvasti, vaikka Vantaan pitkäaikaistyöttömien määrä pieneneekin hitaasti. Lisäksi koronakriisin jälkeen korkea inflaatio sekä korkojen ja hintojen nousu ovat heikentäneet asukkaiden taloudellista tilannetta. Epävarmuus taloudellisesta tilanteesta on osunut voimakkaimmin työikäisiin ja kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin. Työntekemisen tapa on myös mullistunut koronapandemian johdosta, mikä tarkoittaa etätyön tekemisen lisääntymistä, mutta toisaalta pandemia on aiheuttanut myös sairauspoissaolojen määrän kasvua (Hyvinvointikatsaus 2021).

Jatkuvan oppimisen osa-alue on tärkeä siinä, että koulutus ennustaa monia hyvinvoinnin osa-alueita niin tuloista ja toimeentulosta fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Yleisesti Vantaan väestö on huomattavasti vähemmän koulutettua suuriin naapureihinsa Espooseen tai Helsinkiin verrattuna. Vantaalla korkeintaan perusasteen käyneiden osuus 25–44-vuotiaista vuosina 2015–2020 on vaihdellut noin 22–24 prosentin välillä, kun taas Helsingissä osuus on pudonnut samassa ajassa vajaasta 19 prosentista noin 16 prosenttiin (Sosiaalisesti kestävä Vantaa 2023–2025).

Tutustu hyvinvointikatsauksiin ja –kertomukseen tarkemmin verkkosivullamme.

Luvun 1.1. lähteenä on käytetty myös Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kokoamaa hyvinvoinnin tilannekuvaa, jonka tiedot on koottu Sotkanet-palvelun tilastoista.

1.2 HYVINVOINTI-SUUNNITELMAN PAINOPISTEET

Hyvinvointisuunnitelma koostuu yleisestä osiosta sekä ikäryhmäkohtaisista hyvinvointisuunnitelmista. Kaikissa ikäryhmäkohtaisissa suunnitelmissa ja niiden konkreettisissa teoissa kulkevat mukana läpileikkaavat teemat: osallisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, vammaisuus, turvallisuus ja turvallisuuden tunne sekä monikulttuurisuus.

Osallisuus

Osallisuus on käsite, jolla ei ole yhtä vakiintunutta määritelmää, mutta eri määritelmiä yhdistää se, että kyse on aina tavalla tai toisella kuulumisen ja mukanaolon tunteesta. Osallisuuden käsitettä voi tarkastella ainakin kolmesta näkökulmasta eli hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kautta. Esimerkiksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta osallisuus tarkoittaa yksilön oikeutta ja mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon niin lähiympäristössään kuin laajemmin yhteiskunnassa. Tässä hyvinvointisuunnitelmassa taustalla ovat erityisesti hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden näkökulmat. Vantaalla osallisuuden kehittämistä ohjaa Osallistuva Vantaa -ohjelma.

Hyvinvoinnin näkökulmasta osallisuus tarkoittaa sitä, että yksilöllä on sellaiset fyysiset ja henkiset resurssit, joiden myötä hän voi elää omannäköistään elämää ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Tästä näkökulmasta osallisuuden vastakohtana on syrjäytyminen. Osallisuuden edistäminen on myös syrjäytymisen ehkäisyä. Hyvinvointisuunnitelmassa osallisuuden tätä näkökulmaa huomioidaan tukemalla ja voimauttamalla vantaalaisia omassa elämässään esimerkiksi elintapaohjauksen, matalan kynnyksen oppimisen, liikkumisen ja kulttuurin palveluilla sekä mielen hyvinvointia edistämällä.

Yhteisöllisyyden näkökulmasta osallisuus tarkoittaa kuuluvuuden tunnetta. Ihmisellä on tunne siitä, että hän on osa jotakin – yhteisöä tai ympäröivää yhteiskuntaa – jolloin hän haluaa sitoutua, ottaa omalta osaltaan vastuun toiminnasta ja usein myös vaikuttaa. Kuuluvuuden tunne voi syntyä omaan perheeseen, lähiyhteisöön tai kuntaan. Hyvinvointisuunnitelmassa osallisuuden tätä näkökulmaa huomioidaan yhteisöllisillä palveluilla ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä vahvistamalla.

Yksi keino lisätä osallisuutta ja vaikuttaa lähiympäristöön ja yhteisöllisyyteen on osallistuva budjetointi, jossa asukkaat pääsevät miettimään oman suuralueensa tarpeita. Osallistuva budjetointi laajenee Vantaalla 2023 kaupunkitasoiseksi.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Vantaa on sitoutunut tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen kaikessa toiminnassaan, ja Vantaalla on jo pitkään tehty ansiokasta työtä niiden edistämiseksi. Tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuudella kaikkien ihmisten yhdenvertaisuutta, ja kunnan on edistettävä niitä kaikessa toiminnassaan. Velvoite perustuu tasa-arvolakiin (609/1988) ja yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014). Vantaan kaupunki hyväksyi päivitetyn tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön suunnitelman kuluvalle strategiakaudelle helmikuussa 2022. Kaupunkitasoinen suunnitelma huomioi muun muassa lakien kunnalliselle toiminnalle asettamat vaatimukset ja suunnitteluvelvoitteen. Suunnitelman perusteella toimialat ja palvelualueet jatkavat kukin omaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluaan.

”Vantaa on sitoutunut tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen kaikessa toiminnassaan, ja Vantaalla on jo pitkään tehty ansiokasta työtä niiden edistämiseksi.”

”Esteettömyys ei ole pelkkiä rakennusteknisiä asioita, vaan se muodostaa yhdessä saavutettavuuden kanssa ajattelutavan, että kaikilla on mahdollisuus osallistua, eikä ihmisiä erotella heidän toimintakykynsä perusteella.”

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman painopisteet ovat luottamushenkilöiden toiminta, viranomaisen velvollisuus edistää tasa-arvoa, tasa-arvon edistäminen kouluissa ja oppilaitoksissa, syrjimättömyys sukupuolen perusteella, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy, syrjimättömyys omassa toiminnassa ja oman toiminnan arviointi. Lisäksi suunnitelmassa huomioidaan henkilöstöpoliittinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Tarkemmin Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä kuvataan Vantaan kaupungin verkkosivuilla.

Hyte-työn näkökulmasta edistämisvelvoite merkitsee, että toiminnan suunnittelussa kiinnitetään huomiota asukkaiden yhtäläisiin osallistumismahdollisuuksiin ja syrjimättömyyteen. Se edellyttää erilaisten asukasryhmien tarpeiden tunnistamista ja sukupuoli-, kieli- ja kulttuuritietoista toiminnan arviointia. Keinoja ovat muun muassa sukupuolinäkökulman sisällyttäminen tilastoihin, kyselyihin ja esityksiin sekä omien taustaryhmiensä elinoloja tuntevien vaikuttamistoimielinten ja yhdistysten kuuleminen ja mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun.

Vammaisuus

Sote-uudistuksen myötä lakisääteiset palvelut vammaisille siirtyivät hyvinvointialueen vastuulle. Kunnalla on kuitenkin edelleen velvoite kaikessa toiminnassaan huomioida, että henkilöt, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, voivat osallistua kunnan toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa kohtuullisia mukautuksia, jotta esimerkiksi kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut ovat yhdenvertaisesti kaikkien saavutettavissa ja niiden toimintoihin osallistuminen on mahdollista ja mielekästä. Vammaisneuvosto edistää ja seuraa vammaisten henkilöiden oikeuksia Vantaalla ja antaa lausuntoja niihin liittyen.

Esteettömyys ja saavutettavuus tulee huomioida kaikilla kaupungin toimialoilla – näkyvimmin niiden merkitys näkyy kaupunkiympäristön toimialalla. Esimerkiksi opasteet, äänimajakat, huolellisesti auratut kevyenliikenteenväylät, tehokas valaistus ja induktiosilmukat ovat konkreettisia ja näkyviä keinoja edistää esteettömyyttä. Esteettömyys ei kuitenkaan ole pelkkiä rakennusteknisiä asioita, vaan se muodostaa yhdessä saavutettavuuden kanssa ajattelutavan, että kaikilla on mahdollisuus osallistua, eikä ihmisiä erotella heidän toimintakykynsä perusteella.

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta on myös esimerkiksi se, että järjestetään nuorisopalveluissa matalan kynnyksen iltoja vammaisille nuorille tai että lisätään selkokielen käyttöä kunnan viestinnässä. Toimenpiteiden ja päätöksenteon yhteydessä olisi hyvä tehdä vammaisvaikutusten arviointia. Vammaisuuteen liittyvistä teemoista kerromme laajemmin vammaispoliittisessa ohjelmassa, joka liitetään tämän hyvinvointisuunnitelman liitteeksi vuoden 2023 aikana.

Turvallisuus ja turvallisuuden tunne

Yksi keskeisimmistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävistä on turvallisuuden tunteen lisääminen. Vantaalla on tehty turvallisuussuunnitelma, jonka toimenpiteillä vastataan turvallisuushaasteisiin ja -ongelmiin. Turvallisuussuunnitelman neljä kärkeä ovat lähisuhdeväkivalta, nuoriso, päihteet ja liikkumisen turvallisuus. Toimenpiteitä toteutetaan yhteistyössä kaupungin, viranomaisten, elinkeinoelämän, kolmannen sektorin ja asukkaiden kanssa. Vantaalla turvallisuussuunnittelu on sukupuolitietoista ja ihmis- ja väestölähtöistä. Turvallisuussuunnittelun tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua tapaturmia, onnettomuuksia, rikoksia ja häiriöitä ja parantaa asukkaiden ja yhteisön turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Nämä tavoitteet ovat hyvinvointisuunnitelman ja turvallisuussuunnitelman yhteisiä, ja suunnitelmien toimenpiteet tukevat toisiaan.

Vantaan turvallisuussuunnitelmassa todetaan, että hyvinvointia ei voida saada aikaan ilman turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Turvattomuuden juurisyyt ovat pitkälti syrjäytymisessä. Syrjäytymisen ennaltaehkäisy onkin pitkällä aikavälillä tehokkainta turvallisuustyötä. Kaupunki voi vaikuttaa asukkaiden turvallisuuden tunteeseen myös paikallisilla kohdennetuilla toimilla, kuten parantamalla valaistusta ja siisteyttä sekä lisäämällä valvontaa turvattomiksi koetuilla paikoilla. Ehkäisevä päihdetyö, lähisuhdeväkivallan vastainen työ ja hyviä väestösuhteita edistävä yhteisöllisyyttä lisäävä toiminta ovat kaikki toimia, joissa kaupunki, hyvinvointialue ja kolmannen sektorin toimijat tekevät tiivistä yhteistyötä.

Monikulttuurisuus

Vantaa on Suomen monikulttuurisin kaupunki. Kaupungin kasvu on kokonaan ulkomaalaistaustaisten varassa, jotka muuttavat suoraan ulkomailta tai muualta Suomesta. Ulkomaalaistaustainen väestö on heterogeenistä, eikä sitä voida niputtaa yhteen esimerkiksi maahantulosyyn tai palvelutarpeen perusteella. Joukossa on kahden kulttuurin perheitä, joissa puoliso on suomalainen, työn perusteella muuttaneita, pakolaistaustaisia sekä opiskelijoita. Yhä useampi vantaalainen on toista tai jo kolmatta maahanmuuton sukupolvea. He eivät ole maahanmuuttajia, mutta käytännössä erityisesti eri etnistä taustaa edustavat saatetaan nähdä sellaisina. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä monikulttuurisuus huomioidaan esimerkiksi siten, että Vantaa myöntää avustuksia yhdistyksille, jotka tekevät rasisminvastaista ja hyviä väestösuhteita edistävää työtä ja järjestävät matalan kynnyksen toimintaa, johon kaikkien on helppo tulla mukaan. Pakolaisille Vantaa tarjoaa joitakin lakisääteisiä erityispalveluita. Ne kuvataan tarkemmin valmisteilla olevassa kotouttamisohjelmassa, joka julkaistaan vuoden 2023 aikana.

Maahan muuttaneiden kotoutumista tukeva hyvinvointityö on arkista ja käytännönläheistä työtä, jota kaupunki tekee pääsääntöisesti osana peruspalveluita. Kotoutumista tukevien palveluiden kehittäminen lähteekin usein hankkeista. On selvää, että suomen tai ruotsin kieltä vielä osaamattomien asukkaiden kotoutuminen helpottuu, jos he saavat tarvitessaan neuvontaa ja palveluita omalla tai jollain muulla osaamallaan kielellä. Esimerkiksi Vantaa-infoissa tarjotaan monikielistä neuvontaa Neuvova Vantaa -hankkeen toimintana. Tavoitteena on monikielisen neuvonnan vakiinnuttaminen ja laajentaminen osaksi peruspalveluita. Lisäksi kotoutumisen tueksi Vantaalla on tarjolla monipuolinen kattaus suomen kielen kursseja, joihin kaupunki panostaa yhä enemmän.

Olemme onnistuneet, kun etniset vähemmistöt ja eri ikäiset ja eri taustoista tulevat maahanmuuttajat ja heidän Suomessa syntyneet lapsensa tuntevat olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa.

1.3 HYVINVOINTI-SUUNNITELMAN TEHTÄVÄ, TAVOITETILAT JA TOTEUTUS

Hyvinvointisuunnitelman tehtävänä on edistää kaikkien kaupunkilaisten hyvinvointia ja kaventaa hyvinvointieroja, vahvistaa turvallisuuden tunnetta sekä varmistaa sujuvat palvelut yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Vantaan kaupungin hyvinvoinnin määritelmässä hyvinvointi koostuu terveyden, yhteisöllisyyden, elinympäristön, jatkuvan oppimisen sekä työn ja toimeentulon osa-alueista, joiden pohjalta rakentuu yksilön koettu hyvinvointi, elämänlaatu ja onnellisuus. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet ja teot on jaoteltu hyvinvoinnin määritelmän osa-alueiden mukaan. Olemme määritelleet kullekin hyvinvoinnin osa-alueelle tavoitetilan, johon pyrimme vuoteen 2025 mennessä.

Hyvinvointi koostuu useasta osa-alueesta:

Kuva: Vantaan kaupungin hyvinvoinnin määritelmä

Vantaalaisten terveys, tavoitetila 2025

Vantaalaisten mielen hyvinvointi on kohentunut ja ahdistuneisuuden ja yksinäisyyden kokemus on vähentynyt. Vantaan henkilöstöllä on työkaluja mielenterveyden ensiavun tarjoamiseen. Vantaalaisten arkiliikunta, muun muassa pyöräily, on lisääntynyt. Kaupungin tarjoamat ohjatun liikunnan tunnit ovat entistä suosituimpia. Liikunnan lisäksi kulttuuriharrastukset ylläpitävät vantaalaisten mielen hyvinvointia ja terveyttä. Lapsilla ja nuorilla on mieluisia harrastuksia. Kaupungin tarjoama hyvinvointimentorointi auttaa kuntalaisia kohti terveempiä elintapoja.

Vantaalaisten jatkuva oppiminen, tavoitetila 2025

Jokaisella vantaalaisella lapsella ja nuorella on vähintään yksi viikoittainen harrastus. Vantaalaiset kartuttavat yleissivistystään ja taitojaan aikuisopiston ja kirjaston tarjoamilla kursseilla ja luennoilla. Osaamiskeskus tukee maahanmuuttajia työnhaussa S2-kursseilla. Erilaiset tapahtumat tarjoavat hyödyllistä tietoa ja monikulttuurisia kohtaamisia.

Vantaalaisten työ ja toimeentulo, tavoitetila 2025

Yhä useampi työn ja koulutuksen ulkopuolella oleva nuori saa avun tilanteeseensa kaupungin ja yhteistyökumppaneiden palveluista. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on toimivaa, ja vantaalaiset pääsevät helposti tarvitsemiinsa sosiaali- ja terveyspalveluihin. Vantaalla on paljon liikuntamahdollisuuksia, joiden avulla kuntalaisten on helppo ylläpitää toimintakykyään.

Vantaalaisten elinympäristö, tavoitetila 2025

Kouluruoan laatu on hyvä, ja lapset ja nuoret syövät koululounaan päivittäin. Kuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa kaupunkiympäristön kehittämiseen. Kaikissa kuntalaisten käytössä olevissa kaupungin tiloissa on käytössä turvallisemman tilan periaatteet. Kunnan työntekijöillä on taitoa ja työkaluja tilanteisiin, joissa lapsi tai nuori on kokenut sopimatonta käytöstä. Ympäristön siisteyteen kiinnitetään huomioita muun muassa yhteisillä talkoilla ja tempauksilla.

Vantaalaisten yhteisöllisyys, tavoitetila 2025

Vantaalaisia vanhempia tuetaan tärkeässä tehtävässään. Kuntalaisille on tarjolla yhteisöllisiä liikuntamahdollisuuksia ja muita matalan kynnyksen mahdollisuuksia tehdä asioita yhdessä, esimerkiksi erilaisia tapahtumia. Kulttuurista on mahdollisuus nauttia myös lähellä, esimerkiksi ikääntyneiden asumisyksiköissä. Vantaalaisilla on enemmän mahdollisuuksia kohtaamisiin toistensa kanssa kaupungin tarjoamissa tiloissa ja puitteissa.

”Vantaan kaupungin ja hyvinvointialueen välillä tehdään tiivistä yhteistyötä hyvinvoinnin tilan seuraamiseksi ja molempien osapuolten hyvinvoinnin tilannekuvien luomiseksi.”

Hyvinvointisuunnitelman toteutukseen osallistuvat Vantaan kaupungin työntekijöiden lisäksi järjestöt ja muut kumppanit. Suunnitelman toteutusta seurataan säännöllisesti toimenpiteiden edistymistä arvioimalla ja hyvinvointia kuvaavia tilastoja seuraamalla. Kaupunkitasoisesti hyvinvointityötä arvioidaan hyte-kerrointa seuraamalla. Hyte-kerroin on valtion kannustin, jossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä arvioidaan ja tehdyn työn mukaan kunnille jaetaan valtionavustusta (THL: Hyte-kerroin – kannustin kunnille).

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue laatii myös oman hyvinvointisuunnitelmansa, jonka tavoitteet, toimenpiteet ja teot täydentävät Vantaan hyvinvointisuunnitelmaa. Vantaan kaupungin ja hyvinvointialueen välillä tehdään tiivistä yhteistyötä hyvinvoinnin tilan seuraamiseksi ja molempien osapuolten hyvinvoinnin tilannekuvien luomiseksi. Samalla hyvinvointialueella sijaitseva Keravan kaupunki osallistuu yhteisen hyvinvointitiedon luomiseen osaltaan. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella on muodostettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta vastaavat ikäryhmäkohtaiset asiatuntijaryhmät kuin Vantaallakin. Näiden ryhmien välillä tehdään yhteistyötä yhteisten tavoitteiden edistämiseksi. Myös hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön on tarkoitus noudattaa samaa rakennetta kuin Vantaan kaupungilla, millä varmistetaan tiivis vuoropuhelu Vantaan kaupungin sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen välillä.

2 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNAN TEHTÄVÄNÄ

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan perustehtävä. Kuntien tehtävänä on nimetä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahot, seurata asukkaiden hyvinvointia ja terveydentilaa, asettaa hyvinvointia ja terveyttä tukevia tavoitteita sekä seurata niiden toteutumista.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tehdään yhteistyössä monen toimijan kanssa. Kuntien tulee tehdä yhteistyötä julkisten toimijoiden, järjestöjen ja yksityisten toimijoiden kanssa. Lain mukaan kunnan on tehtävä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa ja osallistuttava vuosittain hyvinvointialueen järjestämiin alueellisiin neuvotteluihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023.)

Kunnilla on vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, ja tämä tulee huomioida kaikkien hallinnonalojen toiminnassa (Terveydenhuoltolaki 1326/2010). Tämän lain mukaan kunnan tulee raportoida valtuustolle kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnin tilasta ja sen eteen toteutetuista toimenpiteistä vuosittain. Lisäksi kerran valtuustokaudessa on valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Hyvinvointikertomuksessa hyvinvointityölle asetetaan tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointikertomus on työkalu, jolla hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä suunnitellaan, seurataan, raportoidaan ja arvioidaan.
Vantaalla hyvinvointia kuvaava hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma laaditaan erikseen. Vantaan kaupungilla hyvinvointisuunnitelma toimii hyvinvointijohtamisen välineenä ja pohjautuu tutkittuun tietoon. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen. Sen laatimisesta, sisällöstä, hyväksymisestä, päivitysaikataulusta ym. säädetään lastensuojelulain (417/2007) 12. §:ssä. Lisäksi kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6. §:n 3. momentissa tarkoitettua hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa.

Vuoden 2023 alusta käynnistynyt Vantaan ja Keravan hyvinvointialue hoitaa sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut vantaalaisille. Hyvinvointialueelle on määritelty seuraavat toimialat: lasten, nuorten ja perheiden palvelut, aikuissosiaalityö ja vammaispalvelut, vanhusten palvelut, terveydenhuollon palvelut sekä pelastustoimen palvelut ja konsernipalvelut. Yhteistyötä hyvinvointialueen toimialojen sekä kaupungin palvelualueiden kanssa tehdään monin eri tavoin. Sote-uudistus ei poistanut kunnilta velvoitetta edistää kuntalaistensa hyvinvointia ja terveyttä; kunnilla on edelleen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kaikilla toimialoilla. Kulttuuri, elinympäristö, kunnan elinvoima – muun muassa nämä tekijät vaikuttavat kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen. Myös asumisneuvonta, ehkäisevä päihdetyö ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy kuuluvat jatkossakin kunnan tehtäviin. Käytännössä näitä kaikkia tehdään yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Osaamisen ja kulttuurin edistäminen

- Varhaiskasvatus
- Esi- ja perusopetus
- Lukiokoulutus
- Ammatillinen koulutus
- Vapaa sivistystyö
- Taide- ja kulttuuripalvelut
- Kirjastopalvelut
- Nuorisopalvelut
- Liikuntapalvelut

Elinympäristön kehittäminen

- Maapolitiikka
- Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu
- Liikenne, joukkoliikenne
- Tieverkkojen rakentaminen ja ylläpito
- Vesihuolto
- Jätehuolto
- Energiantuotanto ja -jakelu
- Rakennusvalvonta
- Asuntotoimi
- Ympäristönsuojelu ja terveellisen elinympäristön turvaaminen
- Turvallisuudesta ja varautumisesta huolehtiminen

Kunnan elinvoiman edistäminen

- Paikkakunnan vetovoimaisuus
- Vaikeasti työllistyvien tuki: etsivä nuorisotyö, työpajat, työttömyyden pitkittymisen ehkäisy, kaupunginosatyö
- Kotouttaminen
- Elinkeinopolitiikka: yritysneuvonta, kehittämishankkeet, yritystontit, alueen markkinointi, avoin data
- Resurssiviisaat toimintatavat

Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen

- Monipuoliset osallistuismahdollisuudet
- Paikallinen yhteisöllisyys
- Viestintä ja vuorovaikutus
- Vaalit ja edustuksellinen demokratia
- Kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuudet
- Asukkaiden omaehtoinen toiminta

Kuva: Kuntalaisen hyvinvoinnin edistäminen, lähde: Kuntaliitto

3 HYVINVOINTITYÖ VANTAALLA

Vantaan kaupungilla hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tehdään osana kaikkien hallinnonalojen palveluita. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö on monipuolista, ja sitä tehdään moniammatillisesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Kuntaliiton jaottelun (ks. edellisen luvun kuva) mukaan hyvinvoinnin edistämistyön voi jakaa neljään teemaan. Näitä teemoja ovat osaamisen ja kulttuurin edistäminen, paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen, elinympäristön kehittäminen ja kunnan elinvoiman edistäminen. Osaamisen ja kulttuurin edistämisellä tarkoitetaan esimerkiksi oppilaitoksia, kirjastoja, museoita, taide- ja kulttuuripalveluita, harrastuksia, liikuntapaikkoja sekä nuoriso- ja asukastiloja. Paikallisen identiteetin ja demokratian edistämisellä tarkoitetaan esimerkiksi järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan tukemista, osallistumisen mahdollistamista ja vuoropuhelun lisäämistä. Elinympäristön kehittämisellä voidaan tarkoittaa esimerkiksi toimivaa joukkoliikennettä, turvallisia puistoja, hiekoitettuja katuja, luonnosta huolehtimista ja asukkaiden kuulemista rakentamisen tai kaavoituksen osalta. Elinvoiman edistäminen pitää sekä asukkaat että kunnan hyvinvoivana. Tällä voidaan tarkoittaa esimerkiksi työpaikan mahdollistamista mahdollisimman monelle kuntalaiselle. (Kuntaliitto: Hyvinvoinnin edistämisen hyvät käytännöt.)

3.1 HYVINVOINTITYÖN TOIMINTAMALLI

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä tehdään Vantaan kaupungilla Hyvinvointia rakentava Vantaa -strategiateeman alla, jonka tehtävä on myös varmistaa palveluiden jatkuvuus hyvinvointialueuudistuksen jälkeenkin. Strategiateema on osa Vantaan kaupunkistrategiaa, ja sen avulla Vantaa toteuttaa myös YK:n Sustainable Development Goals (SDG) -vastuullisuustavoitteita.

Hyte-työhön ja sen suunnitteluun osallistuvat myös kaupungin vaikuttamistoimielimet (lue lisää vaikuttamistoimielimistä seuraavasta luvusta). Lisäksi hyvinvointisuunnitelman laadinnassa on osallistettu kuntalaisia, järjestöjä ja kaupunginhallitusta. Hyte-työn toteutus on verkostomaista rajapintatyöskentelyä, jossa ovat kunnan lisäksi keskeisesti mukana muun muassa erilaiset järjestöt, seurakunnat, hyvinvointialue ja muut ryhmittymät.

Kuva: Hyvinvointia rakentava Vantaa -strategiateeman toimintamalli.

3.2. VAIKUTTAMISTOIMIELIMET OSANA HYVINVOINTITYÖTÄ

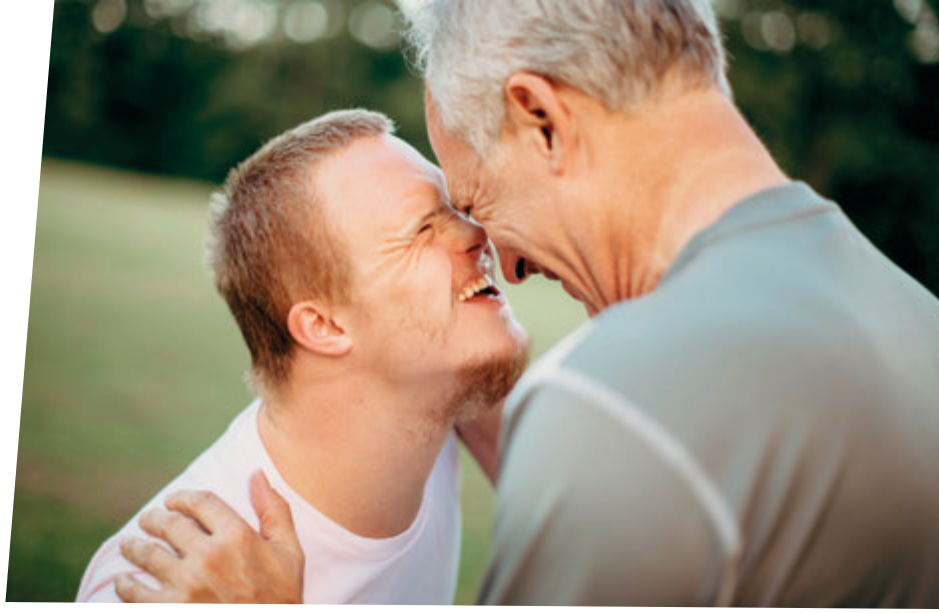

Vantaalla toimii useita vaikuttamistoimielimiä, joista nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ovat lakisääteisiä. Näiden lisäksi Vantaalla toimii myös monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta, svenska kommittén sekä paikallisromanityöryhmä.

Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta

Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan tavoitteena on Vantaan maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osallisuuden sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Neuvottelukunta on vaikuttamistoimielin, jonka kaupunginhallitus nimeää valtuustokausittain kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta seuraa etnisten vähemmistöjen elinoloja ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä valtion maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikan vaikutuksia Vantaalla. Neuvottelukunta kokoaa saman pöydän ympärille poliittisia ryhmiä edustavat luottamushenkilöt, maahanmuuttajat, heitä edustavat järjestötoimijat ja asiantuntijat käsittelemään ajankohtaisia kotoutumiseen ja monikulttuurisuuteen liittyviä asioita. Neuvottelukunta seuraa lakisääteisen kotouttamisohjelman, myönteisen erityiskohtelun ja hyvinvointiohjelman toteutusta ja vaikuttaa tekemällä kaupunginhallitukselle aloitteita maahanmuuttajia ja vähemmistöjä koskevien asioiden kehittämiseksi.

Nuorisovaltuusto

Nuorisovaltuusto on kuntalain 26. §:ssä tarkoitetulla tavalla nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettu vaikuttamistoimielin. Vantaalla nuorisovaltuusto on toiminut jo vuodesta 2000 lähtien. Nuorisovaltuusto toimii nuorten edunvalvojana ja nostaa esille nuorille tärkeitä asioita. Nuorisovaltuustoon valitaan vaaleilla 30 varsinaista jäsentä kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Valtuuston edustajat ovat 13–20-vuotiaita.

Nuorisovaltuuston edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus Vantaan kaupungin lautakunnissa, kaupunginvaltuustossa ja kaupunginhallituksessa. Toiminta on poliittisesti sitoutumatonta. Nuorisovaltuusto kokoontuu kuukausittain. Se tekee aloitteita kaupunginhallitukselle, antaa lausuntoja, osallistuu erilaisiin työryhmiin ja järjestää nuorille suunnattuja tapahtumia. Nuorisovaltuusto tekee myös yhteistyötä koulujen oppilaskuntien hallitusten kanssa koulujen olojen parantamiseksi.

Vammaisneuvosto

Vammaisneuvosto on kuntalain 28. §:ssä tarkoitetulla tavalla vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettu vaikuttamistoimielin. Vammaisneuvoston tehtäviin kuuluu mm. vammaisten henkilöiden vaikutusmahdollisuuksien edistäminen, vammaispalvelujen ja muiden tukitoimintojen kehityksen seuraaminen sekä lausuntojen antaminen vammaisia henkilöitä koskevissa asioissa. Lisäksi neuvosto osallistuu vammaisiin henkilöihin kuuluvan väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen arviointiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Vantaalla vammaisneuvosto on toiminut vuodesta 1979 lähtien.

Svenska kommittén

Svenska kommittén seuraa kaupungin toimintaa ja palveluita, edistää ruotsinkielisten asukkaiden hyvinvointia ja voi ottaa kantaa Vantaan ruotsinkieliseen väestöön liittyvissä asioissa. Svenska kommittén toimii vuorovaikutuksessa asukkaiden, yhdistysten, kaupungin viranhaltijoiden ja päättäjien kanssa ja pyrkii myös edistämään asukkaiden mahdollisuuksia osallistua mm. kaupunkipalvelujen suunnitteluun.

Vanhusneuvosto

Vanhusneuvosto on kuntalain 27. §:ssä tarkoitetulla tavalla ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettu vaikuttamistoimielin. Vanhusneuvosto osallistuu ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen arviointiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, edistää ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien palvelujen suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan sekä laatii oman toimintasuunnitelman ja -kertomuksen. Lisäksi neuvosto ottaa kantaa ja antaa lausuntoja asioista, joilla on vaikutusta iäkkään väestön elinoloihin ja iäkkäiden henkilöiden palveluihin. Vantaalla vanhusneuvosto on toiminut vuodesta 1999 asti.

Paikallisromanityöryhmä

Vantaan asukkaista noin 2000 kuuluu kansalliseen romanivähemmistöön. Yhdyssiteenä kuntaan toimii Vantaan paikallisromanityöryhmä. Työryhmä pyrkii edistämään paikallisen romaniväestön mahdollisuuksia osallistua omien elinolojensa parantamiseen yhdessä sidosryhmien kanssa.

Paikallisromanityöryhmä (PRT) tekee työtä romaniväestön osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Työryhmässä käsitellään romaneihin liittyviä kysymyksiä, edistetään eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja luodaan uutta toimintakulttuuria ja kumppanuuksia paikallistasolla. Tavoitteena on myös romanien kohtaamien ennakkoluulojen ja stereotypioiden poistaminen sekä aktiivinen tiedottaminen romaneihin liittyvistä kysymyksistä. Työryhmässä on kaupungin eri toimialojen edustajia sekä edustajat Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, Vantaan seurakuntayhtymästä, Uudenmaan TE-toimistosta, Itä-Uudenmaan poliisista, Diakista sekä romaniväestöstä.

3.3 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KAUPUNGIN MUISSA OHJELMISSA JA SUUNNITELMISSA

Hyvinvointisuunnitelman lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on merkittävässä osassa monissa muissakin kaupungin lakisääteisissä ohjelmissa ja suunnitelmissa. Laajasti ajateltuna, kaikki kaupungin toiminta edistää kuntalaisten hyvinvointia tavalla tai toisella. Eri ohjelmissa voidaan edistää samoja asioita, mutta hieman eri näkökulmista. Kutakin ohjelmaa ja suunnitelmaa johdetaan sen omien tavoitteiden ja toimenpiteiden mukaan, ja raportointi tapahtuu kussakin sovitulla tavalla. Kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistetään ja seurataan muun muassa seuraavien ohjelmien, suunnitelmien ja linjausten kautta:

- kotouttamisohjelma
- Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma (MEK)
- vastuullisuusraportti
- turvallisuussuunnitelma
- tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön suunnitelma
- maa- ja asuntopoliittiset linjaukset
- resurssiviisauden tiekartta
- liikkumisohjelma
- Osallistuva Vantaa -ohjelma
- elinvoimaohjelma.

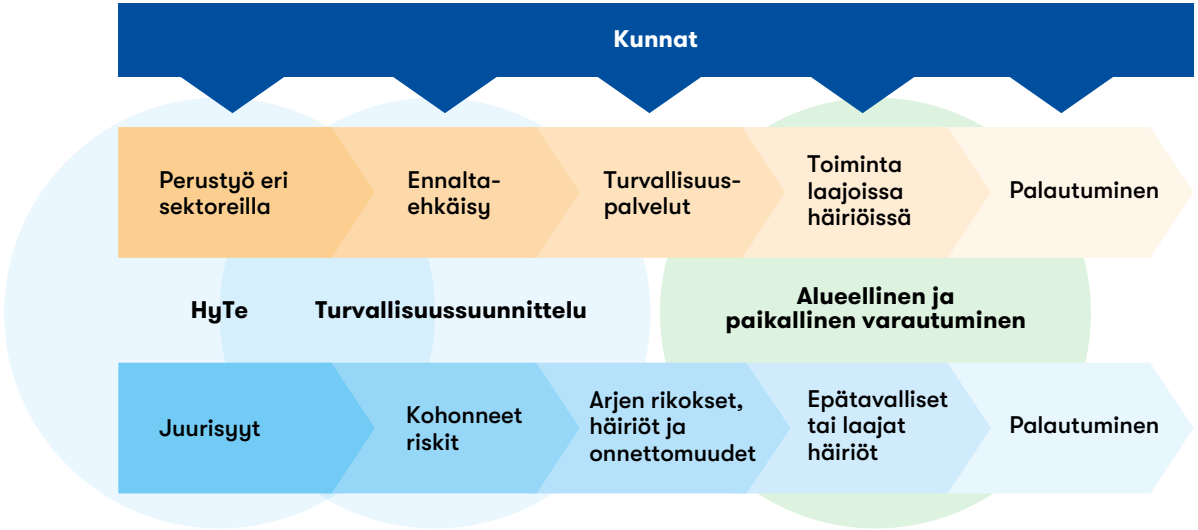

Kuva: Turvallisuuden arvoketju

Turvallisuussuunnitelma

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (hyte) ja turvallisuussuunnittelu linkittyvät vahvasti toisiinsa. Onnistuneella hyte-työllä ennaltaehkäistään turvallisuusriskejä sekä onnistuneella turvallisuussuunnittelulla puolestaan voidaan edistää kuntalaisten parempia mahdollisuuksia elää turvallisesti hyvinvoivana ja terveenä. Hyte-perustyöllä voidaan hoitaa juurisyitä, esimerkiksi päihteiden ongelmakäyttöä, syrjäytymistä ja väkivallan uhkaa, ennen kuin ilmiöt kasvavat kohonneiksi riskeiksi tai jopa rikoksiksi tai laajemmiksi häiriöiksi. Turvallinen elinympäristö on hyvinvoinnin perusta, joten onnistuneella turvallisuussuunnittelulla on suuri vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin.

Vastuullisuusraportti (VLR)

Vastuullisuusraporttiin (VLR) on koottu toimet, joiden avulla Vantaa edistää YK:n Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteita. Työtä tavoitteiden eteen tehdään kaikilla kaupungin toimialoilla. Kaikki Agenda 2030:n tavoitteet edistävät hyvinvointia jostakin näkökulmasta.

Hyvinvointia rakentava Vantaa -strategiateemaan keskeisimmin liittyvät tavoitteet ovat:

- ei köyhyyttä
- ei nälkää
- terveyttä ja hyvinvointia
- hyvä koulutus
- eriarvoisuuden vähentäminen
- kestävät kaupungit ja yhteisöt.

Kuva: YK:n Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteet

Resurssiviisauden tiekartta

Vantaan pitkän aikavälin ympäristötavoitteita määrittää koko kaupungin yhteinen resurssiviisauden tiekartta, joka on kaupungin strategiaa toimeenpaneva ohjelma. Resurssiviisauden keskiössä ovat kiertotalous, uusiutuva energia sekä ympäristövastuullisesti toimivat asukkaat ja yritykset. Tavoitetilana vuonna 2030 on hiilineutraali Vantaa, jossa kaupungin suunnittelu ja toteutus on resurssiviisasta, luonto monimuotoista, luonnonvaroja käytetään kestävästi ja jossa asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen toimintatavat ovat vastuullisia. Samalla luodaan edellytyksiä kestävälle hyvinvoinnille.

Vantaan tärkeimmät toimenpiteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi ovat

- rakentamisen energiatehokkuuden parantaminen
- kaupunkirakenteen eheyttäminen ja kehittäminen
- joukkoliikenteen parantaminen
- kestävien hankintojen tekeminen
- tilojen ja laitteiden käytön energiatehokkuuden huomioiminen.

Kotouttamisohjelma

Kotoutumislain mukaan maahanmuuttajaväestön tarpeet on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. Kotouttamisohjelma on suunnitteluasiakirja, jonka tavoitteena on varmistaa, että kunnan yleiset palvelut soveltuvat maahan muuttaneille ja kunta on valmistautunut järjestämään maahan muuttaneille kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä. Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu kotoutumisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallisesti. Kotouttamisohjelmassa kuvattavien lakisääteisten toimien rinnalla hyvinvointiohjelmassa painotetaan ennalta ehkäisevää hyvinvointityötä, mutta myös siinä huomioidaan maahan muuttaneiden tarpeita esimerkiksi kielellisen saavutettavuuden ja järjestöavustusten myöntämisen näkökulmasta.

4 HYVINVOINTI-SUUNNITELMAN PÄÄMÄÄRÄT JA TOIMENPITEET

Hyvinvointisuunnitelman keskiössä on kolme strategista tavoitetta:

1. edistää kaikkien kaupunkilaisten hyvinvointia ja kaventaa hyvinvointieroja
2. vahvistaa turvallisuuden tunnetta
3. varmistaa sujuvat palvelut yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Nämä strategiset tavoitteet konkretisoituvat hyvinvointisuunnitelmassa toimenpiteiksi ja toimenpiteet puolestaan ikäryhmäkohtaisiksi konkreettisiksi teoiksi.

TYÖ JA TOIMEENTULO

Toimenpide 1: Vahvistamme asukkaiden työ- ja toimintakykyä kattavilla palveluilla.

TERVEYS

Toimenpide 2: Vahvistamme kuntalaisten mielen hyvinvointia.

Toimenpide 3: Tuemme kuntalaisten terveellisiä elintapoja.

Toimenpide 4: Vahvistamme hyvinvointia liikunnan ja kulttuurin avulla koko elämänkaaren ajan.

YHTEISÖLLISYYS

Toimenpide 5: Tuemme asukkaiden ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia, ettei kukaan jää yksin.

Toimenpide 6: Edistämme kuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

ELINYMPÄRISTÖ

Toimenpide 7: Kannustamme kuntalaisia huolehtimaan yhteisestä ympäristöstä.

Toimenpide 8: Edistämme turvallisuuden tunnetta ja yhdenvertaisuutta.

JATKUVA OPPIMINEN

Toimenpide 9: Ylläpidämme ja edistämme kuntalaisten osaamista ja tarjoamme monipuolista koulutusta kaikenikäisille.

Toimenpide 10: Vahvistamme muunkielisten luottamusta ja osallisuutta yhteiskuntaan tarjoamalla kielikoulutusta ja lisäämällä kulttuurienvälistä ymmärrystä.

Kuva: Hyvinvointisuunnitelman 2023–2025 toimenpiteet

HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI

Hyvinvointisuunnitelman toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, palvelualueiden ja -yksiköiden tuloskorttien laadinnan yhteydessä. Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmä vastaa kokonaisuudesta ja siitä, että hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja teot sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointisuunnitelman seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti. Tämän lisäksi ikäryhmäkohtaiset asiantuntijaryhmät seuraavat ikäryhmäkohtaisten hyvinvointisuunnitelmien tekojen toteutumista vuosittain ja raportoivat niiden edistymisestä Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmälle ja vaikuttamistoimielimille.

Hyvinvointisuunnitelmakauden tehtävän edistymistä seurataan koko Vantaan hyvinvointia kuvaavilla seurantamittareilla. Lisäksi jokaista ikäryhmäkohtaista tekoa seurataan omilla tarkemmilla mittareilla.

Hyvinvointisuunnitelman yleisen osan työryhmä:

Suvi Korhonen: projektiasiantuntija, yhteiset palvelut, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Jussi Perämäki: kehittämispäällikkö, yhteiset palvelut, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Anu Anttila: suunnittelija, yhteiset palvelut, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Petri Roikonen: projektipäällikkö, yhteiset palvelut, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Hilda Hakkarainen: erityisasiantuntija, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

Katri Kemppinen: suunnittelija, kaupunkistrategian ja johdon toimiala

Tia Ristimäki: lasten ja nuorten palvelujen koordinaattori, kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Nicole Mattsson: ruotsinkielisten palveluiden koordinaattori, kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Mari Lehtoruusu: osallisuusasiantuntija, yhteiset palvelut, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Vesa Kokkonen: strategia- ja tutkimuspäällikkö, kaupunkistrategian ja johdon toimiala

Hanna Hänninen: nuorten aikuisten palvelujen päällikkö, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Saana Karjalainen: projektikoordinaattori, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Laura Kotiranta: osallisuussuunnittelija, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Emmi Pasanen: liikenteen kehittämispäällikkö, kaupunkiympäristön toimiala

Laura Metso: projektikoordinaattori, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Hyvinvointisuunnitelmakauden seurantamittarit

HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEHTÄVÄ	SEURANTAMITTARI	MITTARIN KUVAUS, LÄHTEET: THL, KELA JA KUNTALIITTO
Hyvinvoinnin edistäminen ja terveyserojen kaventaminen	Kansallinen terveysindeksi (THL)	Kansallinen terveysindeksi yhdistää THL:n, Kelan ja muiden kansallisten rekisterien tietoja ja antaa mahdollisuuden tarkastella väestön terveyttä esimerkiksi väestörakenteeltaan erilaisissa kunnissa. Terveysindeksi muodostuu osaindekseistä, joissa ovat mukana yleisimmät ja kuormittavimmat sairausryhmät ja terveysongelmat.
	Lasten ja nuorten tyytyväisyys elämään (Kouluterveyskysely, THL) Lasten ja nuorten tyytyväisyys elämään syntyperän mukaan (Kouluterveyskysely, THL)	Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista ja luotettavaa, maakunnallista ja paikallista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta.
	Vauvaperheen vanhempien tyytyväisyys elämään (FinLapset) Työikäisten ja ikääntyneiden koettu elämänlaatu (Terve Suomi)	FinLapset tuottaa tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden terveydestä ja hyvinvoinnista, näihin yhteydessä olevista tekijöistä sekä tekijöissä ajassa tapahtuneista muutoksista. FinLapset tuottaa myös tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden käytöstä ja palvelukokemuksista.
	Työikäisten ja ikääntyneiden koettu elämänlaatu (Terve Suomi) Asuinalueen olosuhteisiin tyytyväisten määrä (Terve Suomi)	Terve Suomi -tutkimus tuottaa ajankohtaista tietoa Suomessa asuvien aikuisten terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista sekä niissä tapahtuneista muutoksista ja tulevasta kehityksestä. Tutkimuksen avulla selvitetään myös koronaepidemian pitkäaikaisia vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin sekä muodostetaan hyvinvointialueiden tilannekuva.
	Hyte-kerroin (THL)	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli hyte-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.
	Hyvinvointi-indikaattori (Kuntaliitto)	Hyvinvointi-indikaattori on koonti-indikaattori laaja-alaisen hyvinvoinnin mittaamiseksi. Se kuvaa tuoreinta käytettävissä olevaa tietoa hyödyntäen läpileikkausta kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta. Hyvinvoinnin tilaa on mahdollista seurata erityyppisten kuntaryhmien ja aluejaotteluiden osalta ja verrata kehitystä aiempiin vuosiin.
Turvallisuuden tunteen lisääminen	Päivittäisen elämän erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus (Terve Suomi) Päivittäisen elämän turvattomaksi kokeneiden osuus (Terve Suomi)	Terve Suomi -tutkimus tuottaa ajankohtaista tietoa Suomessa asuvien aikuisten terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista sekä niissä tapahtuneista muutoksista ja tulevasta kehityksestä. Tutkimuksen avulla selvitetään myös koronaepidemian pitkäaikaisia vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin sekä muodostetaan hyvinvointialueiden tilannekuva.

Vantaa
Vanda

LASTEN JA NUORTEN

HYVINVOINTI-SUUNNITELMA

2023–2025

SISÄLLYS

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2023–2025

1 TAUSTA 36

2 LAPSEN OIKEUDET, KANSALLINEN LAPSISTRATEGIA JA LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -TYÖ VANTAALLA 39

3 VANTAALAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI 41

4 LASTEN JA NUORTEN OIKEUS OSALLISTUA JA VAIKUTTAA 45

5 LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN PALVELUT 48

6 KUMPPANUUDET 52

7 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEOT 53

8 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI 62

1 TAUSTA

Tervetuloa lukemaan Vantaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa! Suunnitelman tarkoituksena on ohjata, johtaa ja kehittää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tehtävää työtä Vantaalla. Se antaa kokonaiskuvan lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta sekä hyvinvointia edistävistä palveluista ja toimista.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on osa kaupunkitasoista hyvinvointisuunnitelmaa. Kaupunkitasoisessa hyvinvointisuunnitelmassa on kuvattu kaupungin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työn tavoite ja tarkoitus, rakenne, yhteys kaupungin strategiatyöhön sekä kaupunkitasoisesti sovitut toimenpiteet. Ikäkausittaisiin suunnitelmiin, kuten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, on puolestaan kirjattu kunkin ikäryhmän hyvinvointia tukevat teot.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen. Sen laatimisesta, sisällöstä, hyväksymisestä, päivitysaikataulusta ym. säädetään lastensuojelulain (417/2007) 12. §:ssä.

Kunnan on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (410/2015) 110. §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelma on osa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6. §:ssä tarkoitettua kunnan hyvinvointisuunnitelmaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot:

1. lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävistä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
3. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä
4. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Tämän lisäksi suunnitelmaan tulee liittää kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmat (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13. §). Vantaan kaupungin koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmat ovat tämän hyvinvointisuunnitelman lopussa liitteinä.

”Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä ensiarvoisen tärkeää on yhdenvertaisuuden edistäminen.”

Lastensuojelulain 12. §:n mukaan myös hyvinvointialueen on laadittava lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä suunnitelmien laadinnassa noudattaen, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6. §:ssä ja 7. §:ssä säädetään.

Vantaalla lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa työskentelee useiden alojen ammattilaisia, joiden vastuita ja velvollisuuksia määrittelevät eri lait. Näissä laeissa lapsen ja nuoren ikä määritellään eri tavalla. Tämän suunnitelman kohderyhmä on ensisijaisesti alle 18-vuotiaat lapset perheineen. 18-vuotta täyttäneiden nuorten aikuisten kanssa tehtävä hyvinvointityö huomioidaan Työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvointisuunnitelma -kokonaisuudessa.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä ensiarvoisen tärkeää on yhdenvertaisuuden edistäminen. Huomioimalla erilaisten ryhmien tarpeita ja kunnioittamalla moninaisuutta tuemme kaikkien yhdenvertaista mahdollisuutta hyvään elämään. Yhdenvertaisuuden huomioiminen hyvinvointityössä parantaa kaikkien asukkaiden mahdollisuuksia saada palveluita, osallistua ja vaikuttaa toimintaan. Se myös lisää turvallisuutta, ehkäisee syrjintää ja poistaa syrjinnästä johtuvaa eriarvoisuutta.

Yhdenvertaisuustyössä ensisijaisen tärkeää on ymmärtää, että lapsilla, nuorilla ja heidän huoltajillaan on erilaisia tiedollisia, taidollisia, taloudellisia, fyysisiä ja sosiaalisia mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja käyttää palveluita. Käytännön toimintana se tarkoittaa, että hankimme hyvinvointitietoa ja näkökulmia eri väestöryhmiltä, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien edustajilta, ja hyödynnämme tätä tietoa palvelujen kehittämisessä ja päätöksenteossa.

”Hankimme hyvinvointitietoa ja näkökulmia eri väestöryhmiltä, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien edustajilta, ja hyödynnämme tätä tietoa palvelujen kehittämisessä ja päätöksenteossa.”

Suunnitelman koonnissa on huomioitu laajasti kaupungissa jo tehty ja käynnissä oleva työ, kuten edellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, hyvinvointikertomus ja -katsaukset, toimialoilla käynnissä oleva kehittämistyö sekä useita kaupunkitasoisia suunnitelmia ja ohjelmia:

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön suunnitelma
- Kotouttamisohjelma
- Turvallisuussuunnitelma
- Lapsiystävällinen Vantaa -toimintasuunnitelma
- Aina oppiva Vantaa
- Resurssiviisauden tiekartta
- Liikennepoliittinen ohjelma
- Osallistuva Vantaa -ohjelma
- Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma
- Vantaan kulttuurilinjaukset 2022–2030
- Harrastusten Vantaa
- Liikkuva päiväkoti
- Liikkuva koulu
- Liikkuva opiskelu
- Kodin ja oppimisen yhteistyömalli
- Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelma.

Lasten ja nuorten ideoita siitä, mitä meidän tulisi tehdä sovittujen toimenpiteiden toteutumiseksi on koottu helmikuussa 2023 järjestetyn KUULUUKO KOULU? -hackathonin sekä nuorisovaltuuston edustajille järjestetyn työpajan ideoista. Teot, kuten suunnitelman sisältö kokonaisuudessaan, on viimeistelty yhteistyössä hyvinvointialueen edustajien kanssa.

2 LAPSEN OIKEUDET, KANSALLINEN LAPSISTRATEGIA JA LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -TYÖ VANTAALLA

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Se on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus. Suomi allekirjoitti sopimuksen vuonna 1991.

Sopimukseen on kirjattu samoja oikeuksia kuin yleisiin ihmisoikeussopimuksiin. Tämän lisäksi siihen on kirjattu oikeuksia, jotka kuuluvat vain lapsille, kuten velvoite lapsen edun ensisijaiseen harkintaan sekä oikeus lepoon ja leikkiin.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on Suomessa voimassa laintasoisena säädöksenä eli se velvoittaa kaikkia kuntasektorilla toimivia.

Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet ovat

1. syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus
2. lapsen edun ensisijaisuus
3. oikeus elämään ja kehittymiseen
4. lapsen näkemysten kunnioittaminen.

Suomen ensimmäinen kansallinen lapsistrategia julkaistiin helmikuussa 2021. Lapsistrategian visiona on aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi. Lapsistrategia pohjautuu Suomen perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin. Strategia perustuu kolmeen pääajatukseen:

1. Luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi.
2. Lasten oikeudet ja asema vakiinnuttamalla varmistetaan, että lapset huomioidaan kaikessa poliittisessa ja tosiasiallisessa toiminnassa ja lapset saavat tietoa heille kuuluvista oikeuksista.
3. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten asema turvataan ja heidän tarpeensa tunnistetaan paremmin.

Vantaan kaupunki on kaupunkistrategiassaan sitoutunut lapsiystävällisyyden lisäämiseen. Se on myös hakenut ja hyväksytty mukaan UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin. Lapsiystävällinen kunta -malli on UNICEFin kunnille tarjoama työkalu, joka auttaa kuntia tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja ja varmistamaan, että lapsen oikeudet toteutuvat mahdollisimman hyvin jokaisen, myös heikommassa asemassa olevan, lapsen arjessa.

Lapsiystävällinen kunta -työ käynnistyi Vantaalla vuoden 2021 alussa. Vantaan kaupungin on mahdollista saada lapsiystävällinen kunta -tunnustus vuonna 2023–2024, jos se onnistuu saavuttamaan tavoitteensa ja edistämään lapsen oikeuksia kunnassa. Tätä työtä tukee kaupunginhallituksen hyväksymä Lapsiystävällinen Vantaa -toimintasuunnitelma 2022–2023, joka sisältää viisi tavoitetta:

1. Lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia omaan arkeen parannetaan. Lapset ja nuoret kokevat, että heidän ajatuksensa huomioidaan aidosti (osallisuus).
2. Kaikki aikuiset ennaltaehkäisevät väkivaltaa, häirintää, välinpitämätöntä kohtelua ja hyväksikäyttöä sekä puuttuvat niihin välittömästi (oikeus elämään ja kehittymiseen).
3. Kunnan viranhaltijat, työntekijät, luottamushenkilöt ja keskeiset sidosryhmät on perehdytetty lapsen oikeuksiin (lapsen oikeudet kunnan rakenteissa).
4. Lapsia koskevaa tutkimus-, kokemus- ja viranomaistietoa eritellään kunnassa niin, että keskiarvon lisäksi pystytään analysoimaan eri lapsiryhmien tilanne (yhdenvertaisuus).
5. Lapsen edun ensisijaisuus on otettu huomioon systemaattisesti ja kattavasti kaikissa yksittäistä lasta koskevissa hallinnollisissa päätöksissä (lapsen etu).

Lapsiystävällinen kunta -työllä on ensisijainen vastuu toimeenpanna kansallista lapsistrategiaa Vantaalla. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kokoaa ja täydentää kaupungissa laajasti tehtävää hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä, josta yksi osa on lapsiystävällinen kunta -työ.

3 VANTAALAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI

Keskeisiä ilon aiheita vantaalaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa viimeisen Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan olivat (Power BI -raportti Vantaan Kouluterveyskyselyn tuloksista):

- Suuri osa vantaalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin. He ovat tyytyväisiä elämäänsä, pitävät koulunkäynnistä ja kokevat terveydentilansa hyväksi.
- Syntyperä ei erottele nuoria sen suhteen, kuinka tyytyväisiä he ovat elämäänsä.
- Ulkomaalaistaustaiset ilmoittavat suomalaistaustaisia useammin pitävänsä koulunkäynnistä.
- Lähes jokaisella lapsella ja nuorella on ainakin yksi viikoittainen harrastus.
- Lähes jokaisella lapsella ja nuorella on ainakin yksi läheinen ystävä.
- Ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten kiusaamiskokemusten ero on kaventunut. Vantaalaisten ulkomaalaistaustaisten kokema koulukiusaaminen on harvinaisempaa kuin koko maassa keskimäärin.
- Vantaalaisten Suomessa syntyneiden, toisen polven maahanmuuttajanuorten elämässä on tapahtunut positiivisia muutoksia 2019–2021, jopa enemmän kuin valtakunnallisesti heidän vertaisryhmässään. Esimerkiksi poikien yhteisöllisyyden kokemukset ovat lisääntyneet ja kiusaamisen kokemukset vähentyneet.
- Päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttö on vähentynyt kaikilla nuorilla, myös ulkomaalaistaustaisilla, erityisesti pojilla. Ulkomaalaistaustaisten muutos poikkeaa positiivisesti valtakunnallisista tuloksista.
- Aiempaa useampi nuori kertoo olevansa täysin raitis.

”Noin puolet vantaalaisista lapsista ja nuorista ei syö koululounasta päivittäin. ”

Keskeisiä huolen aiheita vantaalaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa viimeisen Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan olivat (Power BI -raportti Vantaan Kouluterveyskyselyn tuloksista):

- Lasten ja nuorten tyytyväisyys elämäänsä on laskenut selvästi edellisestä kyselystä.
- Nuorten, erityisesti tyttöjen, ahdistuneisuus, yksinäisyyden kokemus ja koulu-uupumus ovat yleistyneet.
- Ulkomaalaistaustaisten koulu-uupumus on lisääntynyt yli kaksi kertaa enemmän kuin suomalaistaustaisilla. Heillä myös yksinäisyyden kokemus on yleisempää kuin suomalaistaustaisilla.
- Aiempaa useampi nuori, erityisesti tyttö, kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.
- Lapset ja nuoret eivät liiku suositusten mukaan. Ulkomaalaistaustaisten liikunta on vähentynyt, samaan aikaan kun suomalaistaustaisilla se on lisääntynyt.
- Ulkomaalaistaustaisten harrastuneisuus on vähäisempää kuin suomalaistaustaisilla, ero on myös kasvanut.
- Noin puolet vantaalaisista lapsista ja nuorista ei syö koululounasta päivittäin.
- Huomattavasti aiempaa useampi nuori tyttö kertoo kokeneensa seksuaalista ahdistelua.
- Monikulttuuristen perheiden nuoret kohtaavat useita haasteita omassa arjessaan: tyytyväisyys elämään, koettu terveys, kouluviihtyvyys ja koulunkäynnistä pitäminen ovat heikentyneet. Muista ryhmistä poiketen monikulttuuristen perheiden tytöt ilmoittavat kokevansa koulukiusaamista aikaisempaa useammin.
- Erityisen haavoittuva ryhmä on ulkomailla syntyneet, ensimmäisen polven maahanmuuttajat, erityisesti pojat. He kokevat muita enemmän yksinäisyyttä ja kiusaamista, harrastavat vähemmän ja heidän elintapansa ovat muita ikätovereita heikommat (liikunta, uni, ruoka ja tupakointi).

”Merkittävimpiä hyvinvointia vaarantavia tekijöitä ovat muun muassa yksinäisyys, kiusaaminen, väkivalta ja keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa.”

Viimeinen Kouluterveyskysely on tehty keväällä 2021, jolloin koronaepidemiaan liittyviä rajoituksia oli ollut käytössä jo vuoden ajan. Epidemian hillitsemiseksi tehdyt toimenpiteet ovat vaikuttaneet monin tavoin muun muassa lasten ja nuorten koulunkäyntiin, harrastamiseen ja mahdollisuuteen tavata läheisiä ihmisiä. Tämä huomioiden mainitut ilon aiheet ovat erityisen arvokkaita ja jokaiseen huolen aiheeseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Samaan aikaan kun valtaosa lapsista ja nuorista voi hyvin ja on tyytyväinen elämäänsä, hyvinvoinnin pulmat kasautuvat pienelle joukolle lapsia, nuoria ja perheitä. Merkittävimpiä hyvinvointia vaarantavia tekijöitä ovat muun muassa yksinäisyys, kiusaaminen, väkivalta ja keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa. Näitä riskitekijöitä kohtaavat muita enemmän muun muassa toimintarajoitteiset, kodin ulkopuolelle sijoitetut, ulkomaalaistaustaiset, yhden huoltajan perheessä elävät ja matalasti koulutettujen äitien lapset ja nuoret. Korona-aika on heikentänyt erityisesti jo aiemmin haavoittuvassa asemassa olleiden hyvinvointia. (Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille).

”Yksinäisyys, koulu-uupumus ja ahdistuneisuus ovat yleistyneet muita voimakkaammin niillä, jotka arvioivat perheen taloudellisen tilanteen korkeintaan kohtalaiseksi.”

Vanhempien hyvinvointi vaikuttaa lasten ja nuorten hyvinvointiin. Esimerkiksi perheen alhainen toimeentulo heijastuu lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen. Alhainen toimeentulo on yhteydessä vanhempien jaksamiseen ja hyvinvointiin. Se vaikuttaa välillisesti myös vanhemmuuteen ja lasten elämään. Suhteellinen köyhyys erottelee lapsia muista ja rajoittaa heidän toimintamahdollisuuksiaan: harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia sekä esimerkiksi puhelimen tai tietokoneen hankintaa. Tämä saattaa heikentää itsetuntoa ja aiheuttaa esimerkiksi yksinäisyyttä tai kiusaamista. Kansallisten tulosten mukaan perheen heikko taloudellinen tilanne heijastuu kielteisesti lapsen terveystottumuksiin, oireiluun, koulunkäyntiin, yksinäisyyteen, kiusatuksi tulemiseen, kokemukseen omasta terveydentilasta sekä tulevaisuudenuskoon. (Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille).

Myös helsinkiläisnuorten Kouluterveyskyselytuloksista tehdyn tutkimuksen mukaan perheen koettu taloudellinen tilanne on yhteydessä nuorten hyvinvointiin. Vahvimmin nuorten hyvinvointia selittää sukupuoli, perhetausta, arjen kasvuympäristöön liittyvät tekijät sekä terveyskäyttäytyminen (ateria- ja unirytmi). Yksinäisyys, koulu-uupumus ja ahdistuneisuus ovat yleistyneet muita voimakkaammin niillä, jotka arvioivat perheen taloudellisen tilanteen korkeintaan kohtalaiseksi. Heillä myös tyytyväisyys elämään ja koettu terveys ovat heikentyneet selkeästi voimakkaammin kuin muissa vertailuryhmissä. (Helsinkiläisnuorten hyvinvoinnin ulottuvuudet. Perhetaustan ja kasvuympäristön yhteydet koettuun hyvinvointiin).

Vaikka vantaalaisten nuorten päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttö on vähentynyt, pienellä osalla päihteiden käyttö on lisääntynyt ja muuttunut aikaisempaa vaarallisemmaksi, mikä aiheuttaa häiriöitä myös kaupunkiympäristössä. Myös sähkösavukkeiden (vape) käyttö vaikuttaa olevan kasvussa, ja sen myyntiin ja välittämiseen liittyy usein velkaantumista, uhkailua ja väkivaltaa. Huolestuttava ilmiö on myös lasten ja nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen lisääntyminen.

Lisätietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista:

- Yhteenveto Vantaan Kouluterveyskyselyn tuloksista 2021
- Power BI raportti Vantaan Kouluterveyskyselyn tuloksista
- Vantaan hyvinvointikatsaus 2022
- Vantaan hyvinvointikatsaus 2021
- Vantaan hyvinvointikertomus 2020
- Kouluterveyskyselyn sähköinen tulospalvelu (THL)
- Lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi (THL)
- FinLapset kyselytutkimuksen tulokset (THL)
- FinLapset rekisteriseuranta (THL)
- Move (OPH)
- Liikuntaindikaattorit (OKM)
- TEAviisari (THL)
- Sotkanet (THL)
- Terveytemme (THL)
- Kotoutumisen indikaattorit (TEM)

4 LASTEN JA NUORTEN OIKEUS OSALLISTUA JA VAIKUTTAA

Kuulluksi tuleminen ja osallisuus kuuluvat lasten oikeuksiin. Laki velvoittaa viranomaisia tarjoamaan lapsille ja nuorille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Tämä takaa sen, että lapsella on oikeus ilmaista näkemyksensä häntä koskevissa asioissa ja hänen mielipiteensä on otettava huomioon ikä- ja kehitystason mukaisesti.

Osallisuuden edistäminen kuuluu kaikille kunnan viranhaltijoille ja työntekijöille – myös niille, jotka eivät suoraan kohtaa lapsia ja nuoria työssään. Oikeudesta osallistua säädetään:

- perustuslaissa
- kuntalaissa
- perusopetuslaissa
- nuorisolaissa
- lastensuojelulaissa
- varhaiskasvatuslaissa.

Inklusiivisiin periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa sekä vastataan kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin.

Osallisuutta voidaan tarkastella hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja vaikuttamisen näkökulmasta, portaina tai erilaisten muotojen kautta. Osallistuva Vantaa -ohjelmassa osallisuutta käsitellään osallisuutena kunnassa ja yhteisöissä, vaikuttamisena kaupungin palveluihin ja lähiympäristöön sekä osattomuuden ehkäisynä. Osallisuus lapsen ja nuoren arjessa on sitä, että lapsi ja nuori voi toimia osana jotakin ja ennen kaikkea kokea olevansa osa jotakin. Vaikuttamisella tarkoitetaan mielipiteiden ja ideoiden esille tuomista, asioiden pohtimista ja niistä keskustelemista, päätösten tekemistä, toimimista sekä toiminnan arvioimista ja kehittämistä.

Osallisuudella ja osallisuuden kokemuksella on tärkeä merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot voivat toimia lapsen tai nuoren suojaavina tekijöinä myös silloin, kun hänen elämässään on hyvinvointia uhkaavia tekijöitä. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Koulupolulla opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta.

Osallisuuden toteutuminen edellyttää tiedon dialogista rakentamista yhdessä ammattilaisten ja huoltajien kanssa sekä moninaisten osallistumisen väylien tarjoamista taustoiltaan, valmiuksiltaan ja kiinnostuksiltaan erilaisille lapsille ja nuorille. Lapsia ja nuoria voidaan kannustaa vaikuttamiseen tunnustamalla heidän asiantuntijuutensa yhtä arvokkaaksi kuin aikuisten. Lasten ja nuorten osallisuus ja sen huomioiminen on asenne ja tapa tehdä työtä. Se toteutuu arjen aidoissa kohtaamisissa ja vuorovaikutustilanteissa.

Vantaalla lasten ja nuorten osallisuuden edistämisen toimenpiteitä on erityisesti Osallistuva Vantaa 2022–2025 ohjelmassa sekä Lapsiystävällinen Vantaa -toimintasuunnitelmassa.

Vaikuttaminen palveluihin

Kaikki kaupungin palvelut edistävät lasten ja nuorten osallisuuden ja toimijuuden vahvistamista. Lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan palveluihin osallistumalla esimerkiksi käynnissä oleviin palvelumuotoiluhankkeisiin, keskustelutilaisuuksiin ja työpajoihin sekä vastaamalla asiakaskyselyihin. Kouluissa ja oppilaitoksissa kaikki lapset ja nuoret voivat osallistua ja vaikuttaa kouluyhteisön asioihin oppilas- ja opiskelijakuntatoiminnan kautta.

Vaikuttaminen elinympäristöön

Maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittaa kuulemaan kuntalaisia. Lapset ja nuoret ovat iso joukko kuntalaisia ja siksi heille on tarjottava aitoja mahdollisuuksia vaikuttaa elinympäristön kehittämiseen. Vantaan kaupunki on luonut Lapset ja nuoret ympäristönsä rakentajina -toimintamallin. Sen avulla panostetaan vuorovaikutukseen lasten ja nuorten kanssa kaupungin suunnittelussa.

”Osallistuvassa budjetoinnissa asukkaat pääsevät ideoimaan ja kehittämään ehdotuksia rahojen käytöstä sekä äänestämään lopullisia toteutettavia ehdotuksia, joista eniten ääniä saaneet ehdotukset kaupunki toteuttaa.”

Vaikuttaminen kaupungin päätöksentekoon

Vaikuttamistoimielimet

Vantaalla toimii useita vaikuttamistoimielimiä, joista nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ovat lakisääteisiä. Näiden lisäksi Vantaalla toimii myös monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta, svenska kommittén sekä paikallisromanityöryhmä. (Lue vaikuttamistoimielinten esittelyt hyvinvointisuunnitelman yleisestä osasta luvusta 3.2.)

Nuorisovaltuusto

Nuorisovaltuustossa lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan kaupungin päätöksentekoon. Nuorisovaltuustoon valitaan vaaleilla 30 varsinaista jäsentä kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Valtuuston edustajat ovat 13–20-vuotiaita, ja jokaisella 13–18-vuotiaalla vantaalaisella nuorella on oikeus asettua ehdolle ja äänestää vaaleissa. Toiminta on poliittisesti sitoutumatonta.

Nuorisovaltuusto toimii nuorten edunvalvojana ja nostaa esille nuorille tärkeitä asioita. Nuorisovaltuuston edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus Vantaan kaupungin lautakunnissa, kaupunginvaltuustossa ja kaupunginhallituksessa. Nuorisovaltuusto tekee aloitteita kaupunginhallitukselle, antaa lausuntoja, osallistuu erilaisiin työryhmiin ja järjestää nuorille suunnattuja tapahtumia. Nuorisovaltuusto tekee myös yhteistyötä koulujen oppilaskuntien ja toisen asteen oppilaitosten opiskelijakuntien hallitusten kanssa koulujen ja oppilaitosten olojen parantamiseksi.

Vaikuttajapäivä

Vantaalla vietetään vuosittain lasten ja nuorten Vaikuttajapäivää. Vaikuttajapäivä on Vantaan kaupungin oma lasten ja nuorten vaikuttamisen prosessi. Ennakkotehtävissä käsitellään vuoden teemaa kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa. Prosessi huipentuu kaupungintalon tilaisuuteen, jossa kouluja ja oppilaitoksia edustavat oppilaat ja opiskelijat tuovat kaupungin päättäjien tietoon lapsille ja nuorille tärkeitä asioita. Vaikuttajapäivällä on tärkeä rooli Vantaan kaupungin lasten ja nuorten osallisuuden edistämisessä. Vaikuttajapäivä koskee yhdenvertaisesti kaikkia vantaalaisia 7–18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Myös esikouluikäiset tuovat omat terveisensä päivään.

Osallistuva budjetointi

Osallistuva budjetointi on asukkaiden väylä päättää kaupungin rahojen käytöstä. Osallistuvassa budjetoinnissa asukkaat pääsevät ideoimaan ja kehittämään ehdotuksia rahojen käytöstä sekä äänestämään lopullisia toteutettavia ehdotuksia, joista eniten ääniä saaneet ehdotukset kaupunki toteuttaa.

Myös lapsilla ja nuorilla on oikeus osallistua ideointiin ja äänestämiseen mahdollisen ikärajan puitteissa. Kaupunkitasoisessa osallistuvassa budjetoinnissa muun muassa koulut ovat tärkeitä kumppaneita, mikä mahdollistaa lapsille ja nuorille luontevan keinon päästä vaikuttamaan kaupungin varojen käyttöön. Osallistuva budjetointi on myös vuoden 2023 Vaikuttajapäivän teemana, minkä myötä lapset ja nuoret saavat suunnitella ja päättää, mihin lapsille ja nuorille suunnattuihin kohteisiin rahaa käytetään.

5 LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN PALVELUT

Vantaan kaupunki edistää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia kaikissa palveluissa. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat vuoden 2023 alusta siirtyneet Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vastuulle: https://vakehyva.fi/fi/palvelut.

Tässä kappaleessa listataan kaupungin tuottamia palveluja, jotka on suunnattu erityisesti lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Vantaan kaupunkiympäristön toimialan palveluissa ei ole erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuja palveluita, mutta kaupunkiympäristö kuuluu kaikille kuntalaisille. Myös lasten ja nuorten osallistumista kaupunki- ja liikennesuunnitteluun tuetaan erilaisilla keinoilla. Vantaan ympäristökeskuksen tehtävänä on huolehtia viihtyisän, terveellisen ja turvallisen elinympäristön säilymisestä ja kaikin puolin edistää kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia Vantaalla. Vantaa järjestää muun muassa luontoretkiä keväästä syksyyn, joista osa on suunnattu erityisesti lapsille ja lapsiperheille.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut on listattu alla toimialoittain. Tämän lisäksi yhteistyötä tehdään kaupungin sisällä toimiala- ja palvelualuerajoja ylittäen, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen, sekä alueellamme toimivien kolmannen sektorin toimijoiden ja yritysten kanssa.

Vantaan kaupungin tuottamia palveluita lapsille, nuorille ja lapsiperheille

Kasvatus ja oppiminen

Varhaiskasvatusta järjestetään kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa sekä perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa. Lapsille, joita hoidetaan kotona, on tarjolla toimintaa varhaiskasvatuksen kerhoissa, avoimissa kohtaamispaikoissa ja asukaspuistoissa.

Esiopetus on osa elinikäisen oppimisen polkua, joka alkaa kotoa ja varhaiskasvatuksesta ja jatkuu esiopetuksen jälkeen perusopetuksessa.

Perusopetus on jokaisen lapsen oikeus. Vantaalla noudatetaan lähikouluperiaatetta ja yhteisiä arvoja ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Kouluissa huolehditaan, että oppilas saa riittävän yleistiedon ja oppii tarvittavat opiskelutaidot.

Kerhotoiminnalla tuetaan oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia muun muassa onnistumisten, osaamisen ja ilon kokemusten sekä luovaan toimintaan osallistumisen kautta. Kerhotoiminnassa oppilailla on myös mahdollisuus tutustua erilaisiin harrastusmahdollisuuksiin. Koulun kerhoja järjestetään yleensä koulupäivän jälkeen koulujen tai lähialueiden tiloissa. Kerhot ovat oppilaille maksuttomia ja vapaaehtoisia.

Iltapäivätoiminta perusopetuksessa on tarkoitettu 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille sekä tätä vanhemmille oppilaille, joilla on erityisen tuen päätös. Toimintaa järjestävät yksityiset tahot, seurakunta sekä yhdistykset ja järjestöt kouluissa tai koulun lähellä olevissa tiloissa.

Vammaisten lasten päivä- ja loma-ajantoimintaa tarjotaan kaikkien vammaisopetusta antavien koulujen yhteydessä. Toimintaan voivat hakea vammaisopetuksen ryhmissä opiskelevat oppilaat.

Toisen asteen koulutukseen kuuluu lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus.

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutus antaa yleiset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen.

Ammatillista koulutusta järjestetään monessa eri oppilaitoksessa. Ammatillisissa opinnoissa yhdistyvät oppilaitoksessa ja työpaikoilla oppiminen ja tekeminen.

Vantaan ammattiopisto Varia tarjoaa ammatillista perus-, lisä- ja täydennyskoulutusta. Ammatillinen koulutus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alueen elinkeinoelämän kanssa. Varia vastaa osaltaan siitä, että kaikille vantaalaisille perusopetuksen päättäneille on opiskelupaikka ja että tutkinnon suorittaneet työllistyvät. Ammatillisissa opinnoissa yhdistyvät oppilaitoksessa ja työpaikoilla oppiminen ja tekeminen.

Tutkintoon valmentavan (TUVA) koulutuksen tavoitteena on saavuttaa sellaiset opiskeluvalmiudet, joilla opiskelija suoriutuu toisen asteen tutkintoon johtavasta koulutuksesta. TUVA-koulutuksen aikana nuori voi korottaa perusopetuksen arvosanoja sekä suorittaa lukion ja ammatillisen koulutuksen opintoja ja vahvistaa opiskeluvalmiuksia.

Ruotsinkieliset palvelut vastaavat ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ruotsinkielisen tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA-koulutus) sekä nuorisotyön järjestämisestä ja kehittämisestä. Pääkaupunkiseudulla ruotsinkielistä työpajatoimintaa toteuttaa Svenska produktionsskolan. Ruotsinkielistä ammatillista koulutusta järjestää Helsingissä ammattiopisto Prakticum.

Kaupunkikulttuuri ja hyvinvointi

Nuorisotyö tukee nuorten kasvua, asemaa ja elinoloja sekä edistää nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Nuorisotyötä toteutetaan nuorten tarpeista ja toiveista käsin. Nuorille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua, harrastaa, viettää vapaa-aikaa turvallisesti ja heitä tuetaan erilaisissa nuorten elämään liittyvissä asioissa.

Asukastilat toimivat kaikille vantaalaisille yhteisinä olohuoneina. Ne tarjoavat mahdollisuuden kohtaamiseen, yhdessä tekemiseen ja osallistumiseen. Asukastiloihin voi aukioloaikojen puitteissa piipahtaa koska tahansa vaikka kahville, juttelemaan muiden kanssa tai kysymään neuvoa. Asukastiloissa järjestetään monenlaista harraste-, kerho- ja virkistystoimintaa.

Liikuntapalvelut tarjoavat jokaiselle tilaa ja mahdollisuuksia liikkua Vantaalla. Lähiluonto ja liikuntapaikat ovat kaikkien tavoitettavissa ja käytettävissä. Kaupunki ja yhteistyökumppanit tarjoavat monipuolisesti niin matalan kynnyksen ohjattua liikuntaa kuin tavoitteellista urheilutoimintaakin. Liikuntapalveluiden alla toimivassa Hyvinvointikertomus tutuksi ja terveellinen ravitsemus tavaksi -hankkeessa kehitetään kuntalaisten terveyttä ravitsemuksen näkökulmasta vuosina 2022–2024.

Lasten ravitsemusterveyden osalta hanke arvioi esimerkiksi ruokakasvatuksen nykytilaa varhaiskasvatuksessa sekä osallistuu kouluruokailun kehittämistoimenpiteiden suunnitteluun yhteistyössä kasvatuksen ja oppimisen toimialan kanssa.

Lasten liikunta pyrkii vaikuttamaan vantaalaisten lasten aktiivisuuteen päiväkotien ja koulujen arjessa. Tavoitteena on tarjota jokaiselle lapselle mahdollisuus löytää itselleen sopivin tapa olla aktiivinen ja nauttia liikkumisen ilosta, joka auttaa pysyvien liikkumistottumusten ja harrastusten löytämisessä. Turvallinen ja yhdenvertaisesti saavutettava päivittäinen liikkuminen kuuluu kaikille lapsille.

Nuorten liikunta edistää nuorten liikunnallisen elämäntavan omaksumista. Tavoitteena on tarjota edellytykset fyysisen aktiivisuuden ylläpitämiseen. Tärkeää on, että jokaiselle löytyy innostava ja mieluinen tapa liikkua.

Kulttuuripalvelut tarjoavat taide- ja kulttuurikokemuksia kaikille kaupunkilaisille. Monipuolista kulttuurisisältöä pääsee kokemaan kaupungin kulttuuritiloissa, tapahtumissa, museoissa ja kirjastoissa. Kulttuuripalvelut huomioivat kaikenikäiset kaupunkilaiset tarjoamassaan ohjelmistossa.

Lastenkulttuuripalvelut tarjoavat taide- ja kulttuuripalveluja lapsille, nuorille ja perheille.

Kirjastopalvelut pitävät yllä kirjastoja. Kirjasto on kaikille avoin kohtaamispaikka ja kulttuurikeskus. Siellä on tarjolla lehtiä, kirjoja, musiikkia, elokuvia ja muita aineistoja, joihin voi tutustua paikan päällä tai lainata kotiin. Kirjaston tiloissa voi opiskella, harrastaa ja oleskella. Siellä järjestetään myös opastuksia, neuvontaa, tapahtumia ja näyttelyitä.

Elinikäisen oppimisen palvelut tarjoavat mahdollisuuden monipuoliseen harrastamiseen Vantaalla. Tavoitteena on antaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus löytää itselleen parhaiten sopiva tapa päästä harrastamaan ja kokemaan oppimisen iloa yhdessä. Elinikäisen oppimisen palvelualue muodostuu Vantaan aikuisopistosta, musiikkiopistosta ja kuvataidekoulusta. Palvelualue vastaa myös yksityisen taiteen perusopetuksen tukemisesta Vantaalla.

Harrastusmahdollisuudet lapsille ja nuorille

Vantaan aikuisopistossa voi opiskella hyödyllisiä taitoja ja löytää uusia vapaa-ajan harrastuksia.

Lasten ja nuorten taiteen perusopetus Vantaalla on tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta. Sen tarkoituksena on antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Taiteen perusopetuksessa korostuu oppimaan oppimisen, oppimisprosessin ja yhdessä oppimisen merkitys. Taiteen perusopetus jakaantuu alle kouluikäisten varhaisopintoihin, perusopintoihin ja syventäviin opintoihin. Opiskelun voi yleensä aloittaa 5-vuotiaana, mutta joissakin taidelajeissa opetusta on jo vauvaikäisille ja toisissa opinnot alkavat vasta kouluikäisenä.

Hobihobi.fi-palvelu kokoaa harrastusmahdollisuudet yhteen paikkaan.

Harrastusten Vantaa tarjoaa vantaalaisille peruskoululaisille laadukkaita, mieluisia ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia oman koulun ja kodin läheisyydessä heidän toiveitaan kuullen.

6 KUMPPANUUDET

Vantaan kaupungin toimijat ovat rakentaneet erilaisia kumppanuuksia kaupungin ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Kumppanuuksien myötä kaupungin asiantuntijuus sekä osaaminen monipuolistuvat ja lapsia, nuoria ja lapsiperheitä pystytään tukemaan paremmin.

Kumppanien osittain vapaaehtoisperusteisesti tekemä työ on merkittävä osa kaupunkilaisten hyväksi tehtävää hyvinvointityötä. Vantaalla toimivat järjestöt, seurakunnat, uskonnolliset yhteisöt sekä yksityisen sektorin toimijat edistävät monin tavoin kaupunkilaisten hyvinvointia, aktiivista kuntalaisuutta ja osallisuutta sekä kaupungin elinvoimaisuutta. Edellä mainitut ovat Vantaalle tärkeitä yhteistyökumppaneita niin palvelutuotannossa kuin laajemminkin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä. Kumppanien toiminnan piirissä lapset ja nuoret voivat saada erilaisia palveluja, harrastaa, oppia uusia asioita, löytää mielekästä tekemistä ja yhteisön, johon kuulua sekä solmia ystävyyssuhteita.

Vantaan kaupungin ja kumppanien tekemällä työllä on lukuisia yhdyspintoja. Yhteistyötä tehdään verkostoissa, työryhmissä ja hankkeissa. Tämän lisäksi järjestöjen palvelutuotanto täydentää monilta osin kaupungin omia palveluita. Kaupunki tukee kumppaneitaan muun muassa tarjoamalla tiloja ja avustuksia toimintaan, hankkimalla ostopalveluina asiantuntijuutta ja toimintaa, sekä mahdollistamalla järjestöjen välistä yhteistyötä ja vertaisuutta verkostojen rakentamisella. Lisätietoja Vantaan kaupungin myöntämistä avustuksista löytyy tästä linkistä. Yhteistyö kumppanien kanssa on erittäin merkityksellistä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta: onnistuessa yhteistyöstä saadaan synergiaetua sekä pystytään ohjaamaan lapsia ja nuoria erilaisten palvelujen pariin.

Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat siirtyneet Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle ja siten hyvinvointialueesta on syntynyt uusi kumppani Vantaan kaupungille. Parhaillaan rakennetaan toimintaa tukevia yhteistyörakenteita ja -sopimuksia hyvinvointialueen kanssa.

7 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEOT

Vantaalla tehdään paljon töitä kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Osa toiminnasta ja kehittämisestä toteutuu perustyönä. Tämän lisäksi kehittämistä tehdään laajasti erilaisissa hankkeissa. Tämän suunnitelman teoiksi on valittu asioista, joihin kiinnitämme jo tehtävän työn lisäksi erityistä huomiota tällä strategiakaudella, jotta kaupunkistrategian tavoitteet toteutuvat. Tässä kappaleessa on tekojen lisäksi mainittu joitakin esimerkkejä jo tehtävästä työstä.

Terveys

Vahvistamme kuntalaisten mielen hyvinvointia

Mielenterveystaitoja, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja opetetaan kaikissa päiväkodeissa ja kouluissa. Perusopetuksessa kouluilla on käytössä hyvinvoinnin vuosikellot, joissa määritellään opetuksen teemat ja sisällöt. Tämän lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan jokapäiväisissä arjen tilanteissa. Tässä työssä ensiarvoisen tärkeää on ammattilaisten yhdessä tekemä työ sekä heidän antama tuki myös vanhemmille. Kasvatuksen ja oppimisen toimialan ja kotien yhteistyötä on linjattu Kodin ja oppimisen yhteistyömallissa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä elementtejä kulttuuritapahtumissa ja -palveluissa, jotka vahvistavat mielen hyvinvointia paitsi yksilön kokemuksen kautta niin myös sosiaalisina tapahtumina. Ylisukupolvisten suhteiden tukeminen perhetyöpajojen ja -tapahtumien kautta sekä kulttuurisen moninaisuuden esiin tuominen ja oman kulttuurin harjoittamisen mahdollisuudet ovat tärkeitä mielen hyvinvoinnin ja identiteetin rakennuskiviä kaikenikäisille, mutta eritysesti lapsille, nuorille ja lapsiperheille.

Taideopetuksessa taiteen tekeminen ja itseilmaisu toimivat mielen hyvinvointia tukevina. Taide tarjoaa kanavan kertoa asioita taiteen kielellä. Taiteesta puhuminen ja taiteen tarkastelu ovat välineitä itsetuntemuksen kehittämiseen.

Terveys

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
2. Vahvistamme kuntalaisten mielen hyvinvointia.	Vahvistamme monialaista yhteistyötä lasten ja nuorten ennaltaehkäisevissä sekä mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalveluissa hyvinvointialueen, järjestöjen ja yhdistysten kanssa.	Allekirjoitetut yhdyspintasopimukset ja -suunnitelmat sekä niiden toteutuminen	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut Kuntademokratia Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
	Järjestämme vanhempain vertaistukiryhmiä kouluilla yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.	Toteutuneet vertaistukiryhmät	Perusopetus Ruotsinkieliset palvelut Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
	Järjestämme pienryhmätoimintaa mielen hyvinvoinnin haasteiden takia keskeyttämisriskissä olevien opiskelijoiden tukemiseksi lukiokoulutuksessa.	Osallistuneiden määrä, määräaikaisten keskeytysten (mielenterveyssyistä) määrä	Toisen asteen koulutus

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
3. Tuemme kuntalaisten terveellisiä elintapoja.	Lisäämme liikunnallista toimintaa ja kannustamme lapsia ja nuoria pyöräilyyn ja muuhun arkiliikuntaan arjessa, päiväkodeissa, koulussa, oppilaitoksissa ja vapaa-ajalla.	Liikkuva päiväkoti-, Liikkuva koulu- ja Liikkuva opiskelu -toimintaan osallistuneiden määrä 1.–3.-luokkalaisten järjestettyjen pyöräretkien määrä Vähintään tunnin päivässä liikkuvat (Kouluterveyskysely) Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla vähintään 1 h viikossa (Kouluterveyskysely) Kestävyyskunnon parantuminen, 20 metrin juoksu (Move!)	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut

Nuorten mielen hyvinvointia tuetaan arkisissa kohtaamisissa myös nuorisotyössä. Mielen hyvinvoinnin tukeminen on kannustamista, rohkaisemista, huomioimista sekä mielenterveystaitojen vahvistamista. Arjen toiminnoissa esimerkiksi nuorisotiloilla harjoitellaan tunteiden tunnistamista ja niiden sanoittamista sekä ristiriitojen ratkaisemista.

Tuemme kuntalaisten terveellisiä elintapoja

Lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivat edistävät lasten ja nuorten terveellisiä elintapoja arjen kohtaamisissa ja toiminnassa keskustelemalla esimerkiksi unen, ravinnon ja liikunnan merkityksestä sekä tukemalla lasten ja nuorten terveellisiä elintapoja edellä mainittujen lisäksi esimerkiksi ennaltaehkäisevällä päihdekasvatuksella.

Vantaan kaupunki panostaa kaikkien lasten ja nuorten liikkumiseen Liikkuva päiväkoti-, Liikkuva koulu- ja Liikkuva opiskelu -toimintamallien avulla. Tämän lisäksi lapsia ja nuoria kannustetaan liikkumaan vapaa-ajalla, esimerkiksi toteuttamalla liikuntaa osana avointa nuorisotilatoimintaa sekä järjestämällä kuntosalin käytön alkeiskursseja nuorille nuorisotiloilla.

Myös Vantaan liikennepoliittinen ohjelma kiinnittää huomiota lasten ja nuorten aktiivisen liikkumisen kannustamiseen sekä heidän vaikutusmahdollisuuksiensa kehittämiseen.

Vahvistamme hyvinvointia liikunnan ja kulttuurin avulla koko elämänkaaren ajan

Vantaan kulttuurilinjaukset 2022–2030 linjaa kulttuurien edistämistä kaupunkitasoisesti.

Päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa liikunta- ja taidekasvatusta kehitetään yhteistyössä liikunta- ja kulttuuripalveluiden sekä muiden kumppaneiden kanssa. Suomenkielisten koulujen kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla kaupunki tarjoaa yhdenvertaisesti taide- ja kulttuurisisältöjä kaikille lapsille ja nuorille osana perusopetusta. Konkreettinen tekeminen, erilaiset kokemukset ja elämykset tuovat vaihtelua toimintaan ja oppimisympäristöön sekä antavat lapsille ja nuorille mahdollisuuden toteuttaa omaa luovuuttaan.

Elinikäisen oppimisen palvelut vahvistavat oppijan oppimisvalmiuksia, tukevat jatkuvaa oppimista ja antavat mahdollisuuksia osaamisen hankkimiseen ja päivittämiseen oppijan omien tarpeiden ja elämäntilanteen mukaisesti. Opinnoissa korostuu oppimaan oppimisen, oppimisprosessin ja yhdessä oppimisen merkitys. Opiskelun voi aloittaa joissakin taidelajeissa jo vauva-ikäisenä, aikuisopinnot on puolestaan suunnattu yli 19-vuotiaille.

Harrastusten Vantaa tarjoaa vantaalaisille peruskoululaisille laadukkaita, mieluisia ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia oman koulun ja kodin läheisyydessä. Tämän lisäksi alueellisessa nuorisotyössä on yli 60 nuorten harrastusryhmää, joista nuoret voivat valita itseä kiinnostavan harrastuksen. Tarjolla on mm. teatteria, musiikkia, liikuntaa, tanssia, mopotoimintaa sekä taidetoimintaa.

Terveys

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
4. Vahvistamme hyvinvointia liikunnan ja kulttuurin avulla koko elämänkaaren ajan.	Kerromme lapsille, nuorille ja huoltajille liikunta-, kulttuuri- ja harrastusmahdollisuuksista aiempaa paremmin, myös kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.	HobiHobin ja harrastuskalenterin kautta harrastuksen löytäneiden määrä Tietää asuinalueen harrastusmahdollisuuksista (Kouluterveyskysely)	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut
	Toteutamme Euroopan urheiluviikolla monipuolisen suurtapahtuman, jossa ohjelmaa myös lapsille ja nuorille.	Tapahtumaan osallistuneiden määrä	Liikuntapalvelut
	Kutsumme jokaisen vuonna 2023 ja sen jälkeen syntyvän vantaalaisen lapsen perheineen mukaan Vantaan kulttuurilapsi -ohjelmaan.	Osallistumisaste	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut.

Yhteisöllisyys

Tuemme asukkaiden ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia, ettei kukaan jää yksin

Lasten ja nuorten palveluissa tuetaan lasten ja nuorten mahdollisuuksia kuulua yhteisöön, solmia ystävyyssuhteita ja kokea osallisuutta. Vapaa-ajan palveluissa, kuten nuorisotiloilla ja kirjastoissa, tarjoamme avoimia kohtaamisen paikkoja ja harrastustoimintaa, mikä lisää lasten ja nuorten toimintamahdollisuuksia. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön keskeisimpiä tavoitteita on yhteisöllisyyden vahvistaminen. Nuorisotyö koulujen ja oppilaitosten arjessa keskittyy ryhmädynamiikan rakentamiseen, turvalliseen läsnäoloon ja kiusaamisen ehkäisyyn yhdessä muiden koulun toimijoiden kanssa. Nuorisotyöntekijät vahvistavat nuoren taitoja toimia ryhmässä, lisäävät nuoren osallisuutta ja auttavat ystävyyssuhteiden syntymisessä.

Vanhempien oma hyvinvointi ja vanhemmuuden tuki ovat ensiarvoisen tärkeitä tukipilareita lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisessa. Kasvatuksen ja oppimisen toimialan ja kotien yhteistyötä on linjattu Kodin ja oppimisen yhteistyömallissa.

Edistämme kuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia

Osallistuva Vantaa -ohjelma ja Lapsiystävällinen Vantaa -toimintasuunnitelma kokoavat kaupunkitasoisesti lasten ja nuorten osallisuutta tukevat toimenpiteet ja koordinoivat osallisuuden edistämistä.

Yhteisöllisyys

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
5. Tuemme asukkaiden ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia, ettei kukaan jää yksin.	ProVaka- ja ProKoulu-toimintamalleilla vahvistamme lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja koko henkilöstön yhdenmukaiseen ohjaukseen ja positiiviseen palautteeseen perustuvalla toiminnalla.	ProVaka- ja ProKoulu-yksiköiden lukumäärä Sosiaalinen kompetenssi (Kouluterveyskysely)	Varhaiskasvatus Perusopetus Ruotsinkieliset palvelut
	Kehitämme olemassa olevia ja uusia toimintamalleja vanhemmuuden tukemiseksi.	Olemassa olevien ja uusien toimintamallien lukumäärä	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
	Tarjoamme lapsiperheille ohjattuja ja yhteisöllisiä liikuntamahdollisuuksia julkisissa tiloissa, avoimissa kohtaamispaikoissa ja liikuntapaikoissa.	Neuvola-palveluiden kyselydata Ohjattujen tilaisuuksien ja osallistujien määrä	Liikuntapalvelut

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
6. Edistämme kuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.	Kannustamme ja tuemme lapsia ja nuoria järjestämään oman näköistään yhteisöllistä toimintaa, esim. tilaisuuksia, tapahtumia tai kirpputoreja.	Nuorten tuottaman toiminnan määrä nuorisotyössä Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa (Kouluterveyskysely)	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut

Elinympäristö

Kannustamme kuntalaisia huolehtimaan yhteisestä ympäristöstä

Resurssiviisauden tiekartta kokoaa Vantaan ympäristötavoitteet. Sen keskiössä on kiertotalous, uusiutuva energia sekä ympäristövastuullisesti toimivat asukkaat ja yritykset. Tavoitetilana vuonna 2030 on hiilineutraali Vantaa, jossa kaupungin suunnittelu ja toteutus on resurssiviisasta, luonto monimuotoista, luonnonvaroja käytetään kestävästi ja jossa asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen toimintatavat ovat vastuullisia. Samalla luodaan edellytyksiä kestävälle hyvinvoinnille.

Elinympäristö

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
7. Kannustamme kuntalaisia huolehtimaan yhteisestä ympäristöstä.	Otamme käyttöön Lapset ja nuoret ympäristönsä rakentajina -toimintamallin, jossa kehitetään lasten ja nuorten osallistumista kaupunkiympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen	Prosessien ja tilaisuuksien lukumäärä	Kadut ja puistot Kaupunkirakenne ja ympäristö Kiinteistöt ja tilat Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Liikuntapalvelut
	Panostamme päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa ruoan, erityisesti kasvisruoan laadun parantamiseen.	Palveluntuottajan seurantatiedot Koululounas on laadultaan hyvää (Kouluterveyskysely) Koululounas on maultaan hyvää (Kouluterveyskysely) Ei syö koululounasta päivittäin (Kouluterveyskysely)	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Vantti Palmia

Edistämme turvallisuuden tunnetta ja yhdenvertaisuutta

Turvallisuussuunnitelma vastaa Vantaan turvallisuushaasteisiin. Sen neljä kärkeä ovat lähisuhdeväkivalta, nuoriso, päihteet ja liikkumisen turvallisuus. Turvallisuussuunnittelun tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua tapaturmia, onnettomuuksia, rikoksia ja häiriöitä sekä parantaa asukkaiden ja yhteisön turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta.

Lasten ja nuorten toiveesta turvallisuus on huomioitu myös Lapsiystävällinen Vantaa -toimintasuunnitelmassa, jonka yksi tavoite on: kaikki aikuiset ennaltaehkäisevät väkivaltaa, häirintää, välinpitämätöntä kohtelua ja hyväksikäyttöä sekä puuttuvat niihin välittömästi. Lasten ja nuorten turvallisuuden tunnetta edistetään tarjoamalla turvallisempia tiloja sekä turvallisia aikuisia. Esimerkiksi jalkautuvassa nuorisotyössä nuorisotyöntekijät jalkautuvat sinne, missä nuoret ovat eli kaduille, asemille ja kauppakeskuksiin kohdaten nuoria heidän arjen ympäristöissään.

Tämän lisäksi kasvatuksen ja oppimisen toimialalla on koottu Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelma.

Elinympäristö

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
8. Edistämme turvallisuuden tunnetta ja yhdenvertaisuutta.	Lisäämme ammattilaisten osaamista siitä, miten toimia, kun he kohtaavat tai kuulevat lasten tai nuorten kohtaamasta kiusaamisesta, väkivallasta, seksuaalisesta häirinnästä tai sopimattomasta käytöksestä.	Koulutusten lukumäärä	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut Kuntademokratia Kadut ja puistot Kaupunkirakenne ja ympäristö Kiinteistöt ja tilat
	Otamme käyttöön turvallisemman tilan periaatteet kaikissa kuntalaisten käytössä olevissa kaupungin tiloissa.	Tilojen lukumäärä, joissa on otettu käyttöön turvallisemman tilan periaatteet	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut Kuntademokratia Kadut ja puistot Kaupunkirakenne ja ympäristö Kiinteistöt ja tilat

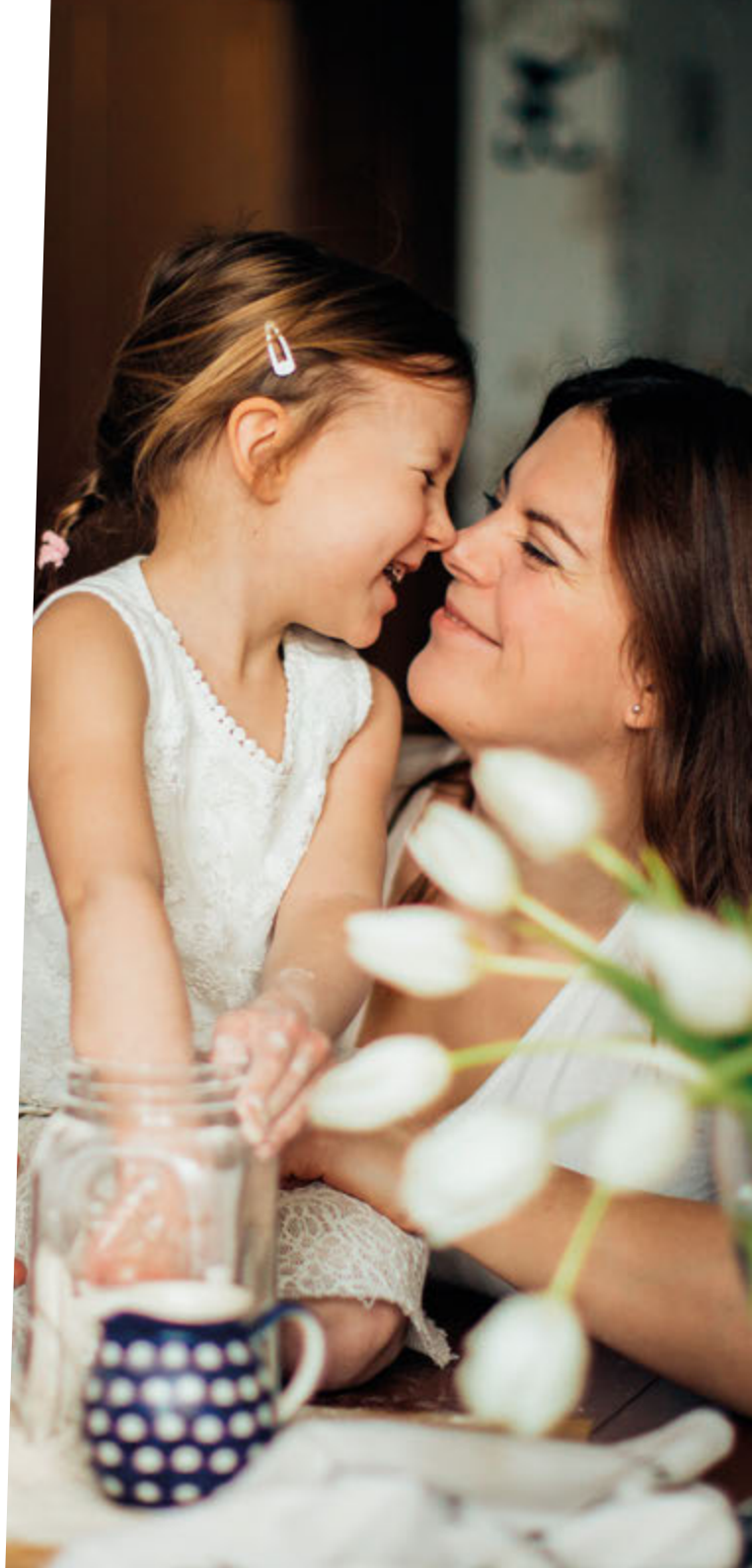

Jatkuva oppiminen

Ylläpidämme ja edistämme kuntalaisten osaamista sekä tarjoamme monipuolista koulutusta kaikenikäisille

Aina oppiva Vantaa -verkosto kokoaa oppimista edistävät tahot yhteen ja viestii kaikille oppimisen mahdollisuuksista. Verkostossa jaetaan tietoa, tehdään yhdessä ja opitaan toisilta. Toiminta on osa UNESCOn Learning Cities -verkostoa.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen keskeinen tehtävä on tukea jokaisen lapsen myönteistä kuvaa itsestään oppijana. Inklusiivisten periaatteiden mukaisesti lähipäiväkodissa ja -koulussa tuetaan jokaisen kasvua omaan potentiaaliinsa lapsen vahvuuksista ja mielenkiinnon kohteista ammentaen sekä järjestämällä tarvittavaa oppimisen tukea. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyöllä varmistetaan, että siirtymä esiopetuksesta alkuopetukseen on sujuva ja turvallinen jokaiselle lapselle.

Myös nuorisotyöllisin keinoin mahdollistetaan jatkuvaa oppimista. Nuorisotyöntekijät rakentavat erilaisia käytäntöjä, joiden avulla oppimista voi tapahtua. Esimerkkeinä käytännöistä on osallistava budjetointi, yhdessä kokkaaminen, teatterin tekeminen ja nuorten vapaa oleilu toisten nuorten kanssa. Turvallinen oppimisympäristö, joka mahdollistaa ajatusten vaihtamisen, toisten kuuntelemisen ja kunnioittamisen sekä yhtäaikaisen mahdollisuuden tehdä tai vetäytyä tekemisestä, on osa nuorisotyön keinovalikoimaa jatkuvan oppimisen mahdollistamisessa.

Elinikäisen oppimisen palvelut antavat valmiuksia oppia. Palvelut tukevat jatkuvaa oppimista ja tarjoavat joustavasti mahdollisuuksia osaamisen hankkimiseen ja päivittämiseen oppijan omien tarpeiden ja elämäntilanteen mukaisesti. Opinnoissa korostuu oppimaan oppimisen, oppimisprosessin ja yhdessä oppimisen merkitys. Opiskelun voi aloittaa taiteen perusopetuksessa joissakin taidelajeissa jo vauvaikäisenä. Aikuisopinnot on puolestaan suunnattu yli 19-vuotiaille.

Jatkuva oppiminen

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
9. Ylläpidämme ja edistämme kuntalaisten osaamista ja tarjoamme monipuolista koulutusta kaikenikäisille.	Toteutamme lähipäiväkoti ja -kouluperiaatetta, jotta jokaisen oppijan yksilöllinen ja laadukas oppimisen polku toteutuu.	Lähipäiväkoti ja -kouluperiaate toteutuu	Varhaiskasvatus Perusopetus
	Varmistamme laajan kurssitarjonnan / taiteen perusopetustoiminnan, jotta jokaisen lapsen ja nuoren on mahdollista löytää itselleen parhaiten sopiva harrastus.	Kurssitarjonnan / taiteen perusopetustoiminnan määrät	Elinikäinen oppiminen
	Toteutamme kokeiluja joustavista oppilaitosrajat ylittävistä opinnoista toisen asteen koulutuksessa.	Toteutuneiden kokeilujen määrä	Toisen asteen koulutus

Vahvistamme muunkielisten luottamusta ja osallisuutta yhteiskuntaan tarjoamalla kielikoulutusta ja lisäämällä kulttuurienvälistä ymmärrystä

Lasten ja nuorten palveluissa kiinnitetään erityistä huomioita yhdenvertaisuuden toteutumiseen, esimerkiksi eri kieli- ja kulttuuriryhmien tarpeiden huomioimiseen palvelujen toteutuksessa. Käytännössä tämä tarkoittaa palvelujen muotoilua niin, että erilaiset kohderyhmät tulevat huomioiduksi. Esimerkiksi kouluissa monikieliset ohjaajat tukevat muunkielisten perheiden ja oppilaiden kotoutumista. Myös toisella asteen koulutuksessa pilotoidaan monikulttuurisuusasian- ja kielikoordinaattoreiden työtä.

Vantaalla laaditaan valtuustokausittain kotouttamisohjelma, jonka tavoitteena on varmistaa, että kunnan yleiset palvelut soveltuvat myös maahan muuttaneille ja että kunta on valmistautunut järjestämään maahan muuttaneille kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä. Uusi kotouttamisohjelma julkaistaan vuoden 2023 aikana.

Jatkuva oppiminen

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
10. Vahvistamme muunkielisten luottamusta ja osallisuutta yhteiskuntaan tarjoamalla kielikoulutusta ja lisäämällä kulttuurienvälistä ymmärrystä.	Lisäämme lapsia ja nuoria kohtaavien työntekijöiden kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoista osaamista.	Koulutustilaisuuksien määrä	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut
	Järjestämme yhdessä lasten ja nuorten kanssa kulttuurienvälistä ymmärrystä vahvistavia tapahtumia päiväkodeissa, kouluissa ja vapaa-ajan toiminnoissa.	Tapahtumien määrä	Varhaiskasvatus Perusopetus Toisen asteen koulutus Ruotsinkieliset palvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Elinikäinen oppiminen Liikuntapalvelut

”Nuoret ehdottivat kasvisruoan laadun parantamista yhdeksi teoksi, joka laajennettiin koskemaan myös yleisesti ruoan laadun parantamista päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa.”

Lasten ja nuorten ehdotukset hyvinvointisuunnitelman teoiksi

Lasten ja nuorten ehdotuksia siitä, mitä meidän tulisi tehdä sovittujen toimenpiteiden toteutumiseksi koottiin helmikuussa 2023 järjestetyn KUULUUKO KOULU? -hackathonin sekä nuorisovaltuuston edustajille järjestetyn työpajan ideoista.

KUULUUKO KOULU? -hackathonissa ideoiduista ehdotuksista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan päätyi kaksi ideaa. Lapset ja nuoret ideoivat yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksien edistämiseksi oppilaiden järjestämän kirpputorin, jonka tavoitteena on vähentää pikamuodin käyttöä ja lisätä kierrätystä. Ehdotusta muokattiin koskemaan laajempaa kohderyhmää ja kattamaan laajemmin yhteisöllisen toiminnan, ja se otettiin mukaan suunnitelmaan toimenpiteen 6 alle. Toisena suunnitelmaan päätyneenä ehdotuksena oli kulttuuripäivä, jossa tutustutaan erilaisiin kulttuureihin esimerkiksi perinneruokiin tutustumalla. Ehdotusta muokattiin jälleen kattamaan laajemman joukon kulttuurienvälistä ymmärrystä vahvistavia tapahtumia. Lasten ja nuorten ehdottama teko löytyy toimenpiteen 10 alta.

Myös useat nuorisovaltuuston työpajassa ideoidut ehdotukset toimivat pohjana lopullisten tekojen muotoilussa. Nuoret ehdottivat lasten ja nuorten elämänhallinta- ja terveystaitojen vahvistamista ja toivoivat kouluissa opetettavan mahdollisimman paljon liikuntaa ja vähennettävän istumatyötä. Nämä ehdotukset yhdistettiin yhdeksi teoksi toimenpiteen 3 alle. Nuoret toivoivat myös, että harrastusmahdollisuuksista kerrottaisiin entistä paremmin lapsille, nuorille ja huoltajille. Ehdotus päätyi teoksi toimenpiteen 4 alle.

Nuoret ehdottivat kasvisruoan laadun parantamista yhdeksi teoksi, joka laajennettiin koskemaan myös yleisesti ruoan laadun parantamista päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Nuorten ehdotus päätyi toimenpiteen 7 alle. Nuorisovaltuuston työpajassa nousi esiin myös toiveet vuorovaikutuskoulutuksesta lasten ja nuorten kanssa toimiville sekä lupa puhua myös omaa äidinkieltä koulupäivän aikana. Nämä ehdotukset yhdistettiin toimenpiteen 10 alle yhdeksi teoksi, jolla lisätään lapsia ja nuoria kohtaavien työntekijöiden kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoista osaamista.

8 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI

Hyvinvointisuunnitelman toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, palvelualueiden ja -yksiköiden tuloskorttien laadinnan yhteydessä. Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmä vastaa kokonaisuudesta ja siitä, että hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja teot sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointisuunnitelman seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti. Tämän lisäksi ikäryhmäkohtaiset asiantuntijaryhmät seuraavat ikäryhmäkohtaisten hyvinvointisuunnitelmien tekojen toteutumista vuosittain ja raportoivat niiden edistymisestä Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmälle ja vaikuttamistoimielimille.

Suunnitelman koonnista on vastannut Vantaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden asiantuntijaryhmä:

Bäck Annika: suunnittelija, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Haapanen Petri: turvallisuusasiantuntija, kaupunkistrategian ja johdon toimiala

Honkanen Johanna: perusopetuksen aluepäällikkö, kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Inkeroinen Milja: vuorovaikutusasiantuntija, kaupunkiympäristön toimiala

Kettunen Kaisa: lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden päällikkö, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Kotiranta Laura: valmisteleva sihteeri, osallisuussuunnittelija, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Ristimäki Tia: puheenjohtaja lasten ja nuorten palveluiden koordinaattori, kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Tuominen Hanna: varhaiskasvatuksen asiantuntija, kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Vahtola Ville: liikunnansuunnittelija, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Voutilainen Reetta: perheitä tukevien palvelujen johtaja, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN

HYVINVOINTI-SUUNNITELMA

2023–2025

Vantaa
Vanda

SISÄLLYS

TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2023–2025

1 TAUSTA 65

2 TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN HYVINVOINTI 66

3 TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN PALVELUT 71

4 HYVINVOINTITYÖTÄ TEHDÄÄN YHDESSÄ 79

5 TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEOT 85

6 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI 89

1 TAUSTA

Vantaan hyvinvointityön tarkoituksena on turvata kaikkien kaupunkilaisten hyvinvointi huomioiden eri ikäryhmät, turvallisuus, hyvinvointierojen kasvaminen ja hyvinvointialueuudistus. Työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvointisuunnitelmaan on koottu tietoa kyseisen ikäryhmän hyvinvoinnista, sitä tukevista palveluista Vantaalla sekä kuvattu erilaisia toimenpiteitä ja konkreettisia tekoja, joilla vantaalaisten työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvointia pyritään kaupunkitasoisesti edistämään. Työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvointisuunnitelman kohderyhmänä ovat 18–65-vuotiaat Vantaan kaupungin asukkaat.

Työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvointisuunnitelma on osa kaupunkitasoista hyvinvointisuunnitelmaa. Kaupunkitasoisessa hyvinvointisuunnitelmassa on kuvattu kaupungin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työn tavoite ja tarkoitus, rakenne, yhteys kaupungin strategiatyöhön sekä kaupunkitasoisesti sovitut toimenpiteet. Ikäkausittaisiin suunnitelmiin, kuten työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvointisuunnitelmaan, on puolestaan kirjattu kunkin ikäryhmän hyvinvointia tukevat teot.

Työikäisten ja nuorten aikuisten hyvinvointisuunnitelma on laadittu yhteistyössä ikäryhmäkohtaisen asiantuntijaryhmän ja koordinaatioryhmän kanssa. Asiantuntijaryhmässä on edustus kaikilta toimialoilta, ja työtä on johtanut Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmä. Asiantuntijatyöryhmä on kerännyt omilta vastuualueiltaan tietoa ja kokemuksia ikäryhmäkohtaisen hyvinvointisuunnitelman tueksi. Työryhmään osallistuneet ovat tuottaneet käytännön tietoa mm. palveluista, toimintamalleista ja yhteistyörakenteista.

Hyvinvointisuunnitelman valmistelussa on kuultu myös vaikuttamistoimielimiä. Vantaalla toimii useita vaikuttamistoimielimiä, joista nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ovat lakisääteisiä. Näiden lisäksi Vantaalla toimii myös monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta, svenska kommittén sekä paikallisromanityöryhmä. (Lue vaikuttamistoimielinten esittelyt hyvinvointisuunnitelman yleisestä osasta luvusta 3.2.)

Kuntalaisia ja järjestöjä on kuultu hyvinvointisuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden laatimisen tueksi. Hyvinvointisuunnitelman toimenpide-ehdotukset on käsitelty eri vaikuttamistoimielimissä ja kuntalaisilta ja järjestöiltä on kerätty niihin kommentteja yleisen verkkokyselyn kautta. Hyvinvointisuunnitelman tilastolliset taustatiedot on kerätty pääosin vuoden 2022 Vantaan hyvinvointikatsauksesta, vuoden 2020 Vantaan hyvinvointikertomuksesta sekä vuoden 2022 Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hyvinvoinnin tilannekuvaraportista. Taustatietoa kuntalaisten hyvinvoinnista on täydennetty myös useista muista tilasto- ja tutkimuslähteistä.

2 TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN HYVINVOINTI

Ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointi voidaan mieltää hyvin laaja-alaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tässä suunnitelmassa hyvinvoinnin osa-alueina nähdään terveys, yhteisöllisyys, elinympäristö, jatkuva oppiminen sekä työ ja toimeentulo. Näistä hyvinvoinnin osa-alueista rakentuu yksilön koettu hyvinvointi, elämänlaatu ja onnellisuus. Tähän osioon on koottu vantaalaisten hyvinvointia kuvaavaa tilastotietoa ja tutkimustuloksia näiden eri hyvinvoinnin osa-alueiden näkökulmasta.

Vantaalainen työikäinen väestö kokee hyvinvointinsa tilastojen valossa melko hyvänä. Reilu puolet vantaalaisesta työikäisestä väestöstä pitää elämänlaatuaan hyvänä ja harva kokee arkensa turvattomaksi. Reilu kolme neljästä vantaalaisesta työikäisestä on tyytyväinen asuinalueensa olosuhteisiin. Kuitenkin noin 12 prosenttia Vantaalla asuvista on kokenut väkivaltaa tai uhkailua. Vantaan lukema ei ole merkittävästi suurempi kuin pääkaupunkiseudun kokonaislukema. Naisten kokema väkivalta ja uhkailu on puolet yleisempää kuin miesten. (Vantaan hyvinvointikatsaus 2022.)

Elämänlaadun hyväksi kokeneiden osuus vantaalaisista on kuitenkin laskenut viime vuosina. Erot miesten ja naisten välillä elämänlaadun ja turvattomuuden kokemuksissa ovat pieniä, ja vain alle 5 prosenttia tunsi päivittäisen elämänsä turvattomaksi. Vauvaperheiden vanhemmista suurin osa, yli 90 prosenttia, on tyytyväinen elämäänsä. Noin 15 prosenttia vantaalaisista työikäisistä tuntee itsensä kuitenkin yksinäiseksi. Yksinäisten osuus on kasvanut 6,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2018 vuoteen 2020. Vantaalaisten kokema yksinäisyys on muuta maata korkeammalla tasolla. Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus on aikuisväestössä lapsia ja nuoria matalampi ja sukupuolien välinen ero on pienempi. Siinä missä tytöt ovat keskimäärin poikia yksinäisempiä, aikuisista naiset ovat yksinäisiä hieman miehiä harvemmin. Vauvaperheiden vanhemmista synnyttänyt vanhempi tuntee olonsa yksinäiseksi selvästi toista vanhempaa useammin. (Vantaan hyvinvointikatsaus 2022.)

”Vantaalaisista työikäisistä yli 27 prosenttia koki vuonna 2020 työkykynsä olevan heikentynyt.”

Korona-aikana Vantaan työttömyysaste nousi nopeasti kaikissa ikäryhmissä. Vaikka työllisyys onkin parantunut viime vuosina huomattavasti, on se edelleen matalammalla tasolla kuin ennen koronaa. Pitkäaikaistyöttömien osuus on kasvanut sekä miesten että naisten keskuudessa Vantaan ja Keravan alueella, kuten muuallakin Suomessa. Keskimäärin pitkäaikaistyöttömien osuus on hieman valtakunnallista tasoa korkeampi. Pitkäaikaistyöttömissä alle 40-vuotiaiden osuus on kasvanut, vaikka eniten pitkäaikaistyöttömiä on edelleen 60–64-vuotiaissa vantaalaisissa. Työttömyys ei Vantaalla ole kasautunut tietyille asuinalueille. (Tilastokatsaus 4:2022, Vantaa.) Vantaan maahanmuuttajien työllisyystilanne on selvästi huonompi kuin suomalaistaustaisilla asukkailla. Maahanmuuttajien työllisyysaste oli vuonna 2021 60 prosenttia. Sukupuolten välillä on suurempia eroja kuin suomalaistaustaisessa väestössä. Maahanmuuttajamiesten työllisyysaste oli 66 prosenttia ja naisten 53 prosenttia. (Kototietokanta, 2023.) Eniten koronapandemiasta vaikuttaa kärsineen ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyystilanne. (Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot vuonna 2020)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen asukkaat ovat keskimääräistä suomalaista terveempiä. Vantaalaisista työikäisistä kuitenkin yli 27 prosenttia koki vuonna 2020 työkykynsä olevan heikentynyt. Matalammin koulutetut kokevat terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi puolet useammin kuin korkeasti koulutetut. Työikäisistä vantaalaisista noin viidesosa kokee olevansa psyykkisesti merkittävästi kuormittunut. Luku on kasvanut 6,2 prosenttiyksikköä, ja vantaalaiset ovat kuormittuneempia suhteessa koko maahan. Psyykkinen kuormittuneisuus on usein yhteydessä muihin elämänhaasteisiin, kuten toimeentulovaikeuksiin tai pitkittyneeseen työttömyyteen. (Vantaan hyvinvointikatsaus 2022.) Yli 27 prosenttia vantaalaisesta aikuisväestöstä käyttää säännöllisesti liikaa alkoholia. (Sotkanet). Vantaalla toteutettiin päihdetilannekysely syksyllä 2022. Vantaan vastaajista 43 prosenttia oli pelännyt julkisella paikalla kohtaamiaan päihtyneitä henkilöitä ja 30 prosenttia oli joutunut päihtyneen henkilön sanallisen häirinnän tai ahdistelun kohteeksi edellisen 12 kuukauden aikana.

”Vantaan väestöstä jo lähes neljäsosa eli yli 50 000 asukasta on ulkomaalaistaustaisia.”

Joka neljäs 18–24-vuotias vantaalainen sai toimeentulotukea vuonna 2021, ja 25–65-vuotiaista toimeentulotukea saaneiden osuus oli yli 12 prosenttia. Lapsiperheistä toimeentulotukea sai kuitenkin joka kuudes eli lähes 17 prosenttia. Vantaalaisista asuntokunnista lähes 18 prosenttia sai yleistä asumistukea vuonna 2021. Toimeentulotuen saajien määrä etenkin nuorissa aikuisissa nousi merkittävästi koronan aikana. Valtakunnallisesti toimeentulotukea saaneiden määrä on kuitenkin kääntynyt laskuun. (Sotkanet)

Vantaalla oli 291 asunnotonta henkilöä vuonna 2022. Asunnottomana oli 72 henkilöä enemmän, kuin vuonna 2021. Pitkäaikaisasunnottomana oli vuonna 2022 34 henkilöä. Pitkäaikaisasunnottomien määrä oli pudonnut alle puoleen, kun se vuonna 2021 oli 76 henkilöä. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn selvityksen mukaan asunnottomien määrä Vantaalla on kasvanut, koska häätöjen määrä on suuri Vantaalla ja se selittää asunnottomien määrän kasvua. Korona-ajan palvelu-velka näkyy edelleen mm. nuorilla henkilöillä. Erot ja määräaikaiset vuokrasopimukset aiheuttavat ainakin lyhytaikaista asunnottomuutta, lisäksi luottohäiriömerkinnät ovat lisääntyneet.

Noin viidesosa vantaalaisista työikäisistä osallistuu aktiivisesti järjestötoimintaan. Määrä on hieman laskenut vuodesta 2018. Osallisuusindikaattorin perusteella Vantaalla asuvat kokevat osallisuutta hieman vähemmän kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Vantaan osallisuusindikaattorin keskiarvo on 78,4 pistettä asteikolla 0–100. Muut hyvinvointiin liittyvät kokemukset vaikuttavat myös koettuun osallisuuteen. Mm. terveytensä heikommaksi kokeneiden osallisuuden kokemus on keskiarvoa heikompaa. (Vantaan hyvinvointikatsaus 2022). Työikäisten osallistuminen Vantaan aikuisopiston kursseille notkahti koronavuosina 2020 ja 2021 yli 18 000:sta vajaaseen 15 000:een, mutta nousi jo yli koronaa edeltävän tason vuonna 2022. Vuonna 2022 aikuisopiston kursseilla oli osallistujia yli 18 000.

Vantaan väestöstä jo lähes neljäsosa eli yli 50 000 asukasta on ulkomaalaistaustaisia, jotka puhuvat yhteensä yli 120 kieltä. Lähes puolet on viron- ja venäjänkielisiä. Vantaan koko väestönlisäys on vieraskielisten varassa. Vantaan ulkomaalaistaustaiset eivät ole yhtenäinen joukko vaan sosiaaliset, koulutukselliset ja työllisyyteen liittyvät erot eri taustoista tulleiden välillä ovat suuria. Sillä on vaikutuksensa myös eri taustoista tulevien hyvinvointiin. Iso osa Vantaan ulkomaalaistaustaisista on nuoria aikuisia ja työikäisiä. Raportti Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot vuonna 2020 kertoo, että Suomeen muuttaneiden elämäntilanteet ja elinolot vaihtelevat paljon kaikilla tarkastelluilla osa-alueilla. Taustamaaryhmien väliset erot heijastavat eroja Suomeen muuton perusteissa ja muuttajien koulutustasossa. Myös sukupuolten välillä on etenkin länsimaiden ulkopuolelta tulevissa maaryhmissä paikoin suuria eroja. Pääkaupunkiseudulla on paljon elämässään menestyneitä maahanmuuttajia, mutta monilla on vaikeuksia oman paikkansa löytämisessä. Työllisyysaste on selvästi alempi ja työttömyysaste korkeampi kuin kantaväestöön kuuluvilla etenkin silloin, kun maahanmuuttajat ovat kotoisin maista, joista on tullut paljon pakolaisia ja turvapaikanhakijoita.

Ulkomaalaistaustaisten hyvinvointia, osallisuutta ja terveyttä selvitettiin FinMonik-tutkimuksessa (2018–2019), ja seuranta jatkuu MoniSuomi-tutkimushankkeessa. FinMonik-tutkimuksen mukaan suurimmalla osalla ulkomaalaistaustaisista on vähintään yksi ystävä ja he pitävät yhteyttä läheisiinsä, joilta he saavat myös tarvittaessa apua. Tutkimus nostaa esiin myös väestöryhmäkohtaisia terveyseroja: pahoinvointi ja terveysriskien yleisyys korostuvat erityisesti niissä maaryhmissä, joissa maahan muuttaminen on yleistä pakolaisuuden vuoksi. Myös syrjintä ja turvattomuuden kokemukset ovat varsin yleisiä joissain maaryhmissä. Vantaalla asuu paljon pakolaistaustaisia henkilöitä, joiden hyvinvoinnin tukemiseen palvelujärjestelmässä tarvitaan erityisiä toimia.

Vuoden 2020 lopun tietojen mukaan Vantaan 15 vuotta täyttäneestä väestöstä 30 prosenttia oli suorittanut enintään perusasteen, 39 prosenttia toisen asteen ja 32 prosenttia korkea-asteen tutkinnon. Vantaalaisten koulutustaso on selvästi noussut vuosikymmenten saatossa. Vuodesta 1990 vuoteen 2020 enintään perusasteen käyneiden osuus on laskenut 46 prosentista 30 prosenttiin, kun taas toisen asteen suorittaneiden osuus on kasvanut 33 prosentista 39 prosenttiin ja korkea-asteen suorittaneiden osuus 22 prosentista 32 prosenttiin. (Vantaan väestö 2021/2022.) Vantaan ammatillisessa koulutuksessa opintojen keskeyttämisprosentti on saatu pienenemään vuosien 2019–2022 toteutettujen kehittämistoimien ansiosta. Vuonna 2022 keskeyttämisprosentti oli 11,3 prosenttia, kun vuonna 2020 se oli 20,6 prosenttia.

Vantaalaisten koulutusrakenteessa on eroja sukupuolen mukaan, sillä naiset ovat korkeammin koulutettuja kuin miehet. Vuonna 2020 naisilla oli enemmän alimman korkea-asteen ja alemman korkeakouluasteen tutkintoja, mutta ylemmän korkeakouluasteen tutkintoja oli naisilla ja miehillä lähes yhtä paljon. Tarkastelussa ovat mukana 25 vuotta täyttäneet, sillä sitä nuoremmilla koulutus on usein kesken. Vantaan 25 vuotta täyttäneestä väestöstä koulutetuin ikäluokka oli 45–49-vuotiaat ja erityisesti 40–54-vuotiaat naiset, joista peräti puolella oli korkea-asteen tutkinto ja vain 16 prosenttia oli ilman perusasteen jälkeistä koulutusta. Ulkomaalaistaustaisten koulutustaustoista ei ole luotettavaa tietoa, sillä suurelta osalta maahanmuuttajista puuttuu tieto ulkomailla suoritetuista tutkinnoista suomalaisessa tutkintorekisterissä. Pääkaupunkiseudun ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista miltei puolella (47 prosenttia) ei vuonna 2018 ollut tutkintorekisterissä tietoa perusasteen jälkeisestä tutkinnosta tai koulutustaso oli tuntematon.

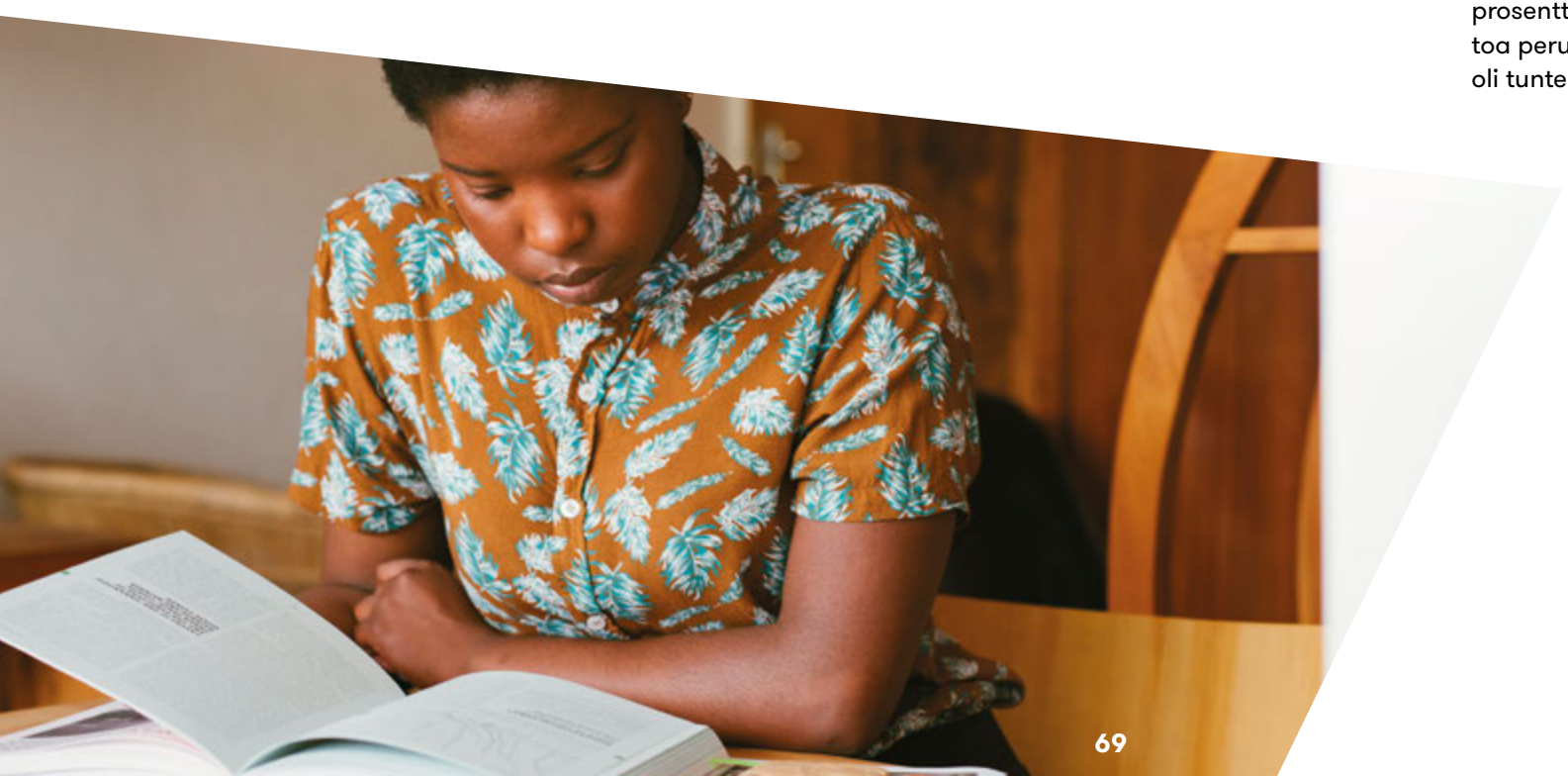

”Vantaan ammatillisessa koulutuksessa opintojen keskeyttämisprosentti on saatu pienenemään vuosien 2019–2022 toteutettujen kehittämistoimien ansiosta.”

”Pidentyvien työurien tavoittelu edellyttää merkittävää panostusta ihmisten fyysisen kunnon, toimintakyvyn ja parempien ravitsemustottumusten vahvistamiseen.”

Suurin osa työikäisistä vantaalaisista liikkuu suosituksiin nähden liian vähän ja noin joka viides on lihava. Liian vähäinen liikkuminen eli liikkuminen, joka ei yllä liikkumisen suosituksen vähimmäismäärään, maksaa yhteiskunnalle vuodessa vähintään 3,2 miljardia euroa (Kolu ym. 2022). OKM:n tuottaman kansallisen Liikuntaraportin 2018–2022 kyselytietojen perusteella vain 26 prosenttia vastaajista täytti liikuntasuositukset. Päivittäinen yli kahdeksan tunnin paikallaanolo valveilla ollessa puolestaan aiheuttaa vuosittain noin 1,5 miljardin euron kustannukset Suomessa. Työikäisistä vain noin kolmannes käyttää suosituksen mukaisesti kasviksia ja hedelmiä, mikä on heikkojen liikuntatottumusten tavoin yhteydessä mm. elintapasairauksiin ja ylipainoon. Ravitsemustottumukset, vähäinen liikkuminen ja runsas paikallaanolo lisäävät mm. terveydenhuollon kustannuksia ja tuottavuuskustannuksia, ikäihmisten koti- ja laitoshoidon kustannuksia sekä syrjäytymisen kustannuksia. Pidentyvien työurien tavoittelu edellyttää siis merkittävää panostusta ihmisten fyysisen kunnon, toimintakyvyn ja parempien ravitsemustottumusten vahvistamiseen.

Varusmiesten kuntotesteillä arvioidaan palvelukseen osallistuvien kestävyyttä ja lihaskuntoa. Lisäksi testien yhteydessä mitataan kehon pituus ja paino. Tulokset kuvaavat melko kattavasti keskimäärin 19-vuotiaan nuoren miehen kuntotasoa. Vuoden 2021 varusmiesten kestävyyskunto on mittaushistorian toiseksi huonoin. Lihaskunnoltaan hyväkuntoisten varusmiesten osuus on viime vuosina hieman laskenut ja heikkokuntoisten osuus kasvanut. Kiitettävien ja hyvien tulosten osuus vuonna 2021 oli vajaat 33 prosenttia ja heikkojen tulosten osuus yli 23 prosenttia. Varusmiesten kehon paino on kasvanut ja aerobinen kunto heikentynyt koko mittaushistorian aikana muutamia poikkeusvuosia lukuun ottamatta. Kehon keskipaino on noussut vajaassa 30 vuodessa 70,8 kilosta 78,7 kiloon. Vuonna 2022 suomalaisista kutsuntaikäisistä miehistä kolme neljäsosaa määrättiin varusmiespalvelukseen. Terveydellisin perustein palveluksesta rauhan aikana vapautettiin lähes yhdeksän prosenttia kutsuntaikäisistä miehistä. Puolustusvoimien mukaan mielenterveyden häiriöt ja käytöshäiriöt olivat syynä vapautukseen yli puolella vapautuksen saaneista.

Vähäinen liikkuminen ja runsas istuminen ovat erityisesti kehittyneissä maissa entistä merkittävämpiä kansanterveyteen ja kansantalouteen vaikuttavia tekijöitä. Nämä riskitekijät ovat keskeisessä roolissa lähes kaikissa tarttumattomissa sairauksissa, kuten aineenvaihduntasairauksissa sekä erilaisissa sydän- ja verenkiertoelimistön sairauksissa. Yksilön ja yhteiskunnan kannalta liikkumisen lisääminen on erityisen hyödyllistä niille, jotka liikkuvat kaikkein vähiten. Vähän liikkuvien kannustamiseksi liikuntaneuvonta ja elintapaohjaus ovat hyviä keinoja kannustaa henkilöitä liikkumisen lisäämiseen. Tuoreen tutkimuksen mukaan mittaamiseen pohjautuvat terveysteknologiset ratkaisut tehostavat elintapaohjausta ja osoittavat myös toiminnan vaikuttavuuden.

3 TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN PALVELUT

Koska vantaalaisten aikuisten väliset hyvinvointierot ovat merkittäviä, on Vantaa halunnut strategiassaan erityisesti panostaa syrjäytymis- ja eriarvoistumiskehityksen katkaisemiseen. Aikuisväestön osalta on haluttu keskittää toimia erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevaan väestöön. Tavoitteena on, ettei kukaan jää Vantaalla yksin. Nuorten aikuisten ja työikäisten kohdalla erityisesti koulutustason nosto, työllisyyden ja kotoutumisen edistäminen sekä yksinäisyyden torjuminen ovat keskeisiä strategiakauden 2022–2025 tavoitteita.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on toimintaa, jolla tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja parantamiseen. Mahdollisuuksia luodaan pitämällä huolta olosuhteista, jotka tukevat ihmisten hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä. Vantaan kaupungin hyvinvointia tukeva palvelutarjonta on monipuolista, ja sitä toteutetaan yhteistyössä alueen oppilaitosten, kulttuuri- ja liikuntatoimijoiden, työnantajien, yritysten ja järjestöjen kanssa. Seuraavassa kuvataan vantaalaisille työikäisille ja nuorille aikuisille suunnattuja palveluita, joilla tuetaan heidän mahdollisuuksiaan ylläpitää ja parantaa niin omaa kuin koko lähiyhteisönkin hyvinvointia.

Koulutus ja työllistyminen

Vantaa järjestää toisen asteen koulutusta sekä nuorille että aikuisille. Koulutusta järjestetään kuudessa lukiossa ja Vantaan ammattiopisto Variassa. Opetuksen lähtökohtina ovat mm. oppivelvollisten kouluttaminen, osaavan työvoiman varmistaminen ja jatko-opintovalmiuksien takaaminen. Toisen asteen koulutus vastaa siitä, että kaikille vantaalaisille perusopetuksen päättäneille on opiskelupaikka ja huolehtii oppivelvollisuuden toteuttamisesta. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat, joiden mukaan seurataan opintojen edistymistä. Tavoitteena on tukea jokaisen opiskelijan valmistumista ja jatkoon pääsyä. Opintojen etenemistä seurataan oppilaitoksissa monin tavoin ja mahdollisiin etenemisen haasteisiin ja keskeyttämisen riskeihin puututaan aktiivisesti. Oppilaitoksissa järjestetään vuosittain hyvinvointiviikkoja sekä yhteisöllisyyttä ja opiskelijoiden osallisuutta kehitetään muun muassa oppilaitosnuoristyöntekijöiden, opiskelijakuntatoiminnan ja ryhmäytymisen kautta. Nuorisotyöntekijöiden lisäksi moniammatillista tukea tarjoavat kuraattorit, psykologit, terveydenhoitajat ja psykiatriset sairaanhoitajat sekä keväällä 2023 työnsä aloittanut monikulttuurisuusohjaaja.

Vantaan ammattiopisto Varia järjestää työikäisille mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen ja kouluttautumiseen tutkintotavoitteisen koulutuksen lisäksi muun muassa työvoimakoulutuksen ja erilaisten lisäkoulutusten muodossa. Varia tarjoaa myös oppisopimuskoulutusta, maahanmuuttajakoulutusta sekä aikuisten perusopetusta. Vantaan kaupunki ei järjestä vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityistä tukea tarvitseville tarkoitettua koulutusta, vaan opetus on Suomessa keskitetty seitsemään ammatilliseen erityisoppilaitokseen.

Vantaan työllisyyspalveluissa tarjotaan monipuolista ja yksilön tarpeet huomioivaa tukea työnhakuun ja koulutukseen ohjautumiseen. Asiakkailla on henkilökohtainen omavalmentaja, joka ohjaa työllistymistä tukevien palveluiden valinnassa ja työllistymiseen liittyvissä kysymyksissä. Omavalmentajat ohjaavat asiakkaan työhön, koulutukseen tai tarvittaessa palveluihin. Palveluita on tarjolla suuri valikoima esimerkiksi työkokeiluista ja palkkatuesta kuntoutukseen ja työttömien terveystarkastuksiin.

Työllisyyspalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan järjestämisessä. Monialainen yhteispalvelu TYP on malli, jossa kuntakokeilu, hyvinvointialue ja Kela palvelevat pidempään työttömänä olevia työnhakijoita. Yhteispalvelu tarjoaa työnhakijalle eri viranomaisten palveluita yhden luukun periaatteella työ-, koulutus- tai kuntoutusratkaisuiden löytämiseksi. Ohjaamo tarjoaa tukea alle 30-vuotiaille nuorille esimerkiksi työnhaun, opiskelun ja hyvinvoinnin kysymyksissä. Ohjaamotyötä tehdään moniammatillisesti ja matalalla kynnyksellä. Ohjaamoon voi hakeutua ilman ajanvarausta. Työllisyyspalveluiden omavalmentajan lisäksi nuoret voivat tavata ohjaamossa esimerkiksi Kelan työntekijän, etsivän nuorisotyön asiantuntijan tai sosiaaliohjaajan.

Kulttuuri- ja kirjastopalvelut hyödyntävät työllisyyspalveluiden tarjoamia erilaisia monimuotoisen työllistämisen keinoja ja näin tarjoavat niin työllistymisen kuin oppisopimuskoulutuksen kautta mahdollisuuksia työllistymiseen.

Vantaan osaamiskeskuksessa autetaan Suomeen muuttaneita vantaalaisia kotoutumaan ja työllistymään. Alkuvaiheen kotoutumispalveluissa ohjataan ja neuvotaan kotoutumiseen ja työllistymiseen liittyvissä kysymyksissä ja kartoitetaan maahan muuttaneen ihmisen palvelutarvetta. Vantaan osaamiskeskus neuvoo ja ohjaa vantaalaisia maahanmuuttajia osaamisen tunnistamisessa, kouluttautumisessa ja työnhaussa. Palveluihin kuuluvat muun muassa henkilökohtainen ura- ja ammatinvalinnan ohjaus, digitaitojen kehittäminen sekä koulutus- ja työnhaussa tukeminen.

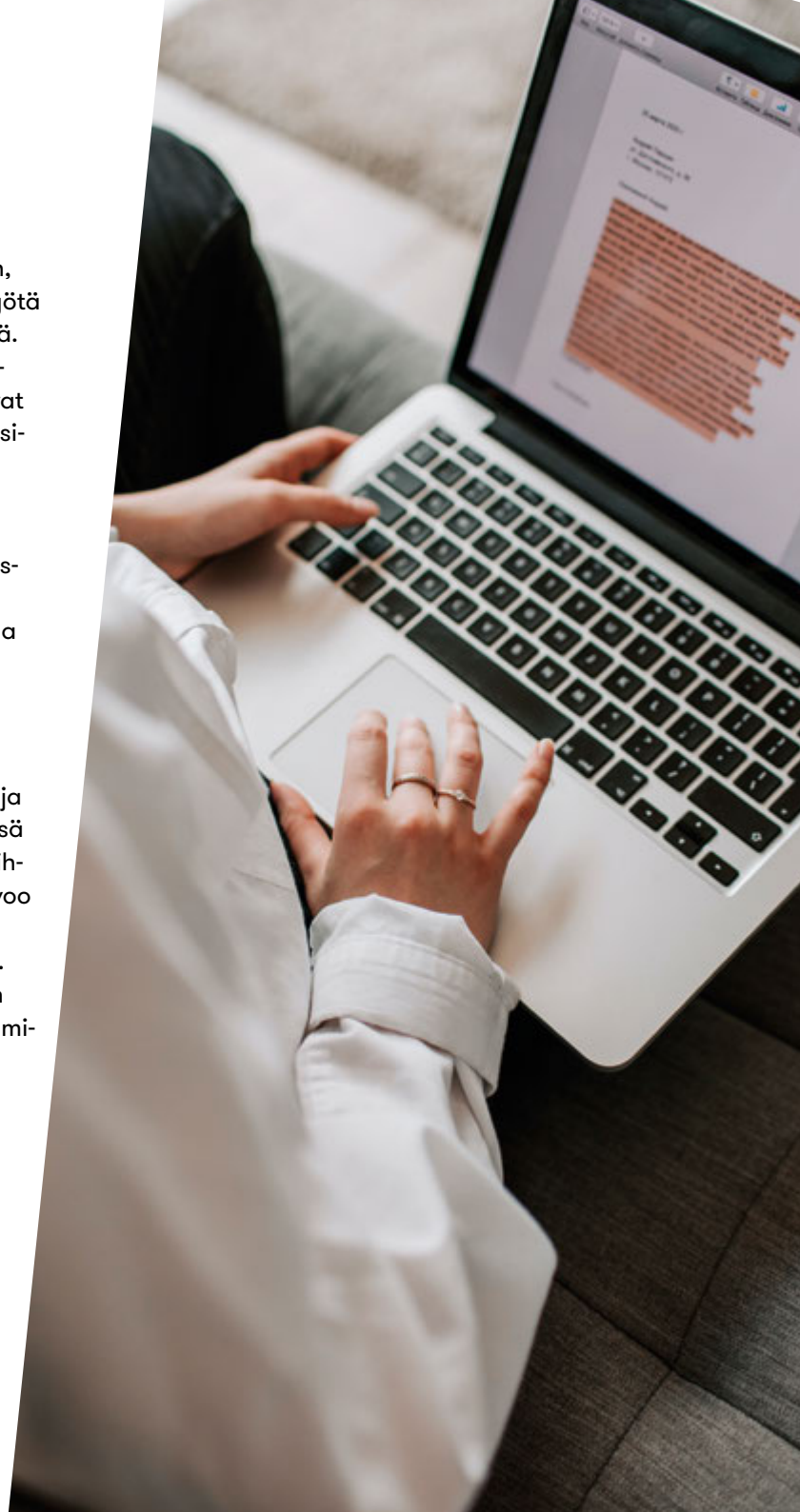

Vantaan aikuisopistolla tarjotaan kursseja kaiken ikäisille. Aikuisopiston kaikki kurssitarjonta tarjoaa virikkeitä, oppimisen kokemuksia ja terveyttä sekä hyvinvointia. Erityisesti terveelliseen ruokavalioon ja elämäntapaan liittyvät kurssit ja luennot, liikunnalliset kurssit ja muut hyvinvointikurssit tukevat vantaalaisten hyvinvointia. Myös kaikki muu toiminta ja kurssit, joissa ihminen pääsee kehittämään itseään ja tekemään asioita samanhenkisten ihmisten kanssa, tukevat hyvinvointia. Yhteisöllisyyden kokemukset sekä irrottautuminen hetkellisesti kenties stressaavasta arjesta luovat hyvinvointia. Tutkimusten mukaan kansalaisopistossa opiskelu parantaa ihmisten hyvinvointia ja vähentää muun muassa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta. Hyvinvointia lisää ihmisten osaamistason nousun lisäksi itseluottamuksen ja ystäväverkoston kasvu. (Suomi nousuun sivistystyöllä? Kansalaisopisto-opiskelun tuottamien hyötyjen taloudellinen merkitys – esitutkimus 2015, Kansalaisopiston aikuisopiskelijat luokkakuvassa: kansalaisopiston merkitys kuntalaisille ja kunnalle 2018 ja Hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa – kansalaisopiston hyödyt osallistujille, kaupungille ja alueelle 2019)

Aikuisopiston kursseille on työttömien mahdollista saada tietyin perustein 50 prosentin alennus kurssimaksusta. Lisäksi kurssilaisen avustajalta kurssimaksua ei peritä. Opistolla on järjestetty muun muassa kotitalouskursseja kehitysvammaisille, samoin ohjelmassa on jo useamman vuoden ollut tarjolla kursseja afaatikoille. Yleisten kielitutkintojen suorittamiseen on mahdollista hakea erityisjärjestelyä, jolloin esimerkiksi koeaikaa voidaan pidentää. Maahanmuuttajakoulutusta järjestetään runsaasti, ja osa siitä on ilmaista kaupungin tai valtion hankerahoituksella. Vantaan aikuisopistossa on mahdollista suorittaa peruskoulun oppimäärä aikuisten perusopetuksessa. Aikuisten perusopetuksessa voi opiskella, jos ei ole käynyt koulua omassa maassa tai Suomessa tai jos koulu on vielä kesken. Vantaan aikuisopisto järjestää myös erityisesti maahanmuuttajille suunnattua aikuisten perusopetusta. Koulutuksen tavoitteena on antaa valmiudet toisen asteen opintoihin tai työelämään.

Nuoriso- ja yhteisöpalvelut

Nuoriso- ja yhteisöpalveluissa työikäisiä ja nuoria aikuisia vantaalaisia palvellaan monen eri työmuodon kautta ja moniammatillisen henkilöstön voimin. Etsivässä nuorisotyössä kohdataan työn ja opiskelun ulkopuolella olevia nuoria ja ohjataan heitä yksilöllisesti tarvitsemiensa palveluiden ja tuen piiriin. Etsivän nuorisotyön tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja tavoittaa etenkin ne nuoret, jotka ovat joutuneet palveluiden ja tukiverkostojen ulkopuolelle. Nuorten työpajoilla nuoret saavat monipuolista ja yksilöllistä valmennusta kohti työ- ja opiskeluelämää. Valmennuksessa heidän sosiaaliset taitonsa ja työelämävalmiutensa vahvistuvat ryhmätoiminnan ja yksilöohjauksen keinoin. Nuorten työpajat tekevät tiivistä yhteistyötä työllisyyspalveluiden kanssa nuorten työllistymisen edistämiseksi. Etsivä nuoristyö ja nuorten työpajatoiminta perustuvat nuorisolakiin.

Nuorille aikuisille on tarjolla myös monipuolista ja maksutonta harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa, jota toteutetaan yhteistyössä alueella toimivien järjestöjen ja muiden nuorten parissa työskentelevien tahojen kanssa. Nuorten aikuisten palveluissa tavoitteena on kannustaa nuoria aikuisia aktiiviseen kansalaisuuteen, kuten omatoimiseen harrastamiseen, johon on saatavilla tukea ja koulutusta. Nuorille aikuisille on tarjolla avointa toimintaa kahdella nuorisotilalla, joissa nuoret aikuiset voivat tavata toisiaan ja viettää aikaa yhdessä muun muassa pelaten. Nuorille aikuisille järjestetään myös kiipeilytoimintaa sekä erilaisia lajikokeiluja. Sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöihin kuuluville tai omaa identiteettiään pohtiville on tarjolla avoimia sateenkaarevia iltoja.

Oppilaitosnuorisotyössä tuetaan nuoria aikuisia oppilaitosympäristössä yhteisöllisen työn ja yksilöohjauksen keinoin. Oppilaitosnuorisotyön tavoitteena on parantaa nuorten ja opiskeluyhteisöjen hyvinvointia ja ennaltaehkäistä opiskeluiden keskeytyksiä. Oppilaitosnuorisotyö toteutetaan tiiviissä yhteistyössä Varian eri toimipisteiden kanssa. Kulttuurinen nuorisotyö tarjoaa nuorille aikuisille mahdollisuuden muun muassa musiikin harrastamiseen ja tiloja oman musiikin tekemiseen. Kulttuurista nuorisotyötä tehdään yhteistyössä muun muassa kulttuurijärjestöjen ja kulttuurialan ammattilaisten kanssa. Yksi keskeinen toimintamuoto on erilaiset tapahtumat, ja niitä suunnitellaan sekä toteutetaan yhdessä nuorten kanssa.

Vantaalaisten hyvinvointia tuetaan monenlaisin yhteisötyön keinoin. Yhteisöpalvelut tarjoavat vantaalaisille matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, yhteisöllistä toimintaa, lakisääteistä rikos- ja riita-asioiden sovittelua sekä ruoka-apua. Asukastiloilla mahdollistetaan toisten ihmisten kohtaaminen arjessa, järjestetään yhteisöpajoja ja yhteisöruokailuja. Asukastiloilla on myös tarjolla digitukea sekä yleistä neuvontaa ja ohjausta. Rikos- ja riita-asioiden sovittelussa on kyse maksuttomasta palvelusta, jossa vapaaehtoiset sovittelijat toimivat välittäjinä tapahtuneen rikoksen tai riidan osapuolten välillä ja auttavat heitä neuvottelussa. Tarkoituksena on käsitellä uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi.

Vantaalaisille tarjotaan ruoka-apua Yhteisen pöydän verkostoon kuuluvien toimijoiden jakamana. Ruoka-avun jakajia on noin 80 eri puolilla Vantaata järjestöissä, seurakunnissa ja kaupungin toimipisteissä. Ruoka-apuverkosto on nähtävillä Yhteisen pöydän verkkosivuilla. Yhteisestä pöydästä ja sen verkostosta hyötyy yli 5000 vähävaraista vantaalaista joka viikko.

Kulttuuripalvelut ja kirjastot

Mahdollisuus nauttia kulttuurista on tärkeä osa hyvinvointia. Kulttuurilla, kirjallisuudella ja taiteella on erityinen tehtävä toimia yhteisön voimavarana, lisätä hyvinvointia ja yhteistä ymmärrystä ja tarjota reittejä tulevaisuuteen. Kyky ja halu katsoa maailmaa toisen näkökulmasta ja laajentaa omaa näkökulmaa kasvaa. Vantaan kulttuuri- ja kirjastopalvelut tuottavat paljon maksuttomia, kaikille saavutettavissa olevia palveluita. Vantaan kaupunginmuseon ja Vantaan taidemuseo Artsin näyttelyt ovat kävijöille maksuttomia, ja kirjastot avaavat maksutta ovensa laajoihin aineistokokoelmiin ja työskentelytiloihin.

Myös lukuisat taide- ja kulttuuritapahtumat tarjoavat vantaalaisille osallisuuden ja yhteisöllisyyden elementtejä yhdenvertaisesti. Monet kulttuuri- ja taidetapahtumat ovat maksuttomia tai hyvin edullisia. Kulttuuritarjonta on parhaimmillaan arjessa jaksamista lisäävä ja kannustava voima, joka toimii sekä nuorille aikuisille että työikäisille tukena syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä tarjoten luontevan kanavan pysyä yhteiskunnan palveluiden piirissä. Sen välilliset vaikutukset ulottuvat myös sosiaali- ja terveyspalvelumenoihin, kun ihmiset voivat henkisesti paremmin.

Vantaan kulttuuripalvelut tuottaa työikäisille tapahtumia laajalla kirjolla niin, että jokaisella olisi houkutteleva ja helppo polku kulttuurin yhteisöllisyyttä edistävän sekä virkistävän vaikutuksen piiriin. Tätä tavoitetta tuetaan kulttuuritalojen Martinus ja Lumosali säännöllisen toiminnan avulla sekä avustuksilla kulttuuri- ja taidetoimintaan. Kulttuuripalvelut tuottavat lukuisia tapahtumia ja antavat myös vahvaa ammatillista osaamista kaupungin vetovoimatapahtumien ja muiden yhteistyötapahtumien käyttöön niin prosesseja helpottaen kuin uusia tapahtumia etsienkin. Tapahtumia järjestetään valotaiteesta ja leffapiknikeistä taidenäyttelyihin, luennoista tanssitapahtumiin, gaaloista rock-festivaaleihin ja teemapäivistä kaupunginosajuhliin.

Nuorille aikuisille kohdennetuissa taide- ja kulttuuripalveluissa kiinnitetään erityisesti huomioita yhdenvertaisuuteen, kulttuuristen oikeuksien toteutumiseen sekä taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen. Tarjolla on lukuisia maksuttomia konsertteja, tapahtumia ja työpajoja, joiden suunnitteluun ja sisältöihin nuoret aikuiset ovat osallistuneet. Museopalveluissa on järjestetty nuorille aikuisille erityisiä Night at the Museum -tapahtumia, joissa museossa on voinut viettää uudella tavalla aikaa, kuunnella musiikkia ja pelata lautapelejä. Kulttuuritehdas Vernissassa on toteutettu muun muassa nuorten aikuisten Pinnan alla -klubia yhteistyössä Velmu ry:n kanssa.

”Kulttuuripalvelut tuottavat lukuisia tapahtumia ja antavat myös vahvaa ammatillista osaamista kaupungin vetovoimatapahtumien ja muiden yhteistyötapahtumien käyttöön niin prosesseja helpottaen kuin uusia tapahtumia etsienkin.”

Kulttuuripalveluilla on ollut roolia myös esimerkiksi vammaisten musiikkitapahtumien tuotannoissa sekä pääkaupunkiseudun kuntien kulttuurisen nuorisotyön ryhmittymässä. Työtä jatketaan muuttuvassa tilanteessa muun muassa kehittämällä uusia tapahtumia sekä elävöittämällä kulttuurin keinoin kaupunginosia, joissa on erityisiä hyvinvointiin liittyviä haasteita. Lisäksi kulttuuripalvelut tuottavat säännöllisin väliajoin yhdessä liikuntapalveluiden kanssa nuorten hyvinvointia edistävien paikkojen, kuten skeitti- ja urheilupuistojen, avajaisia tuoden näitä toimintoja kaupunkilaisille tunnetuiksi.

Vantaalla on yhteensä 11 kirjastoa. Lisäksi Vantaalla toimii kirjastoauto, joka tuo kirjastopalvelut aluille, joissa ei ole kiinteää kirjastoa. Kirjastot ovat Vantaalla kaikille avoimia, esteettömiä kohtaamispaikkoja ja kulttuurikeskuksia. Kirjastoissa on lehtiä, kirjoja, musiikkia, elokuvia ja muita aineistoja, joihin on mahdollista tutustua paikan päällä tai lainata kotiin. Helmet.fi-yhteistyö laajentaa kokoelman pääkaupunkiseudun laajimmaksi, ja lukemisesteisille tarjolla ovat saavutettavuuskirjasto Celian kokoelmat. Kotikirjasto-palvelu tuo tarvittaessa aineistot kotiin saakka.

Kirjaston moninaisissa, vapaassa käytössä olevissa sekä erikseen varattavissa tiloissa voi kuka tahansa opiskella, harrastaa ja oleskella. Asiakkailla on käytössään langaton verkko, tietokoneita ja yleisimmät tietokoneohjelmat. Lisäksi kirjasto tarjoaa tilojaan asiakkaille omaehtoiseen tapahtumajärjestämiseen ilmaiseksi ja auttaa tarvittaessa tapahtumien markkinoinnissa.

Kirjasto myös järjestää yhdessä kumppaneiden kanssa monilukutaitoa edistävää elämyksellistä, pedagogista toimintaa: esimerkiksi lukupiirejä eri teemoista, kirjallisuusterapiaa, novellikoukku-tapahtumia, digiopastuksia, studion käytön opastusta, perinteisiä kirjailijavierailuita ja asiantuntijaluentoja. Vuosina 2022–2023 kirjastot kehittävät erityisesti nuorille suunnattua tapahtumatoimintaa: nuoret ovat päässeet suunnittelemaan kirjastotiloihin itselleen merkityksellistä toimintaa, ja kirjastot yhteistyökumppaneineen auttavat toiminnan käytännön järjestelyissä.

Liikuntapalvelut

Vantaalla on tarjolla monipuolisia liikuntapalveluita. Vantaalla on laaja liikkumista edistävä verkosto hyvistä ja kehittyvistä kevyenliikenteenväylistä aina monipuolisiin ulko- ja sisäliikuntapaikkoihin, luontoliikuntaa unohtamatta. Erilaisia liikuntapaikkoja Vantaalla on 1009, joista kaupungin omistamia 901. Näistä liikunnan palvelualue vastaa 525 liikuntapaikasta. Koulujen ja päiväkotien pihat sekä lähiliikuntapaikat ovat oivallisia liikunnanlisääjiä, ja niiden suunnitteluun osallistetaan niiden käyttäjät. Vantaan liikuntapaikkaverkosto pitää sisällään muun muassa viisi uimahallia, neljä jäähallia, kuusi liikuntahallia, kolme jalkapallohallia, erilaisia kenttiä ja stadionin, lähiliikuntapaikkoja, kuntoportaat, skeittipaikkoja, tekojäitä ja luistelualueita, latuja ja ulkoilureittejä, uimarantoja ja ulkoilualueita sekä kalastuspaikkoja. Liikunnallisia mahdollisuuksia kehitetään vastaamaan kuntalaisten tarpeita, tästä osoituksena Vantaan vuosikymmenen suurin liikuntahanke Elmon urheilupuisto, joka tulee tarjoamaan monipuoliset liikuntamahdollisuudet kaikenikäisille.

Liikunnan palvelualueen ohjatun liikuntatoiminnan tarjonnasta löytyy vaihtoehtoja myös työikäisille. Tarjolla on eritasoisia ja -sisältöisiä jumppia ja vesijumppia. Tarjolla on myös maksuttomia, kaikille avoimia virtuaalijumppia ohjatun liikunnan nettisivuilla. Ohjatun liikunnan kausilla viikoittaisia livevirtuaalijumppia on 2–3, ja milloin vain katsottavissa olevia erisisältöisiä tallenteita löytyy noin 20 kappaletta. Kesäkaudella järjestetään ohjattuja liikuntaryhmiä ulko- ja sisätiloissa sekä erilaisia testitapahtumia. Virtuaalijumppien livelähetykset jatkuvat myös kesäkaudella, viikoittain livejumppia on tarjolla 6–10.

Liikkumiseen ja muiden elintapojen edistämiseen voi saada tukea maksutta Vantaalla järjestettävän elintapa- ja liikuntaneuvonnan myötä. Elintapaohjausta toteutetaan kuudella terveysasemalla ja se koostuu kahdesta eri palvelusta: pidempikestoisesta hyvinvointimentoroinnista ja lyhytkestoisemmasta liikuntaneuvonnasta. Terveysaseman henkilökunnalla on mahdollisuus ohjata potilaitaan palveluiden pariin. Toiminnasta vastaa Vantaan kaupungin liikunnan palvelualue, mutta sitä toteutetaan yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Toiminta on suunnattu vantaalaisille aikuisille, jotka kuuluvat elintapasairauksien riskiryhmiin elintapojensa puolesta. Asiakkaan terveyttä edistäviin muutoksiin käytetään tukena mobiilisovellusta, jonka avulla asiakas pääsee maksutta tutustumaan ammattilaisten tuottamaan sisältöön ja olemaan yhteydessä henkilökohtaiseen mentoriinsa. Lisäksi asiakkaiden prosessin tueksi on perustettu vertaistoimintaa ja toimintaan osallistuville on tarjolla muun muassa erilaisia liikuntakokeiluja.

”Liikunnan palvelualue tukee järjestöjen soveltavaa liikuntatoimintaa taloudellisilla avustuksilla.”

Vantaan kortteliliiga on matalan kynnyksen harrastusliikuntaa, jossa toimintaa järjestetään erilaisissa pallopeleissä sarja- ja turnausmuotoisesti sekä erilaisten liikuntahaasteiden muodossa. Toiminnan alaikäraja sarjamuotoiselle toiminnalle on 15 vuotta, yläikärajaa ei ole. Vantaan kortteliliigan maksuttoman toiminnan tarkoitus on mahdollistaa liikunnan iloa, hyvää fiilistä ja yhteisöllisyyttä reilulla pelillä ja matalalla kynnyksellä. Palloilusarjoja järjestetään jalkapallossa, pipolätkässä, jääkiekossa, beach-lentiksessä, salibandyssä, koripallossa, tenniksessä ja sulkapallossa. Lisäksi Vantaan kortteliliigan toimintaa on järjestetty myös yleisurheilussa ja frisbeegolfissa. Kortteliliiga on aktivoinut kuntalaisia liikkumaan myös erilaisten liikunnallisten haasteiden, kuten pyöräily- ja kävelyhaasteiden muodossa. Lajien kirjoa ja toimintaa on tarkoitus kasvattaa tulevaisuudessa. Vantaan kortteliliigan toimintaan voivat osallistua kaikki yli 15-vuotiaat, yksin tai joukkueen kanssa.

Vantaan kaupungin liikunnan palvelualue järjestää soveltavan liikunnan ryhmiä henkilöille, joilla on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen vuoksi vaikeuksia osallistua yleisiin ryhmiin. Erityisryhmien itsenäistä liikkumista tuetaan erityisryhmien liikuntakorteilla. Diagnooseihin perustuvien erityisuimakortin ja erityisryhmien kuntosalikortin tavoitteena on aktivoida erityisen tuen tarpeessa olevia omaehtoisen liikunnan pariin. Myös vantaalaiset liikuntaseurat ja potilas- ja vammaisyhdistykset tarjoavat soveltavaa liikuntaa eri kohderyhmille Vantaalla. Liikunnan palvelualue tukee järjestöjen soveltavaa liikuntatoimintaa taloudellisilla avustuksilla.

Soveltavaa liikuntaa edistetään liikunnan palvelualueen Erityisen hyvää liikuntaa -hankkeessa, joka on osa Yhdessä liikkeelle – Liikkuva Vantaa -hanketta. Osahankkeen tavoitteena on aktivoida erityisen tuen tarpeessa olevia, terveytensä kannalta liian vähän liikkuvia kuntalaisia. Hankkeessa kehitetään olemassa olevia soveltavan liikunnan toimintamalleja, luodaan uutta toimintaa erityisryhmiin kuuluville kuntalaisille sekä parannetaan palvelujen viestintää ja markkinointia.

Hyvinvointikertomus tutuksi ja terveellinen ravitsemus tavaksi -hankkeessa kehitetään kuntalaisten terveyttä tukevia palveluja, kuten ravitsemusneuvontaa vuosina 2022–2024. Hanke kehittää ylipainon hoitopolkua ja pilotoi digitaalista hoitopolkua hyödyntävää elintapaohjauksen mallia. Hankeaikana tarjotaan matalan kynnyksen ravitsemusneuvontaa chatissa, puhelimitse sekä sähköpostitse. Palvelut pyritään sisällyttämään kunnan palveluihin myös hankeajan jälkeen.

4 HYVINVOINTITYÖTÄ TEHDÄÄN YHDESSÄ

Kattava ja laadukas hyvinvointityö Vantaalla edellyttää toimivia kumppanuuksia, yhteistyöverkostoja ja yhteistä työtä. Työikäisiin ja nuoriin aikuisiin kohdennetuissa hyvinvointia tukevissa palveluissa tehdään laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja yhteistyölle on olemassa toimivia rakenteita. Keskeisimpiä kumppanuuksia ovat Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ja erityisesti hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelut sekä hyvinvointialueella tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ.

Vantaan alueella toimii lukuisia eri alojen järjestöjä ja seuroja, joiden kanssa tehdään monipuolista ja erittäin merkityksellistä yhteistyötä vantaalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Myös seurakunnat ja yhteisöt sekä alueen eri oppilaitokset ovat tärkeitä kumppaneita vantaalaisten hyvinvoinnin tukemisessa. Työllisyyttä edistetään lukuisten työantajien ja elinkeinoelämän kumppaneiden kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

Hyvinvointityön kumppanuudet työikäisten ja nuorten aikuisten palveluissa

Vantaa tukee taloudellisesti lukuisia kolmannen sektorin toimijoita hyvinvointityön edistämiseksi eri elämänalueilla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen avustuksia myönnetään järjestöille, yhteisöille ja toimintaryhmille, joiden toiminta edistää vantaalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Näitä avustuksia ovat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminta-avustus sekä merkittävää yhteiskunnallista työtä tekevien toiminta-avustus. Avustettavan toiminnan tulee olla yhteensopivaa kaupungin strategisten tavoitteiden ja arvojen kanssa. Molempia avustuksia jaetaan vuosittain. Avustuspäätöstä valmisteltaessa tehdään yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa, jotta avustukset täydentäisivät toisiaan päällekkäisyyden sijaan.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin lautakunta myöntää vuosittain liikunnan avustuksia noin 90 yhdistykselle, joiden yhteenlaskettu jäsenmäärä on noin 50 000 henkeä. Liikuntatoimintaan tarkoitetut avustukset jakaantuvat seuraaviin avustusmuotoihin: toiminta-avustus liikuntajärjestöille, soveltavan liikunnan kohdeavustus, harrasteliikunnan kohdeavustus, vuokratuki, Vantaan markkinointituki liikuntaan sekä kilpa- ja huippu-urheilutuki edustusjoukkueille. Avustuksia voi hakea vantaalainen rekisteröity yhdistys tai muu vantaalaisia palveleva toimija.

”Eri puolilla Vantaata sijaitsevia nuorisotiloja tarjotaan vuokrattaviksi vantaalaisille nuoriso- ja varhaisnuorisojärjestöille, monikulttuurijärjestöille, palvelujärjestöille ja muille vantaalaisille järjestöille.”

Kaupunki mahdollistaa esimerkiksi harrasteliikunnan kohdeavustuksella ja maksuttomalla tilojen käytöllä liikuntaseurojen järjestämän matalan kynnyksen harrastustoiminnan kaupungin tiloissa. Tällä tavoin seura voi kattaa kaupungin tuella sekä ryhmän ohjaamisesta että tilojen käytöstä syntyvät kulut. Näin ollen toimintaan osallistuvalle harrastaminen voi olla maksutonta tai hyvin edullista. Tämän mahdollistamiseksi avustusperusteisiin on tehty tarkennuksia ja liikuntatilojen maksuperusteisiin tehtiin laaja rakenteellinen muutos.

Osana hyvinvoinnin edistämistä kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin lautakunta myöntää vuosittain avustuksia kulttuuritoimintaan eli taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelujen tarjontaa ja käyttöä, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä varten. Avustuksia myönnetään niin ammattimaisesti toimivien kulttuuritahojen perustoimintaan kuin pienille yhdistyksille kertaluonteisten tapahtumien järjestämiseen.

Vantaalla kannustetaan asukkaita luomaan kaupunkia elävöittävää toimintaa eri puolille kaupunkia. Sitä varten on mahdollista hakea paikallisen kansalaistoiminnan avustuksia toimintaan, joka on kaikille avointa ja edistää yhteisöllisyyttä asuinalueella, esimerkiksi kyläjuhlien, erilaisten asukastapahtumien tai muun innovatiivisen hankkeen järjestämiseen.

Vantaan kaupunki toimii myös vapaaehtoistoiminnan tukena ja mahdollistajana sekä kumppanina monien järjestöjen toiminnassa. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa vantaalaisille monenlaisia mahdollisuuksia vaikuttaa ja välittää toisista ihmisistä. Vantaalla on lukuisia mahdollisuuksia toimia vapaaehtoisena eri toiminnoissa. Kaupungin sekä eri järjestöjen vapaaehtoistehtäviä on koottu vapaaehtoistyö.fi -sivustolle.

Kuntalaisten omaehtoisen toiminnan tukemiseksi järjestöille ja yhdistyksille tarjotaan erilaisia tiloja oman toiminnan järjestämiseen. Eri puolilla Vantaata sijaitsevia nuorisotiloja tarjotaan vuokrattaviksi vantaalaisille nuoriso- ja varhaisnuorisojärjestöille, monikulttuurijärjestöille, palvelujärjestöille ja muille vantaalaisille järjestöille. Myös asukastilojen tilat ja välineet ovat vantaalaisten järjestöjen ja yhteisöjen käytettävissä. Järjestöt ja yhteisöt voivat varata kohtaamispaikkojen tiloja käyttöönsä ja hakea nuorisotilojen käyttövuoroja Timmi-varausjärjestelmän kautta. Kirjastojen opiskelu-, työskentely- ja harrastustilat ovat Timmissä kaikkien kuntalaisten suoraan varattavissa. Lisäksi kirjasto tarjoaa avointa tilaa ja kokoustilojaan järjestöille ja yhdistyksille myös säännölliseen toimintaan ja kaikille avoimeen tapahtumatoimintaan.

Asukastilaverkostossa yhteistyö järjestökentän kanssa on hyvin laaja-alaista ja aktiivista, ja 207 järjestötoimijaa onkin asukastiloilla mukana erilaisissa tapahtumissa, yhteisöpajoissa sekä ohjaamis- ja neuvontatilanteissa yhteistyökumppaneina tarjoten muun muassa asumisneuvontaa ja muuttajaneuvontaa. Monikielistä matalan kynnyksen neuvontaa sekä kaupungin monikielistä viestintää vakiinnutetaan Vantaa-infoihin Neuvova Vantaa -kehittämishankkeessa, joka toimii tiiviissä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Yhteisöpalveluissa tehdään yhteistyötä myös alueen oppilaitosten kanssa erilaisten toimintojen ja tapahtumien osalta, ja asukastilat toimivat myös opiskelijoiden harjoittelupaikkoina. Asukastiloissa tuotetaan erilaisia neuvontapalveluita vantaalaisille myös yhteistyössä valtakunnallisten toimijoiden kuten TE-toimiston ja Kelan kanssa. Lisäksi muun muassa Heurekan kanssa aloitettiin vuonna 2022 Tiede kuuluu kaikille -työpajat. Erilaisten kaupungin hankkeiden myötä yhteistyötä tehdään vaihtelevien teemojen ympärillä. Yhteistyössä hankekumppaneiden kanssa on muun muassa pureuduttu asunnottomuuden ehkäisyyn, järjestetty monikielistä neuvontaa sekä saatu hammashoito jalkautumaan. Sovittelutoimisto tekee erityisen tiivistä yhteistyötä Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen kanssa. Lisäksi sovittelutoimintaan liittyvää asiakasohjausyhteistyötä tehdään verkostoissa kaupungin, hyvinvointialueiden ja järjestöjen kanssa.

Ruoka-apu tuotetaan kattavan yhteistyöverkoston avulla. Vantaalla on 86 ruoka-apua jakavaa verkoston paikkaa kuten järjestöjä, seurakuntia ja hyvinvointialueen toimipisteitä. Ruoka-apu ei olisi mahdollista ilman yli 50 hävikkiruokaa lahjoittavaa yritystä. Yhteisen pöydän toiminta on kaupungin omaa palvelutuotantoa, ja se on rakennettu vastaamaan isoimpienkin ruokahävikin lahjoittajien tarpeisiin. Ruokahävikin saannin mahdollistavat noin 50 hävikkiruoan aktiivista lahjoittajaa eli elintarviketehtaat, tukut ja kaupat.

Saatu ruokahävikki lajitellaan terminaalilla ja sieltä hävikkikuormat kuljetetaan Yhteisen pöydän kylmäautoilla ruoka-apuverkostoon. Tämä säästää aikaa ja rahaa ruoka-avun jakajilta sekä on resurssiviisasta. Viikoittain terminaalin läpi kulkee noin 14 000 kiloa hävikkiruokaa, josta hyötyy 5 000 vantaalaista viikoittain. Vakituisen toiminnan rahoittajat ovat Vantaan nuoriso- ja yhteisöpalvelut (noin 75 prosenttia) ja Vantaan seurakuntayhtymä (noin 25 prosenttia). Yhteisen pöydän viisihenkinen tiimi on palkattu sekä kaupungin että seurakuntayhtymän rahalla ja on valmiina palvelemaan monin tavoin vantaalaista, laajaa ruoka-apua jakavaa verkostoa sen kehittäessä omaa ruoka-aputoimintaansa.

”Monet asukkaat saavat tarvitsemiaan palveluita omalla kielellään yhteistyön ja palveluverkon tiiviillä yhteistyöllä ja ohjauksella.”

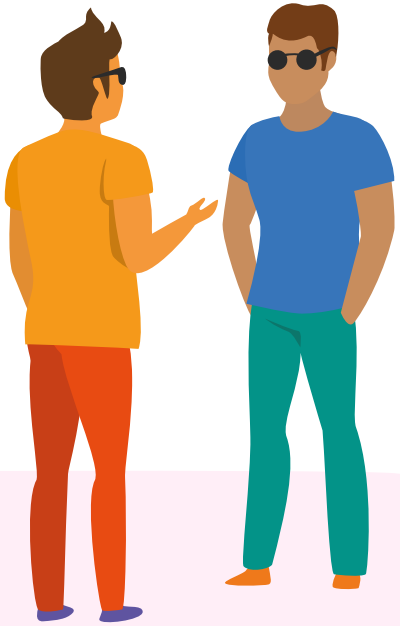

Yhteisöpalveluissa tehdään arjessa tiivistä yhteistyötä työllisyyspalveluiden kanssa. Yhteinen pöytä ja Vantaan asukastilat työllistävät pitkäaikaistyöttömiä monipuolisesti erilaisiin työtehtäviin. Yhteinen pöytä työllistää muun muassa logistiikan ja varastoalan työtehtäviin ja asukastilat ohjaajan ja ICT-ohjaajan / digituen osaajan tehtäviin. Palkkatukityöllistämisessä kiinnitetään erityistä huomiota perehdyttämiseen, työturvallisuuteen ja työllistämispolkujen tukemiseen. Yhteisöpalveluiden työtehtävistä on työllistynyt työmarkkinoille valtaosa määräaikaisista palkkatukityöllistetyistä.

Asukastilojen ohjaus- ja digitukitiimi tekee arjessa yhteistyötä Vantaa-infon ja Neuvova Vantaa -tiimin kanssa. Monet asukkaat saavat tarvitsemiaan palveluita omalla kielellään yhteistyön ja palveluverkon tiiviillä yhteistyöllä ja ohjauksella. Asukastiloissa toimii myös Järjestöringin kautta maahanmuuttajaneuvojia, jotka täydentävät monikielisten palveluiden valikoimaa.

Vantaan kaupungilla tehdään monialaista yhteistyötä myös Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa. Kuntalaisia ohjataan tarvittaessa sosiaali- ja terveyspalveluihin ja neuvotaan palveluiden käytössä. Hyvinvointialue myös tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluita, kuten opiskeluhuollon palveluita osana toisen asteen koulutusta ja lukiokoulutusta. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ja Vantaan kaupunki toimivat yhteistyökumppaneina erilaisissa palveluita kehittävissä hankkeissa, joiden tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen ja sujuvien palvelupolkujen varmistaminen. Myös lakisääteisissä yhteistyöverkostoissa kuten nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa Vantaan ja Keravan hyvinvointialue toimii aktiivisessa roolissa tuottamassa vantaalaisia koskevaa hyvinvointitietoa ja kehittämässä palvelukokonaisuuksia.

Kuntalaisia koskevan hyvinvointitiedon tuottaminen ja jakaminen kunnan ja hyvinvointialueen kesken on ensiarvoisen tärkeää, jotta hyvinvointialueella olisi paremmat mahdollisuudet kohdistaa resurssejaan tarkoituksenmukaisesti. Tiedon avulla voidaan myös paremmin ennakoida vantaalaisten tulevia palvelutarpeita ja ennaltaehkäistä ongelmien syvenemistä. Hyvinvointialueen on tärkeää tuottaa tietoa myös kunnan suuntaan muun muassa vantaalaisten sairastavuudesta ja sosiaalisesta hyvinvoinnista, jotta ennalta ehkäiseviä toimia voidaan kohdistaa tehokkaammin. Vantaan kaupungilla ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella on myös yhteinen lakisääteinen tehtävä tehdä ennalta ehkäisevää päihdetyötä. Tähän liittyvänä yhteistyönä hyvinvointialue tuottaa Vantaan kaupungille muun muassa koulutusta ja asiantuntijuutta päihteiden käytön ja pelihaittojen ennalta ehkäisyyn liittyen.

Vantaan kaupunki panostaa monella tapaa ennalta ehkäiseviin palveluihin ja niiden jatkuvaan kehittämiseen. Liikuntapalveluissa on vuosien kokemus terveyttä edistävistä hankkeista. Terveyttä edistävät hankkeet tekevät yhteistyötä hyvinvointialueen terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Esimerkiksi STM-hankkeessa kehitetty elintapaohjauksen malli on suunniteltu yhteistyössä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Hyvinvointia tukevien palveluiden välinen palvelupolku on pyritty kehittämään mahdollisimman ehjäksi. Tällä pyritään siihen, että palveluiden käyttäjät saavat tarvittavan tuen, eikä palvelukatkoksia syntyisi eri toimintojen välillä.

Yhteistyön erilaiset muodot

Järjestöjen ja muiden kolmannen ja neljännen sektorin toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on sekä tukea kansalaisyhteiskunnan toimijuutta että tarjota vantaalaisille mahdollisimman monipuolisia palveluita. Yhteistyökumppaneiden järjestämä toiminta, kuten erilaiset pienryhmät, täydentävät kunnan tarjoamaa palveluvalikoimaa. Työikäisille ja nuorille aikuisille järjestetään muun muassa erilaisia liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia, kulttuurielämyksiä ja pienryhmätoimintaa yhteistyössä järjestöjen kanssa. Tarjolla on muun muassa mielen hyvinvointia ja arjen hallintaa tukevia ryhmiä, kulttuuritapahtumia sekä liikuntaa eri ikäisille.

Joillekin vähemmistöille toimintaan osallistumisen kynnystä madaltaa se, että toiminta järjestetään omalle ryhmälle. Esimerkiksi STEAn rahoittama Sastipe tukke – terveyttä sinulle -hanke (2021–2023) edistää romaninaisten terveyslukutaitoa. Hakunilassa kokoontuvassa ryhmässä pohditaan oman ja perheenjäsenten terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Hanke kouluttaa myös kokemusasiantuntijoita, joilla on tietoja, taitoja sekä valmiuksia toimia vertaistukena, kokemuskouluttajana ja asiantuntijana palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä.

Vantaan Liikkuva opiskelu tarjoaa toisen asteen opiskelijoille henkilökohtaista ja yksilöllisesti suunniteltua hyvinvointivalmennusta. Tarkoituksena on tukea ja kannustaa opiskelijaa liikkumaan, mahdollistaa positiivisia ja kannustavia kokemuksia liikunnan parissa sekä edistää opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Toiminta on maksutonta, ja valmennuksen sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa.

”Työikäisille ja nuorille aikuisille järjestetään muun muassa erilaisia liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia, kulttuurielämyksiä ja pienryhmätoimintaa yhteistyössä järjestöjen kanssa.”

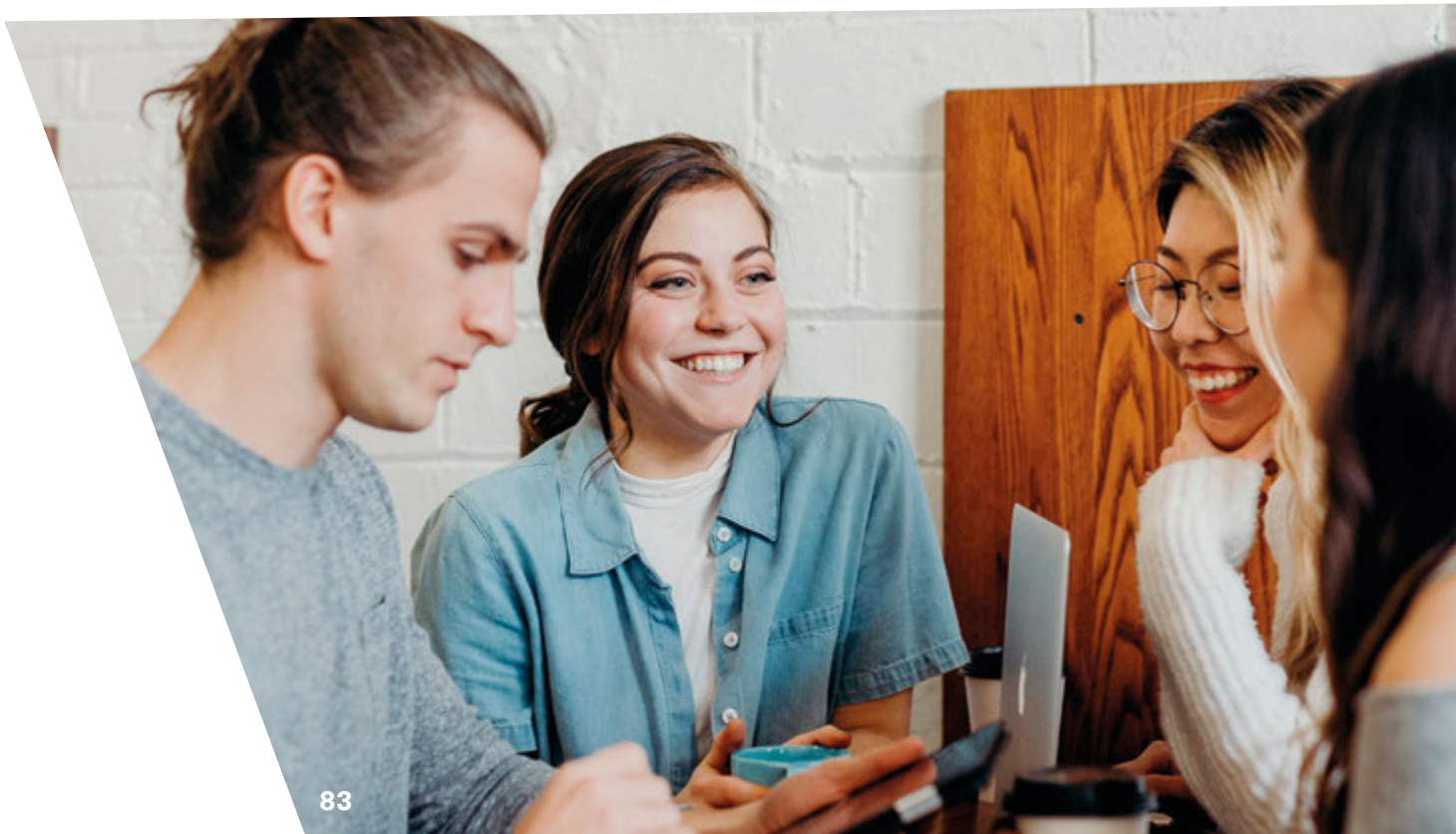

Kulttuuri- ja kirjastopalvelut järjestävät yhteistyössä järjestöjen ja kulttuuri-instituutioiden kanssa vuosittain lukuisia tapahtumia, luentosarjoja, festivaaleja ja muita kulttuuriaktiviteetteja. Lisäksi kulttuuriavustuksin tuetaan omaehtoisten, kaikille avointen tapahtumien tuottamista. Kulttuuri- ja kirjastopalveluiden yhteistyö järjestöjen kanssa edistää kaupunkilaisten sosiaalista kanssakäymistä ja yhteisöllisyyttä. Järjestöjen ja kumppaneiden kanssa tehtävällä yhteistyöllä luodaan erilaisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, joissa asukkaat voivat tutustua toisiinsa ja muodostaa uusia ystävyyssuhteita. Yhteistyön avulla tavoitetaan erilaisia kohderyhmiä ja edistetään kulttuurista moninaisuutta.

Kirjasto tekee erityisesti monikielisen kirjastotoiminnan osalta paljon yhteistyötä paikallisten ja alueella toimivien eri järjestöjen kanssa. Esimerkiksi Luetaan yhdessä -verkosto toimii kolmessa vantaalaisessa kirjastossa ja Hakunilan kansainvälinen yhdistys on järjestänyt menestyksellistä tapahtumatoimintaa alueen kirjastoissa. Yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa toteutetaan myös kirjaston kotikirjastopalvelu, jonka avulla kuntalaiset, jotka eivät sairauden tai vamman vuoksi pääse asioimaan kirjastossa, saavat lainattavat aineistot toimitettuina kotiin. Myös digiopastuksia järjestetään paljon erilaisten kumppanien kanssa.

Vantaan työllisyyspalvelut tekee laajaa yhteistyötä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa. Yhteistyössä toteutetaan muun muassa monialaisen yhteispalvelun TYPin toiminta sekä Ohjaamopalveluita. Hyvinvointialue tuottaa työllisyyspalveluiden asiakkaille esimerkiksi kuntouttavaa työtoimintaa, työttömien terveystarkastuksia ja sosiaaliohjaajien palveluita. Asiakkaita myös aktiivisesti ohjataan sosiaali- ja terveyspalveluiden ja työllisyyspalveluiden välillä molemmin suuntaisesti. Työllisyyspalveluissa tehdään laajasti yhteistyötä myös oppilaitosten, elinkeinopalveluiden ja nuorisopalveluiden kanssa. Yhteistyökumppaneita ovat myös järjestöt, työnantajat ja erilaiset hankkeet. Työnhakijoita ohjataan heidän palvelutarpeensa mukaan laajaan valikoimaan eri palveluita, jotka tukevat asiakkaita erilaisissa elämäntilanteissa.

5 TYÖIKÄISTEN JA NUORTEN AIKUISTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEOT

Tähän osioon on kerätty erilaisia toimenpiteitä ja niiden alle konkreettisia tekoja, joilla edistetään vantaalaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tekojen toteutumista seurataan kuluvalla strategiakaudella seurantamittareilla. Seurantamittarit on valittu kuvaamaan mahdollisimman konkreettisesti valittuja toimenpiteitä ja tekoja. Taulukkoon on kuvattu myös tekojen toteuttamiseen osallistuvat palvelualueet ja vastuutahot.

Työ ja toimeentulo

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
1. Vahvistamme asukkaiden työ- ja toimintakykyä kattavilla palveluilla.	Mahdollistamme työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille riittävät palvelut työllistymisen ja opiskeluiden tueksi.	Ohjaamon asiakkaat Nuorisotyöttömyys Nuorten aktivointiaste NEET-nuorten määrä	Työllisyyspalvelut Nuoriso- ja yhteisöpalvelut
	Tuemme opintojen henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien mukaista etenemistä hyödyntämällä chatbot-palvelua ohjauksen ja tuen tarpeiden kartoittamisessa.	Annie-sovelluksen käyttöraportit	Toisen asteen koulutuksen palvelualue
	Varmistamme hyvinvointialueen kanssa tehtävän yhteistyön rakenteita ja palvelupolkuja.	Yhteistyöverkostojen-määrä	Kaikki palvelualueet
	Tarjoamme ja kehitämme yhdenvertaista liikuntaa soveltavan liikunnan kohderyhmälle.	Tarjolla olevan liikunnan määrä	Liikunnan palvelualue

Terveys

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
2. Vahvistamme kuntalaisten mielen hyvinvointia.	Tarjoamme mielenterveyden edistämiseen liittyvää koulutusta henkilöstölle.	Koulutuksen suorittaneiden määrä	Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Työllisyyspalvelut
3. Tuemme kuntalaisten terveellisiä elintapoja.	Lisäämme ohjatun liikunnan tarjontaa liikuntapaikoilla ja virtuaalisesti.	Ohjatun liikunnan tuntimäärät ja osallistuvien määrä	Liikunnan palvelualue
	Vakiinnutamme Liikkuvan opiskelun hyvinvointivalmennuksen toisen asteen opiskelijoille tukemaan heidän terveydenlukutaitonsa ja hyvinvointinsa kehittymistä.	Vakiintunut / ei vakiintunut Valmennukseen osallistuvien ja sen läpikäyvien opiskelijoiden määrä (aloitus- ja lopetuskyselyt)	Liikunnan palvelualue Kasvatuksen ja oppimisen toimiala
	Vakiinnutamme elintapaohjauspalvelu Hyvinvointimentoroinnin osaksi kunnan palveluita.	Vakiintunut / ei vakiintunut Valmennukseen osallistuvien määrä	Liikunnan palvelualue
	Vakiinnutamme Hyvinvointikertomus tutuksi ja terveellinen ravitsemus tavaksi -hankkeessa vaikuttavimmiksi todetut käytänteet osaksi kunnan palveluita (matalan kynnyksen ravitsemusneuvonta, ylipainon digihoitopolku, ryhmämuotoinen elintapaneuvonta).	Vakiintunut / ei vakiintunut	Liikunnan palvelualue
	Tarjoamme säännöllisen maksuttoman sisäkävelyvuoron kaupungin liikuntatiloissa talviaikana.	Vuorojen määrä / talvikausi Kävijämäärä	Liikunnan palvelualue
4. Vahvistamme hyvinvointia liikunnan ja kulttuurin avulla koko elämänkaaren ajan.	Lisäämme yhden uuden maksuttoman lajikokeilumuodon nuorten aikuisten liikuntaryhmätarjontaan.	Toteutunut / ei toteutunut	Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Liikunnan palvelualue
	Otamme kortteliliigaan uusiksi lajeiksi mölkyn ja petankin.	Toteutunut / ei toteutunut	Liikunnan palvelualue
	Toteutamme NAM – Night at the Museum -tapahtumasarjan, jossa kohderyhmänä ovat nuoret aikuiset.	Tapahtumien osallistujat ja palaute	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut
	Tarjoamme maksuttomia taide- ja kulttuuritapahtumia sekä museokäyntejä.	Maksuttomien taide-ja kulttuuritapahtumien määrä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Yhteisöllisyys

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
5. Tuemme asukkaiden ja yhteisöjen toiminta-mahdollisuuksia, ettei kukaan jää yksin.	Tarjoamme lisää tiloja asukkaiden omaehtoiselle toiminnalle.	Järjestöille myönnettyjen tilojen käyttövuorojen määrä eri palvelualueilla Asukkaiden ja yhteisöjen toiminnan määrä eri tiloissa	Nuoriso- ja yhteisöpalvelut Kulttuuri- ja kirjastopalvelut
	Pilotoimme MEK-osahankkeessa yhteisökehittäjä-mallia, jolla edistetään yhteisöllisyyden rakentumista asukkaiden kesken.	Toteutunut toiminta ja osallistuneiden määrä	Nuoriso- ja yhteisöpalvelut
	Kehitämme MEK – Lähiöt liikkeessä -osahankkeen kautta Lähiliikuttajat-toimintaa tukemaan kuntalaisten yhteisöllistä liikuntaa.	Osallistuneiden määrä, ryhmien määrä	Liikunnan palvelualue
	Kehitämme kuntalaisille avoimen tekemisen ja kokeilemisen mahdollistavan Värkkäämö -kädentaitopaja-konseptin Kivistön kirjastossa.	Toteutunut ryhmämuotoinen pajatoiminta	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut
6. Edistämme kuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.	Tarjoamme asukastiloilla ja nuorisotiloilla vantaalaisille lisää avointa vapaa-ajan toimintaa.	Toimintaan osallistuneiden määrä	Nuoriso- ja yhteisöpalvelut
	Kehitämme ja toteutamme erilaisia yhteisötyön muotoja (yhteisöruokailut, retket, verkostojen kokoaminen).	Toteutuneiden toimintojen ja osallistuneiden määrä	Nuoriso- ja yhteisöpalvelut
	Kehitämme vapaaehtoistoimintaa kulttuuri- ja kirjastopalveluissa.	Toteutuneiden toimintojen ja osallistuneiden määrä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Elinympäristö

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
7. Kannustamme kuntalaisia huolehtimaan yhteisestä ympäristöstä.	Toteutamme kestävän kehityksen kasvatusta osana nuorten aikuisten palveluita.	Kestävään kehitykseen liittyvien tapahtumien ja pienryhmävalmennusten määrä Tapahtumien ja osallistujien määrä	Nuoriso- ja yhteisöpalvelut
	Järjestämme asukkaiden kanssa ympäristön siisteyteen liittyviä talkoita ja tempauksia.	Tapahtumien ja osallistujien määrä	Kaupunkiympäristön toimiala Kaikki palvelualueet
8. Edistämme turvallisuuden tunnetta ja yhdenvertaisuutta.	Otamme käyttöön turvallisemman tilan periaatteet kaikissa kuntalaisten käytössä olevissa kaupungin tiloissa.	Turvallisemman tilan periaatteita noudattavien tilojen määrä	Kaikki palvelualueet
	Lisäämme henkilöstön lähisuhdeväkivallan tunnistamisen ja puheeksi oton osaamista Väkivallaton VaKe -hankkeen tuottamalla koulutusmateriaalilla.	Koulutuksen käyneen henkilöstön määrä	Kaikki palvelualueet

Jatkuva oppiminen

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
9. Ylläpidämme ja edistämme kuntalaisten osaamista ja tarjoamme monipuolista koulutusta kaikenikäisille.	Tarjoamme eri ikäisille soveltuvia maksuttomia luentoja.	Luentojen määrä Osallistujamäärä	Aikuisopisto
	Mahdollistamme kurssisuoritusten tallentamisen Koski-varantoon.	Osallistujamäärä Suoritetut kurssit	Aikuisopisto
	Tarjoamme kirjastoissa eri asiantuntijoiden luentoja ajankohtaisista aiheista maksutta.	Luentojen määrä Osallistujamäärä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut
	Tarjoamme taidesisältöisiä luentosarjoja.	Luentojen määrä Osallistujamäärä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut
10. Vahvistamme muunkielisten luottamusta ja osallisuutta yhteiskuntaan tarjoamalla kielikoulutusta ja lisäämällä kulttuurienvälistä ymmärrystä.	Tarjoamme S2-koulutusta osaamiskeskustoiminnan yhteydessä.	Palveluohjauksien määrä vieraskielisten ja kotoutujien palveluihin Osaamiskeskuksen S2-opetukseen osallistuneiden määrä.	Työllisyyspalvelut
	Kehitämme asiakkaille työpaikoille jalkautuvaa kielikummipalvelua osaamiskeskuksessa.	Kielikummipalveluun osallistuneiden yritysten ja asiakkaiden määrä	Työllisyyspalvelut
	Tarjoamme kirjastoissa kielitaidon oppimiseen aineistopalveluita kuten verkkokielikursseja.	Palvelun käyttötilastot	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

6 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI

Hyvinvointisuunnitelman toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, palvelualueiden ja -yksiköiden tuloskorttien laadinnan yhteydessä.

Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmä vastaa kokonaisuudesta ja siitä, että hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja teot sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointisuunnitelman seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti. Tämän lisäksi ikäryhmäkohtaiset asiantuntijaryhmät seuraavat ikäryhmäkohtaisten hyvinvointisuunnitelmien tekojen toteutumista vuosittain ja raportoivat niiden edistymisestä Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmälle ja vaikuttamistoimielimille.

Työikäisten ja nuorten aikuisten ikäryhmäkohtaisesta hyvinvointisuunnitelmasta on vastannut asiantuntijatyöryhmä, johon ovat kuuluneet seuraavat henkilöt:

Hanna Hänninen: puheenjohtaja, Nuorten aikuisten palveluiden päällikkö, Nuoriso- ja yhteisöpalvelut

Anu Anttila: sihteeri, Suunnittelija, Yhteiset palvelut

Laura Metso: sihteeri, Projektiasiantuntija, Liikuntapalvelut

Heli-Kaarina Degerman: Koulutuspäällikkö, Aikuisopisto

Reeli Karimäki: Kulttuuripäällikkö, Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Hanna Sauli: Asiakkuuspäällikkö, Työllisyyspalveluiden kuntakokeilu

Jani Raivio: Liikunnansuunnittelija, Liikuntapalvelut

Suvi Linden: Asiakkuuspäällikkö, Työllisyyspalveluiden kuntakokeilu

Ulla Kauranen: Hankepäällikkö, Työllisyyspalveluiden kuntakokeilu

Hanna Kukkonen: Kehittämispäällikkö, Toisen asteen koulutuksen palvelualue

Taru Patrikainen: Projektikoordinaattori, Liikuntapalvelut

Eeva Ahtee: Kehittämispäällikkö vs., Toisen asteen koulutuksen palvelualue

Minna Ryhänen: Tehtäväaluepäällikkö, Aikuissosiaalityö, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

Saara Nykänen: Suunnittelija, Työllisyyspalveluiden kuntakokeilu

Vantaa
Vanda

IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN

HYVINVOINTI-SUUNNITELMA

2023–2025

SISÄLLYS

IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2023–2025

1 JOHDANTO 92

2 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTI 93

3 IKÄÄNTYNEIDEN PALVELUT VANTAALLA 95

3.1 Kaupunkiympäristön toimialan palvelut 96

3.2 Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan palvelut 97

3.2.1 Kulttuuri- ja kirjastopalvelut 97

3.2.2 Liikuntapalvelut 98

3.2.3 Elinikäinen oppiminen 100

3.2.4 Nuoriso- ja yhteisöpalvelut 100

3.3 Kaupunkistrategian ja johdon toimialan palvelut 101

3.3.1 Kuntalaispalvelut 101

4 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN OSALLISUUS JA VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET VANTAALLA 102

4.1 Vantaan kaupungin vanhusneuvosto 103

4.2 Vantaan kaupungin vammaisneuvosto 104

4.3 Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vanhusneuvosto 105

5 KUMPPANUUDET 106

5.1 Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 107

5.2 Yhdistys- ja järjestötoiminta 108

5.3 Seurakunnat ja uskonnolliset yhteisöt 109

5.4 Helsingin seudun liikenne 109

6 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEOT 110

7 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI 113

1 JOHDANTO

Kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6. §:n 3. momentissa tarkoitettua hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista säädetyn lain (2012/980) tarkoituksena on:

- Tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista.
- Parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja tarvitsemiensa palvelujen kehittämiseen kunnissa ja hyvinvointialueilla.
- Parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten tarpeittensa mukaisesti ja riittävän ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää.
- Vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista.

Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma on osa kaupunkitasoista hyvinvointisuunnitelmaa. Kaupunkitasoisessa hyvinvointisuunnitelmassa on kuvattu kaupungin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työn tavoite ja tarkoitus, rakenne, yhteys kaupungin strategiatyöhön sekä kaupunkitasoisesti sovitut toimenpiteet. Ikäkausittaisiin suunnitelmiin, kuten ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmaan, on puolestaan kirjattu kunkin ikäryhmän hyvinvointia tukevat teot.

2 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTI

Vantaalla asui vuonna 2021 noin 37 500 yli 65-vuotiasta, joista 75 vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia oli noin 16 300. Vantaan väestö ikääntyy nopeasti, ja vähintään 75 vuotta täyttäneitä tulee olemaan Vantaalla vuoden 2030 väestöennusteen mukaan jo noin 23 500. Ikääntyneeseen väestöön liittyen voidaan todeta, että Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella asuvista 75 vuotta täyttävistä ja sitä vanhemmista lähes kaikki asuvat kotona, ja heistä puolet asuu yksin. Luku on kansallista keskitasoa ja yhtäläinen Vantaan ja Keravan välillä.

10 prosentilla yli 75-vuotiaista ikääntyneistä on suuria vaikeuksia itsestään huolehtimisessa. Vastaava osuus yli 75-vuotiaista kokee myös saavansa arkipäivän askareissa riittämättömästi tai ei lainkaan apua. Huomionarvoista on, että naisten osuus on näissä lähes kaksinkertainen miehiin nähden. Palveluiden fyysisen saavutettavuuden merkitys korostuu yli 65-vuotiailla. Vantaalla 69 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä ja sitä vanhemmista asuu enintään 500 metrin etäisyydellä päivittäistavarakaupoista.

Yksinäiseksi itsensä kokee 8,9 prosenttia yli 65-vuotiaista vantaalaisista. Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus on lähes tuplaantunut ikääntyneiden keskuudessa. Kuitenkin vantaalaisilla ikääntyneillä on yksinäisyyden kokemusta hieman vähemmän verrattuna koko maan ikääntyneisiin. Kotihoidon RAI-arvioiduista asiakkaista 28 prosenttia tunsi itsensä yksinäiseksi vuonna 2022. Vastaavasti palvelutalossa asuvista 18 prosenttia tunsi itsensä yksinäiseksi. Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus ikääntyneissä on Vantaalla kasvanut. Suunta on sama valtakunnallisesti, mutta Vantaalla osuus on hieman suurempi ja kasvu voimakkaampaa. (Vantaan hyvinvointikatsaus 2022).

Vantaan hyvinvointikatsauksen (2022) mukaan ikääntyneissä elämänlaatunsa hyväksi kokeneiden osuus on kasvanut kahden vuoden aikana yli viisi prosenttiyksikköä. 60 prosenttia yli 65-vuotiaista vantaalaisista kokee siis elämänlaatunsa hyväksi. Suunta on sama myös maanlaajuisesti, mutta Vantaalla osuus on kasvanut enemmän kuin koko maassa. Vantaalla ikääntyneiden tyytyväisyys asuinalueen olosuhteisiin on myös hieman suurempi kuin koko maassa. Yli 65-vuotiaista 86 prosenttia on tyytyväisiä asuinalueensa olosuhteisiin. Asuinalueeseen tyytyväisten osuus on noussut.

Suurin osa vantaalaisista ikääntyneistä ei liiku terveysliikuntasuosituksen mukaan riittävästi. Yli 65-vuotiaista vain 36,3 prosenttia liikkuu tarpeeksi. Ikääntyneistä vain noin kolmannes käyttää suosituksen mukaisesti (vähintään 500 g/päivä) kasviksia ja hedelmiä. Yli 65-vuotiaista 5,8 prosenttia tupakoi, ja 38,6 prosenttia käyttää suositusten mukaan liikaa alkoholia (AUDIT-C). Lihavien osuus yli 65-vuotiaista on 17,6 prosenttia. Melkein puolet yli 65-vuotiaista on ottanut influenssarokotteen.

”Vantaalaisista eläkeläisistä 32 prosenttia kertoo, että ei useimmiten saa digitukea, kun sitä tarvitsee.”

Vanhuuseläkettä saa 39 332 vantaalaista, ja keskimääräinen eläke on 1947 €/kk. Helsingissä keskiarvo on 2159 ja Espoossa 2341. Tämän lisäksi Vantaalla toimeentulotukea saa noin 1500 yli 65-vuotiasta.

Aktiivisesti järjestötoimintaan osallistuvien osuus on yleisesti laskenut Vantaalla, poikkeuksena yli 65-vuotiaat. Ikääntyneiden vantaalaisten aktiivinen osallistuminen järjestötoimintaan on kasvanut vuodesta 2018. Kun katsotaan kaikkia ikäluokkia, osallisuusindikaattorin perusteella Vantaalla asuvat kokevat osallisuutta hieman vähemmän kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Osallisuuden kokemuksessa ei ole suuria alueellisia eroja. (Vantaan hyvinvointikatsaus 2022.)

Vantaalaisista eläkeläisistä 32 prosenttia kertoo, että ei useimmiten saa digitukea, kun sitä tarvitsee. Iäkkäämmät vastaajat toivovat saavansa digitukea etenkin kasvokkain. Vanhimmat ikäryhmät arvioivat selvästi nuorempia harvemmin pystyvänsä tekemään itsenäisesti arkipäivän digiasiointeja (esimerkiksi digilaitteen peruskäyttö, verkkoasiointi, päivittäminen, tiedoston tallentaminen tai liittäminen sähköpostiin, tilin luominen yms.). (Vantaan hyvinvointikatsaus 2022.)

Lähteet:
Sotkanet ja Vantaan hyvinvointikatsaus 2022

Lisätietoa ikääntyneiden vantaalaisten hyvinvoinnista löytyy myös seuraavista sivustoista:

Tilasto- ja tutkimustietoa Vantaasta

Hyvinvointikompassi

Terveytemme.fi

3 IKÄÄNTYNEIDEN PALVELUT VANTAALLA

Vantaan kaupunki tarjoaa laajamittaisesti erilaisia palveluita ikääntyneiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Vuoden 2023 alussa voimaan tullut sosiaali- ja terveystoimen uudistus on muuttanut hyvinvointipalveluiden rakennetta merkittävästi.

Ikääntyneen väestön palvelut voidaan jakaa kaikille asukkaille tarkoitettuihin perustason palveluihin, kuten erilaisiin kulttuuri-, liikunta- ja muihin vapaa-ajanpalveluihin sekä sellaisiin erityispalveluihin, joihin pääsy vaatii jonkinlaisen palvelutarpeen tai hoidon arvioinnin. Suuri osa hyvinvointialueen tuottamista vanhuspalveluista on tällaisia erityispalveluja, ja vastaavasti kunta järjestää perustason palveluja. Ikäihmisistä enin osa käyttää kaikille tarkoitettuja perustason palveluja, kuten kirjastoa ja liikuntapalveluja. Erityispalveluja (esimerkiksi asumispalvelut, kotihoito, sairaala) käyttää vain 10,5 prosenttia yli 65-vuotiaista (Kuuden suurimman kaupungin vanhusten sosiaali- ja terveyspalvelut ja kustannukset vuonna 2021, 19).

Tässä hyvinvointisuunnitelmassa käsittelemme vain niitä palveluita, jotka Vantaan kaupunki tuottaa yksin tai yhteistyössä muiden kumppaneidensa kanssa. Lisäksi esittelemme läheisten kumppaneiden olennaisesti kaupunkiin liittyviä ikääntyneisiin kohdistuvia palveluita. Hyvinvointialueelta emme nosta esiin kuin sellaisen, joka tehdään selkeässä yhteistyössä kaupungin kanssa.

3.1 KAUPUNKIYMPÄRISTÖN TOIMIALAN PALVELUT

Vantaan kaupungin kaupunkiympäristön toimiala vastaa

- kestävän kaupunkikehityksen edistämisestä
- kaavoituksesta ja maankäytön suunnittelusta sekä rakennusvalvonnasta
- julkisen kaupunkitilan suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta
- liikennesuunnittelusta ja pysäköinninvalvonnasta
- ympäristönsuojelusta ja ympäristöterveydenhuollosta
- maanhankinnasta ja -luovutuksesta
- kaupungin toimitiloista.

Kaikki asuminen ja liikkuminen tapahtuu rakennetussa ympäristössä, joten toimialan päätöksillä ja suunnitelmilla on suuri merkitys jokapäiväiseen arkeen, esimerkiksi esteettömyyden ja saavutettavuuden kautta. Kaavoituksella ja suunnittelulla voidaan vaikuttaa esimerkiksi alueiden välisiin hyvinvointieroihin ja palvelujen sijainteihin.

Kaavoituksen lisäksi toimialan näkyvimpiä tehtäviä ovat muun muassa rakennuslupien myöntäminen, kaupungin toimitilojen rakennuttaminen, kunnallistekniikan, katujen ja puistojen suunnittelu, toteutus ja kunnossapito sekä ympäristönsuojelu.

Tärkeä teema maankäytön suunnittelussa on vuorovaikutus asukkaiden kanssa. Suunniteltavista hankkeista järjestetään joka vuosi lukuisia vuorovaikutustilaisuuksia, joissa esiin tuodut näkökulmat huomioidaan suunnitteluprosessissa. Merkittävien hankkeiden päätöksenteossa kuullaan myös tärkeitä edunvalvontaryhmiä, kuten vanhusneuvostoa.

Kaupunkiympäristön toimialalla edistetään ikääntyneiden liikkumismahdollisuuksia ja palvelujen saavutettavuutta sekä esteettömyyttä aina uutta suunniteltaessa sekä erilaisten kehittämishankkeiden kautta. Vuonna 2023 on käynnistynyt kaksi erityisesti ikääntyneiden liikkumismahdollisuuksia ja osallistumista edistävää hanketta.

Turvalliset ja esteettömät reitit Vantaan ikäihmisille (TERVI)

Hankkeessa kehitetään Vantaan kaupungin julkisen kaupunkiympäristön (kadut ja puistot) kävely-ympäristöjen turvallisuutta ja esteettömyyttä. Kohderyhminä ovat erityisesti ikäihmiset sekä liikkumis- ja toimimisesteiset. Hankkeessa kehitetään turvallisen kaupunkiympäristön suunnittelun toimintamalleja sekä lisätään eri osapuolten ymmärrystä kaikkia palvelevista kävelyn olosuhteista ja eri liikkujaryhmien toiveista ja tarpeista.

Kävely-ympäristö ja palveluiden saavutettavuus Vantaan Korsossa ja Hakunilassa

Hankkeessa tarkastellaan sitä, miten palvelujen saavutettavuus kävellen toteutuu Korsossa ja Hakunilassa kahden keskeisen kävelijäryhmän eli ikääntyneiden sekä lasten ja nuorten kannalta, huomioiden läpäisyperiaatteella myös toimintaesteiset. Palvelujen saavutettavuuden lisäksi arvioidaan liikkumisen turvallisuutta ja esteettömyyttä sekä kokemusta ympäristön viihtyisyydestä. Hankkeessa yhdistellään eri tutkimusmenetelmiä – esimerkiksi kävelylabrat, haastattelut, työpajat ja esteettömyysauditoinnit – siten, että pystytään samalla arvioimaan kaupunkiympäristön käveltävyyttä kokonaisvaltaisesti ja vuorovaikutteisesti osallistujien kanssa.

3.2 KAUPUNKIKULTTUURIN JA HYVINVOINNIN TOIMIALAN PALVELUT

3.2.1 KULTTUURI- JA KIRJASTOPALVELUT

Kulttuuritoiminnat ja tilat

Kulttuurinen seniorityö ja kulttuuriluotsitoiminta ovat kulttuuri- ja kirjastopalveluiden puolella ikääntyneelle väestölle suunnattua toimintaa. Kulttuurisen seniorityön tavoitteena on tuoda ikääntyneiden vantaalaisten elämään ja arkeen erilaisia kulttuuri- ja taide-elämyksiä ja -kokemuksia. Niihin kuuluu niin esityksiä, konsertteja, näyttelyitä kuin erilaisia tapahtumia ja festivaalejakin.

Kohdennettua kulttuurista vanhustyötä viedään erityisesti kaupungin omiin vanhustenkeskuksiin, palvelutaloihin ja päivätoiminnan ryhmiin. Tarjolla on vaihtuvia taidenäyttelyitä, teatteria, konsertteja ja työpajoja. Vuodesta 2017 asti on järjestetty ensimmäinen ikäihmisille suunnattu valtakunnallinen, usealla paikkakunnalla toteutettu Armas-festivaali, joka on ollut vuosittain tärkeä juhla. Vanhustenviikolla lokakuussa järjestetään myös paljon senioreille suunnattuja tapahtumia ympäri Vantaata.

Kulttuuriluotsitoiminta on kulttuuripalvelujen vapaaehtoistoimintaa ja olennainen osa Vantaan kulttuurista vanhustyötä. Sen tavoitteena on saada yhä useampi ikäihminen uskaltamaan lähteä uusiin kulttuurikokemuksiin turvallisesti aiheeseen perehtyneen kulttuuriluotsin seurassa. Kulttuuriluotsin kanssa voi lähteä tutustumaan eri kulttuurikohteisiin museoista teattereihin ja oopperasta kulttuuritaloihin.

Kulttuuripalvelujen avustusmäärärahoista myönnetään myös toiminta-avustuksia vantaalaisten eläkeläis- ja veteraanijärjestöjen kulttuuritoimintaan. Se tarkoittaa pääasiassa yhdistysten kulttuuriharrastuskerhoja ja yhdistysten tekemiä taide- ja kulttuurimatkoja. Myös yksittäisiä seniori-ikäisille suunnattuja tapahtumia tuetaan kohdeavustuksin.

Kirjastopalvelut

Kaupunginkirjaston toimipisteet ovat esteettömiä. Useimmat palvelut sopivat ja ovat avoimia jokaiselle ikään tai terveyteen katsomatta. Kirjaston aineistot valitaan siten, että ne kattavat kaikki elämän- ja kiinnostuksen alueet, ja niitä on saatavissa myös äänikirjoina. Tietyin ehdoin kaikenlaista kirjaston materiaalia voi saada myös suoraan kotiin toimitettuna joko kirjaston kotipalvelun tai Celia-kirjaston kautta.
Kirjaston tapahtumiin ja lukupiireihin ovat kaikki tervetulleita. Erikseen sovittaessa on mahdollista osallistua myös erityiseen kirjallisuusterapiaan, jonka puitteissa käsitellään elämän vaikeitakin hetkiä, surua tai sairautta.

Kirjaston laitteet, kuten tietokoneet ohjelmistoineen, kopiokoneet ja tulostimet, ovat maksutta kaikkien käytettävissä. Myös tiloja voi käyttää tapaamiseen, työskentelyyn, kokoontumiseen tai pienimuotoisten näyttelyiden järjestämiseen. Eläkeikäisten tietotekniikkayhdistys Enter ry tarjoaa kirjastoissa vertaisopastusta tietokoneen, älypuhelimen, sovellusten ja sosiaalisen median käytön opiskeluun. Myös kaupungin omat Pilviagentit opastavat laitteiden ja sähköisten palveluiden käytössä.

Kirjastossa voi iäkkäämpikin ihminen työskennellä vapaaehtoisena, esimerkiksi koululaisten läksyapuna.

3.2.2 LIIKUNTAPALVELUT

Ohjattu liikunta

Liikunnan palvelualueen ohjatun liikuntatoiminnan tarjonnasta löytyy runsaasti vaihtoehtoja seniori-ikäisille liikkujille. Tarjolla on eritasoisia ja -sisältöisiä jumppia, vesijumppia ja ohjattuja kuntosaliryhmiä. Senioreille suunnattuja ryhmiä järjestetään viikoittain lähes 200. Tarjolla on myös maksuttomia, kaikille avoimia virtuaalijumppia ohjatun liikunnan nettisivuilla. Sivuille ei tarvitse kirjautua erikseen. Ohjatun liikunnan kausilla viikoittaisia livevirtuaalijumppia on 2–3, ja milloin vain katsottavissa olevia erisisältöisiä tallenteita löytyy noin 20 kappaletta. Kesäkaudella järjestetään ohjattuja liikuntaryhmiä ulko- ja sisätiloissa sekä erilaisia testitapahtumia. Virtuaalijumppien livelähetykset jatkuvat myös kesäkaudella, ja viikoittain livejumppia on tarjolla 6–10.

Sporttikortti 70+

70 vuotta täyttäneet vantaalaiset pääsevät maksutta Vantaan kaupungin liikunnan palvelualueen hallinnassa oleviin uimahalleihin ja kuntosaleille arkisin ennen kello 16:tta (poikkeuksena Korson uimahalli ja Koivukylän vanhustenkeskuksen kuntosali, näihin maksuton sisäänpääsy kaikkina aukioloaikoina). Maksutonta käyttöä varten asiakkaat saavat Sporttikortin.

Vertaisohjattu toiminta

Liikunnan palvelualue koordinoi viikoittain toimivia vertaisohjattuja liikuntaryhmiä yhdessä 80 vapaaehtoistoimijan kanssa. Ryhmät on suunnattu 60 vuotta täyttäneille vantaalaisille. Tarjolla on kuntosaliryhmiä (62 kpl) sekä mahdollisuus pelata bocciaa (1 ryhmä) ja sulkapalloa (1 ryhmä).

Hyvinvointimentorointi ja liikuntaneuvonta

Liikkumiseen ja muiden hyvien elintapojen edistämiseen voi saada tukea maksutta Vantaalla järjestettävän elintapa- ja liikuntaneuvonnan myötä. Elintapaohjausta toteutetaan kuudella terveysasemalla ja se koostuu kahdesta eri palvelusta: pidempikestoisesta hyvinvointimentoroinnista ja lyhytkestoisemmasta liikuntaneuvonnasta. Terveysaseman henkilökunnalla on mahdollisuus ohjata potilaitaan palveluiden pariin. Toiminnasta vastaa Vantaan kaupungin liikunnan palvelualue, mutta sitä toteutetaan yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Toiminta on suunnattu vantaalaisille aikuisille, jotka kuuluvat elintapasairauksien riskiryhmiin elintapojensa puolesta. Asiakkaan terveyttä edistäviin muutoksiin käytetään tukena mobiilisovellusta, jonka avulla asiakas pääsee maksutta tutustumaan ammattilaisten tuottamaan sisältöön ja olemaan yhteydessä henkilökohtaiseen mentoriinsa. Lisäksi asiakkaiden prosessin tueksi on perustettu vertaistoimintaa ja toimintaan osallistuville on tarjolla mm. erilaisia liikuntakokeiluja.

Ikiliikkujat

Ikiliikkujat-hanke aloitettiin Vantaan kaupungilla 2020 elokuussa. Hankkeessa on kehitetty Senioripaku, joka kurvaa erilaisiin senioreiden tapaamisiin ja kohtaamisiin aktivoiden senioreiden toimintaa. Lisäksi hankkeessa pilotoidaan Sporttikaveritoimintaa ikääntyneille. Toiminnan tavoitteena on aktivoida vähän liikkuvien senioreiden arkea ja ohjata heitä liikuntapalveluiden pariin mielenkiinnon kohteiden mukaan. Hankkeessa järjestetään ulkoiluystäväkoulutuksia tukemaan vapaaehtoisten ulkoiluystävien toimintaa ja tuomaan uusia vapaaehtoisia mukaan yhteistyössä Ikäinstituutin ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi yhdistystoimijoille järjestetään koulutusta siitä, miten omaan yhdistystoimintaan voi lisätä aktiivisuutta tapaamisten yhteyteen. Hanke on saanut jatkorahoituksen ja jatkuu ainakin 31.12.2023 saakka.

Ravitsemusneuvonta

Vantaan kaupungin Hyvinvointikertomus tutuksi ja terveellinen ravitsemus tavaksi -hanke (2022–2024) tarjoaa matalan kynnyksen ravitsemusneuvontaa sähköpostitse, chat-palveluna sekä puhelimitse. Ravitsemusneuvonnasta voi kysyä apua mihin tahansa syömiseen tai ruokaan liittyvään asiaan. Palvelu on maksuton ja avoin kaikille kuntalaisille. Kaupungin ravitsemusasiantuntija vierailee pyynnöstä myös senioriyhdistyksissä tai muissa tapahtumissa luennoimassa.

3.2.3 ELINIKÄINEN OPPIMINEN

Aikuisopisto

Vantaan aikuisopiston ohjelmassa on vuosittain noin 2000 kurssia, joille muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ikäihmiset ovat tervetulleita. Erityisesti ikäihmisille suunnattuja kursseja ja luentosarjoja tarjotaan useissa aineissa (esimerkiksi kielet, kotitalous, yhteiskunnalliset aineet ja tietotekniikka). Aikuisopistolla järjestetään myös yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa ikäihmisille kohdennettu ravitsemusluennon ja ruoanlaittokurssin yhdistelmä. Kaikissa aineissa tarjotaan myös päiväkursseja, jotka ajankohtansa puolesta sopivat ikääntyneille. Koko kurssitarjonta löytyy osoitteesta: https://aikuisopisto.vantaa.fi/fi/aikuisopiston-kurssit

”Asukastilat tarjoavat mahdollisuuden kohtaamiseen, yhdessä tekemiseen ja osallistumiseen.”

3.2.4 NUORISO- JA YHTEISÖPALVELUT

Asukastilat

Asukastilat toimivat kaikille vantaalaisille yhteisinä olohuoneina. Ne tarjoavat mahdollisuuden kohtaamiseen, yhdessä tekemiseen ja osallistumiseen.

Asukastiloihin voi aukioloaikojen puitteissa piipahtaa koska tahansa vaikka kahville, juttelemaan muiden kanssa tai kysymään neuvoa. Asukastiloissa järjestetään monenlaista harraste-, kerho- ja virkistystoimintaa. Asukastiloissa on asiakastietokoneita sekä mahdollisuus saada digitukea tietokoneella asiointiin. Asukastiloissa järjestetään aukiolon puitteissa sovittuina päivinä yhteisölounaita, jonne ovat kaikki asukkaat tervetulleita. Yhteisölounailla hyödynnetään Yhteisen pöydän kautta tulevaa ruokahävikkiä.

Asukastilan toiminta on aina maksutonta. Asukastilat ovat kaikenlaisesta syrjinnästä vapaita alueita. Kaupungin asukastiloista vastaavat pääasiassa kaupungin yhteisötyöntekijät, jotka tekevät päivittäin yhteistyötä asukastilan vapaaehtoisten sekä alueen toimijoiden ja järjestöjen kanssa. Asukastilojen yhteisökahveille ovat kaikki tervetulleita. Yhteisökahveilla tullaan tutuiksi ja kehitetään yhdessä asukastilan yhteisöllisiä pajoja ja tapahtumia.

Asukastilojen käyttövuoroja varataan Timmi-tilavarausjärjestelmän kautta, paitsi asukastila Rubiinin tilat. Vakiokäyttövuorolaisille löytyy asukastiloilta järjestölokeroita tavaroiden säilytykseen.

3.3 KAUPUNKISTRATEGIAN JA JOHDON TOIMIALAN PALVELUT

3.3.1 KUNTALAISPALVELUT

Vantaa-info

Vantaa-info tarjoaa Vantaan kaupungin ja yhteistyökumppaneiden palveluihin liittyvää yleisneuvontaa ja tukea palveluihin hakeutumisessa. Asiakkaan tarvitsemat palvelut etsitään yhdessä ja asiakkaan tarpeita kuunnellen. Vantaa-infoon voi ottaa yhteyttä puhelimitse, sähköpostilla, chatissa tai asioimalla asiointipisteissä. Asiointipisteissä on tarjolla neuvontaa monikielisesti. Vantaa-infosta saa digitukea. Vantaa-infon digituki on Vantaan kaupungin sähköisen asioinnin ja palveluiden käytön tukea. Ohjaamme asiakkaita kaupungin ja yhteistyökumppaneiden, kuten HSL:n ja Kelan sähköisiin palveluihin. Lisäksi autamme asiakastietokoneiden ja oheislaitteiden kuten skannerin käytössä.

Vantaa-infossa voidaan etsiä sopivat julkisen liikenteen reitit asiointi- ja vapaa-ajan menoihin. Tiloissa järjestetään infoja ja neuvontaa senioreita kiinnostavista teemoista. Vantaa-infosta saa hankittua yli 70-vuotiaille vantaalaisille tarkoitetun liikuntapalveluiden Sporttikortin, joka oikeuttaa maksuttomaan uimahallien ja niiden kuntosalien käyttöön määriteltynä aikana.

4 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN OSALLISUUS JA VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET VANTAALLA

Ikääntyneellä väestöllä on perustuslain ja kuntalain määräämä oikeus osallistua ja vaikuttaa heihin koskeviin asioihin. Vantaalla osallisuutta rakennetaan koko väestön keskuudessa koko kaupunkiorganisaatiota läpileikkaavan Osallistuva Vantaa 2022–2025-ohjelman puitteissa.

Vantaalla toimii useita vaikuttamistoimielimiä, joista nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ovat lakisääteisiä. Näiden lisäksi Vantaalla toimii myös monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta, svenska kommittén sekä paikallisromanityöryhmä. (Lue vaikuttamistoimielinten esittelyt hyvinvointisuunnitelman yleisestä osasta luvusta 3.2.)

Edustuksellisen vaikuttamisen näkökulmasta ikääntynyttä väestöä erityisesti koskettavat vaikuttamistoimielimet vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Ikääntyneen väestön osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien näkökulmasta olennaisia toimijoita ovat muun muassa erilaiset yhdistykset ja järjestöt Vantaalla. Yhdistyksistä ja järjestöistä on kirjoitettu lisää kumppanuuksien kohdalla luvussa 5.

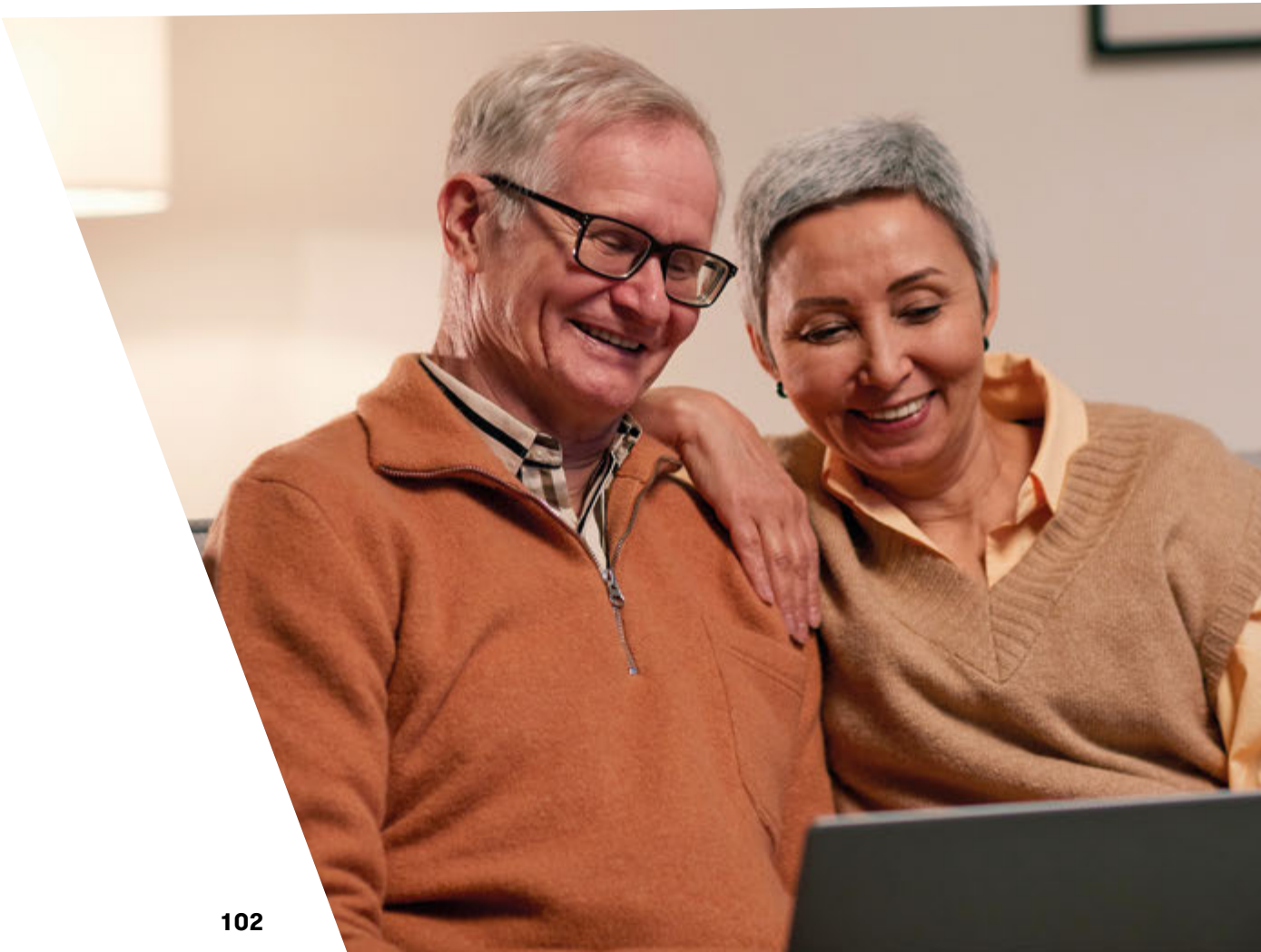

4.1 VANTAAN KAUPUNGIN VANHUSNEUVOSTO

Vanhusneuvosto on kuntalain 27 §:ssä tarkoitetulla tavalla Vantaan ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettu vaikuttamistoimielin. Vanhusneuvosto osallistuu ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen arviointiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Sen tehtävänä on edistää ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien palvelujen suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan. Lisäksi neuvosto ottaa kantaa ja antaa lausuntoja asioista, joilla on vaikutusta iäkkään väestön elinoloihin ja iäkkäiden henkilöiden palveluihin. Vanhusneuvosto tekee aloitteita kaupunginhallitukselle vanhusneuvoston kohderyhmää koskevissa asioissa. Tehtävänsä toteuttamiseksi vanhusneuvosto osallistuu aktiivisesti Vantaan ikääntymispoliittisen ohjelman ja sen toimeenpanosuunnitelman seurantaan, suunnitteluun ja toteuttamiseen yhdessä kaupungin toimialojen ja työryhmien kanssa. Vantaalla vanhusneuvosto on toiminut jo vuodesta 1999 asti.

4.2 VANTAAN KAUPUNGIN VAMMAISNEUVOSTO

Vantaan vammaisneuvosto on kuntalain 28. §:ssä tarkoitetulla tavalla kaupungin ja sen alueella toimivien vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa ja vammaisjärjestöjen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettu vaikuttamistoimielin. Vammaisneuvoston tehtäviin kuuluu mm. vammaisten henkilöiden vaikutusmahdollisuuksien edistäminen, kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan osallistuminen sekä lausuntojen antaminen vammaisia henkilöitä koskevissa asioissa. Lisäksi neuvosto osallistuu vammaisiin henkilöihin kuuluvan väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen arviointiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Vammaisneuvostotoiminnan tavoitteena on edistää vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta muiden kuntalaisten kanssa sekä edistää Vantaan kaupungin esteettömyyttä. Kaupunginhallitus nimeää vammaisneuvoston edustajat, ja vammaisneuvosto koostuu vammaisjärjestöjen sekä kaupungin eri toimialojen ja seurakuntayhtymän edustajista. Lisäksi laki määrää, että vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja heitä edustavilla järjestöillä tulee olla vammaisneuvostossa riittävä edustus. Vammaisjärjestöjen edustajien erityisasiantuntijuus on merkittävä voimavara kaupungille. Vammaisneuvoston jäsenillä on laaja-alaista sekä ajankohtaista vammaisasioihin liittyvää erityisasiantuntemusta. Vammaisneuvoston rakennusryhmä kokoontuu säännöllisesti ja laatii esteettömyyslausunnot julkisista rakennuskohteista. Vammaisten ihmisten oikeuksien ja elämäntilanteen huomioiminen päätöksenteossa taataan jatkuvalla viranomaisten ja kansalaisten vuorovaikutuksella. Vantaalla vammaisneuvosto on toiminut kaupungissa jo vuodesta 1979 lähtien.

”Vammaisten ihmisten oikeuksien ja elämäntilanteen huomioiminen päätöksenteossa taataan jatkuvalla viranomaisten ja kansalaisten vuorovaikutuksella.”

4.3 VANTAAN JA KERAVAN HYVINVOINTIALUEEN VANHUSNEUVOSTO

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vanhusneuvosto on hyvinvointialuelain (611/2021) 32. §:n mukainen vaikuttamistoimielin, jonka tarkoituksena on varmistaa ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet hyvinvointialueen toimintaan. Vanhusneuvoston tehtävänä on ottaa kantaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vanhusneuvosto arvioi olevan merkitystä ikääntyneen väestön ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta. Hyvinvointialueen vanhusneuvoston yhdeksän jäsentä on valittu Vantaan ja Keravan vanhusneuvostojen jäsenistä siten, että hyvinvointialueen vanhusneuvostossa on Vantaan vanhusneuvostosta kuusi edustajaa ja Keravan vanhusneuvostosta kolme edustajaa.

5 KUMPPANUUDET

Vantaan kaupungin toiminta-alueella toimii useita yhdistyksiä ja järjestöjä, jotka tarjoavat paljon erilaista toimintaa ikääntyneille.

Kaupunki tekee järjestöjen kanssa eri tavoin yhteistyötä ja mahdollistaa kansalaistoimintaa muun muassa avustuksin ja tarjoamalla toiminnalle tiloja. Muita merkittäviä kumppaneita ovat muun muassa seurakunnat, muut uskonnolliset yhteisöt sekä sote-uudistuksen myötä tullut Vantaan ja Keravan hyvinvointialue.

5.1 VANTAAN JA KERAVAN HYVINVOINTIALUE

Vuoden 2023 alusta käynnistynyt Vantaan ja Keravan hyvinvointialue hoitaa sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut myös vantaalaisille. Hyvinvointialueelle on määritelty seuraavat toimialat: lasten, nuorten ja perheiden palvelut, aikuissosiaalityö ja vammaispalvelut, vanhusten palvelut, terveydenhuollon palvelut sekä pelastustoimen palvelut ja konsernipalvelut. Yhteistyötä hyvinvointialueen toimialojen sekä kaupungin palvelualueiden kanssa tehdään monin eri tavoin.

Vantaa-info tuottaa myös Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen asiakaspalvelua yleisneuvonnan ja -ohjauksen osalta. Tähän sisältyy myös digituen antamista ja puheluiden yhdistämistä eteenpäin hyvinvointialueen yleisiin neuvontanumeroihin. Vantaa-infon asiointipisteet toimivat myös hyvinvointialueelle menevän kirjepostin vastaanottopaikkoina.

Yhteisöllisyyttä edistävät ikäystävälliset kylät -hanke

Hankkeen tavoitteena on luoda kaksi ikäystävällisen kylän konseptia: toinen Katriinaan Kivistön alueelle ja toinen Hakunilaan. Konseptit sisältävät ideoita, suunnitteluohjeita ja -periaatteita tulevia asuinalueita ja palveluita varten.

Konsepteja on luotu syksyn 2022 aikana palvelumuotoilun menetelmin yhdessä ikääntyvien ihmisten, työntekijöiden, Vantaan kaupungin eri yksiköiden ja kokemusasiantuntijoiden kanssa. Lisäksi Osallistuva Vantaa -alustalla oli kysely, johon saattoivat vastata kaikki asukkaat. Konseptit valmistuivat huhtikuussa 2023, jonka jälkeen niitä on testattu Tikkurilan vanhustenkeskuksen suunnittelutyössä. Ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma on rahoittanut hanketta.

5.2 YHDISTYS- JA JÄRJESTÖTOIMINTA

Vantaalla toimii useita aktiivisia paikallisia eläkeläisjärjestöjä. Järjestöt tarjoavat jäsenilleen mm. säännöllistä kerhotoimintaa (mm. liikunta-, käsityö-, keilailu- ja kuorolaulukerhoja), retkiä, tapahtumia ja luentoja. Eläkeläisjärjestöjen lisäksi Vantaalla toimii useita potilas- ja vammaisjärjestöjä sekä niiden paikallisyhdistyksiä. Yhdistykset tarjoavat jäsenilleen vertaistukea ja monipuolisesti erilaista toimintaa. Yhdistysten kautta on saatavilla vertaistukea mm. muistisairauksiin (Vantaan Muistiyhdistys ry, Uudenmaan Muistiluotsi), sydänsairauksiin (Vantaan Sydän ry), diabetekseen (Vantaan Diabeteksen Vertaistuki ry / Pääkaupunkiseudun Diabetesyhdistys ry), hengityssairauksiin (Vantaan Hengitysyhdistys) ja aivoverenkiertohäiriöihin (Uudenmaan AVH-yhdistys ry /Vantaan AVH-kerho) .

Vantaa tekee monin tavoin yhteistyötä järjestöjen kanssa. Avustusten ja tilojen lisäksi monenlainen yhteistyö ja yhteinen kehittäminen on Vantaalle elintärkeää. Esimerkiksi digitukea annetaan ja kehitetään yhteistyössä kaupungin toimijoiden ja järjestöjen kanssa. Kehittämistä tehdään erityisesti Vantaa-infon koordinoimassa digituen verkostossa, jossa jaetaan tietoa eri toimijoiden järjestämistä koulutuksista, vaihdetaan kokemuksia ja arjen vinkkejä digituen antamisesta sekä kehitetään yhdessä esimerkiksi digituen markkinointia.

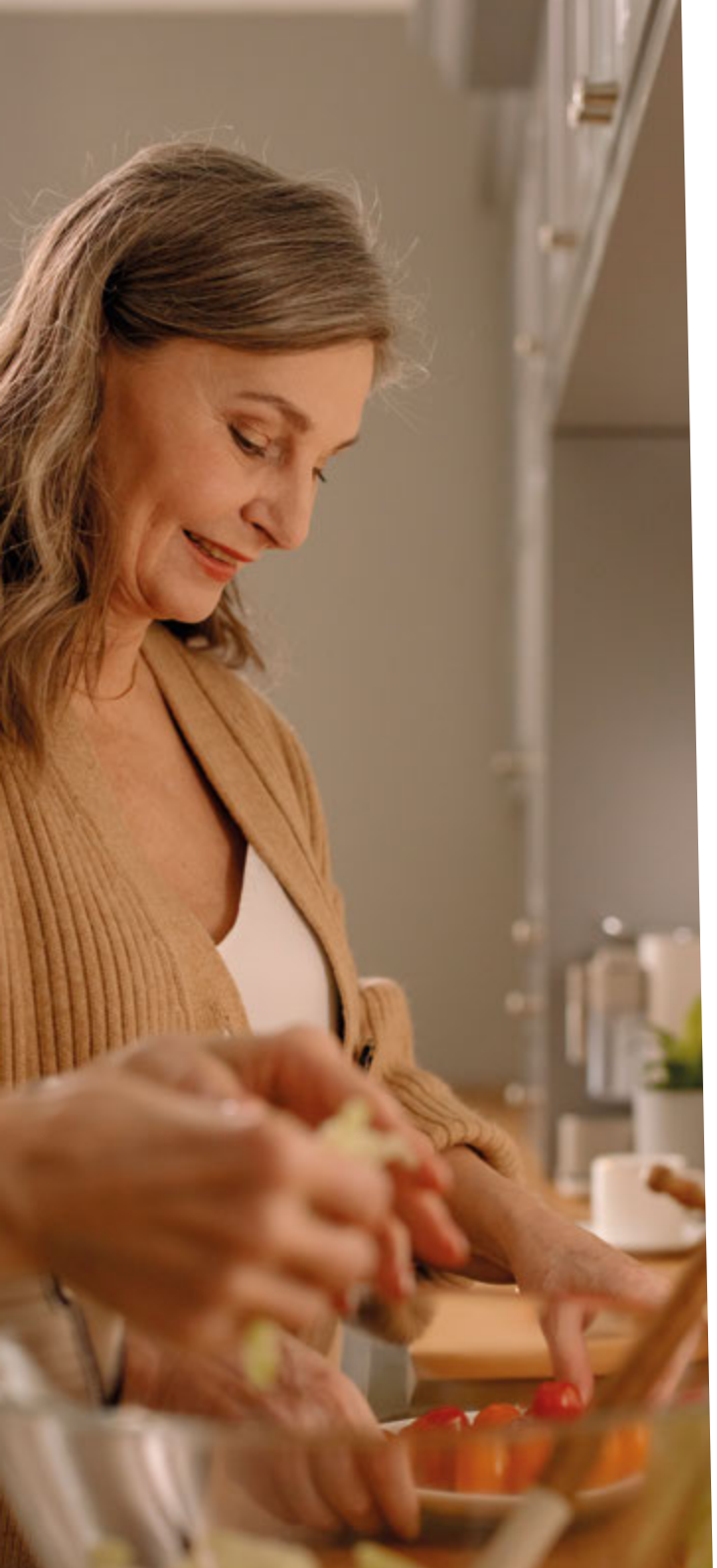

5.3 SEURAKUNNAT JA USKONNOLLISET YHTEISÖT

Vantaan evankelisluterilaisten seurakuntien tekemä työ senioreiden parissa on laajaa ja monipuolista. Sitä tehdään seitsemässä paikallisseurakunnassa ja Vantaan seurakuntayhtymän yhteisessä seurakuntatyössä.

Seurakuntien seniorityö tähtää ikäihmisten hengelliseen ja henkiseen hyvinvointiin, syrjäytymisen ehkäisyyn ja yhteisöllisyyttä lisäävään toimintaan. Toimintaa ohjaa kirkon vanhustyön strategia, joka korostaa vanhusten hyvän kohtelun merkitystä ja heidän oikeuksiaan.

Seurakuntien seniorityössä on työntekijöiden rinnalla suuri joukko vapaaehtoisia muun muassa tukihenkilöinä, ryhmien, kerhojen ja olotilakahviloiden ohjaajina sekä erilaisten kodin pienten korjauspalveluiden tekijöinä. Lisäksi seurakuntien yhteisöruokailuissa on paljon senioreita sekä ruokailemassa että erilaisissa vapaaehtoistehtävissä. Länsi-Vantaalla toimii myös keikka-apu, josta voi saada saattajan esimerkiksi kauppaan tai lääkäriin.

Vantaalla toimii evankelisluterilaisten seurakuntien lisäksi myös useita muita uskonnollisia yhteisöjä.

5.4 HELSINGIN SEUDUN LIIKENNE

Vantaan joukkoliikenteen suunnittelusta, järjestämisestä ja matkustajainformaatiosta vastaa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL). HSL päättää myös lippulajeista, lippujen hinnoista ja alennusryhmistä. HSL:n jäsenkuntia ovat Vantaan lisäksi Helsinki, Espoo, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Sipoo, Tuusula ja Siuntio.

Vantaan kaupunki tukee joukkoliikennettä maksamalla HSL:lle joukkoliikenteen kuntaosuuksia sekä osallistumalla suunnitteluun yhteistyössä HSL:n kanssa. Vantaa valvoo kuntalaisten etuja joukkoliikenteen suunnittelussa ja pyrkii edistämään joukkoliikennepalveluiden toteutumista Vantaan alueella. Joukkoliikenteen käyttämien katujen, pysäkkien, bussiterminaalien ja kääntöpaikkojen kaavoitus, suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito kuuluvat kaupungille.

6 IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TEOT

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
1. Vahvistamme asukkaiden työ- ja toimintakykyä kattavilla palveluilla.	Lisäämme ikääntyneille suunnatun ohjatun liikunnan määrää liikuntapaikoilla ja virtuaalisesti sekä vertaisohjatun ja soveltavan liikunnan ryhmien saatavuutta.	Ohjatun liikunnan ryhmien määrät ja osallistujamäärät	Liikunnan palvelualue
	Panostamme viestinnän monikanavaisuuteen, jonka avulla tavoitamme myös ikääntyneet.	Viestintäkanavien määrä	Toimialojen viestintä
	Kehitämme esteettömiä liikkumismahdollisuuksia asuinalueiden lähellä (esim. riittävästi levähdyspenkkejä).	Esteettömän ympäristön ja penkkien määrä alueittain	Kadut ja puistot palvelualue Liikunnan palvelualue
2. Vahvistamme kuntalaisten mielen hyvinvointia	Vähennämme ikääntyneiden yksinäisyyttä tehostamalla ohjausta palveluiden piiriin ja tiivistämällä yhteistyötä terveyspalveluiden kanssa (esim. kulttuuriluotsi, Senioripaku, vertaisohjattu toiminta).	Osallistujamäärät Kysely yksinäisyydestä tai Sotkanetin tilastot Vertaistoiminnan koulutusten määrä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Liikunnan palvelualue
	Tarjoamme avoimia maksuttomia tai edullisia monikäyttötiloja toimintaan kaikille kuntalaisille.	Monikäyttötilojen läheisyys asuinalueilla ja niiden käyttöaste	Kiinteistöt ja tilat -palvelualue Kaupunkirakenne ja ympäristö -palvelualue
3. Tuemme kuntalaisten terveellisiä elintapoja.	Vakiinnutamme elintapaohjauspalvelu hyvinvointimentoroinnin osaksi kunnan palveluita.	Vakiintunut/ei vakiintunut (Osallistujamäärät)	Liikunnan palvelualue
	Varmistamme, että saavutettavia ja esteettömiä puistoja ja ulkoilualueita on lähellä asukkaita.	Puistojen määrä ja läheisyys	Kaupunkirakenne ja ympäristö -palvelualue Kadut ja puistot -palvelualue

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
4. Vahvistamme hyvinvointia liikunnan ja kulttuurin avulla koko elämänkaaren ajan.	Lisäämme matalan kynnyksen ohjattuja liikuntaryhmiä ja virtuaalijumppia.	Palveluiden ja osallistujien määrä	Liikunnan palvelualue
	Hyödynnämme tyhjiä tiloja tarjoamalla striimattuja livejumppia tyhjissä paikoissa vanhuksille. Striimaamme livejumppia myös asukastiloihin ja vanhustenkeskuksiin.	Striimausmäärät Osallistujamäärä Käytössä olevien tilojen määrä Ryhmien maantieteellinen kattavuus	Liikunnan palvelualue
	Tuomme kulttuuria ikääntyneiden lähelle esimerkiksi asumisyksiköihin.	Tapahtumien määrä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut
	Kehitämme kulttuuriluotsipalvelua	Osallistujien määrä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut
5. Tuemme asukkaiden ja yhteisöjen toiminta-mahdollisuuksia, ettei kukaan jää yksin.	Kartoitamme ja otamme käyttöön uusia tiloja vertaisohjattujen ryhmien käyttöön (esim. taloyhtiöiden tilat, vanhustenkeskusten tilat, täysin uudet tilaratkaisut).	Uusien tilojen määrä	Liikunnan palvelualue
	Tuemme seuroja ja yhdistyksiä matalan kynnyksen vertaisohjatun toiminnan järjestämisessä.	Toiminnan ja vertaisohjaajien määrä	Liikunnan palvelualue Nuoriso- ja yhteisöpalvelut
	Etsimme uusia yhteiskäyttötiloja sellaisille asuinalueille, joissa tiloja ei ole tarpeeksi. Helpotamme vuorojen varaamista.	Tilojen määrä suhteessa alueen asukkaisiin	Kiinteistöt ja tilat -palvelualue
6. Edistämme kuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.	Järjestämme eri vuodenaikoina yhteisiä tapahtumia ja juhlia, joissa on ohjelmaa eri ikäisille (esim. sadonkorjuujuhlat, joululaulut, hanami, kesäpäivä rannalla).	Tapahtumien määrä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

TOIMENPIDE	TEOT	MITTARIT	OSALLISTUJAT
7. Kannustamme kuntalaisia huolehtimaan yhteisestä ympäristöstä.	Olemme mukana järjestämässä ja markkinoimme valtakunnallista Siivouspäivää eri järjestöille ja yhteisöille.	Tapahtumien määrä	Ympäristökeskus (yhteistyö HSY:n kanssa) Liikunnan palvelualue
	Järjestämme kaikenikäisille suunnattuja tapahtumia, joissa kannustetaan tutustumaan lähiluontoon ja sen kunnossapitoon.	Tapahtumien määrä	Ympäristökeskus (yhteistyö HSY:n kanssa) Liikunnan palvelualue
8. Edistämme turvallisuuden tunnetta ja yhdenvertaisuutta.	Otamme käyttöön turvallisemman tilan periaatteet kaikissa kuntalaisten käytössä olevissa kaupungin tiloissa.	Tilojen lukumäärä, joissa on otettu käyttöön turvallisemman tilan periaatteet.	Kaikki palvelualueet
	Parannamme liikkumisen turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta (esim. valaistusta, valvontaa, kunnossapitoa).	Tehtyjen toimenpiteiden määrä	Kadut ja puistot -palvelualue
9. Ylläpidämme ja edistämme kuntalaisten osaamista ja tarjoamme monipuolista koulutusta kaikenikäisille.	Järjestämme säännöllisesti helposti saavutettavia tapahtumia vaihtuvilla teemoilla (esim. kodin turvallisuus, kulttuuri, terveelliset elintavat).	Tapahtumien ja osallistujien määrä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut Liikunnan palvelualue
10. Vahvistamme muunkielisten luottamusta ja osallisuutta yhteiskuntaan tarjoamalla kielikoulutusta ja lisäämällä Kulttuurienvälistä ymmärrystä.	Järjestämme yhteisiä tapahtumia, joissa mahdollistetaan kohtaamisia eri kulttuurien välillä (esim. ruoanlaittoiltoja eri teemoilla).	Tapahtumien ja osallistujien määrä	Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

7 HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS, SEURANTA JA ARVIOINTI

Hyvinvointisuunnitelman toteutuksesta vastaavat kaikki kaupungin toimijat yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Vuosittaiset toimenpiteet sovitaan toimialojen, palvelualueiden ja -yksiköiden tuloskorttien laadinnan yhteydessä.

Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmä vastaa kokonaisuudesta ja siitä, että hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja teot sekä toimijoiden yhteinen työ ja sen kehittäminen huomioidaan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Hyvinvointisuunnitelman seuranta ja arviointi toteutetaan valtuustokauden strategian arviointiaikataulun mukaisesti. Tämän lisäksi ikäryhmäkohtaiset asiantuntijaryhmät seuraavat ikäryhmäkohtaisten hyvinvointisuunnitelmien tekojen toteutumista vuosittain ja raportoivat niiden edistymisestä Hyvinvointia rakentava Vantaa -johtoryhmälle ja vaikuttamistoimielimille.

Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman teosta on vastannut asiantuntijaryhmä, johon ovat kuuluneet seuraavat henkilöt:

Emmi Pasanen: puheenjohtaja, liikenteen kehittämispäällikkö, kaupunkiympäristön toimiala

Riikka Nenonen: valmistelusihteeri, koordinaattori, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala, yhteiset palvelut

Saana Karjalainen: valmistelusihteeri, projektisuunnittelija, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala, liikuntapalvelut

Aapo Salonen: valmistelusihteeri, liikennesuunnittelijaharjoittelija, kaupunkiympäristön toimiala

Taru Patrikainen: liikuntakoordinaattori, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala, liikuntapalvelut

Punnala Heljä: liikunnan suunnittelija, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala, liikuntapalvelut

Pirjo Kivimäki: kulttuurituottaja, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala, kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Eija Kylänpää: erikoiskirjastonhoitaja, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala, kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Nina Rahja: suunnittelija, kaupunkistrategian ja johdon toimiala, kuntalaispalvelut

Olavi Laukkanen: projektipäällikkö, kaupunkistrategian ja johdon toimiala, kuntalaispalvelut

Tiina László: johtava diakoniatyöntekijä ja pappi, Vantaankosken seurakunta

Tanja Järvinen: erityisasiantuntija, vanhuspalvelut, hyvinvointialue

Aila Halonen: palvelualuejohtaja, vanhuspalvelut, hyvinvointialue

Susanne Laine: tehtäväaluepäällikkö, vanhuspalvelut, hyvinvointialue

Minna Lahnalampi-Lahtinen: toimialajohtaja, vanhuspalvelut, hyvinvointialue

OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN ESIOPETUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

VANTAAN KAUPUNKI

2023

Vantaa
Vanda

Sisällys

Johdanto 3
1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista 4
1.1 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta 4
1.2 Arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista 6
2. Yhteisöllinen opiskeluhuolto 7
2.1 Näkökulmia esiopetuksen yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseen 7
2.2 Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat esiopetuksessa 9
2.3 Yksikkökohtaisten opiskeluhuoltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat .9
Yksikkö YHR (esiopetusyksikkökohtainen opiskeluhuoltoryhmä) 10
Pienalue YHR 10
Kaupunki YHR 11
3. Yksilökohtainen opiskeluhuolto 11
3.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin 11
3.2 Monialainen asiantuntijaryhmä 12
3.3 Yksilökohtainen Opiskeluhuoltokertomus 12
3.4 Erityisruokavalion tai lääkityksen käytänteet 13
4. Yhteistyö lasten ja heidän perheidensä, esiopetuksessa työskentelevien sekä muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa 13
4.1 Osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisessa 13
4.2 Esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä 14
4.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä 14
4.4 Yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa 15
4.5 Opiskeluhuollosta tiedottaminen 16
5. Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma 16
5.1 Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä 16
5.2 Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle) 17

JOHDANTO

Vantaan kaupungin esiopetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma on tarkoitettu tukemaan opiskeluhuollon toteuttamista esiopetuksessa. Opiskeluhuoltosuunnitelma koskee esiopetuksen lisäksi perusopetukseen valmistavaa opetusta 6-vuotiaiden lasten osalta. Suunnitelma on ennen kaikkea johtamisen väline esiopetuksen hyvinvointityössä. Opiskeluhuoltosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon luvun Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmassa. Esiopetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma on laadittu yhteistyössä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa.

Esiopetuksen opiskeluhuollossa otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus ja se toteutetaan Vantaan kaupungin ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä. Opiskeluhuoltotyön tavoitteena on edistää ja ylläpitää jokaisen lapsen hyvää oppimista, psyykkistä, fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia sekä tarjota lapselle opiskeluhuolto, jota esiopetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhdessä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Esiopetusryhmissä työskentelevän henkilöstön työn tukena opiskeluhuollon toteuttamisessa toimii Esiopetuksen opiskeluhuollon käsikirja. Siinä kuvataan konkreettisesti tämän suunnitelman mukaiset esiopetuksen opiskeluhuollon käytänteet, prosessit ja käytössä olevat työkalut. Käsikirja on laadittu yhteistyössä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa ja se tarkistetaan vuosittain.

Tekstit esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2014) ovat valkoisella taustalla ja Vantaan tarkennukset sinisellä taustalla.

1. ARVIO OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARPEESTA JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA OPISKELUHUOLTOPALVELUISTA

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhuoltopalvelujen riittävyys huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

1.1 ARVIO OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARPEESTA

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotaustaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Vantaan esiopetuksen opiskeluhuollon kokonaistarpeen arvioinnissa hyödynnetään painokertoimilla yksikkötasoisesti esiopetuksen lapsimäärää, yksikön tehostettua tai erityistä tukea saavien lasten sekä vieraskielisten lasten määrää. Arvio tehdään yhteistyössä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa ja se tarkistetaan tarvittaessa. Arvio kootaan Vantaan kaupungin ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen yhteiselle työskentelyalustalle (Excel), jossa tiedot ovat luontevasti molempien saatavissa. Hyvinvointialue ilmoittaa samalle työskentelyalustalle arvion käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (2013/1287) mukaan yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohden enintään 780 opiskelijaa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) mukaan suositeltu lapsimäärä lastenneuvolassa terveydenhoitajalla on 320 lasta ja lääkärillä 2 270 lasta. Arviossa on käytetty Keravan kaupungin kanssa yhdessä sovittuja painokertoimia.

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta on koosteena kuvissa 1-5.

Vantaa, esiopetus	Pohjatiedot *			
Painokertoimet	1	0,3	0,5	0,5
Päiväkodin nimi	Oppilaita	erityisen ja tehostetun tuen oppilaita	vammaisopetuksen oppilaita	äidinkieli jokin muu kuin suomi tai ruotsi
Vantaa yhteensä	2475	378	40	921

Kuva 1. Pohjatiedot

Pisteet resurssilaskentaa varten pohjatietojen ja painokertoimien perusteella					
Päiväkodin nimi	Pisteet oppilaista	Lisäpisteet erityisen tuen oppilaista	Lisäpisteet vammaisopetuksen oppilaista	Lisäpisteet äidinkieli jokin muu kuin suomi tai ruotsi	Yhteensä
Vantaa yhteensä	2475	114	20	460	3069

Kuva 2. Pisteet resurssilaskentaa varten pohjatietojen ja painokertoimien perusteella

Opetuksen järjestäjän arvio opiskeluhuoltopalvelujen tarpeesta				
Mitoitus	320	2270	670	780
Vantaa	Terveydenhoitaja	Lääkäri	Kuraattori	Psykologi
Arvio opiskeluhuoltopalvelujen tarpeesta	9,6	1,3	4,6	3,9

Kuva 3. Opetuksen järjestäjän arvio opiskeluhuoltopalveluiden tarpeesta

1.2 ARVIO KÄYTETTÄVISSÄ OLEVISTA OPISKELUHUOLTOPALVELUISTA

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

Opiskeluhuoltopalvelujen tarpeen arvioinnissa on huomioitu painokertoimilla seuraavat tekijät: arviot esiopetusyksiköiden lapsimäärästä sekä tehostetun ja erityisen tuen, vammaisopetuksen ja vieraskielisten lasten määrästä.

Opetuksen järjestäjän arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista				
Mitoitus	320	2270	670	780
Vantaa	Terveydenhoitaja	Lääkäri	Kuraattori	Psykologi
Opiskeluhuoltoon varattu resurssi	*	*	4	4
Toteutunut resurssi (02/2023)	*	*	3,8	3,6

*Esiopetusikäisiä lapsia Vantaalla on vuosittain noin 2500. Terveydenhoitaja tapaa kaikki esiopetusikäiset lapset terveystarkastuskäynnillä sekä tarvittaessa yksilöllisillä lisäkäynneillä. Terveystarkastuksen pituus on pääsääntöisesti 60min. Lisäksi terveydenhoitaja osallistuu tarvittaessa yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon sekä sopimuksen mukaisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon tapaamisiin.

Kuva 5. Opetuksen järjestäjän arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

2. YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista.

2.1 NÄKÖKULMIA ESIOPETUKSEN YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON EDISTÄMISEEN

Vantaalla yhteisöllisen opiskeluhuollon edistäminen toimintayksiköissä perustuu keskeisesti lasten osallisuuteen sekä huoltajien kuulemiseen. Lasten, huoltajien ja henkilöstön kokemukset onnistuneesta esiopetuspäivästä tekevät näkyväksi sen, mihin yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämisen toimenpiteiden tulisi kohdentua. Asiakaskysely sekä esiopetusryhmien opettajilta kerätyt ajatukset lapsen hyvästä päivästä tuovat kokemuksia ja näkökulmia esille. Tavoitteena on, että jokaisen vantaalaisen lapsen ja huoltajan kokemuksena olisi mielekkäistä päivistä koostuva, merkityksellinen ja lapsen hyvinvointia tukeva esiopetusvuosi.

Lasten näkökulma

Kun 6-vuotiailta lapsilta kysyttiin pääkaupunkiseudun asiakaskyselyssä (PKS-kysely 2022), mikä on kivaa esiopetuspaikassa, lasten vastauksissa korostuivat leikkiminen ja kaverit. Kun lapsilta taas kysyttiin, mikä ei ole kivaa esiopetuspaikassa, eniten mainintoja saivat kiusaaminen ja lepohetket.

Kuvat 6 ja 7. Sanapilvet lasten näkökulmista

Huoltajien näkökulma

Kun 6-vuotiaiden lasten huoltajilta kysyttiin pääkaupunkiseudun asiakaskyselyssä (PKS-kysely 2022) lapsen hyvinvointiin liittyviä kokemuksia, vastauksista muodostui seuraava kuva:

Enemmistö huoltajista oli täysin samaa, hyvin samaa tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että:

- lapsella on kavereita esiopetuspaikassa (92%)
- lapsi viihtyy esiopetuksessa hyvin (94%)
- lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehditaan hyvin (91%)
- lapsen vahvuudet, tarpeet ja mielenkiinnon kohteet huomioidaan toiminnassa (88%)
- lapsella on mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja sisältöön (84%)

Kuitenkin osa huoltajista kertoi olevansa jokseenkin eri, hyvin eri tai täysin eri mieltä siitä, että:

- lapsella on kavereita esiopetuspaikassa (4%)
- lapsi viihtyy esiopetuksessa hyvin (4%)
- lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehditaan hyvin (6%)
- lapsen vahvuudet, tarpeet ja mielenkiinnon kohteet huomioidaan toiminnassa (5%)
- lapsella on mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja sisältöön (7%)

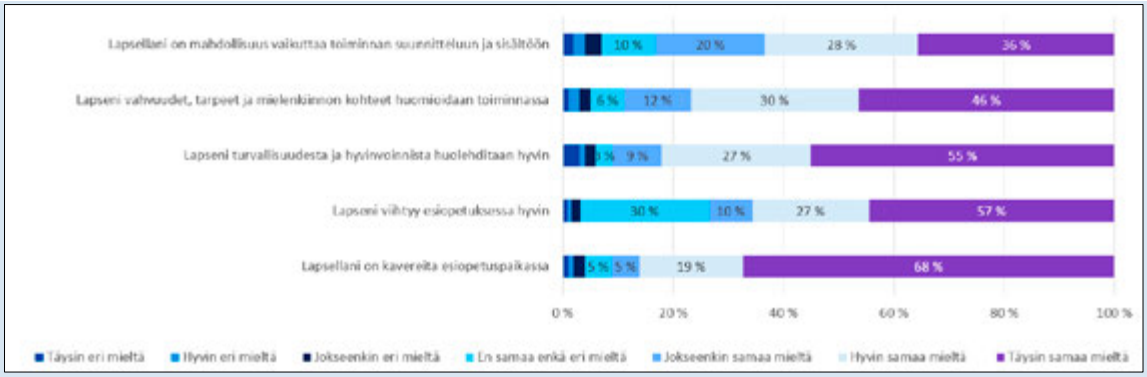

Kaavio 1. Vantaalaisten esiopetusikäisten lasten huoltajien vastaukset lapsen hyvinvointiin liittyvien kysymysten osalta (Pääkaupunkiseudun asiakaskysely 2022)

Henkilöstön näkökulma

Esiopetusryhmien opettajien ajatuksia lapselle hyvästä esiopetuspäivästä kuultiin Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelman päivityksen 2023 yhteydessä. Lapsen kannalta onnistunut päivä edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä joka päivä työtä seuraavien kokonaisuuksien parissa:

- Turvallisuus ja hyvinvointi
- Vuorovaikutus
- Leikki, liikkuminen ja oppiminen
- Yhteistyö huoltajien kanssa

Kokonaisuuksia on avattu tarkemmin seuraavassa kuvassa:

Kuva 8. Miten onnistumme esiopetusryhmässäsi tänään? (Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelman päivitysprosessi 2023)

2.2 YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON TOIMINTATAVAT ESIOPETUKSESSA

Vantaalla esiopetuksen yhteisöllistä opiskeluhuoltoa kehitetään yhdessä esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten, huoltajien ja moniammatillisten yhteistyötahojen kanssa osana varhaiskasvatuksen toimintayksikön hyvinvointityön kokonaisuutta. Vantaan esiopetuksessa yhteisöllinen opiskeluhuolto perustuu inklusiiviseen arvoperustaan ja sen toteuttaminen on jokaisen esiopetuksessa työskentelevän yhteinen tehtävä. Yhteisöllisyyden, positiivisen yhdessä toimimisen ja oppimisen toimintakulttuurin sekä lasten ryhmään kuulumisen tunteen ja osallisuuden vahvistaminen on koko esiopetusvuotta läpäisevä prosessi. Lisäksi Vantaalla näkyvä kielten, kulttuurien ja katsomusten moninaisuus nähdään vantaalaisessa esiopetuksessa arvokkaana ominaispiirteenä.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapoja ja yhteisöllisyyttä tukevan toimintakulttuurin rakentamista kuvataan ja ohjeistetaan esiopetuksen henkilöstölle suunnatussa Esiopetuksen opiskeluhuollon käsikirjassa (esim. poissaoloihin puuttumisen ohjeistus).

2.3 YKSIKKÖKOHTAISTEN OPISKELUHUOLTORYHMIEN JOHTAMINEN, KOKOONPANO JA TOIMINTATAVAT

Vantaan esiopetuksessa yhteisöllisen opiskeluhuollon kokonaisuuteen kuuluvat yksikkökohtaiset, pienaluekohtaiset ja kaupunkitasoiset rakenteet. Näissä rakenteissa ei käsitellä yksittäisten lasten asioita. Vantaalla opiskeluhuoltoryhmiä kutsutaan yhteisöllisiksi hyvinvointiryhmiksi (YHR).

Yksikkö YHR	Yksikkökohtainen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteisöllinen hyvinvointiryhmä
Pienalue YHR	Pienaluekohtainen esiopetuksen yhteisöllinen hyvinvointiryhmä
Kaupunki YHR	Kaupunkikohtainen varhaiskasvatuksen hyvinvointityön ja esiopetuksen opiskeluhuollon verkostoiltapäivä

Yksikkö YHR (esiopetusyksikkökohtainen opiskeluhuoltoryhmä)

Jokaisessa toimintayksikössä toimiva johtoryhmä muodostaa yksikkö YHR:n. Yksikkö YHR:n tehtävänä on huolehtia esiopetuksen yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisesta ja opiskeluhuollon koordinoimisesta osana yksikön hyvinvointityön kokonaisuutta. Ryhmään kuuluvat esiopetusryhmien opettajien lisäksi edustajat jokaisesta ryhmästä sekä yksikkökohtaisesti päiväkodissa työskentelevää muuta henkilökuntaa, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajia.

Toimintavuoden ensimmäiseen yksikkö YHR:n tapaamiseen kutsutaan mukaan esiopetuksen psykologi ja kuraattori (kartoituskäynti). Tapaamisen tarkoituksena on kartoittaa esiopetusryhmän tilannetta ja opiskeluhuollollista tarvetta sekä perehdyttää henkilöstöä käytettävissä oleviin opiskeluhuollon palveluihin. Käynnin aikana esille nousseet teemat ja ilmiöt suuntaavat esiopetuksen yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä ja yksikkö YHR:n toimintaa. Suunnitteluvastuu yksikkö YHR:n toiminnasta on päiväkodin johtajalla. Yksikkö YHR kokoontuu tarpeen mukaan osana toimintayksikön johtoryhmän toimintaa teemakokouksina. Opiskeluhuollon henkilöstöä voidaan kutsua tarvittaessa yksikkö YHR:n tapaamisiin esiopetuksessa esille nousseiden ilmiöiden käsittelyyn.

Pienalue YHR

Pienalueilla kokoontuviin pienaluetasoisiin yhteisöllisiin hyvinvointiryhmiin kuuluvat lähialueen päiväkotien johtajat kunnallisista ja yksityisistä päiväkodeista, esiopetusryhmien opettajien edustus jokaisesta esiopetusta järjestävästä varhaiskasvatuksen toimintayksiköstä, psykologi, kuraattori, terveydenhoitaja sekä huoltajien edustaja. Huoltajien edustaja valitaan pienalueen toimintayksiköiden asiakasperheiden keskuudesta. Ryhmään voidaan kutsua lisäksi koulun edustaja tai ulkopuolisia asiantuntijoita pitämään esimerkiksi alustusta tietystä aiheesta.

Pienalue YHR:t keskittyvät ennaltaehkäisevään ja hyvinvointia edistävään työhön. Pienalue YHR-työskentelyn myötä hyvinvointityö laajenee toimintayksikön lisäksi pienalueen varhaiskasvatuksen toimintayksiköiden, opiskeluhuollon henkilöstön sekä perusopetuksen väliseksi. Se mahdollistaa ajankohtaisten alueellisten ilmiöiden käsittelyn opiskeluhuollon näkökulmasta. Sisällön suunnittelusta vastaavat puheenjohtajana toimiva päiväkodin johtaja yhteistyössä psykologin, kuraattorin ja terveydenhoitajan kanssa. Sisältö suunnitellaan jokaisen ammattilaisen tarpeita vastaavaksi ja toisaalta jokaisen ammatillista osaamista hyödyntäen.

Kaupunki YHR

Kaupunki YHR kokoontuu keväisin verkostoiltapäivässä. Se kokoaa Vantaan esiopetuksen ja opiskeluhuollon henkilöstön yhteen ajankohtaisten esiopetusta koskettavien ilmiöiden äärelle yhdessä varhaiskasvatuksen hyvinvointityöhön osallistuvan henkilöstön kanssa. Verkostoiltapäivä vahvistaa esiopetuksen yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumista ja henkilöstön osaamista yhteisöllisestä opiskeluhuollosta.

Verkostoiltapäivään kutsutaan kaikki esiopetuksen opiskeluhuollon toteuttamiseen osallistuvat tahot. Verkostoiltapäivän sisällön suunnittelusta vastaavat varhaiskasvatuspäällikkö, varhaiskasvatuksen asiantuntija, kuraattorien ja psykologien sekä neuvola terveydenhoitajien esihenkilöt. Sisällön suunnittelussa hyödynnetään yksikkö ja pienalue YHR:istä esille nousseita ilmiöitä.

3. YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen. Lapsen osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

3.1 LAPSEN OHJAAMINEN OPISKELUHUOLTOPALVELUIHIN

Yksilökohtainen opiskeluhuolto käynnistyy, kun tunnistetaan tarve yksilökohtaisten opiskeluhuollon palveluille lapsen tilanteeseen liittyen. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon palveluja ovat ikäryhmälle suunnatut neuvolan terveydenhoitopalvelut, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä tarvittaessa lasta varten koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän palvelut. Tilanteesta keskustellaan huoltajien kanssa. Opiskeluhuollon työntekijöitä voidaan konsultoida joko huoltajien luvalla tai nimettömästi. Myös huoltajat voivat olla suoraan yhteydessä opiskeluhuollon työntekijöihin. Konsultaation jälkeen lapsen asian käsittely jatkuu tarvittaessa monialaisessa asiantuntijaryhmässä tai yksilökohtaisessa oppilashuoltotyössä kuraattorin, psykologin tai terveydenhoitajan kanssa.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu esiopetuksessa aina vapaaehtoisuuteen, kuitenkin huomioiden oppilas- ja opiskelijahuoltolain (2013 / 16§) mukaisen velvoitteen ilmoittamisesta. Esiopetuksen henkilöstö on kuitenkin velvollinen ottamaan yhteyttä opiskeluhuollon kuraattoriin tai psykologiin silloin, kun hän toteaa lapsella tai perheellä kyseisten palvelujen tarpeen. Yhteydenotto tehdään yhdessä huoltajien kanssa ja samalla

annetaan kuraattorille tai psykologille tuen tarpeen arvioimiseen tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä huoltajien kanssa, on huoltajille annettava tieto yhteydenotosta.

3.2 MONIALAINEN ASIANTUNTIJARYHMÄ

Yksittäisen lapsen asioita käsittelevä monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaiseen harkintaan pohjautuen yksittäisen lapsen tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhuoltopalvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se esiopetushenkilöstön tai esiopetuksen opiskeluhuollon edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Pääsääntöisesti tämä henkilö on esiopetusryhmän opettaja, vaikka aloite ryhmän koollekutsumisesta tulisi opiskeluhuollon henkilöstöltä.

Monialaisessa asiantuntijaryhmässä on esiopetusryhmän edustajan lisäksi vähintään yksi opiskeluhuollon työntekijä. Asiantuntijaryhmän jäsenet sovitaan tapauskohtaisesti ja heidät kutsutaan ryhmään aina huoltajien luvalla. Lapsi voi olla mukana asioiden käsittelyssä kehitystasonsa mukaisesti. Monialaiseen asiantuntijaryhmään voidaan pyytää esim. lapsen ja perheen kanssa jo työskenteleviä yhteistyötahoja (perheneuvola, lastensuojelu, lastenlääkäri). Myös lapsen ja perheen läheisiä voidaan kutsua ryhmään, jos lapsen huoltajat kokevat sen tarpeelliseksi.

Monialainen asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön, joka on yleensä esiopetusryhmän opettaja. Vastuuhenkilö vastaa ryhmän kokoon kutsumisesta ja huoltajien sekä muun ryhmän tiedottamisesta sekä yksilökohtaisen opiskeluhuoltokertomuksen laadinnasta. Vastuuhenkilö pyytää huoltajien suostumuksen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoonpanoon ennen ryhmän kokoontumista.

Esiopetuksen opiskeluhuollon käsikirjassa kuvataan ohjeet suostumuksen kirjaamiseen sekä tarkemmat ohjeet monialaisen asiantuntijaryhmän toiminnasta.

3.3 YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTOKERTOMUS

Monialaisen asiantuntijaryhmän työskentely ja yhdessä sovitut jatkotoimenpiteet lapsen tilanteen kohentamiseksi kirjataan yksilökohtaiseen opiskeluhuoltokertomukseen. Vastuuhenkilö, joka on yleensä esiopetusryhmän opettaja, laatii yksilökohtaisen opiskeluhuoltokertomuksen. Opiskeluhuoltokertomusta käsitellään ja säilytetään voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti, jota on tarkennettu Esiopetuksen opiskeluhuollon käsikirjassa. Asiakirjasta annetaan tarvittaessa kopio huoltajille. Päiväkodin johtaja vastaa opiskeluhuoltokertomuksen asianmukaisesta säilyttämisestä ja siirtämisestä arkistoitavaksi. Yksilökohtainen opiskeluhuoltokertomus on salassa pidettävä asiakirja.

Tarkemmat tiedot henkilötietojen käsittelystä opiskeluhuollossa sekä rekisterinpitäjän, tietosuojavastaavan ja opiskeluhuoltorekisterin vastuuhenkilön yhteystiedot löytyvät Vantaan kaupungin verkkosivuilta.

3.4 ERITYISRUOKAVALION TAI LÄÄKITYKSEN KÄYTÄNTEET

Lapsen tarvitsemasta erityisruokavaliosta tai lääkityksestä huolehtiminen ovat osa esiopetuksen opiskeluhuollon kokonaisuutta. Yhteistyössä lapsen huoltajien ja häntä hoitavan tahon kanssa varmistetaan erityisruokavalion tai lääkehoidon turvallinen toteutuminen lapselle.

Lapsen eritysruokavalion ilmoittamisesta esiopetusryhmään noudatetaan Vantaan varhaiskasvatuksessa käytössä olevaa ohjetta ja ilmoitusta erityisruokavaliosta.

Lääkehoidon toteuttamisessa esiopetuspäivän aikana noudatetaan Vantaan varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelmaan kirjattuja toimintatapoja ja siihen vuosittain päivitettyjä yksikkökohtaisia tarkennuksia. Lisäksi lääkehoitoa tarvitsevan lapsen kohdalta täytetään aina lapsen lääkehoitosuunnitelma ennen lääkehoidon aloittamista esiopetuksessa.

4. YHTEISTYÖ LASTEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ, ESIOPETUKSESSA TYÖSKENTELEVIEN SEKÄ MUIDEN LASTEN HYVINVOINTIA TUKEVIEN TAHOJEN KANSSA

Opiskeluhuolto on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

4.1 OSALLISUUS OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN LAATIMISESSA JA YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON TOTEUTTAMISESSA

Esiopetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma tarkistetaan joka neljäs vuosi. Suunnitelman valmisteluprosessissa hyödynnetään lasten, huoltajien ja henkilöstön näkökulmia sekä heiltä kerättyä arviointitietoa (ks. luku 2.1 *Näkökulmia esiopetuksen yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseen*).

Yksikkökohtaisen yhteisöllisen opiskeluhuollon ja hyvinvointia edistävän työn suunnittelussa ja arvioimisessa huomioidaan lasten ja huoltajien osallisuus. Esiopetusryhmien toimintaa dokumentoidaan ja tehdään näkyväksi säännöllisesti. Pedagogisen dokumentoinnin kautta

syntynyttä tietoa ja esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaan kirjattuja tavoitteita hyödynnetään yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelussa ja arvioinnissa. Toimintasuunnitelmiin kirjattuja toimenpiteitä arvioidaan vuosittain (omavalvonta).

Vanhempaintilaisuuksien ja -yhdistysten lisäksi huoltajilla on mahdollisuus osallistua esimerkiksi erilaisiin tapahtumiin ja niiden järjestämiseen. Huoltajien edustajat ovat mukana myös pienalue YHR:issä. Esiopetuksen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa lapsen huoltajat vastaavat lapsen asioiden käsittelystä. Lapsen tarpeet, toivomukset ja mielipiteet huomioidaan häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa.

Esiopetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat laaditaan yhteistyössä esiopetuksen opiskeluhuollon henkilöstön ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa.

4.2 ESIOPETUKSEN JA MUUN HENKILÖSTÖN PEREHDYTYS JA OSAAMISEN VARMISTAMINEN YHTEISÖLLISESSÄ TYÖSSÄ

Päiväkodin johtaja vastaa esiopetuksen henkilöstön perehdyttämisestä yhteisölliseen opiskeluhuoltoon. Kesken esiopetusvuotta tulevien uusien työntekijöiden perehdytykseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Vuosittain elokuun alussa järjestettävissä esiopetuksen infopäivissä tiedotetaan esiopetuksen opiskeluhuoltopalveluista sekä opiskeluhuollon prosesseista. Esiopetuksen psykologit ja kuraattorit tukevat ryhmätasolla esiopetuksen henkilöstön osaamista yhteisöllisessä työssä.

4.3 OPISKELUHUOLLON MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ TEHOSTETUN JA ERITYISEN TUEN SEKÄ SAIRAALAOPETUKSEN YHTEYDESSÄ

Opiskeluhuolto ja kasvun ja oppimisen tuki limittyvät usein toisiinsa. Kolmiportaisen tuen muotoja pohditaan usein rinnakkain opiskeluhuollon tukitoimenpiteiden kanssa. Opiskeluhuollollisia ja kasvun ja oppimisen tuen asioita säätelevät kuitenkin eri lainsäädännöt. Kasvun ja oppimisen tuen asiat on kuvattu Perusopetuslain 16 ja 17 §:ssä ja opiskeluhuollolliset asiat Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Perusopetuslain ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolain säädökset eroavat toisistaan mm. salassapitoon ja tietojen luovuttamiseen, palveluiden ja tuen vapaaehtoisuuteen sekä lapsen asioiden käsittelyyn liittyvien ryhmien kokoonpanoon liittyvissä asioissa. Yksilökohtaiset opiskeluhuoltopalvelut perustuvat huoltajan suostumukseen ja vapaaehtoisuuteen. Monialaisiin asiantuntijaryhmiin kutsutaan tarvittavat henkilöt huoltajien suostumuksella. Lapsen tilannetta tulee kuitenkin aina käsitellä kokonaisuutena ja huomioida kaikki hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät asiat. Lapsen kokonaisvaltaisen tuen varmistamiseksi kasvun ja oppimisen sekä opiskeluhuollon asioita voidaan, ja usein kannattaakin, käsitellä samassa tapaamisessa.

Yhteistyötä kasvun ja oppimisen tuesta vastaavan henkilöstön sekä opiskeluhuollon henkilöstön välillä tehdään tehostettuun ja erityiseen tukeen siirryttäessä. Perusopetuslain mukaan tehostettu ja erityinen tuki on käsiteltävä moniammatillisesti opiskelijahuollon kanssa.

Sairaalaopetuksessa lapsella on oikeus opiskeluhuollon palveluihin Vantaalla. Näissä tilanteissa opiskeluhuolto ja tuen kokonaisuus suunnitellaan lapsen tarpeen mukaan yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa.

- Varhaiskasvatuksen tuen käsikirjassa kuvataan tehostetun ja erityisen tuen moniammatillisen käsittelyn prosessi esiopetusta edeltävänä keväänä.
- Esiopetuksen opiskeluhuollon käsikirjassa kuvaan tehostetun ja erityisen tuen moniammatillisen käsittelyn prosessi esiopetuksen aikana.
- Eskarista Ekalle -ohjeessa kuvataan erityisen tuen moniammatillisen käsittelyn prosessi koulua aloittamista varten.

4.4 YHTEISTYÖ ESIOPETUKSEN JA MUIDEN LASTEN HYVINVOINTIA TUKEVIEN TAHOJEN KANSSA

Yhteisöllisessä hyvinvointityössä tehdään ja kehitetään yhteistyötä myös alueen lasten ja perheiden kanssa toimivien tahojen, kuten seurakunnan, järjestöjen, lastensuojelun, erikoissairaanhoidon ja poliisin kanssa.

Yhteistyötä esiopetuksen ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään aina salassapito- ja tiedonsiirtosäädösten mukaisesti. Avoin yhteistyö lapsen asioiden käsittelyyn osallistuvien tahojen välillä on ensiarvoisen tärkeää mahdollisimman sujuvan asioiden hoidon kannalta. Tiedonsiirtoon ja yhteistyöhön liittyvät lupa-asiat keskustellaan huoltajien kanssa hyvän yhteistyön hengessä.

- Ensisijainen yhteistyökumppani on opiskeluhuollon kuraattorit, psykologit ja neuvolan terveydenhoitajat. Muihin lasten hyvinvointia tukeviin palveluihin, ohjaudutaan pääsääntöisesti opiskeluhuollon palveluiden kautta. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä kuntouttavien tahojen, esimerkiksi lasten terapiapalveluiden ja muiden tutkivien tahojen kanssa.
- Esiopetuksessa saadaan asiantuntija-apua useista lasten, nuorten ja perheiden palveluista lasten ja nuorten psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Hyvinvointialueella on käytössä lasten, nuorten ja perheiden palveluiden keskitetty yhteinen yhteydenottokanava, jonka kautta niin kuntalaiset kuin esimerkiksi varhaiskasvatuksen työntekijät voivat saada neuvontaa ja ohjausta ajankohtaisissa kysymyksissä.
- Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on toimintamalli ja rakenteet yhteistyön toteuttamiseksi lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun kanssa, joka käydään vuosittain läpi varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä.
- Yhteistyössä suun terveydenhuollon kanssa edistetään myönteisiä terveysvalintoja ja ennaltaehkäistään suun terveyden ongelmia.
- Esiopetuksen työntekijät tekevät yhteistyötä myös varhaiskasvatuksen kuraattorien ja psykologien kanssa tietyillä alueilla.

- Lastensuojelulaissa säädetään erilaisiin tilanteisiin liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista, joita ovat lastensuojeluilmoitus, yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi ja ilmoitus poliisille.

4.5 OPISKELUHUOLLOSTA TIEDOTTAMINEN

Esiopetuksen opiskeluhuoltohenkilöstö tiedottaa henkilöstölle ja huoltajille opiskeluhuoltopalveluista ja opiskeluhuoltopalveluiden yhteystiedoista esiopetusvuoden alkaessa. Tavoitteena on, että kaikki tietävät, mitä palveluja on tarjolla ja miten niihin voi hakeutua.

Esiopetuksen opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä lasten, huoltajien, esiopetusryhmän henkilöstön ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa. Opiskeluhuoltoa ohjaavat luottamuksellisuus sekä lapsen ja huoltajan kunnioittaminen. Opiskeluhuollosta ja siihen liittyvistä toimintatavoista tiedotetaan huoltajia, henkilöstöä ja yhteistyötahoja esiopetusvuoden alkaessa ja tarvittaessa esiopetusvuoden aikana. Huoltajille tiedotetaan saatavilla olevista opiskeluhuoltopalveluista ja opiskeluhuoltopalveluiden yhteystiedoista sekä niissä esiopetusvuoden aikana tapahtuvista mahdollisista muutoksista. Vieraskielisten huoltajien kanssa toimittaessa huolehditaan siitä, että he ymmärtävät lapsen ja huoltajien oikeudet esiopetuksen opiskeluhuoltopalveluihin. Tarvittaessa hyödynnetään tulkkipalveluita.

5. SUUNNITELMAT LASTEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

5.1 SUUNNITELMAT LASTEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Jokaisen Vantaan esiopetuksessa työskentelevän yhteinen tehtävä on puuttua esiopetusryhmässä havaitsemaansa epäkunnioittavaan, asiattomaan tai pahaa mieltä aiheuttavaan käytökseen. Vantaalla on käytössä kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelma, joka koskee kaikkia varhaiskasvatusyksiköitä, kouluja ja oppilaitoksia.

Kaikissa Vantaan varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä laaditaan Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, joka koskee myös esiopetusta. Siinä kuvataan yksikkökohtaisesti toimenpiteet lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmaa varten on laadittu yhteinen kaupunkitasoinen pohja. Suunnitelmassa määritellään kiusaamisen käsite sekä kuvataan toimintayksikkökohtaiset toimintamallit kiusaamisen ehkäisyyn, siihen puuttumiseen ja tilanteiden jatkokäsittelyyn. Suunnitelma päivitetään vuosittain.

Esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaan kirjataan yksityiskohtaisemmin ryhmässä kokeiltavia konkreettisia keinoja ja tapoja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen. Lisäksi jokaisessa esiopetusryhmässä laaditaan esiopetusvuoden käynnistyessä turvallisemman tilan periaatteet yhdessä lasten kanssa. Turvallisemman tilan periaatteiden laatiminen on osa jatkuvaa ryhmäytymistä sekä turvallisen toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen rakentamista. Niiden laadinta on osa yksikön kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa.

Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä matalalla kynnyksellä heti kiusaamiseen liittyviä ilmiöitä havaitessa. Huoltajille kerrotaan toimintatavoista, joilla kiusaamista yksiköissä selvitetään. Yhteistyötä tehdään sekä teon kohteena olleen lapsen huoltajien kuin epäasiallisesti toimineen lapsen huoltajien kanssa. Opiskeluhuollon henkilöstöä, kuten kuraattoria, konsultoidaan matalalla kynnyksellä. Mikäli esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhuollon henkilöstön toiminta ei riitä ja kiusaamista esiintyy, on esiopetuksen henkilöstöllä mahdollista konsultoida kaupungin kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijaa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelma on huoltajien saatavana kaupungin verkkosivuilla virallisten kielten lisäksi eniten käytetyillä kielillä.

5.2 KRIISISUUNNITELMA (SUUNNITELMA KRIISI-, UHKA- JA VAARATILANTEIDEN VARALLE)

Turvallisuussuunnittelun ja ennakoinnin merkitys korostuu yllättävissä kriisi-, uhka ja vaaratilanteissa. Jokaisessa Vantaan varhaiskasvatuksen toimintayksikössä laaditaan vuosittain toimintayksikön turvallisuussuunnitelma ja pelastussuunnitelma. Ne koskettavat varhaiskasvatuksen lisäksi myös esiopetusta. Lisäksi varhaiskasvatuksen kriisikortit sekä varhaiskasvatuksen toimintaohje kriisi- ja onnettomuustilanteissa ohjaavat näissä tilanteissa toimimista.

Päiväkodin johtaja vastaa, että esiopetuksessa työskentelevä henkilöstö on perehtynyt suunnitelmiin ja niiden mukaiseen toimintaan kriisi-, uhka tai vaaratilanteissa. Lisäksi päiväkodin johtaja huolehtii, että toimintayksikön suunnitelmat päivitetään vuosittain ja aina tarvittaessa. Päivitetyt suunnitelmat käydään läpi henkilöstön kanssa. Henkilöstön tulee kaikessa toiminnassaan noudattaa huolellisuutta ja toimia annettujen ohjeiden mukaisesti. Jatkuva havainnointi ja ennakointi ovat tärkeä osa kriisi-, uhka- ja vaaratilanteisiin varautumista. Toimintaympäristön muuttuessa myös riskit muuttuvat. Siksi ympäristön havainnointi, riskien tunnistaminen ja eri tilanteisiin varautuminen on tärkeää. Henkilöstö ilmoittaa havaitsemansa riskit päiväkodin johtajalle. Terveyssuojelulain mukainen omavalvonta on osa vaaratilanteisiin liittyvää ennakointia.

Toimintaohjeita kerrataan säännöllisesti niin työntekijöiden kesken kuin lastenkin kanssa. Uhkatilanteista harjoitellaan säännöllisesti poistumis- ja sisälle suojautumista sekä esimerkiksi sähkökatkojen aikaista toimintaa. Harjoituksista tiedotetaan huoltajia, jotta heillä on mahdollisuus jatkaa keskustelua lasten kanssa kotona, mikäli tilanne on hämmentänyt lasta. Päiväkodin johtaja kartoittaa turvallisuuskoulutustarpeet (esim. ensiapu ja alkusammutus) ja ohjaa henkilöstön tarvittaviin koulutuksiin.

Kriisitilanteiden jälkiselvittelyssä tehdään yhteistyötä opiskeluhuollon muun henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen kriisikorteissa on kuvattu tarkemmat ja ajantasaiset toimintaohjeet jälkiselvittelyyn sekä johtamisen, vastuunjaon ja tiedottamisen periaatteet kriisitilanteissa.

Vantaa
Vanda

OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN PERUSOPETUKSEN JA VALMISTAVAN OPETUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

VANTAAN KAUPUNKI

2023

Vantaa
Vanda

Sisällys

Johdanto ... 3
1. OPISKELUHUOLLON ARVIOT ... 4
1.1 Kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut ... 4
1.2 Opiskeluhuollon kokonaistarve ... 4
1.3 Opiskeluhuoltopalvelut ... 4
2. YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON TOIMENPITEET ... 6
2.1 Opiskeluhuoltoryhmä ... 6
2.2 Poissaolot ... 7
2.3 Poissaolojen seurantavastuu ... 7
2.4 Luvattomat poissaolot ... 7
2.5 Tupakkatuotteet ja päihteet ... 7
2.6 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus ... 8
2.7 Yhteistyö ja käytännöt kouluympäristön tarkastuksissa ... 9
3. YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO ... 9
3.1 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin ... 10
3.2 Monialaisen asiantuntijaryhmä ... 11
3.3 Opiskeluhuoltokertomuksen laatimisessa huomioitavat asiat ... 11
3.4 Opiskeluhuoltokertomus ... 12
3.5 Opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opetuksen epäämisen yhteydessä ... 13
3.6 Opettajan arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista ... 13
3.7 Oppilaan erityisruokavalio ja lääkehoito ... 13
4. YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN ... 14
4.1 Osallistaminen opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisölliseen opiskeluhuoltoon ... 14
4.2 Perehdytys yhteisölliseen työhön ... 14
4.3 Moniammatillinen yhteistyö ... 15
4.4 Yhteistyö oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa ... 15
4.5 Opiskeluhuollosta tiedottaminen ... 15
5. SUUNNITELMAT OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA ... 15
5.1 Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ... 16
5.2 Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle) ... 16
Liitteet ... 17
Liite 1 Päihdesuunnitelma ... 18
Liite 2 Opiskeluhuollon kansilehti ... 21
Liite 3 Opiskeluhuollon kertomus ... 22
Liite 4 Lääkehoito Vantaan kouluissa ... 23
LIITE 5 Erityisruokavalioprosessi ... 29
LIITE 6 Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelma ... 30
LIITE 7 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi ... 33
LIITE 8 Suunnitelma toiminnasta äkillisessä kriisitilanteessa ... 34

JOHDANTO

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma on tarkoitettu tukemaan opiskeluhuoltoryhmien työtä lukuvuoden aikana. Suunnitelma on ennen kaikkea johtamisen väline koulun hyvinvointityössä. Opiskeluhuoltosuunnitelma korvaa aiemman opetussuunnitelmassa opiskeluhuoltoa ohjaavan luvun. Opetuksen järjestäjällä on vastuu seurata suunnitelman toteutumista kouluissa ja tarkistaa sitä tarvittaessa. Opiskeluhuollon suunnitelmaa seurataan valtuustokausittain. Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa arvioinnista ja seurannasta osana omavalvontasuunnitelmaa.

Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennakoivaa ja ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Se on oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Sen vuoksi opiskeluhuoltoryhmän ja koko koulun henkilöstön tulee tukea oppilaiden oppimista, tunnetaitojen kehittymistä ja ryhmien ryhmäytymistä, ja näin mahdollistaa turvallinen ja hyvä oppimisympäristö jokaiselle oppilaalle.

Opiskeluhuoltotyön tärkein tehtävä on pohtia tavoitteita ja toimintaansa lapsen edun ensisijaisuuden näkökulmasta. Oppilailla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, ja niille tulee järjestää asianmukaiset tilat. Opiskeluhuoltoryhmän ja opetushenkilöstön saumaton yhteistyö edesauttaa oppilaan edun toteutumista, ja näin hän saa tarvittavan tuen opiskelulle koulussa.

Vastuu yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisesta kuuluu koulun jokaiselle ammattilaiselle. Kouluyhteisö tarvitsee läsnäolevia aikuisia, jotka ovat kiinnostuneita lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Aikuisten tehtävä on havainnoida kouluympäristön tapahtumia, puuttua ilmiöihin, ja ennen kaikkea kohdata oppilaita. Opiskeluhuoltotyöhön kuuluu suunnitelmallisuus ja koko kouluyhteisön sitouttaminen yhteisiin tavoitteisin. Lisäksi on oleellista, että opiskeluhuoltoa toteutetaan yhdessä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskeluhuollon järjestämistä ja toteuttamista koskevat samat periaatteet ja oppilaita samat oikeudet kuin perusopetuksen oppilaille annettavassa opiskeluhuollossa.

Vieraskielisten huoltajien osallisuuden varmistamiseksi käytetään tarvittavia tulkitsemispalveluita. Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että huoltajat saavat tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä. Hyvinvointialueen henkilöstö huolehtii siitä, että huoltajat saavat tarvittaessa tietoa ja neuvontaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta. Tiedottamisen ymmärrettävyys on tärkeä varmistaa.

1. OPISKELUHUOLLON ARVIOT

1.1 KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin koululta. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjäkohtaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhuoltopalvelujen riittävyys huomioiden oppilaiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio tehdään yhteistyössä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella ja se tarkistetaan vuosittain. Opetuksen järjestäjä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa suunnittelee ja suuntaa resurssia tarpeen mukaisesti.

1.2 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi kouluyksiköiden määrä ja koulujen oppilasmäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri ikäisten, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisilta.

1.3 OPISKELUHUOLTOPALVELUT

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

Opiskeluhuoltopalvelujen tarpeen arvioinnissa on huomioitu painokertoimilla seuraavat tekijät: koko koulun oppilasmäärä, erityisen tuen, vammaisopetuksen ja suomi toisena kielenä oppilaat.

Kuva 1

Vantaa, oppilaat	Pohjatiedot			
Painokertoimet	1	0,5	0,2	0,5
	Oppilaita	erityisen tuen oppilaita	vammaisopetuksen oppilaita	äidinkieli jokin muu kuin...
Yhteensä	23880	3145	304	7167

Kuva 2

Pisteet resurssilaskentaa varten pohjatietojen ja painokertoimien perusteella					
	Pisteet oppilaita	Lisäpisteet erityisen tuen oppilaista	Lisäpisteet vammaisopetuksen oppilaista	Lisäpisteet äidinkieli jokin muu kuin...	Yhteensä
Yhteensä	23880	1572,5	60,8	3583,5	29096,8

Kuva 3

Pisteitä / asiantuntija	560,5	2558,8	816,4	950,4
	Terveydenhoitaja	Lääkäri	Kuraattori	Psykologi
Yhteensä	51,91	11,37	35,64	30,62

2. YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON TOIMENPITEET

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista.

Koulut kuvaavat vuosittaiset täsmennykset toimintakertomukseensa.

2.1 OPISKELUHUOLTORYHMÄ

Koulukohtaisen opiskeluhuoltoryhmän peruskokoonpano on:

- rehtori/apulaisrehtori
- koulupsykologi
- kuraattori
- kouluterveydenhoitaja
- erityisopettaja/opettaja
- oppilaanohjaaja (7.- 9.-vuosiluokilla)

Näiden em. henkilöiden lisäksi opiskeluhuoltoryhmän toimintaan kutsutaan mukaan oppilaiden, huoltajien, koulun henkilökunnan ja yhteistyötahojen edustajia asian ja toiminnan kannalta mielekkäällä tavalla ja aikataululla.

Opettaja osallistuu opiskeluhuoltoryhmän kokoukseen silloin kun hänen luokkansa asiaa käsitellään yleisellä tasolla. Luokan tilannetta voidaan käsitellä esim. ilmapiirin tai kiusaamisen näkökulmasta niin, että yksittäisten oppilaiden asiat ja nimet eivät nouse esille. Mikäli ko. luokassa työskentelee koulukäyntiavustaja/ oppilashoitaja/ koulunkäynninohjaaja, myös hän voi olla mukana yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksessa.

Opiskeluhuoltoryhmän tärkein tehtävä on yhteisöllisen ja yksilöllisen hyvinvoinnin edistäminen. Opiskeluhuoltoryhmä suunnittelee lukuvuoden tavoitteet ja arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti. Toiminta muodostuu yhteisistä säännöllisistä kokouksista, opettajien, oppilaiden ja ryhmien kohtaamisista. Läsnäoleva ja kuunteleva opiskeluhuoltoryhmä tukee ennaltaehkäisevästi yhteisön ja yksilön hyvinvointia sekä sitoutuu ryhmän yhteisiin tavoitteisiin. Ryhmän toimintaa johtaa rehtori/apulaisrehtori/vararehtori.

Koulut täsmentävät lukuvuosisuunnitelmaansa opiskeluhuoltoryhmän kokoonpanon ja kokoontumisajat sekä vuosittaiset tavoitteensa. Tavoitteissa edistyminen kirjataan koulun lukuvuosikertomukseen.

2.2 POISSAOLOT

Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen on kuvattu poissaolojen puuttumisen mallissa. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden ja ryhmien hyvinvointia, ja näin tukea kouluun kiinnittymistä ja ehkäistä poissaoloja.

Koulu kaikille – Vantaan kaupunki – Läsnäolontuen ja poissaoloihin puuttumisen malli

2.3 POISSAOLOJEN SEURANTAVASTUU

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaolojen määrää ja kehitystä kaupunkitasoisesti. Koulut seuraavat poissaoloja koulukohtaisesti ja toimivat poissaoloihin puuttumisen mallin mukaisesti.

2.4 LUVATTOMAT POISSAOLOT

Kun oppilas on poissa koulusta, eikä huoltaja ilmoita poissaolosta, on luokanvalvojan/ erityisluokanopettajan/ luokanopettajan/vastuuopettajan oltava välittömästi yhteydessä huoltajiin. Jos oppilaan poissaolot aiheuttavat huolta, vaikka ne olisivat huoltajien hyväksymiä, opettaja on yhteydessä huoltajiin. Tarvittaessa oppilaan asioissa kootaan monialainen asiantuntijaryhmä. Monialainen asiantuntijaryhmä on koottava, jos oppilaan poissaolot jatkuvat opettajan oltua yhteydessä huoltajiin.

Vastuuopettaja selvittää poissaolojen syitä ja käyttää koulun tukitoimia monipuolisesti. Mikäli perheellä on koulun ulkopuolisia tukitahoja, niitä voi konsultoida ja kutsua yhteistyöhön. Vastuuopettajan tai rehtorin on harkittava yhdessä perheen kanssa yhteydenottoa sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli nämä toimet eivät ole riittäviä. Mitä nuorempi oppilas on, sitä suurempi huoli on luvattomista poissaoloista ja vanhemmuudesta.

2.5 TUPAKKATUOTTEET JA PÄIHTEET

Päihdestrategian painopisteenä tulee olla ennalta ehkäisevä työ, jota toteutetaan tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa. Joka lukuvuosi sovitaan erikseen käytännön toteutustavoista. Kaikkien koulun aikuisten tulee ennaltaehkäistä ja puuttua koululaisten päihteiden käyttöön.

Tupakkatuotteet ja muut päihteet otetaan puheeksi viimeistään osana 5. vuosiluokan ympäristöopin opintoja. Mielen ja kehon hyvinvointia korostetaan kaikilla luokka-asteella.

Oppilaiden päihteiden käyttö kartoitetaan osana 5. ja 8. luokan laajaa terveystarkastusta. Tavoitteena on päihteettömän lapsuuden ja nuoruuden turvaaminen. Pyrkimyksenä on myös mahdollisimman varhainen päihteiden käyttöön puuttuminen. Kodin ja koulun välinen yhteistyö sekä verkostotyö ulkopuolisten tahojen kanssa ovat kiinteä osa päihdestrategiaa.

Mikäli koulussa on päihtynyt (alkoholi, lääkkeet, huumeet) henkilö, koulussa olevat aikuiset puuttuvat välittömästi tilanteeseen kuntakohtaisen toimintamallin mukaisesti. Puutuminen tapahtuu heti, kun aikuiset havaitsevat tai saavat päihtyneestä henkilöstä tiedon. Oppilaan huoltajaan otetaan heti yhteyttä ja kutsutaan hänet paikalle. Yhdessä huoltajan kanssa tehdään jatkosuunnitelma (esim. huoltajalle kerrotaan yhteydenotosta lastensuojeluun/poliisiin). Koulu tekee päihteiden käytöstä lastensuojeluilmoituksen ja huumausaineen käytöstä koulu ilmoittaa aina myös poliisille.

Runsas päihteiden käyttö voi olla oire muista ongelmista. Tämän vuoksi tilannetta kartoitetaan terveydenhoitajan ja/ tai koulukuraattorin avulla. Kyseessä on oppilaan omaa hyvinvointia vaarantava ongelma, jossa on tärkeätä tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa jatkosuunnitelmien varmistamiseksi.

LIITE 1 Päihdesuunnitelma

2.6 OPPILAIDEN JA KOULUYHTEISÖN HYVINVOINTI, TERVEYS JA TURVALLISUUS

Oppilaalla on perusopetuslain mukaan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Hyvät työ- ja opiskeluolosuhteet luovat edellytykset koko kouluyhteisön hyvinvoinnille, työ- ja opiskelukyvyn säilyttämiselle sekä tulokselliselle oppimiselle. Kouluyhteisöjen sisätilat ovat terveydensuojelulain tarkoittamia muita sisätiloja, joihin sovelletaan samoja terveydellisiä vaatimuksia kuin asuntoihin.

Oppilaan terveyden edistämiseksi kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus tarkastetaan säännöllisesti. Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastukset ovat osa opiskeluhuoltoryhmän toimintaa.

Tarkastuksen sisällöt koskettavat yhteisön hyvinvointia (psykososiaalinen hyvinvointi, opiskelun ja koulunkäynnin järjestäminen hyvinvointia tukevasti, ehkäisevä päihdetyö, liikunnallisuuden ja ergonomian edistäminen, terveellisten ruokailutottumisten edistäminen); terveellisyyttä ja turvallisuutta kiinteistössä (rakennus ja sisätilat, piha ja liikenne, esteettömyys) sekä turvallisuuden edistämistä (turvallisuuden edistäminen yhteisössä ja ympäristöissä, tapaturmien ehkäisy sekä paloturvallisuus).

Opiskeluhuoltoryhmän tulee seurata vuosittain koulun ryhmien hyvinvointia. Lisäksi oppilaiden hyvinvointia seurataan ja mitataan kaupunkitasoisillä kyselyillä, jotka ovat suunnattu oppilaille ja huoltajille. Laajempi oppilaiden hyvinvointia mittaava kysely on valtakunnallinen kouluterveyskysely, joka tehdään THL:n aikataulun mukaan. MOVE! -

mittauksilla puolestaan mitataan 5. ja 8. - luokkalaisten fyysistä toimintakykyä OPH:n ohjeistuksen mukaan. Työoloja seurataan kaupunkikohtaisilla mittareilla, ja mittausten tulokset otetaan osaksi työolojen arviointia.

Opiskeluhuoltoryhmän rooli on toimia koulun terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tukena. Tutkimusten keskeiset tulokset käydään läpi opiskeluhuoltoryhmässä ja koko henkilökunnan kanssa. Tulosten perusteella opiskeluhuoltoryhmä ja koulun henkilökunta suunnittelee omaa toimintansa niin, että se voisi entisestään lisätä oppilaiden, ryhmien ja koko kouluyhteisön hyvinvointia.

2.7 YHTEISTYÖ JA KÄYTÄNNÖT KOULUYMPÄRISTÖN TARKASTUKSISSA

Opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta. Tehtävää toteutetaan tarkastamalla koulut kolmen vuoden välein. Muilla viranomaisilla on velvollisuus osallistua tarkastuksen yhteistyöhön. Tarkastus on tehtävä yhteistyössä koulun ja sen oppilaiden, kouluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Tarkastuksesta vastaa terveydenhoitaja. Tarkastuksessa todettujen mahdollisten puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain. Kouluihin otetaan yhteyttä tarkastuksen toteuttamiseksi työsuojelun tai muun tahon toimesta. Sinä vuonna, kun eri mittauksia tehdään, ne kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan**.**

3. YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO

- **Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi**

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

3.1 OPPILAAN OHJAAMINEN OPISKELUHUOLTOPALVELUIHIN

1. Opiskeluhuoltoryhmä tiedottaa henkilökunnalle, oppilaille ja huoltajille opiskeluhuoltopalveluista. Tavoitteena on, että kaikki tietävät jo lukuvuoden alussa, mitä palveluja on tarjolla ja miten niihin voi hakeutua.
2. Sekä opettajat että huoltajat voivat konsultoida opiskeluhuoltopalvelun työntekijöitä.
3. Koulun henkilökunnalla on ymmärrys, miten ja milloin perustetaan monialainen asiantuntijaryhmä.

Kun huoli herää asiasta keskustellaan ensin oppilaan kanssa ja sitten ollaan tarvittaessa yhteydessä oppilaan huoltajaan ja ilmaistaan huoli huoltajalle. Kun opettajalla on huoli oppilaan hyvinvoinnista, oppimisesta, kasvusta tai käyttäytymisestä, opettaja voi konsultoida oppilashuollon henkilöstöä oppilaan nimeä kertomatta (oppilas ei saa olla tunnistettavissa). Nimetön konsultaatio sopii esim. sellaisiin tilanteisiin, joissa opettaja haluaa tukea huolen puheeksiottoon kotiin päin. Konsultaation voi tehdä oppilaan nimellä, jos konsultaatiosta on sovittu yhdessä oppilaan ja/tai huoltajan kanssa. Konsultaation jälkeen oppilaan asian käsittely jatkuu tarvittaessa monialaisessa asiantuntijaryhmässä tai yksilökohtaisessa opiskeluhuoltotyössä kuraattorin/terveydenhoitajan/koulupsykologin kanssa.

Mikäli koulun työntekijä arvioi, että oppilaan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhuollon terveydenhoitaja-, psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänellä on velvoite ottaa viipymättä yhteyttä terveydenhoitajaan, koulupsykologiin tai kuraattoriin oppilaan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, oppilaalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenoton syistä. Myös huoltajalle on välitettävä tieto asiasta, koska huoltajan tiedonsaantioikeutta ei voi kieltää ilman painavaa perustetta. Oppilaalla on painavasta syystä oikeus kieltää huoltajan tiedonsaantioikeus sekä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustanjaansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn ja antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Asiassa on huomioitava oppilaan kehitystaso ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu.

Mikäli oppilas tai huoltajat kieltävät opettajaa kertomasta terveydenhoitajalle, koulupsykologille tai kuraattorille huolesta, mutta opettaja arvioi huolen vaativan ohjausta, on hänen välitettävä huolensa oppilaan nimellä. Ohjauksesta ja sen syistä on jälkikäteen tiedotettava oppilasta tai huoltajaa, mikäli se ei ole lapsen edun vastaista. Lapsen edun arvioinnissa opettajan tulee konsultoida opiskeluhuollon henkilöitä. Tapauskohtaisesti harkitaan, milloin terveydenhoitaja, koulupsykologi tai kuraattori on itse suoraan yhteydessä oppilaaseen tai huoltajaan. Jos oppilas ei halua keskustella opiskeluhuollon työntekijän kanssa, mutta hänestä nousee lastensuojelullinen huoli, lapsesta on oltava

yhteydessä lastensuojeluun. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä on informoitava huoltajia. Oppilaalla on oikeus käydä terveydenhoitajan, psykologin ja kuraattorin tapaamisissa, vaikka hänen huoltajansa kieltäisivät sen.

3.2 MONIALAISEN ASIANTUNTIJARYHMÄ

Monialaisessa asiantuntijaryhmässä on opetushenkilöstön edustajan lisäksi vähintään yksi opiskeluhuollon työntekijä. Opiskeluhuollon työntekijät voivat perustelluista syistä muodostaa ryhmän myös ilman opetushenkilöstöä.

Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaa lähtökohtaisesti se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja, jolla huoli on herännyt oppilaan hyvinvoinnista. Monialaisen asiantuntijaryhmän perustamisesta sovitaan aina yhdessä oppilaan ja huoltajien kanssa. Monialaiseen asiantuntijaryhmään tulee kutsua oppilaan asian kannalta tarkoituksenmukaiset henkilöt. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Vantaalla lupa kirjataan opiskeluhuollon kertomuksen kansilehteen. Mikäli käsiteltävä asia tai ryhmän kokoonpano muuttuvat, pyydetään uutta kokoontumista varten uusi kirjallinen lupa.

Asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta. Monialaiseen asiantuntijaryhmään on usein perusteltua kutsua mukaan myös työntekijöitä esim. hoito- ja kuntoutustahoilta sosiaali- ja terveystoimesta. Näistä ulkopuolisista osallistujista ei kuitenkaan tule asiantuntijaryhmän varsinaisia jäseniä.
Oppilaalla on oikeus kieltää huoltajansa osallistuminen ja tiedonsaanti omiin opiskeluhuollollisiin asioihinsa ikänsä, kehitystasonsa ja asian laatu huomioiden. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö (käytännössä koulupsykologi/kuraattori/kouluterveydenhoitaja /koululääkäri) arvioi tapauskohtaisesti, onko oppilaan edun vastaista kieltää huoltajan osallistuminen ja tiedonsaanti.

3.3 OPISKELUHUOLTOKERTOMUKSEN LAATIMISESSA HUOMIOITAVAT ASIAT

Monialainen asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilönä voi toimia kuka tahansa koulun opetushenkilöstöön kuuluva tai opiskeluhuollon ammattihenkilö, joka on oppilaan monialaisen asiantuntijaryhmän jäsen.
Monialaisen asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön tehtävät
• Koordinoi opiskeluhuollon palaverien koollekutsumista.
• Huolehtii ja varmistaa, että monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa. Mahdolliset koulun ulkopuoliset toimijat otetaan mukaan yhdessä oppilaan ja huoltajien kanssa sovittavalla tavalla.

• Kirjaa yksittäisen oppilaan asian käsittelyn opiskeluhuoltokertomukseen, kirjauksia voivat tehdä myös muut monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenet.
• Huolehtii siitä, että rehtori on tietoinen opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömistä opiskeluhuollollisista tiedoista.

3.4 OPISKELUHUOLTOKERTOMUS

Monialainen asiantuntijaryhmä kirjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain vaatimat asiat opiskeluhuoltokertomukseen.
Näitä asioita ovat lain mukaan:
• yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
• kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
• kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
• asian aihe ja vireillepanija
• oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
• toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
• tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
• toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.
Ryhmään kuuluvat ammattilaiset voivat ryhmässä käydyn keskustelun lisäksi tarvittaessa käydä keskinäisiä konsultaatioita ja vaihtaa kyseisen opiskeluhuollollisen asian hoitamiseen välttämättömiä tietoja salassapitovelvoitteiden estämättä. Näistä keskinäisistä konsultaatioista ja keskusteluista tehdään asianmukaiset kirjaukset opiskeluhuoltokertomukseen ja tarvittavin osin myös niihin osallistuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten omiin potilas- ja asiakaskertomuksiin.

LIITE 2 Opiskeluhuollon kansisivu
LIITE 3 Opiskeluhuollon kertomus

Opiskeluhuollon kertomus sisältää kansisivun sekä tapaamiskohtaisen lomakkeen. Kansisivu laaditaan uudelleen (ja vanha arkistoidaan), mikäli oppilaan asiassa tapahtuu muutoksia esim. monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenissä tai asiasisältö, jonka takia monialainen asiantuntijaryhmä on perustettu, muuttuu keskeisesti. Opiskeluhuollon kertomuksen arkistointiin on erillinen ohje. Opiskeluhuollon kertomusten tiedot ovat salassa pidettäviä. Opiskeluhuollon kertomukset säilytetään lukitussa arkistokaapissa erillään pedagogisista asiakirjoista.

3.5 OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMINEN KURINPITOTOIMEN TAI OPETUKSEN EPÄÄMISEN YHTEYDESSÄ

Kurinpitotoimella tarkoitetaan kirjallista varoitusta tai määräaikaista erottamista. Opiskeluhuollon palveluita tulee aina tarjota kurinpitotoimen tai opetuksen epäämisen yhteydessä. Lisäksi tarvittaessa perustetaan monialainen asiantuntijaryhmä oppilaan suostumuksella. Epäämisen yhteydessä oppilaalla tulee olla aina mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Oppilaan on myös saatava hänen tarvitsema tuki epäämisen aikana ja kouluun palatessa. Kouluun palaaminen tapahtuu suunnitellusti.

Määräaikaisesti erotetulle oppilaalle on järjestettävä opetus, joka pitää huolen, ettei oppilas jää jälkeen vuosiluokkansa tai opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen.

3.6 OPETTAJAN ARVIO OPPILAAN SELVIYTYMISESTÄ JA HYVINVOINNISTA

Luokkien 1, 5, 8 oppilaille tehdään lukuvuoden aikana laaja terveystarkastus. Opettaja voi arvioida erikseen oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia koulussa tai sitten hän voi keskustella pedagogisissa palavereissa tai arviointikeskustelussa teemoista oppilaan ja huoltajan kanssa. Keskustelussa käydään läpi ne tiedot, jotka ovat tarpeellisia terveyden-sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Opettaja voi kirjata huomionsa ylös. Huoltajan kirjallisella suostumuksella opettajan havainnoimat tiedot voidaan sisällyttää laajaan terveystarkastukseen. Opettaja välittää tiedot terveydenhoitajalle. Laajoista terveystarkastuksista tehtyä yhteenvetoa on käytettävä arvioitaessa opiskeluhuollon yhteistyönä luokka- ja kouluyhteisön tilaa ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta.

3.7 OPPILAAN ERITYISRUOKAVALIO JA LÄÄKEHOITO

Huoltajat täyttävät erityisruokavaliolomakkeen, joka toimitetaan kouluun. Liitteeksi tulee liittää tarvittaessa lääkärintodistus. Lääkärintodistus sekä erityisruokavaliolomake toimitetaan kouluterveydenhoitajalle ja kopio erityisruokavaliolomakkeesta koulun keittiöön.
Lasten ja nuorten lääkehoito on huoltajien vastuulla. Ensisijaisesti tavoitteena on, että oppilaan lääkehoito toteutetaan kotona. Akuutisti sairastunut lapsi hoidetaan aina kotona. Mikäli lääkehoito koulupäivän aikana on välttämätöntä, huoltajat vastaavat siitä, että koululla on riittävä tieto oppilaan lääkehoidon toteuttamiseksi koulupäivän aikana.

Oppilaan sairauden hoitoon liittyvän lääkehoidon toteuttaminen kouluissa perustuu oppilaalle koulussa tehtävään lääkehoitosuunnitelmaan, josta ilmenevät lääkehoidon kannalta oleelliset tekijät ja vastuut sen toteuttamisessa. Kouluterveydenhoitaja on tarvittaessa mukana suunnitelman laadinnassa ja vastaa käytettävissään olevan tiedon puitteissa siitä, että yksittäisen oppilaan lääkehoitosuunnitelman laatimisen tarve tulee koulun tietoon.

LIITE 4 Lääkehoidon suunnitelma
LIITE 5 Erityisruokavalioprosessi

4. YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN

Opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

4.1 OSALLISTAMINEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN LAATIMISEEN JA YHTEISÖLLISEEN OPISKELUHUOLTOON

Opiskeluhuollon suunnitelma tarkistetaan joka neljäs vuosi. Ennen uuden suunnitelman valmistumista, suunnitelman laatimiseen osallistetaan oppilaat, huoltajat, opetustoimen henkilöstö ja opiskeluhuoltopalvelut.
Yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen on koko henkilökunnan vastuulla. On tärkeää, että oppilaat ja huoltajat ovat mukana yhteisen hyvinvoinnin edistämistyössä ja heille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua siihen lukuvuoden aikana.

Koulu kirjaa vuosittain lukuvuosisuunnitelmaan tarvittavat opiskeluhuoltosuunnitelman täsmennykset. Lukuvuosisuunnitelma käydään läpi oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalveluja antavien henkilöiden kanssa.
Vuosittaisissa tavoitteissaan opiskeluhuoltoryhmä kuvaa, miten oppilaat ja huoltajat osallistuvat ryhmän toimintaan.

4.2 PEREHDYTYS YHTEISÖLLISEEN TYÖHÖN

Rehtori yhdessä opiskeluhuoltoryhmän kanssa vastaa henkilöstön perehdyttämisestä ja osaamisesta yhteisöllisessä työssä. Tärkeää on myös huomioida lukuvuoden aikana töihin tulevien uusien opettajien perehdytys.

4.3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Perusopetuslain mukaan kolmiportainen tuki on käsiteltävä moniammatillisesti opiskeluhuollon kanssa. Moniammatillisuus kolmiportaisen tuen käsittelyssä toteutetaan konsultatiivisena yhteistyönä. Oppilaan tarpeista riippuen konsultoidaan psykologia, kuraattoria tai terveydenhoitajaa, tarvittaessa kaikkia edellä mainittuja.

4.4 YHTEISTYÖ OPPILAIDEN HYVINVOINTIA TUKEVIEN TAHOJEN KANSSA

Yhteisöllisessä hyvinvointityössä tehdään ja kehitetään yhteistyötä myös alueen nuorten kanssa toimivien tahojen, kuten nuorisotoimen, seurakunnan, järjestöjen, sosiaalihuollon, lastensuojelun, erikoissairaanhoidon ja poliisin kanssa. Valmistavan opetuksen aikana yhteistyötä tehdään myös perheen kotoutumissuunnitelmasta vastaavan tahon kanssa.

4.5 OPISKELUHUOLLOSTA TIEDOTTAMINEN

Opiskeluhuollon toiminnasta ja periaatteista tiedotetaan oppilaita, huoltajia, henkilöstöä ja yhteistyötahoja heti lukuvuoden alussa lukuvuositiedotteella sekä lukuvuosisuunnitelmassa. Lisäksi toiminnasta kerrotaan oppilaille koulussa ja huoltajille vanhempainilloissa. Lukuvuoden aikana toiminnasta voidaan lähettää lisätietoa sähköisinä tiedotteina. Vieraskielisten perheiden osallisuuden varmistamiseksi käytetään tarvittaessa tulkkipalveluja. Huoltajille annetaan tietoa kohdennetusti ja tarkoituksenmukaisesti suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta.

5. SUUNNITELMAT OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA,

KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ SEKÄ KRIISISUUNNITELMA

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

5.1 SUUNNITELMAT OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

LIITE 6 Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelma

LIITE 7 Suunnitelma oppilaan suojaamiseksi

5.2 KRIISISUUNNITELMA (SUUNNITELMA KRIISI-, UHKA- JA VAARATILANTEIDEN VARALLE)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

LIITE 8 Suunnitelma äkillisessä kriisitilanteessa

LIITTEET

LIITE 1 PÄIHDESUUNNITELMA

Päihdesuunnitelma **Vantaa 2023**

Koulu vahvistaa terveitä elämäntapoja

Koulun tehtävänä on vahvistaa lasten ja nuorten terveitä elämäntapoja. Perusopetukseen sisällytetään ennaltaehkäisevä työote mm. integroimalla eri oppiaineisiin terveyttä edistäviä sisältöjä ja rohkaistaan lapsia ja nuoria keskustelemaan ja hankkimaan tietoa. Koulussa voidaan järjestää aihepiiriin liittyviä tilaisuuksia ja tempauksia (esim. Hyvän olon päivä/ viikko). Koulun aikuisten on hyvä tiedostaa myös se, että he toimivat esimerkkeinä lapsille ja nuorille siinä, millaisiksi asenteet esim. tupakkaan ja päihteisiin muodostuvat.
Koulun kasvatustyön tukena voidaan käyttää Vantaan kaupungin Ennaltaehkäisevän päihdetyön yksikön materiaaleja ja koulutuksia. Yksikkö organisoi yhteistyössä koulujen kanssa mm. Valintojen stoori – tilaisuuksia kouluissa toteutettavaksi.
Vantaan kaupunki on julistautunut savuttomaksi vuodesta 2011. Tupakkalain nojalla koulujen alueilla tupakointi on kielletty niin lapsilta kuin aikuisiltakin. Tupakointiin puuttumisen tulisi olla johdonmukaista, samoin siitä aiheutuvien seuraamusten. Tupakoinnista aiheutuvat kurinpidolliset toimenpiteet eivät Valviran antamien ohjeiden mukaan saa ulottua koulumatkoille eivätkä vapaa-ajalle tai lisätä oppilaiden koulutehtävien määrää. Koulussa on hyvä sopia yhtenäiset käytännöt, miten tupakointiin puututaan ja mitä tupakoinnista koulun alueella seuraa.
Mikäli oppilas tulee päihtyneenä kouluun, asiasta ollaan välittömästi yhteydessä huoltajiin ja huoltajat hakevat lapsen koulusta. Päihteiden käytöstä tehdään lastensuojeluilmoitus. Oppilaan ja hänen huoltajansa voi ohjata esim. Nuortenkeskus Nuppiin saamaan apua. Nuppi tekee yhteistyötä muiden toimijatahojen kanssa.

Seuraavat kaaviot ohjeistavat, miten toimitaan, jos

1) epäillään oppilaan olevan päihtyneenä koulussa
2) oppilas on päihtyneenä koulussa

1. ***Oppilaan epäillään käyttävän päihteitä (Ei siis akuutisti päihtyneenä)***

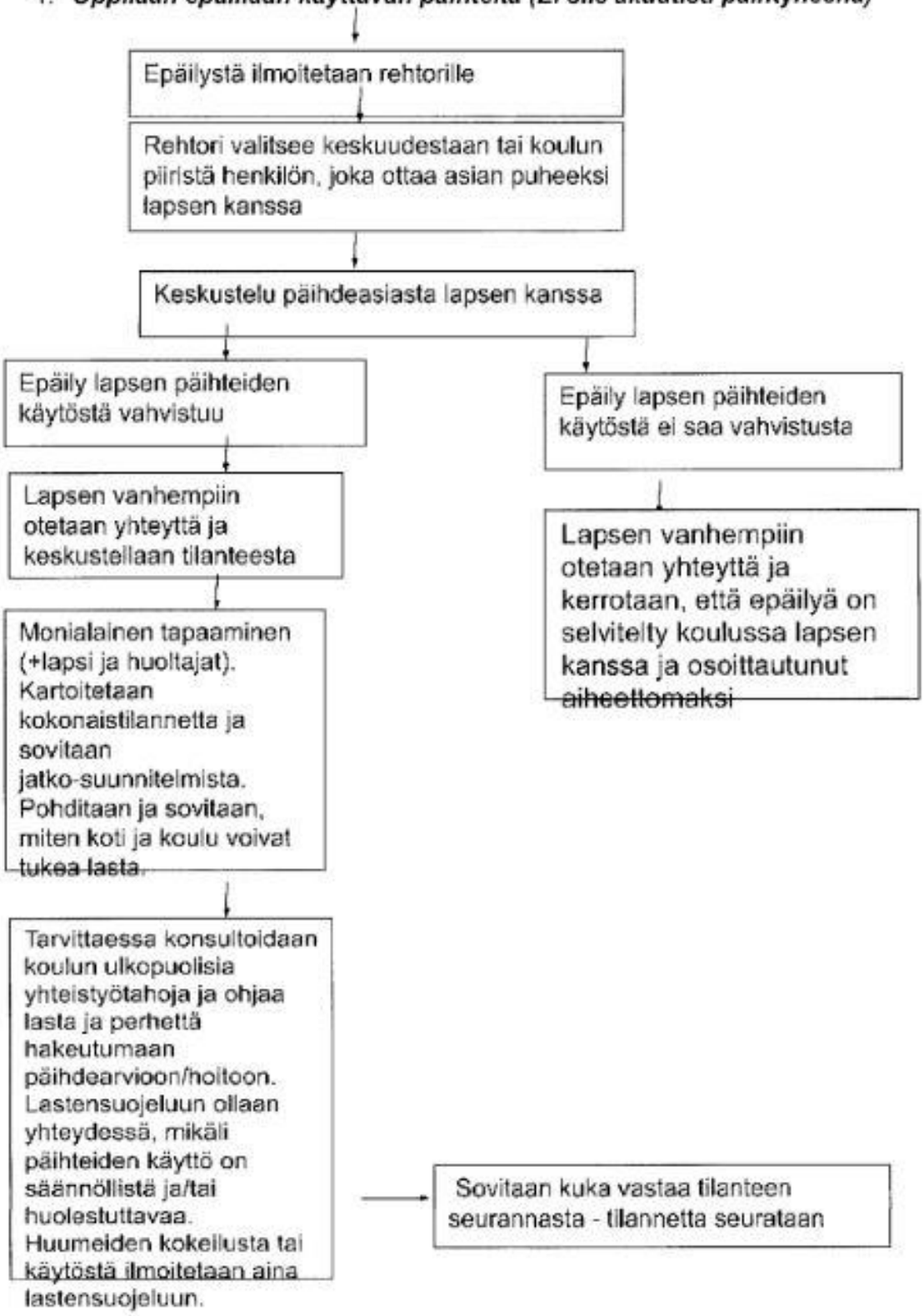

2. ***Oppilas päihtyneenä koulussa***

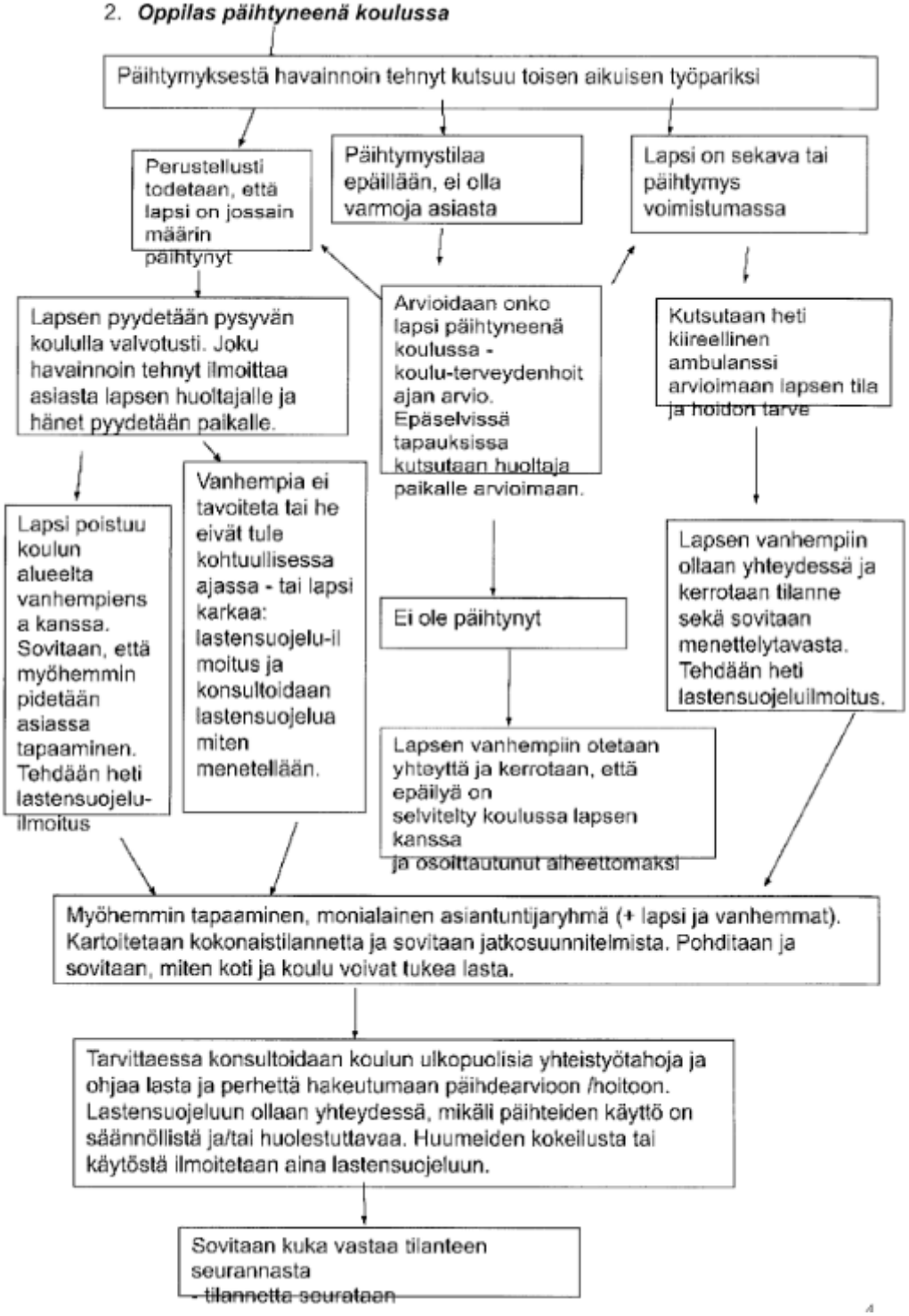

LIITE 2 OPISKELUHUOLLON KANSILEHTI

Vantaa

Vantaan kaupunki |

OPPILASHUOLLON KERTOMUS - KANSISIVU
(Salainen, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 §
opiskeluhuoltorekisteriin sisältyvien tietojen
salassapito)

Tyhjennä lomake

OPPILAAN TIEDOT

Nimi		Henkilötunnus
Kotikunta	Osoite	Postinumero ja -toimipaikka
Puhelin	Sähköposti	
Luokka	Opettajan/luokanvalvojan nimi	

HUOLTAJAT

Nimi		Nimi	
Osoite		Osoite	
Postinumero ja -toimipaikka	Puhelin	Postinumero ja -toimipaikka	Puhelin
Sähköposti		Sähköposti	
Muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot			

Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenet

nimi	asema / tehtävä

Jos asian käsittelyyn osallistuu ulkopuolisia tarvittavia tahoja, heidän nimensä ja asemansa (esim. kertaluonteisesti osallistuneet tahot)

nimi	asema / tehtävä

Monialaisen asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö on

nimi

PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUKSET

Suostun siihen, että edellä mainitut henkilöt osallistuvat asian käsittelyyn.

Päiväys	Huoltajan allekirjoitus
Päiväys	Huoltajan allekirjoitus
Päiväys	Oppilaan allekirjoitus

531203_kansilehti.pdf (10/17)

Lähetä

LIITE 3 OPISKELUHUOLLON KERTOMUS

Vantaa

Vantaan kaupunki |

OPPILASHUOLLON KERTOMUS
(Salainen, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § opiskeluhuoltorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito)

Tyhjennä lomake

OPPILAAN TIEDOT

Nimi	Henkilötunnus

LÄSNÄOLIJAT

Nimi	Asema / tehtävä	
		+ -

Aine
Asian käsittelyn päivämäärä
Vireillepanija
Aiheeseen liittyvät aikaisemmat toimenpiteet ja arvio niiden toteutumisesta
Asian käsittely ja sovitut toimenpiteet ja niistä vastaavat henkilöt
Milloin asiaan palataan seuraavan kerran

Kirjauksen päivämäärä	Kirjauksen tekijä ja ammattiasema

Mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu
Luovutuspäivämäärä

531203.pdf (6/15)

Lähetä

LIITE 4 LÄÄKEHOITO VANTAAN KOULUISSA

Lääkehoidon suunnitelma

1. Yleistä

Lasten ja nuorten lääkehoito on huoltajien vastuulla. Ensisijaisesti tavoitteena on, että oppilaan lääkehoito toteutetaan kotona. Akuutisti sairastunut lapsi hoidetaan aina kotona. Mikäli lääkehoito koulupäivän aikana on välttämätöntä, huoltajat vastaavat siitä, että koululla on riittävä tieto oppilaan lääkehoidon toteuttamiseksi koulupäivän aikana.
Oppilaan sairauden hoitoon liittyvän lääkehoidon toteuttaminen kouluissa perustuu oppilaalle koulussa tehtävään lääkehoitosuunnitelmaan, josta ilmenevät lääkehoidon kannalta oleelliset tekijät ja vastuut sen toteuttamisessa.

Vantaan kaupungin suomenkielisen ja ruotsinkielisen perusopetuksen lääkehoitosuunnitelman perustana ovat Opetusministeriön, Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton julkaisema opas Toimintamalli diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikaisesta hoidosta ja Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2006 julkaisema opas Turvallinen lääkehoito.

Oppilashuollosta säädetään perusopetuslain 31 a §:ssä. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto ja lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.

Tämä lääkehoito-ohje ja suunnitelmalomakkeet on tehty yhteistyössä perusopetuksen ja kouluterveydenhuollon kanssa. Ohjetta ja suunnitelmalomakkeita käytetään suomen- ja ruotsinkielisessä perusopetuksessa, vammaisten lasten päivä- ja lomatoiminnassa ja soveltuvin osin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Suunnitelmaan kirjataan yksittäisen oppilaan lääkehoidon kannalta tarpeelliset toimenpiteet yhdessä huoltajien sekä tarvittaessa muiden koulun toimijoiden kuten kouluterveydenhuollon kanssa.

Toimintaympäristöjä, joissa lääkehoitoa toteuttavat muut kuin terveydenhuolloin koulutuksen saaneet henkilöt, kutsutaan Turvallinen lääkehoito -oppaassa lääkehoidon epätyypillisiksi alueiksi. Lääkehoitoon kouluttamaton henkilö voi osallistua luonnollista tietä (suu, nenä, silmät, korvat, peräaukko) annettavan ja ihon alle pistettävän lääkehoidon toteuttamiseen yksittäistapauksissa yksilökohtaisen suunnitelman ja tarvittavan lisäkoulutuksen jälkeen.

2 Opetuksen aikainen lääkehoito

Koulun opetushenkilökunta voi osallistua oppilaan lääkehoidon toteuttamiseen oman suostumuksensa mukaisesti, velvoitetta siihen ei kuitenkaan ole. Lääkehoitosuunnitelma päivitetään tarpeen mukaan ja koulun henkilökunnan osaaminen tulee varmistaa säännöllisesti. Opetuksen aikainen lääkehoito voidaan jakaa koulussa toteutettavaan lääkehoitoon ja koulun ulkopuolella annettavaan opetuksen aikaiseen lääkehoitoon.

2.1 Koulussa toteutettava lääkehoito

Koulussa annettava lääkehoito jaetaan hoidon tarpeen ja kiireellisyyden mukaan seuraavasti:

I. Välitöntä hoitoa vaativien kohtausten lääkehoito sekä ensiapu

a. anafylaksian (äkillinen, allerginen, shokkityyppinen reaktio) hoito
b. insuliinishokin hoito
c. kouristuksen (kuumekouritukset, epilepsia) hoito
d. astmakohtauksen hoito, avaava lääkitys.

II. Satunnaisia oireita lievittävä lääkehoito, esim. kuuriluontoinen lääkärin määräämä lääkehoito;

III. Pitkäaikaissairauden ylläpitohoito, esim.

a. insuliinihoito diabeteksessa ja
b. muut pitkäaikaissairaudet;

Koulussa annetaan lääkkeitä joko yksilöllisen suunnitelman mukaan (III) tai vain erityistilanteissa (II ja I). Kaikissa tilanteissa asiasta on sovittava huoltajien kanssa tehtävällä lääkehoitosuunnitelmalla. Lääkehoitosuunnitelmaa varten vanhempien tulee antaa koululle tarkat kirjalliset ohjeet lääkkeiden antamisesta. Suunnitelma laaditaan oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Koululainen osaa usein itse ottaa lääkkeensä ja tällöin henkilökunnan tehtävänä on antaa huoltajan toimittama lääkeannos tai valvoa, että lääke tulee otetuksi ja seurata lapsen tilannetta.

2.2 Koulun ulkopuolella annettavan opetuksen aikainen lääkehoito

Koulun ulkopuolisessa opetuksessa, esim. leirikouluissa, voidaan lisäksi antaa lapsen pitkäaikaissairauden vaatimaa ylläpitolääkitystä tai kuuriluonteista lääkitystä (esim. antibioottihoito) ennalta tehdyn lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Mikäli oppilas sairastuu

äkillisesti, otetaan yhteyttä huoltajaan. Äkillisesti sairastuneen oppilaan kuume- ja särkylääkityksestä sovitaan huoltajan kanssa.

Leirikoulujen ja retkien osalta on syytä tarkentaa oppilaalle tehtyä lääkehoitosuunnitelmaa yhdessä huoltajien kanssa.

3. Lääkehoitoon liittyvät toimijat, tehtävät ja vastuut

Kaikki oppilaan lääkehoitoon osallistuvat toimivat yhteistyössä huoltajien kanssa.

3.1. Huoltajien tehtävät ja vastuut

Oppilaan huoltajat vastaavat siitä, että oppilaan lääkehoidon tarve ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta säännöllisesti vastaavien työntekijöiden tiedossa

Huoltajia on hyvä muistuttaa, että he pyytävät lääkäriä määräämään sairaalle lapselle pitkävaikutteisia lääkkeitä, jotka voidaan antaa kotona. Ensisijaisesti pyritään siihen, että koulupäivän aikana oppilaan ei tarvitse ottaa lääkkeitä. Akuutisti sairastunut lapsi hoidetaan kotona.

Huoltajat vastaavat oppilaan yksilöllisen lääkkeen ja kirjallisen annosteluohjeen sekä mahdollisesti annostelussa tarvittavien välineiden toimittamisesta kouluun.

Huoltajat vastaavat hoidossa tapahtuvien muutosten tiedottamisesta koululle.

3.2. Hoitavan tahon vastuu

Lapsikohtaisen lääkehoidon tarpeen suunnittelee ja arvioi lasta hoitava taho, jota voidaan tarvittaessa käyttää asiantuntijana. Hoitava taho vastaa lääkehoidon toteuttamisen vaatimasta osaamisen varmistamisesta ja lääkehoitoluvan myöntämisestä. Mahdollisesti tarvittavan pistosluvan myöntää Vantaalla vastaanottotoiminnan johtava ylilääkäri.

3.3. Opetuksen järjestäjän ja koulun tehtävät ja vastuut

Oppilaiden lääkitsemiseen liittyvät vastuut määräytyvät samoin periaattein kuin koulutyössä yleensäkin. Koulun oppilashuoltoryhmä vastaa lääkehoitosuunnitelman toteutumisesta sekä siitä, että koulussa lääkehoitoa toteuttavilla henkilöillä on riittävä tieto ja asiantuntemus oppilaan lääkehoidon toteuttamiseksi koulupäivän aikana.

Rehtori päättää eri henkilöstöryhmien työnjaosta ja yhteistyöstä siten, että jokaisen ammattiryhmän osaaminen hyödynnetään parhaalla mahdollisella tavalla.

Jokainen lääkehoitoa toteuttava tai siihen osallistuva kantaa vastuun omasta toiminnastaan ja siitä, että toimii suunnitelmaan kirjattujen ohjeiden ja menettelytapojen mukaisesti.

Poissaolotilanteissa koululla on vastuu riittävän tiedon siirtymisestä sijaisille.

Koulun kaikki työntekijät ovat vastuussa ensiaputoimenpiteistä hätätilanteessa.

Sivistystoimi vastaa henkilöstön tarvittavan täydennyskoulutuksen järjestämisestä.

3.4 Kouluterveydenhuollon tehtävät ja vastuut

Kouluterveydenhoitaja on tarvittaessa mukana suunnitelman laadinnassa ja vastaa käytettävissään olevan tiedon puitteissa siitä, että yksittäisen oppilaan lääkehoitosuunnitelman laatimisen tarve tulee koulun tietoon.

3.5. Aamu- ja iltapäivätoiminta

1. ja 2. vuosiluokan oppilaan tai tätä vanhemman erityisen tuen tarpeessa olevan oppilaan kohdalla iltapäiväkerhon vastuuhenkilö osallistuu yhteisneuvotteluun huoltajan luvalla silloin, kun lääkehoitoa tarvitseva lapsi osallistuu iltapäivätoimintaan.

3.6. Vammaisten lasten päivä- ja lomatoiminta

Vammaisten lasten päivä- ja/tai lomatoimintaan osallistuvan lapsen kohdalla päivätoiminnan vastuuhenkilö tai muu oppilashoitaja osallistuu yhteisneuvotteluun huoltajan luvalla silloin, kun lääkehoitoa tarvitseva lapsi osallistuu päivätoimintaan.

4.Oppilaskohtaisen lääkehoitosuunnitelman laatiminen

Koulussa toteutettava lääkehoidon suunnitelma tehdään yhteistyössä oppilaan huoltajan, oppilaan kasvatukseen ja opetukseen osallistuvan henkilöstön sekä kouluterveydenhuollon kanssa.

Suunnitelmaa laadittaessa pohditaan oppilaan lääkehoidon ja terveydentilan seurannan tarpeet ja millä laajuudella ja toimenpiteillä näihin tarpeisiin pystytään koulussa vastaamaan.

Lääkehoidon suunnitelmaan kirjataan:

1. Mistä sairaudesta tai oireesta on kyse
2. Milloin lääkehoitoa tarvitaan
3. Keiden on tarpeen tietää tästä suunnitelmasta

4. Missä lääke säilytetään
5. Miten lääke annetaan
6. Kuka lääkkeen antaa
7. Mitä muita toimenpiteitä kuin lääkkeen antamista tilanne edellyttää (esim. ruuan hiilihydraattien laskeminen, liikunnan vaikutuksen arviointi)
8. Sairasauton kutsuminen
9. Ilmoittaminen huoltajille
10. Muita lääkkeen antamiseen liittyviä toimenpiteitä (esim. verensokerin mittaaminen)
11. Millaista osaamista tarvitaan, kuka kouluttaa, ketä koulutetaan
12. Miten varmistetaan lääkkeen antajien riittävä osaaminen
13. Lääkkeen tai käytetyn välineen hävittäminen

I Välitön hoito ja ensiapu

Huoltajan tulee tiedottaa koulun henkilöstöä siitä, että oppilaalla on sairaus joka saattaa vaatia välitöntä lääkehoitoa tietyissä tilanteissa. (esim. allerginen reaktio, astmakohtaus, kouristukset)
Ensiapulääkitystä annetaan huoltajan ohjeistuksen mukaisesti. Huoltajan tulee antaa täsmällinen ohjeistus lääkehoidon toteuttamisesta kirjallisesti. Ohjeistuksesta tulee ilmetä oppilasta hoitavan lääkärin nimi, lääkkeen nimi, lääkkeen säilytys- ja annosteluohje, lääkkeenantotapa. Lääkkeen antamisen jälkeen oppilaan huoltajiin otetaan välittömästi yhteyttä. Tarvittaessa paikalle kutsutaan sairasauto.

II Lyhytaikainen lääkitys:

Lyhytaikaista lääkitystä annetaan vain lääkärin määräyksestä. Huoltajan tulee antaa täsmällinen ohjeistus lyhytaikaisen lääkehoidon toteuttamisesta kirjallisesti. Ohjeistuksesta tulee ilmetä oppilasta hoitavan lääkärin nimi, lääkkeen nimi, lääkkeen säilytys- ja annosteluohje, lääkkeenantotapa, lääkkeen antoaika.

III Pitkäaikaissairaudet:

Oppilaan lääkehoidon suunnitelma laaditaan seuraavissa tilanteissa:

a) lapsella on pitkäaikaissairaus, johon hän tarvitsee ulkopuolisen antamaa lääkehoitoa koulupäivän aikana ja/tai aamu- ja iltapäivätoiminnassa;
b) lapsella on sairaus, jonka lääkehoidon vaikutuksia on seurattava päivän aikana.

5. Suunnitelman säilyttäminen, salassapito

Koulun henkilökuntaa ja terveydenhoitajaa koskee salapitosäännösten (perusopetuslaki 40 §, laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, laki potilaan asemasta ja oikeuksista) mukainen vaitiolovelvollisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että muille kuin lääkehoitosuunnitelman mukaan oppilaan lääkehoidon toteuttamiseen osallistuville henkilöille ei saa ilmaista oppilaan

lääkehoitoa koskevia asioita. Lapsen sairautta ja hoitoa koskevia tietoja on käsiteltävä ja säilytettävä henkilötietojen ja potilastietojen käsittelyä koskevien säännösten velvoittamalla tavalla. Tiedot tulee säilyttää siten, että sivulliset eivät pääse tietoja näkemään.

LIITE 5 ERITYISRUOKAVALIOPROSESSI

Vantaa Osaamista

REHTORIKIRJE
10/2021
1.11.2021

1/1

ERITYISRUOKAVALIOPROSESSI

Tämä prosessikuvaus on päivitetty yhteistyössä kasvatuksen – ja oppimisen toimialan, ennalta ehkäisevän terveydenhuoltopalveluiden sekä ravitsemusterapian kanssa kesällä 2020. Tässä kuvauksessa määritellään perusopetuksessa olevan oppilaan erityisruokavalioprosessi ja vastuutahot. Prosessissa kuvatut tahot varmistavat kukin omalta osaltaan, että erityisruokavaliota noudattava oppilas saa oikean ateriakokonaisuuden.

1. Koulusta lähetään vuosittain kevään/kesän aikana huoltajille Wilma-tiedote, jossa pyydetään huoltajia täyttämään erityisruokavaliolomake, mikäli oppilas tarvitsee erityisruokavalion mukaisia ateioita. Huoltajia pyydetään toimittamaan lomake aina koulun ja vuosiluokan vaihtuessa. Lomake tulee toimittaa kouluun kolme viikkoa ennen koulun aloitusta.
2. Huoltaja täyttää erityisruokavaliolomakkeen aina koulun ja vuosiluokan vaihtuessa. Huoltaja hankkii tarvittaessa liitteeksi lääkärintodistuksen.
3. Huoltaja toimittaa erityisruokavaliolomakkeen sekä lääkärintodistuksen oppilaan omaan kouluun viimeistään kolme viikkoa ennen koulun alkamista.
4. Rehtori vastaa, että lääkärinlausunto ja erityisruokavaliolomake toimitetaan kouluterveydenhoitajalle sekä kopio erityisruokavaliolomakkeesta toimitetaan koulun keittiöön. HUOM! Lääkärintodistusta ei tarvitse uusia, jos lääkäri on määritellyt lausunnolle pidemmän määräajan.
5. Terveydenhoitaja päivittää tarvittaessa allergiatiedot potilastietojärjestelmään ja palauttaa lääkärintodistuksen oppilaalle. Jos lääkärintodistus ja erv-lomakkeessa on ristiriitaisuuksia, terveydenhoitaja on yhteydessä huoltajaan/rehtoriin/keittiöön.
6. Koulu säilyttää oppilaan alkuperäisen erityisruokavaliolomakkeen.
7. Ateriapalveluntuottaja vastaa oppilaalle valmistettavista erityisruokavalion mukaisista ateioista ja merkinnöistä.
8. Ateriapalveluntuottaja vastaa erityisruokavaliolomakkeiden säilyttämisestä lukituissa tilassa sekä päivitettyjen erityisvaliolomakkeiden ajantasaisuudesta.
9. Opettajat varmistavat/valvovat, että oppilas saa oikean erityisruokavalioannoksen.
10. Koulu toimittaa koulun keittiölle peruskoulun oppilasilmoituksessa ilmoitetut vakaumukseen, eettisyyteen ja vegaaniseen ruokavalioon perustuvat ruokavaliot.

Lisätietoja (Hankinta/Osto): Sirpa Viinikari-Kauria sirpa.viinikari-kauria@vantaa.fi , Janne Heikkilä janne.heikkila@vantaa.fi , Anne Karppanen anne.karppanen@vantaa.fi

Vantaalla 28.10.2021

Ilkka Kalo

perusopetuksen johtaja

Vantaan kaupunki
Opetus ja kasvatus

Osoite
Postinumero
Etunimi.sukunimi@vantaa.fi
www.vantaa.fi

Puhelin 09 1234 1234
Matkapuhelin 040 123 1234

LIITE 6 KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN TOIMENPIDEOHJELMA

kaupungin hallitus 13.12.2021

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelma

Kiusaamisesta on kyse silloin, kun lapsi, nuori tai aikuisopiskelija joutuu toistuvasti ja systemaattisesti vertaisen tai ryhmän tahallisen ikävän toiminnan kohteeksi. Kiusaaminen voi olla henkistä, fyysistä tai sosiaalista (esimerkiksi ryhmästä poissulkeminen). Siihen liittyy yleensä voimasuhteiden epätasapaino: kiusattu lapsi, nuori tai aikuisopiskelija on jollakin tavalla puolustuskyvytön kiusaajaan tai kiusaajiin nähden. Riidat ja erimielisyydet eroavat kiusaamisesta siinä, että ne ovat usein hetkellisiä, eikä niiden kohteeksi joudu jatkuvasti sama henkilö eikä niissä usein ole voimasuhteiden epäsuhtaa. Jokaisen oma kokemus kiusattuna olemisesta on keskeistä. Tämä toimenpideohjelma koskee kaikkia kasvatuksen ja oppimisen toimialan palvelualueita eli jokaista päiväkotia, koulua ja toisen asteen oppilaitosta. Palvelualueet tarkentavat sisältöjä omaan toimintaympäristöönsä soveltuviksi. Toimintayksiköt sopivat yksikössä käytössä olevista konkreettisista toimintatavoista. Toimenpideohjelmaa jalkautetaan toimintayksiköihin keväällä 2022 ja otetaan käyttöön 1.8.2022. Ensimmäinen arviointi tehdään vuoden 2022 lopussa ja sen jälkeen toimenpideohjelma arvioidaan vähintään valtuustokausittain.

Kiusaamista ehkäisevät toimenpiteet

1. **Yhteisöllisen hyvinvoinnin vahvistaminen**

   On tärkeää, että jokainen lapsi, nuori ja aikuisopiskelija kokee kuuluvansa omaan yhteisöönsä sen täysiarvoisena jäsenenä. Lapset, nuoret ja aikuisopiskelijat osallistuvat aktiivisesti yhteisöllisen hyvinvointityön suunnitteluun, toteuttamiseen, kehittämiseen ja arviointiin. Yhteisöllistä hyvinvointia luodaan yhteistyössä myös huoltajien kanssa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimintamalleista tiedotetaan huoltajille. Erityistä huomiota kiinnitetään haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin, nuoriin ja aikuisopiskelijoihin.
   Kiinnitetään huomiota jatkuvaan ryhmäyttämiseen
   Ryhmäyttäminen on jatkuva, läpi toiminta-/lukuvuoden toteutuva prosessi. Erityistä huomiota kiinnitetään siirtymävaiheisiin. Opiskeluhuollon työntekijät tapaavat 7. luokkien ja toisen asteen aloittavat oppilaat/opiskelijat ryhmissä, keskusteluteemoina muun muassa hyvinvointi, mielenterveys ja kiusaamisen vaikutukset hyvinvointiin. Ryhmäyttämistä tehdään yhteistyössä nuorisopalvelujen ja/tai muiden kumppaneiden kanssa.
   Kaikilla toimipisteillä on käytössä hyvinvoinnin vuosikello ja suunnitelma tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen ja opettamiseen. Nämä sisällytetään jo olemassa oleviin suunnitelmiin, esimerkiksi lukuvuosisuunnitelmaan. Henkilöstölle järjestetään koulutusta hyvinvoinnin edistämisestä, tunne- ja vuorovaikutustaidoista sekä kiusaamisen ehkäisemisestä ja puuttumisesta.

2. **Yhteisöä, luokkia ja ryhmiä koskevien sääntöjen sopiminen**

   Arvot ja asenteet näkyvät arjen käytänteissä, niitä konkretisoidaan yhdessä lasten, nuorten ja aikuisopiskelijoiden kanssa. Koulun ja oppilaitoksen järjestyssäännöt käydään läpi lukuvuoden aluksi. Luokkien ja ryhmien säännöt laaditaan yhdessä. Vahvistetaan positiivisella tavalla yhteisten sääntöjen ja ohjeiden noudattamista.
3. **Osallisuuden ja yhteistoiminnan kehittäminen**

   Lasten, nuorten ja aikuisopiskelijoiden osallisuutta ja yhteistoimintaa kehitetään. Tukioppilas-, kummi- ja tutortoimintaa vahvistetaan hyvinvoinnin edistämisessä, kiusaamisen ehkäisyssä ja lievien ristiriitatilanteiden selvittelyssä. Päiväkodeissa ja oppilaitoksissa voi olla käytössä myös jokin vertaissovittelumalli.
4. **Hyvinvoinnin mittaaminen**

   Hyvinvointitietoa seurataan ja hyödynnetään säännöllisesti kyselyjen avulla. Saatua tietoa analysoidaan ja sitä käytetään kiusaamisen ehkäisemiseen sekä siihen puuttumiseen. Esimerkkejä kyselyistä: Kouluterveyskysely, School Day - hyvinvointisovellus, Kiva-koulu -kysely ja toimipisteiden omat kyselyt.

Kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteet

5. **Jokainen aikuinen puuttuu kiusaamiseen**

   Päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa jokainen aikuinen puuttuu havaitsemaansa epäkunnioittavaan, asiattomaan ja pahaa mieltä aiheuttavaan käytökseen systemaattisesti. Henkilöstön osaamista kiusaamisen havaitsemisessa vahvistetaan. Tarkemmat puuttumisen prosessikuvaukset ovat kuvattuna yksikkökohtaisissa kiusaamisen ehkäisyn- ja puuttumisen suunnitelmissa. Huoltajat ja vanhemmat informoidaan niistä tavoista, millä kiusaamista yksikössä selvitetään.
6. **Kiusaamisesta ilmoittamisen kanavat**

   Kiusaaminen tulee saada näkyväksi. Jokaisen lapsen, nuoren, huoltajan sekä aikuisopiskelijan tulee tietää, mitä erilaisia tapoja on tuoda kiusaaminen esiin. Kiusaamisen aktiivinen esillä pitäminen ja puheeksi otto tulee tapahtua sekä yhteisöllisellä että yksilöllisellä tasolla.
   Toimipisteissä on käytössä esimerkiksi postilaatikoita, johon oppilas/opiskelija voi jättää ilmoituksen kiusaamisesta. Perusopetuksessa on käytössä sähköinen Someturva-palvelu sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen ilmoittamiseen ja avun pyytämiseen. Someturvan käyttö laajennetaan perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Toisella asteella Variassa on käytössä Annie-sovellus.
7. **Jokaisessa yksikössä toimii kiusaamisen selvittelyn ja puuttumisen ryhmä**

   Ryhmä huolehtii kiusaamiseen puuttumisesta sekä seurannasta koko yhteisössä. Ryhmään nimetään lasten/nuoren/aikuisopiskelijoiden edustaja. Huoltajia ja vanhempia kuullaan säännöllisesti. Ryhmä hyödyntää toiminnassaan yksikkökohtaisia suunnitelmia sekä tarvittaessa kriisikortteja.

Kiusaamistilanteiden selvittäminen, kirjaaminen ja seuranta on kuvattu yksikkökohtaisissa kiusaamisen ehkäisyn- ja puuttumisen suunnitelmissa. Niissä huomioidaan vanhempien aktiivinen osallistuminen, jotta kiusaaminen saadaan loppumaan.
Kiusatulle nimetään tukiaikuinen. Kiusatun kanssa sovitaan, että hänelle nimetään yhteisöstä luottoaikuinen, jolta hän saa erityistä tukea ja apua. Lapsi, nuori tai aikuisopiskelija voi vaikuttaa siihen, kuka hänen tukiaikuisenaan toimii. Myös kiusaaja voi saada tukiaikuisen.

8. **Sovittelu- ja Ankkuritoimintaa vahvistetaan kouluissa ja oppilaitoksissa**

Sovittelutoimistosta voi pyytää apua, kun koulun/oppilaitoksen omat keinot eivät riitä tai tilanteen käsittelyyn toivotaan ulkopuolista apua. Rikoksen tunnusmerkistön täyttävät tapaukset voivat ohjautua sovitteluun poliisin kautta. Kun asian soveltuvuus sovitteluun askarruttaa, voi sovittelutoimistoon soittaa konsultaatiopuhelun ja pohtia tilannetta sovittelun ammattilaisen kanssa. Ankkuritoiminta kohdistuu varhaisessa vaiheessa rikoksilla oireilevien nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ehkäisemiseen. Ankkuritiimissä on mukana poliisi, sosiaalityöntekijä, terveydenhoitaja ja nuorisotyöntekijä. Lisäksi toimintaan nimetään opetustoimen työntekijä.

9. **Pitkittyneeseen ja haastavaan kiusaamiseen puuttuminen**

Tarjotaan yksiköille ulkopuolista osaamista ja apua pitkittyneisiin ja haastaviin kiusaamis- ja väkivaltatapauksiin. Selvitetään mahdollisuuksia hankkia ulkopuolista osaamista ja apua, jolla ratkaistaan pitkittyneet ja haastavat kiusaamis- ja väkivaltatapaukset. Tämä edellyttää erillistä rahoitusta.

LIITE 7 SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI

Vantaa

Vantaan kaupunki | Sivistystoimi

SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ
(suunnitelmassa otetaan huomioon sekä oppilaiden keskinäiset että oppilaiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet koulussa)

Tyhjennä lomake

Koulun nimi

SUUNNITELMAN TEKEMISEEN / PÄIVITTÄMISEEN OSALLISTUNEET HENKILÖT

Nimi	Ammattiasema

Suunnitelman laatimispäivämäärä	Suunnitelma on päivätty

1. Miten meidän koulussa ennaltaehkäistään väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää

2. Miten meidän koulussa puututaan mahdolliseen väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään

3. Miten meidän koulussa kiusaamistilanteita käsitellään ja toteutetaan seurantaa

4. Miten suunnitelmasta oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä tiedotetaan ja perehdytetään henkilöstöä, oppilaita, huoltajia ja yhteistyötahoja

531231.pdf (8/14)

Lähetä

LIITE 8 SUUNNITELMA TOIMINNASTA ÄKILLISESSÄ KRIISITILANTEESSA

Vantaa

Vantaan kaupunki | Sivistystoimi

SUUNNITELMA TOIMINNASTA ÄKILLISISSÄ KRIISEISSÄ JA UHKA- JA VAARATILANTEISSA

Tyhjennä lomake

Koulun nimi

SUUNNITELMAN TEKEMISEEN / PÄIVITTÄMISEEN OSALLISTUNEET HENKILÖT

Nimi	Ammattiasema

Suunnitelman laatimispäivämäärä	Suunnitelma on päivätty

1. Miten meidän koulussa ennaltaehkäistään kriisejä ja uhka- ja vaaratilanteita

2. Miten suunnitelmasta toimimisesta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa tiedotetaan ja perehdytetään henkilöstöä, oppilaita, huoltajia ja yhteistyötahoja

531232.pdf (8/14)

Lähetä

Vantaa
Vanda

KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN NUORTEN LUKIOKOULUTUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

VANTAAN KAUPUNKI

2023

Vantaa
Vanda

Johdanto 4
1. Opiskeluhuolto lukiossa 5
1.1. Opiskeluhuollon viitekehyksenä Vantaan kaupungin arvolinjaukset 5
1.2. Opiskeluhuoltotyön eettiset periaatteet 5
1.3. Huolen herääminen ja opiskeluhuoltoon ohjaaminen 6
2. Opiskeluhuollon tarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut 7
3. Yhteisöllinen ja ennaltaehkäisevä opiskeluhuolto 9
3.1. Lukiokohtainen yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR) 9
3.2. Opiskelijoiden osallisuus 10
3.3. Turvallinen ja hyvinvoiva opiskeluympäristö 11
3.4. Opiskelijat ja opiskelijayhteisöt hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäämässä 14
3.5. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa 15
4. Yksilökohtainen opiskeluhuolto 18
5. Monialainen asiantuntijaryhmä 20
5.1. Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen ja työskentely 21
5.2. Opiskeluhuollon kertomukset 22
5.3. Opiskeluhuollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa 23
6. Henkilöstön tehtävät ja työnjako opiskeluhyvinvoinnissa 23
6.1. Rehtori 24
6.2. Aineenopettaja 24
6.3. Ryhmänohjaaja 25
6.4. Opinto-ohjaaja 26
6.5. Erityisopettaja 27
6.6. Terveydenhoitaja 28
6.7. Lääkäri 29
6.8. Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut 29
6.8.1. Psykologi 30

6.8.2. Kuraattori 31
7. Lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys sekä osaamisen varmistaminen 32
8. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa 32
8.1. Huoltajat nuoren tukena ja osallistuminen toimintaan 33
9. Tietosuoja ja salassapito 34
9.1. Tietosuoja 34
9.2. Salassapito 35
10. Opiskeluhuoltosuunnitelman toteutuminen ja seuranta 36
10.1. Rakenteet ja organisointi 36
10.2. Alueellinen opiskeluhuollon ohjausryhmä 36
10.3. Opiskeluhuollon ohjausryhmä 37
10.4. Opiskeluhuollon ja hyvinvoinnin kehittämisryhmä 37
10.5. Toteutuminen ja seuranta 37
11. Osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisessa 38
Liitteet 39
Liite 1: Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusamiselta ja häirinnältä 40
Liite 2: Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle) 48

JOHDANTO

Lukion opiskeluhuoltotyön tavoitteena on hyvinvoiva, motivoitunut ja opintoihinsa sitoutunut opiskelija, joka kokee kuuluvansa opiskeluyhteisöönsä. Tämä opiskeluhuoltosuunnitelma on laadittu Vantaan lukioiden opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä henkilöstön, opiskelijoiden ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa.

Oppilaitoksissa tapahtuva opiskeluhuoltotyö ja opiskelijoiden hyvinvoinnista huolehtiminen perustuvat oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) sekä lukiolakiin (714/2018). Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (886/2017) säätää lukiokoulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja lukiolain lisäksi opiskeluhuollon toimintaa ohjaavat mm. oppivelvollisuuslaki, lastensuojelulaki, hallintolaki, tietosuojalaki, laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, laki potilaan asemasta ja oikeuksista, laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolaki. Tiedot ajantasaisesta lainsäädännöstä löytyvät osoitteesta www.finlex.fi.

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa Vantaan kaupungin hyvinvointisuunnitelmat.

Vantaan lukioiden yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma muodostuu seuraavista osista:

- Lukioiden yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma (word-tiedosto)
- Opettajan ja työntekijän käsikirja opiskeluhuoltosuunnitelman tueksi (powerpoint -tiedosto)
- Hyvinvointikansio (tarkemmin kohdassa 3.3.)

Vantaan nuorten lukiokoulutuksen yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma löytyy Vantaan kaupungin nettisivuilta.

1. OPISKELUHUOLTO LUKIOSSA

Opiskeluhyvinvointityö tukee keskeisesti lukion perustehtävää, opetus- ja kasvatustyötä. Hyvinvointi pohjautuu opiskelijan ja opettajan vuorovaikutukseen sekä opiskeluyhteisön myönteiseen ilmapiiriin ja toisten huomioimiseen. Myös oppilaitoksen tilojen turvallisuus ja terveellisyys ovat keskeisiä hyvinvoinnin tekijöitä. Opettajalla on ensisijainen rooli opiskelijan ongelmien havaitsemisessa ja ongelmiin puuttumisessa jo varhaisessa vaiheessa, koska opettaja on lähimpänä opiskelijaa arjessa. Lukion muu henkilökunta tukee opettajaa tässä työssä.

Opiskeluhuollon tehtävänä on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja pyrkiä ehkäisemään ongelmien syntymistä. Tavoitteena on myös edistää opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Lisäksi opiskeluhuollon tehtävään kuuluu edistää opiskeluyhteisön hyvinvointia ja yhteisöllistä toimintaa sekä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa ja lukion henkilöstön välistä yhteistyötä. Opiskeluhuollolla turvataan opiskeluhuoltopalveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu sekä varhainen tuki sitä tarvitseville. Opiskeluhuollon toteuttaminen on kaikkien lukiossa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä.

Opiskelijalle annetaan tieto heti opiskelun alkaessa käytettävissä olevista terveyden- ja sosiaalihuollon palveluista, jotka hyvinvointialue järjestää oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin ja terveydenhuoltolakiin perustuen. Palveluista kerrotaan ryhmänohjaustuokioissa ja yhteystiedot löytyvät HOPS-lomakkeesta sekä lukioiden www-sivuilta. Opiskeluhuollon työntekijät tiedottavat opiskelijoita tehtävästään opintojen alussa. Henkilökunnan tehtävänä on tarvittaessa ohjata opiskelija opiskeluhuollon palveluihin. Lukiossa opiskeluhuoltoa toteutetaan kasvatuksen ja oppimisen toimialan sekä hyvinvointialueen ammattilaisten monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

1.1. OPISKELUHUOLLON VIITEKEHYKSENÄ VANTAAN KAUPUNGIN ARVOLINJAUKSET

Vantaan toisen asteen oppilaitosten opiskelijahuollon tavoitteet ja henkilökunnan työskentely perustuvat oppilas- ja opiskelijahuoltolain lisäksi Vantaan kaupungin visioon ja arvoihin. Visiona on, että rohkea, rento ja viihtyisä Vantaa on kestävyyden edelläkävijä.

Vantaan kaupungin arvot ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

1.2. OPISKELUHUOLTOTYÖN EETTISET PERIAATTEET

Valtakunnallisen Varhaisen puuttumisen -verkoston (VARPU) laatimia varhaisen puuttumisen eettisiä periaatteita pidetään opiskeluhuoltotyötä ohjaavina periaatteina myös Vantaan oppilaitosten opiskeluhuoltotyössä.

Opiskeluhuoltotyön eettisiä periaatteita ovat muun muassa:

Vastuun kantaminen

- Jokaisella on inhimillinen vastuu sekä itsestään että lähimmäisistään. Heräävään huoleen on puututtava varhain, omaa vastuuta ei tule sysätä toisille. Vastuu varhaiseen puuttumiseen on sillä, jolla huoli herää.

Otetaan huolet puheeksi

- Jokaisella on velvollisuus ottaa huolensa puheeksi kunnioittavasti - siellä, missä ne ilmenevät ja silloin kun ne ilmenevät. Kunnioittava puheeksi ottaminen tähtää yhteistyöhön.

Tuetaan osallisuutta

- Yhteistyö edellyttää vuoropuhelua. On tärkeää kuunnella ja tulla kuulluksi. On vältettävä asiantuntijakeskeisyyttä, joka sivuuttaa valtaa vailla olevien äänet. Yhdessä laadittu suunnitelma kantaa.

Toimitaan avoimesti ja yhdessä

- Palvelun käyttäjän tai perheen asioita käsitellään heidän luvallaan ja läsnä ollessaan. Kohtaamisten tulee olla kunnioittavia ja edistää vuoropuheluja. Ammatillista neuvoa kysyttäessä ei käytetä asianosaisten nimiä tai muita tunnistetietoja.

Ei leimata ketään

- Varhainen puuttuminen ei oikeuta ihmisten luokittelua toimenpiteiden kohteiksi. Varhaisen puuttumisen nimissä ei saa laatia rekistereitä, jotka loukkaavat tietosuojaa ja avoimuuden eettisiä periaatteita. Varhaisen puuttumisen tulee tapahtua avoimessa yhteistyössä, joka tukee osallisuutta.

1.3. HUOLEN HERÄÄMINEN JA OPISKELUHUOLTOON OHJAAMINEN

Kun lukion työntekijälle herää huoli opiskelijasta, tärkeää on varhainen puuttuminen asiaan. Toimintaohjeet huolen herätessä on kuvattu alla olevaan kaavioon. Opiskelijan tilanteen selvittäminen ja opiskelijan tukeminen tapahtuu opetus- ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä.

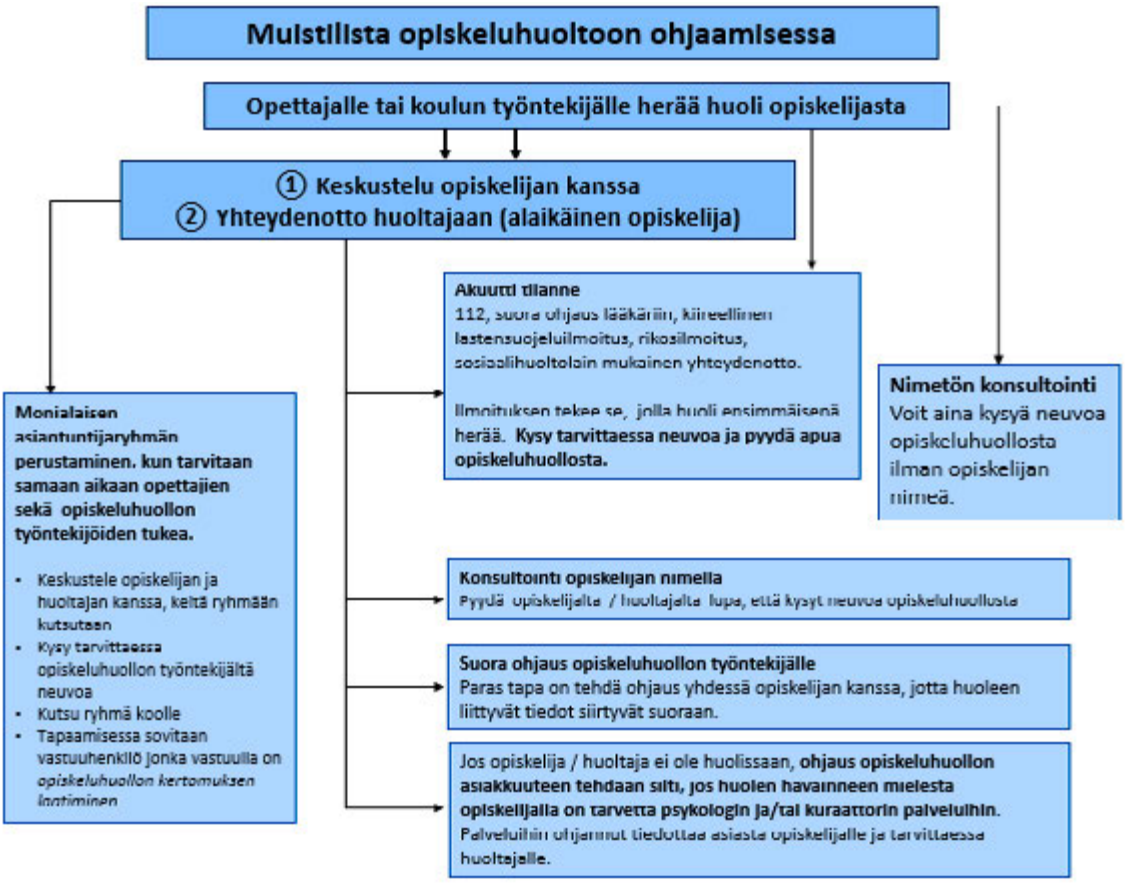

2. OPISKELUHUOLLON TARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Opiskeluhuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Opiskeluterveydenhuolto edellyttää toisella asteella yhden kokopäiväisen terveydenhoitajan 570 opiskelijaa kohti, ja yhden kokopäiväisen lääkärin 1 800 opiskelijaa kohti. Kuraattoreiden lakisääteinen sitova henkilöstömitoitus on 670 opiskelijaa yhtä kuraattoria kohden ja psykologien 780 opiskelijaa yhtä psykologia kohden. Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan jokaisen oppilaitoksen käytettävissä tulee olla sosiaalityöntekijän koulutuksen omaavan vastaavan kuraattorin palveluja.

Kokonaistarpeen arvioinnissa on huomioitu oppilaitosten määrä, opiskelijoiden määrä sekä toimintaympäristön erityispiirteet Vantaan kaupungilla (esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien sekä S2-opiskelijoiden määrät).

Työntekijä	Tilanne 2/2023 / htv	Koulutuksen järjestäjän arvio tarpeesta yhteensä / htv
Lumon lukio		
terveydenhoitaja	1	1,9
lääkäri*		0,6
psykologi	0,6	1,4
kuraattori	1	1,6
Martinlaakson lukio		
terveydenhoitaja	1	1,1
lääkäri*		0,3
psykologi	0	0,8
kuraattori	1,5	0,9
Sotungin lukio		
terveydenhoitaja	0,8	1,2
lääkäri*		0,4
psykologi	0,6	0,8
kuraattori	0,6	1,0
Tikkurilan lukio		
terveydenhoitaja	1,8	3,1
lääkäri*		1,0
psykologi	1,7	2,3
kuraattori	1,8	2,7
Vaskivuoren lukio		
terveydenhoitaja	1,8	2,4
lääkäri*		0,8
psykologi	1	1,8
kuraattori	1,6	2,1

*Vantaan kaupungin toisen asteen oppilaitosten käytettävissä on yhteensä 1,4 henkilötyövuoden verran lääkäriresurssia. (Tilanne 2/2023).

3. YHTEISÖLLINEN JA ENNALTAEHKÄISEVÄ OPISKELUHUOLTO

Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko opiskeluyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki lukion työntekijät sekä opiskeluhuollon toimijat. Kaikkien opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on osa päivittäistä lukion toimintaa. Tämä tarkoittaa opiskeluhuoltoon liittyvien näkökohtien huomioon ottamista opetuksen sisällöissä, menetelmissä, järjestelyissä ja muussa toiminnassa.

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän (YHR) tehtävänä on yhteisöllisen opiskeluhuoltotoiminnan seuraaminen ja kehittäminen. YHR:n toimintaa ohjaa tämä opiskeluhuoltosuunnitelma. YHR seuraa opiskeluhuoltosuunnitelman ja yhteisten toimenpiteiden toteutumista sekä vastaa koulukohtaisten tarkennusten ja toimintasuunnitelmien päivittämisestä.

YHR ei käsittele yksittäisiä opiskelijoita koskevia asioita. Ryhmä ei myöskään käsittele yleisellä tasolla kurinpidollisia eikä erityisopetukseen liittyviä asioita, mikäli ne eivät selkeästi ole opiskeluhuollollisia.

Lukiokohtaisesti on lisäksi tarkennettu:

- YHR:n tarkemmat toimintatavat ja käytännöt
- konkreettiset toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitoksessa
- konkreettiset toimenpiteet ja tulokset opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- vuosittaiset tapaamiset yhteistyötahojen kanssa.

3.1. LUKIOKOHTAINEN YHTEISÖLLINEN HYVINVOINTIRYHMÄ (YHR)

Yhteisöllisen opiskeluhuollon keskeisin toimija on lukiokohtainen opiskeluhuoltoryhmä, jonka tehtävänä on yhteisöllisen opiskeluhuoltotoiminnan suunnittelu, koordinointi, seuraaminen, arviointi ja kehittäminen. Vantaalla tämä ryhmä on nimetty yhteisölliseksi hyvinvointiryhmäksi (YHR).

Jokaisessa Vantaan lukiossa toimii säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä (YHR). Yhteisöllistä hyvinvointiryhmää johtaa lukion rehtori tai hänen nimeämänsä henkilö. YHR:n jäseninä toimivat terveydenhoitaja, psykologi,

kuraattori, opiskelijoiden edustaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja(t) ja opettaja (tarvittaessa). YHR tekee yhteistyötä muiden asiantuntijoiden kanssa tarvittaessa.

YHR vastaa lukion opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. YHR:n ensisijainen tehtävä on yhteisöllisen opiskeluhuollon kuten opiskeluympäristön ja opiskeluyhteisön terveellisyyden sekä turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen. Opiskeluyhteisön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta seurataan erilaisten kyselyiden sekä tarkastusten avulla. Ryhmä käsittelee hyvinvointia koskevien kyselyjen tulokset, tekee niiden pohjalta toimintasuunnitelmat ja edistää hyvinvointia tukevien yhteisten käytäntöjen sopimista.

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän tehtäviin kuuluu:

- Opiskeluhuollon toimintasuunnitelman laadinta lukuvuodeksi kerrallaan (yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa)
- Kouluterveyskyselyn tulosten ja muiden hyvinvointia koskevien kyselyiden tulosten käsittely ja niiden pohjalta hyvinvoinnin kehittämistyö
- Osallistuminen terveydenhuoltolain mukaiseen oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen sekä seurantaan (joka toinen vuosi)
- Osallistuminen hyvinvointiviikon suunnitteluun ja järjestelyihin yhdessä muiden yhteistyötahojen kanssa

YHR kokoontuu vähintään kerran periodissa. Ryhmässä ei käsitellä yksittäisen opiskelijan asioita.

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokousten asialistan laatimisesta vastuu on rehtorilla. Rehtori huolehtii siitä, että kokouksen asiat ovat etukäteen tiedossa jäsenillä sekä siitä, että kokous etenee suunnitelman mukaisesti ja kokouksesta laaditaan muistio.

3.2. OPISKELIJOIDEN OSALLISUUS

Toimintatavat, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, keskinäistä vuorovaikutusta ja kannustavaa ilmapiiriä, ovat tärkeitä yhteisöllisen opiskeluhuollon tehtäviä. Niillä tuetaan opintojen etenemistä ja samalla ehkäistään ongelmia. Ryhmähengen edistäminen ja varhainen puuttuminen ryhmien toiminnan kielteisiin piirteisiin ovat keskeisiä toimia.

Opiskelijat osallistuvat esimerkiksi

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen
- Opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden arviointiin
- Yhteisten tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen
- Erilaisten hankkeiden kanssa tehtävään yhteistyöhön
- Opiskelijakuntatoimintaan
- Tutortoimintaan
- Kestävän kehityksen suunnitteluun ja toteutukseen

- Ruokatoimikuntaan
- Yhteisölliseen hyvinvointiryhmään
- Opiskelijoilta kerätään palautetta opiskelijahyvinvoinnista mm. kouluterveyskyselyn avulla.

3.3. TURVALLINEN JA HYVINVOIVA OPISKELUYMPÄRISTÖ

Yhteisölliseen opiskeluhuoltoon kuuluu fyysiseen oppimisympäristöön sekä arjen työrytmiin, työn kuormitukseen, lepoon ja virkistykseen sekä työergonomiaan kuuluva seuranta ja ohjaus. Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.

Yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Hyvät työ- ja opiskeluolosuhteet luovat edellytykset koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnille, työ- ja opiskelukyvyn säilyttämiselle sekä tulokselliselle oppimiselle. Opiskelijan terveyden edistämiseksi oppilaitosyhteisön terveellisyys ja turvallisuus tarkastetaan joka toinen vuosi. Tarkastus toteutetaan yhteistyössä opiskeluterveydenhuollon, rehtorin, oppilaitoksen henkilökunnan, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Mukaan kutsutaan tarvittaessa asiantuntijoita, esim. tiloista vastaavat tahot, työterveyshuolto, työsuojeluhenkilöstö, terveystarkastaja ja tarvittaessa muita asiantuntijoita. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain. Tarkemmin tarkastuksista on ohjeistettu hyvinvointikansiossa.

Työolot tutkitaan noin joka kolmas vuosi työsuojeluviranomaisten aloitteesta. Tarkastuksesta laaditaan raportti ja samoin todetuista puutteista ja niiden korjaamisesta laaditaan suunnitelma. Arvioinnissa todettujen puutteiden korjaamista seurataan vuosittain.

Poissaolojen ehkäiseminen

Poissaoloja Vantaan kaupungilla ennaltaehkäistään rakentamalla turvallista ja hyvinvoivaa opiskeluympäristöä. Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimet tukevat kouluyhteisöön kiinnittymistä, myönteisen koulukulttuurin vahvistumista sekä koulukiusaamisen ehkäisyä.

Jokainen lukio on luonut henkilökuntaa ja opiskelijoita osallistaen itselleen turvallisemman tilan periaatteet, joita tarkastellaan ja päivitetään säännöllisesti. Turvallisemman tilan periaatteiden tavoitteena on, että kenenkään ei tarvitse kohdata minkäänlaisia syrjinnän, kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan muotoja, ja että jokainen opiskelija tuntee olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi omassa lukiossaan omana itsenään. Turvallinen tila on myös saavutettava ja esteetön.

Hyvinvoivaa opiskeluyhteisöä rakennetaan myös luomalla yhteishenkeä. Yhteishenkeä sekä sosiaalisten verkostojen rakentumista luodaan esimerkiksi ryhmäytyksen avulla sekä järjestämällä erilaisia yhteisiä tapahtumia. Ryhmäytymistä tuetaan sekä opintojen alussa

että säännöllisesti opintojen aikana. Opiskelijat ovat vahvasti mukana yhteisten tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa esimerkiksi opiskelijakuntien hallitusten kautta.

Poissaoloja ehkäistään myös yhtenäisten opintojen etenemiseen liittyvien käytäntöjen avulla. Vantaan nuorten lukiokoulutukseen on luotu ohjeellinen kaavio opintojen etenemiseen liittyvistä prosesseista. Toimintaohjeet on kuvattu alla olevaan kaavioon.

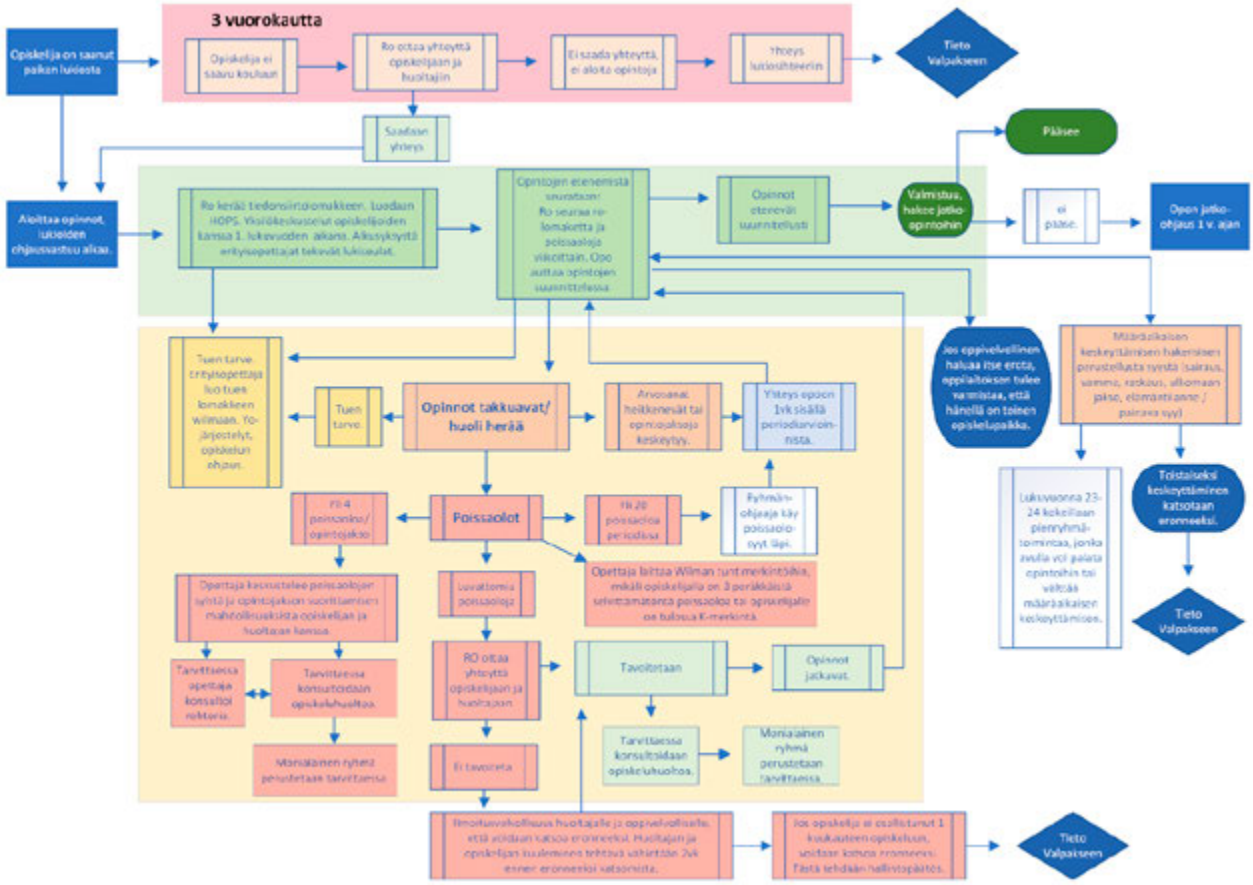

Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Vantaan kaupunki kannustaa päihteettömyyteen ja toimii siten, että erityisesti lapsilla ja nuorilla on oikeus päihteettömään ympäristöön. Kaupunki pyrkii ehkäisemään päihteiden käytön aiheuttamia ja siihen liittyviä haittoja. Päihteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkia päihtymistarkoituksessa käytettyjä aineita.

Tupakointi on lain (549/2016, 698/2010) mukaan kokonaan kielletty oppilaitosten sisätiloissa ja sen käytössä olevilla ulkoilualueilla. Lukiolain (714, 2018) mukaan oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa mm. sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty. Lukioiden järjestyssäännöissä on kielletty päihdyttävien tai huumaavien aineiden tuonti, hallussapito ja nauttiminen sekä

niiden käyttöön liittyvien välineiden hallussapito ja niiden vaikutuksen alaisena esiintyminen oppilaitoksen alueella sekä oppilaitoksen järjestämissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa.

Oppilaitoksilta edellytetään valmiuksia päihdeongelmien varhaiseen tunnistamiseen ja hoitoon ohjaukseen. Päihteiden käyttöä ja lukion päihdetyötä seurataan säännöllisesti toteuttavilla kyselytutkimuksilla (kuten kouluterveyskysely). Kyselyiden pohjalta YHR suunnittelee päihteidenkäytön ennaltaehkäisyä ja ongelmiin puuttumista. Ehkäisevää päihdetyötä ja päihteettömään elämäntapaan kannustamista toteutetaan käytännössä oppilaitoksen suunnittelemalla tavalla. Terveydenhoitaja ja lääkäri kartoittavat myös terveystarkastusten yhteydessä opiskelijan päihteiden käyttöä ja antavat samalla terveysneuvontaa opiskelijalle.

Mikäli oppilaitoksen henkilökunta havaitsee opiskelijan rikkovan tupakointikieltoa, asia otetaan välittömästi puheeksi opiskelijan kanssa ja häntä kehotetaan lopettamaan tupakointi. Tarvittaessa otetaan yhteys oppilaitoksen määrittelemään henkilöön, joka keskustelee asiasta tupakointikieltoa rikkoneen opiskelijan kanssa ja on yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajaan. Opiskeluterveydenhuollon työntekijät antavat tarvittaessa tukea tupakoinnin lopettamiseen.

Mikäli opiskelija on päihtyneenä koulussa, asian huomaava henkilö on viipymättä yhteydessä rehtoriin tai apulaisrehtoriin, terveydenhoitajaan sekä keneen tahansa oppilaitoksen kriisiryhmän jäsenistä. Rehtori on yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajiin ja tekee yhdessä asian huomanneen kanssa lastensuojeluilmoituksen. Täysi-ikäisen huoltajaan ollaan yhteydessä opiskelijan suostumuksella. Terveydenhoitaja arvioi opiskelijan terveydentilan ja tarvittavat akuutit hoitotoimenpiteet. Mikäli akuuttia hoidon tarvetta ei ole, päihtynyt poistetaan koulusta saattajan kanssa (alaikäisen kohdalla huoltaja tai huoltajan suostumuksella joku muu henkilö). Jatkotoimenpiteet (tilanteen seuranta, hoitoon ohjaaminen) sovitaan yhdessä opiskelijan tueksi kootun monialaisen asiantuntijaryhmän kanssa. Kriisiryhmä sopii, miten tapahtuneesta kerrotaan opiskelijoille ja henkilökunnalle.

Mikäli opiskelijan epäillään pitävän hallussa tai välittävän huumausaineita, asiaa epäilevä henkilö on yhteydessä rehtoriin. Rehtori on yhteydessä turvallisuusasiantuntijaan ja poliisiin. Rehtori on myös yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajiin ja tekee lastensuojeluilmoituksen. Täysi-ikäisen huoltajaan ollaan yhteydessä opiskelijan suostumuksella.

Jos opiskelijan päihteiden käytöstä herää muutoin huoli, toimitaan kappaleessa 1.3. esitetyllä tavalla.

Oppilaitoksen hyvinvointikansiossa voidaan tarkentaa tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen sekä käytön puuttumiseen liittyviä toimenpiteitä.

Hyvinvointikansio

Jokaisessa lukiossa on hyvinvointikansio, joka sisältää seuraavat asiakirjat:

- Yhteystiedot
- Henkilöstön hyvinvointi
- Kemiallisten aineiden käyttöturvallisuustiedote
- Koulutapaturmien ehkäisyyn ja ensiapuun liittyvä ohjeistus
- Lukiokohtainen opiskeluhuollon toimintasuunnitelma
- Opiskeluympäristön turvallisuuden ja työolojen arviointi
- Oppilaitoksen järjestyssäännöt tai muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset
- Oppilaitoksen turvallisuus- ja pelastussuunnitelma
- Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista (lukiolaki 40 § 714/2018)
- Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- Suunnitelma päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihteiden käyttöön puuttumiseksi
- Kriisisuunnitelma
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (oppilaitoskohtainen), laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 a § (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) ja yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §:n 2 momentti)
- Toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- Viestintäohje

Hyvinvointikansioon kirjataan, kuka lukiossa vastaa eri osien mahdollisesta oppilaitoskohtaisesta päivittämisestä. Päivitystarve on tarkistettava vähintään kerran vuodessa.

3.4. OPISKELIJAT JA OPISKELIJAYHTEISÖT HYVINVOINTIA, YHTEISÖLLISYYTTÄ JA OSALLISUUTTA LISÄÄMÄSSÄ

Opiskelijoiden hyvinvoinnista huolehtiminen koskee kaikkia lukion toimijoita, niin nuoria kuin aikuisia. Opintojen sujumisen, opinnoissa viihtymisen ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että kaikki

- edistävät positiivisen ja rauhallisen työskentelyilmapiirin luomista
- huolehtivat lukioyhteisön viihtyvyyden edistämisestä (esim. toisten kunnioittaminen, luokkatilojen ja yhteisten tilojen siisteydestä huolehtiminen)
- laativat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS:n), jonka tekeminen aloitetaan 1. vuoden syksyllä. Osa HOPS:sta tehdään vasta 1. vuoden keväällä tai 2. vuoden aikana. HOPS:a seurataan ja päivitetään tarvittaessa.
- huolehtivat omasta terveydestään, ruokailustaan ja riittävästä unesta
- seuraavat Wilmaa päivittäin
- selvittävät välittömästi jokaisen poissaolonsa aineenopettajalle
- huolehtivat siitä, että opiskeluvälineet ovat kunnossa

- hakevat apua silloin, kun on huoli omasta jaksamisesta
- kertovat opettajalle tai opiskeluhuollon työntekijälle, jos herää suuri huoli opiskelukaverinsa hyvinvoinnista.

Tutortoiminta

Opiskelijat voivat valita tutortoimintaa opintoihinsa. Tutoreita valmennetaan kouluttamalla, kouluttajana toimivat tehtävään valitut opettajat. Tutorit voivat toimia tehtävässään yhden tai jopa kolme lukuvuotta. Tutortoiminnan tavoitteena on edistää yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia sekä helpottaa uusien opiskelijoiden kiinnittymistä opiskeluyhteisöön ja opiskeluun.

Tutortoiminnan keskeinen sisältö:

- Luottamuksellisten suhteiden rakentaminen ohjattavien opiskelijoiden ja ryhmien kanssa
- Esimerkillinen luottamusta, väkivallattomuutta ja toisten huomioon ottamista korostava käyttäytyminen.
- Erilaisten tilaisuuksien tavoitteellinen suunnittelu, järjestäminen ja arviointi.
- Yhteistyö oppilaitoksen sisällä ja sen ulkopuolella olevien sidosryhmien kanssa.
- Opiskelun asiantuntijana ja edustajana toimiminen viestitettäessä koulutuksen sisällöstä peruskoululaisille ja muille alasta kiinnostuneille.

Opiskelijakunta

Kaikki lukion opiskelijat muodostavat opiskelijakunnan. Opiskelijakunta valitsee keskuudestaan opiskelijakunnan hallituksen jäsenet. Opiskelijakunnan hallituksessa toimimisesta voi saada opintopisteitä. Opiskelijakuntatoiminta tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden osallistua lukion toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Opiskelijakuntatoiminnan avulla vahvistetaan yhteisöllisen ilmapiirin kehittymistä ja lisätään viihtyvyyttä.

Lukion opiskelijakunnan hallituksen tehtävänä on mm. järjestää jäsenilleen koulutusta ja tiedotustoimintaa, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaa sekä edistää oppilaitoksen sisäistä yhteistyötä. Opiskelijakuntatoimintaa koordinoi ohjaava opettaja. Opiskelijakunnan hallituksen jäsenet voivat kuulua lukion tiimeihin ja työryhmiin. Opiskelijat tekevät esityksiä yhteisten asioiden eteenpäin viemiseksi omassa lukiossaan ja esim. Vantaan Vaikuttajapäivillä.

Lukion lukuvuosisuunnitelmassa on kuvattuna lukuvuoden aikana toteutettava tutor- ja opiskelijakuntatoiminta ja toiminnan aikataulut.

3.5. YHTEISTYÖ MUIDEN TOIMIJOIDEN KANSSA

Yhteistyötahoja ovat muun muassa lastensuojelu, sosiaalitoimi, nuorisopalvelut, poliisi, uskonnolliset yhteisöt, kolmannen sektorin toimijat, mielenterveyspalvelut,

erikoissairaanhoito ja Vantaan etsivä nuorisotyö Kipinä. Oppilaitoskohtainen yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

Vantaan liikkuva opiskelu

Liikkuva opiskelu -toiminta tukee opiskelijoiden fyysistä aktiivisuutta ja opiskelukykyä sekä vahvistaa opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja osallisuuden tunnetta. Toiminnan tavoitteena on kannustaa opiskelijat liikunnan pariin ja luoda aktiivinen, kannustava ja osallistava opiskeluympäristö. Liikkuva opiskelu -toiminta on osa opiskeluhuollon moniammatillista yhteistyötä ja tuo liikunnan ja hyvinvoinnin asiantuntijuutta oppilaitoksiin.

Yksilöön tai pienryhmään kohdistuva ennaltaehkäisevä työ on toiminnan ensisijainen toteuttamismuoto. Oppilaitoksen terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi voi ohjata vähän liikkuvan opiskelijan liikkuvan opiskelun palveluiden pariin. Tukea voidaan antaa yksilölle, ryhmälle tai koulutusten ja tapahtumien muodossa koko yhteisölle.

Vantaan liikkuvan opiskelun tukimuotoina on henkilökohtainen hyvinvointivalmennus, pienryhmätoiminta ja matalan kynnyksen liikuntakurssit sekä opiskelijoille, opettajille tai koko yhteisölle suunnatut tapahtumat ja koulutukset.

Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Nuorisolaki 2016/1285, 10 §)

Vantaalla toimii etsivä nuorisotyö Kipinä. Etsivällä nuorisotyöllä on käytössä sähköinen yhteydenottojärjestelmä: www.yhteysetsivaan.fi.

Nuortenkeskus Nuppi

Nuppi tarjoaa apua 13–21- vuotiaille vantaalaisille nuorille elämänhallinnan kysymyksissä, sosiaalisissa suhteissa sekä mielenterveys- ja päihdeasioissa.

Lastensuojeluilmoitus (alaikäiset opiskelijat)

Ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia oppilaitoksen työntekijöitä (Lastensuojelulaki 25 §).

Kun kohtaat työtehtävissäsi alaikäisen nuoren, jonka hoidon tai huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelutarpeen selvittämistä, sinun tulee tehdä nuoresta viipymättä lastensuojeluilmoitus (esim. päihteiden käyttö, rikoksilla oireilu, väkivalta, koulun tukitoimet eivät riitä tai opiskelija ei ota niitä vastaan).

Sinulla ei siis tarvitse olla varmuutta siitä, että nuori tarvitsee lastensuojelun asiakkuutta tai edes asiakkuuden tarpeen selvittämistä. Riittää, että koet, että lastensuojelun tarvetta tulee mahdollisesti selvittää.

Mikäli olet epävarma siitä, tuleeko lastensuojeluilmoitus tehdä, ole matalalla kynnyksellä yhteydessä nuoren asuinkunnan hyvinvointialueen lastensuojelun päivystykseen/sosiaalitoimeen. Kuraattoria voi aina konsultoida lastensuojeluasiassa.

Tee ilmoitus nuoren asuinkunnan hyvinvointialueen sosiaalitoimistoon soittamalla tai salattuna sähköpostilla. Yhteystiedot löytyvät hyvinvointialueen omilta nettisivuilta.

Voit myös täyttää ilmoitusvelvollisuutesi ottamalla yhteyttä sosiaalihuoltoon yhdessä nuoren tai hänen huoltajansa kanssa (Sosiaalihuoltolaki 35 §). Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä esimerkiksi kiireen vuoksi, tehdään lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoitus tehdään myös silloin, jos asianosaiset eivät suostu yhteydenottoon.

Sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto/ilmoitus (täysi-ikäiset opiskelijat)

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi koskee kaikkia koulun työntekijöitä (Sosiaalihuoltolaki 35 §).

Yhteydenotto tehdään, kun sosiaalihuollon *tarve ilmeinen* (esim. opiskelija pyytää itse apua, koulun tukitoimet eivät riitä, huolta opiskelijan päihteiden käytöstä ja mielenterveydestä, opiskelijaan ei saada yhteyttä ja huoli opiskelijasta).

- opiskelija ohjataan hakemaan sosiaalipalveluja
- opiskelijan antaessa suostumuksensa, otetaan yhteyttä hänen kotikuntansa hyvinvointialueen sosiaalitoimeen, jotta henkilön tuen tarve arvioitaisiin
- tehdään ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta (mikäli suostumusta ei saada; opiskelija *ilmeisen* kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään, turvallisuudestaan)

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen/ yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi Vantaalla

- lastensuojeluilmoitukset@vakehyva.fi
- Sosiaalihuollon ja lastensuojelun hakemusten, yhteydenottojen ja ilmoitusten vastaanotto
    - klo 8–16 viranomaiset p. 09 4191 5501, asiakkaat p. 0941915500
    - muina aikoina sosiaali- ja kriisipäivystys viranomaiset p. 09 839 24900, asiakkaat p. 09 4191 5800
    - ilmoitus sähköisesti Maisan kautta ilman kirjautumista https://www.maisa.fi/maisa/Authentication/Login?mode=stdfile&option=socialcare tai valitsemalla Maisan etusivulta maisa.fi ”Tee sosiaalihuollon ilmoitus”.

Poliisitoimi

Oppilaitoksilla on oman alueensa poliisitoimessa yhteyshenkilö, jonka kanssa sovitaan ennaltaehkäisevistä yhteistyömuodoista (esim. poliisin pitämät ennaltaehkäisevät tietoiskut ja luennot sekä vierailut). Lukuvuosittain toteutettavista ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä tiedotetaan tarkemmin lukion lukuvuosisuunnitelmassa. Kriisityön periaatteet on kirjattu lukioiden kriisisuunnitelmaan, joka löytyy hyvinvointikansiosta.

4. YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja
2) opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa ja
4) opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettäviä sosiaali- ja terveyspalveluja erityisoppilaitoksissa.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä. Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus.

Opiskelijan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Kun lukion työntekijälle herää huoli opiskelijasta tärkeää on varhainen puuttuminen asiaan. Opiskelijan tilanteen selvittäminen ja opiskelijan tukeminen tapahtuu opetus- ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä. Tarkemmat toimintaohjeet on kuvattu tämän suunnitelman kappaleessa 1.3. Tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä on tarkennettu Vantaan lukiokoulutuksen yhteisessä suunnitelmassa kurinpitotoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.

Terveystarkastusten ja muun opiskeluterveydenhuollon toteuttamisessa tarvittava yhteistyö

Terveydenhoitaja tekee opiskelijoiden terveystarkastukset 1. vuositasolla, kutsuntaikäisten ennakkoterveystarkastukset ja terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaan. Opiskeluterveydenhuollon lääkäri tekee opiskelijalle lääkärintarkastuksen 1. tai 2. opiskeluvuotena. Terveystarkastukset ovat opiskelijalle vapaaehtoisia, mutta suositeltavia. Mikäli opiskelija jättää tulematta terveystarkastukseen, terveydenhoitaja pyrkii

selvittämään määräaikaisesta terveystarkastuksesta poisjääneen opiskelijan tuen tarpeen. Terveydenhoitaja ilmoittaa ryhmänohjaajalle, mikäli ei tavoita opiskelijaa.

Terveydenhoitaja antaa yhteistyössä muiden ammattiryhmien kanssa terveysneuvontaa opiskelijaryhmille esimerkiksi mielenterveydestä, tupakoinnista ja muista päihteistä, seksuaaliterveydestä ja levon tärkeydestä. Terveydenhoitaja ja lääkäri osallistuvat opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistämiseen yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa.

Opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastaminen tehdään yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa. Opiskeluterveydenhuolto antaa tarvittaessa konsultaatioapua oppilaitoksen henkilöstölle opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lisäksi opiskeluterveydenhuollon edustajat osallistuvat mahdollisuuksien mukaan vanhempainiltoihin.

Opiskelijoiden terveydentilan tai toimintakyvyn muutoksista johtuvien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista edistävät toimenpiteet

Opiskeluterveydenhuolto tapaa opiskelijat kaksi kertaa opintojen aikana terveystarkastuksissa. Opintojen alussa opiskelijat täyttävät terveyskyselyn, mielialakyselyn ja päihdekyselyn, joiden perusteella terveystarkastuksen kiireellisyys arvioidaan. Tavoitteena on opiskelijan tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen. Tarvittaessa opiskelijan ohjataan jatkotutkimuksiin tai hoitoon muiden palvelujen piiriin. Terveydenhoitaja ottaa opiskelijan tarvittaessa myös seuranta- tai lisäkäynneille tai ohjaa oppilaitoksen sisällä olevan tuen piiriin, kuten ryhmänohjaajalle, opinto-ohjaajalle, erityisopettajalle, kuraattorille tai psykologille.

Opetuksen kannalta oleellinen tieto siirretään opiskelijan luvalla tai opiskelijan ja alaikäisen opiskelijan huoltajien kanssa sopien ryhmänohjaajalle, erityisopettajalle ja tarvittaessa muille opettajille. Tiedonsiirto tapahtuu aina ensisijaisesti opiskelijan ja huoltajan luvalla. Ainoastaan poikkeustapauksissa voidaan opiskeluterveydenhuollossa olevaa tietoa siirtää ilman opiskelijan ja/tai huoltajan suostumusta. Ryhmänohjaajan yhteydenpito opiskelijoihin ja huoltajiin auttaa huomioimaan varhaisessa vaiheessa tuen tarpeen. Ryhmänohjaajan ja muiden päivittäin opiskelijoiden kanssa olevien opettajien tulisikin aikaisessa vaiheessa huomioida ja ottaa puheeksi tuen tarve opiskelijan kanssa, tukea opiskelijaa sekä tarvittaessa ohjata tuen piiriin.

Opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen

Sairauden hoito tapahtuu pääsääntöisesti opiskelijan oman asuinalueen terveysasemalla. Ensiaputilanteissa opiskelija voi hakeutua oppilaitoksen alueella sijaitsevalle terveysasemalle. Mikäli opiskelijalla on sairaus tai oire, joka vaatii lääkitystä opiskelupäivän

aikana, opiskelija huolehtii itse lääkityksestään tai toimittaa opettajalle ensiapulääkkeen säilytettäväksi lääkekaapissa mahdollista ensiaputilannetta varten. Erityisruokavaliosta opiskelija toimittaa tarvittavat todistukset ja tiedot oppilaitoksen määrittämälle henkilölle.

Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi

Opiskeluterveydenhoitaja tekee ensiaputilanteissa tai äkillisissä sairaustapauksissa hoidon tarpeen arvioinnin, hoitotoimenpiteen sekä ohjauksen jatkohoitoon. Opiskeluterveydenhoitajalla on päivittäin vastaanotto ilman ajanvarausta. Mikäli terveydenhoitaja ei ole tavoitettavissa, opiskelija voi olla yhteydessä terveysasemaan tai terveyskeskuspäivystykseen.

Vantaalaisten opiskelijoiden sairaanhoito toteutetaan mahdollisuuksien mukaan opiskeluterveydenhuollon puitteissa, erityisesti kun kyseessä on opiskelukykyä uhkaava sairaus. Muutoin sairaanhoito järjestetään opiskelijan oman asuinalueen terveysasemalla. Ulkopaikkakuntalaisten opiskelijoiden sairaanhoitopalvelut järjestetään terveysasemalla, jonka alueella lukion toimipiste sijaitsee. Ulkopaikkakuntalainen opiskelija voi sairaanhoitoa tarvitessaan hakeutua myös kotipaikkakuntansa terveyspalveluiden piiriin.

Mikäli on tarpeellista, nuori voidaan lähettää lääkärin lähetteellä HYKS:n Nuorisopsykiatrian tutkimus-, arviointi- ja kriisipoliklinikalle. 18-vuotta täyttäneet opiskelijat ja aikuiset lähetetään tarvittaessa aikuispsykiatriseen hoitoon. Opiskelija voidaan ohjata myös Nuortenkeskus Nuppiin tai Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sosiaali- ja kriisipäivystykseen, josta voi saada apua vaikeaan elämäntilanteeseen.

Raskauden ehkäisy ja muu seksuaaliterveysneuvonta sisältyy terveystarkastusten ja muiden vastaanottokäyntien terveysneuvontaan. Opiskelijoita ohjataan tarvittaessa Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolaan.

Terveystarkastuksen yhteydessä muistutetaan opiskelijoita suun terveydenhuollon palveluihin hakeutumisesta opintojen aikana. Opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvan opiskelijat voivat kotipaikasta riippumatta hakeutua suun terveystarkastukseen vähintään yhden kerran opintojensa aikana. Opiskelijat varaavat itse ajan hammashoidon keskitetystä ajanvarauksesta.

5. MONIALAINEN ASIANTUNTIJARYHMÄ

Opiskelijan tueksi kootaan monialainen asiantuntijaryhmä, kun hänen huolta herättävän tilanteensa varhaiseen selvittelyyn ja hoitamiseen tarvitaan eri alojen asiantuntijoita. Monialainen asiantuntijaryhmä on tarpeen, kun tarvitaan monialaista yhteistyötä opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon palvelujen henkilöstön välillä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan suostumuksella tai hänen huoltajansa suostumuksella, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä.

Asiantuntijaryhmään kuuluvat opiskelijan (ja/tai huoltajan) lisäksi tarpeen ja opiskelijan ja/tai huoltajan suostumuksen mukaan kaikki tai joitakin seuraavista opiskeluhuoltoa toteuttavista henkilöistä: rehtori, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, ryhmänohjaaja tai muu siinä tilanteessa keskeinen opettaja tai muu henkilöstön edustaja. Lisäksi opiskelija voi halutessaan pyytää mukaan muun tukihenkilön tai oppilaitoksen ulkopuolisen auttajatahon.

5.1. MONIALAISEN ASIANTUNTIJARYHMÄN KOKOAMINEN JA TYÖSKENTELY

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan opiskelijan asian käsittelemiseksi, opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Monialaisuudella tarkoitetaan sitä, että paikalla on sekä oppilaitoksen opetushenkilöstön että opiskeluhuollon työntekijöiden edustaja/edustajia. Asiantuntijaryhmän kokoaa se opiskeluhuollon tai muun henkilökunnan edustaja, jolla huoli herää. Monialaisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on tukea opiskelijaa ja hänen hyvinvointiaan ja oppimisedellytyksiään. (Oppilas- ja opiskeluhuoltolain soveltamisohje, STM 2015)

Asian käsittely asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan ja/tai huoltajan suostumukseen. Suostumuksen pyytää se työntekijä, joka katsoo asian käsittelyn ryhmässä tarpeelliseksi. Suostumus voi olla suullinen silloin, jos asiantuntijaryhmän käsittelyyn osallistuu lukion opiskeluhuollon henkilöstöä. Tiedot suullisen suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen.

Jos käsittelyyn osallistuu muita tahoja tai jos opiskelija haluaa mukaan muita henkilöitä (esimerkiksi ystävän tai oppilaitoksen ulkopuolisen auttajatahon) suostumuksen tulee olla kirjallinen. Tiedot suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen. Jos opiskelijalla ei ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian käsittelyn merkitystä, suostumuksen voi antaa huoltaja hänen sijastaan. Huoltajan suostumukseksi riittää yhden huoltajan antama suostumus. Ennen kuin opiskelija tai huoltaja antaa suostumuksensa, on varmistettava, että häntä on informoitu asianmukaisesti ryhmän toimintaperiaatteista sekä siitä, että asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus ilmaista toisilleen kaikki asian hoitamisen kannalta välttämättömiksi katsomansa salassa pidettävät tiedot sekä oikeus konsultoida muita asiantuntijoita.

Tärkeää asiantuntijaryhmän työskentelyssä on, että mukaan otetaan ne henkilöt, jotka ovat keskeisiä opiskelijan asioissa. Ryhmässä voi olla tarpeen mukaan esimerkiksi ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, aineenopettaja, terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi sekä rehtori. Erityisesti ryhmänohjaajan on tärkeää olla monialaisen asiantuntijaryhmän jäsen, jos opiskelijan suostumus on siihen saatavissa. Ryhmänohjaaja ja opettajat tuntevat usein opiskelijan tilanteen parhaiten. Ryhmät ovat keskustelevia ja neuvovia ja tavoitteena on työskennellä yhteistyössä myös huoltajien kanssa.

Asiantuntijaryhmässä sovitaan opiskelijan hyvinvointiin liittyvistä tavoitteista, työnjaosta ja asioiden seurannasta. Asiantuntijaryhmä valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilö vastaa siitä, että opiskelijan asian käsittely kohti tavoitetta etenee ja että opiskelija ja huoltajat sitoutetaan ja osallistetaan prosessiin. Vastuuhenkilö kutsuu koolle tarvittavat palaverit, on yhteydessä huoltajiin ja mukana oleviin eri tahoihin. Vastuuhenkilö myös kirjaa yksittäisen opiskelijan asian käsittelyn opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä kirjauksia monialaisen kertomukseen. Mikäli ryhmässä on sovittu, että ryhmänohjaaja toimii vastuuhenkilönä, voivat opiskeluhuollon työntekijät tukea kirjausten laatimisessa. Oppilaitoksen ulkopuoliset osallistujat eivät ole varsinaisia monialaisen asiantuntijaryhmän jäseniä. Heille tai opiskelijalle tai huoltajille itselleen ei voida antaa käyttöoikeuksia tai oikeutta tehdä kirjauksia opiskeluhuoltokertomukseen.

Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus pyytää opiskelijan asiassa neuvoa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta, ja ilmaista tässä tarkoituksessa myös salassa pidettäviä tietoja. Konsultaatiosta tehdään asianmukaiset merkinnät opiskeluhuoltokertomukseen.

5.2. OPISKELUHUOLLON KERTOMUKSET

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhuollon kertomuksiin. Vantaan lukioissa on käytössä Opiskeluhuollon kertomus –lomake.

Lomakepohja on kaikkien lukioiden saatavilla Vantaan intrassa. Kun opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö kirjaa ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
2) asian aihe ja vireille panija;
3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
4) tiedot asian käsittelystä asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
5) toteutetut toimenpiteet;
6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. Yksittäistä opiskelijaa koskevat kirjaukset ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettävät asiakirjat on merkittävä salassapitomerkinnöin.

Opiskeluhuollon palveluista vastaavat työntekijät (terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori, psykologi) kirjaavat omiin tietojärjestelmiinsä yksittäistä opiskelijaa koskevat tiedot omaa ammattialaa koskevien säännösten mukaisesti.

Asiantuntijaryhmä ei tee hallintopäätöksiä. Tarvittaessa päätökset tekee se viranhaltija, jonka toimivaltaan asia kuuluu.

5.3. OPISKELUHUOLLON YHTEISTYÖ OPISKELIJAN OPINTOJEN OHJAUKSESSA JA JATKO-OPINTOJEN SUUNNITTELUSSA

Lukiolain mukaan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, tuen suunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Suunnitelma laaditaan oppilaitoksen opetushenkilöstön tuella opintojen alussa ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Oppivelvollisuuslaki edellyttää, että koulutuksen järjestäjä seuraa oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoittaa oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti.

Aineenopettajan tehtävänä on kirjata opiskelijan arvioinnit (edistyminen) opiskelijahallintojärjestelmään n. kahden viikon sisällä opiskelijan tekemästä näytöstä. Opiskelija ja huoltaja voivat tarkistaa opintosuoritukset opiskelijahallintojärjestelmästä, josta tiedot siirtyvät reaaliaikaisesti valtakunnalliseen KOSKI-järjestelmään.

Ryhmänohjaajat seuraavat opiskelijoiden opintojen etenemistä ja ovat yhteydessä opiskelijaan ja alaikäisen huoltajaan, mikäli opinnot eivät etene asianmukaisesti opiskelijan oman opiskelusuunnitelman mukaan.

6. HENKILÖSTÖN TEHTÄVÄT JA TYÖNJAKO OPISKELUHYVINVOINNISSA

Kunnan opetustoimen vastuulla on varmistaa, että tarpeelliset suunnitelmat on tehty kunta- ja oppilaitostasolla olemassa olevien lakien ja muiden määräysten mukaisesti. Opiskeluhuollon toteutumisesta vastaa koko oppilaitosyhteisö. Erityisvastuun yhteisöllisestä toiminnasta kantaa YHR sekä toimipistekohtaiset hyvinvointiryhmät ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutumisesta monialaiset asiantuntijaryhmät. Hyvinvointityön onnistumiseksi on tärkeää, että henkilökunnan toiminnan tavoitteet ja niistä johdetut

tehtävät on määritelty. Yhteiset toimintatavat ja käytänteet varmistavat opiskelijan hyvinvoinnin tasalaatuiset palvelut. Tähän on koottu kunkin työntekijän tehtävät opiskeluhyvinvoinnin näkökulmasta.

6.1. REHTORI

Rehtori vastaa lukion opiskeluhuollon toiminnasta, tuloksellisuudesta ja kehittämisestä tässä suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Rehtori

- huolehtii siitä, että tässä opiskeluhuoltosuunnitelmassa määritellyt toimenpiteet toteutetaan
- vastaa opiskeluhuollon toimintasuunnitelman laatimisesta yhdessä yhteisöllisen hyvinvointiryhmän, oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa osana lukuvuosisuunnitelmaa
- huolehtii siitä, että henkilöstölle tarjotaan riittävästi koulutusta opiskeluhuoltotyöhön
- vastaa opiskeluhuoltotyöhön liittyvän tiedotussuunnitelman toteuttamisesta omalta osaltaan
- toimii puheenjohtajana yhteisöllisen hyvinvointiryhmän (YHR) kokouksessa
- huolehtii siitä, että kokouksen asiat ovat etukäteen tiedossa jäsenillä sekä siitä, että kokous etenee suunnitelman mukaisesti ja että kokouksesta laaditaan muistio
- huolehtii siitä, että yhteisöllisellä hyvinvointiryhmällä (YHR) on suunnittelu- ja arviointitilaisuus vähintään kerran lukuvuodessa
- vastaa siitä, että opiskeluhuoltokertomukset tallennetaan oikein ja niitä pääsevät lukemaan vain niihin oikeutetut henkilöt
- huolehtii nuorisolain mukaisesta tietojen ilmoittamisesta etsivälle nuorisotyölle
- Päättää oppivelvollisen opiskelijan opintojen määräaikaisesta keskeyttämisestä. Tukitoimien arvioimiseen hyödynnetään monialaista asiantuntijaryhmää.
- Huolehtii oppivelvollisuuslain mukaisesta eronneeksi katsottavan, ilman opiskelupaikkaa olevan oppivelvollisen opiskelijan ja huoltajan kuulemisesta ja siitä että tiedot ilmoitetaan asuinkunnalle VALPAS-palvelun kautta.

6.2. AINEENOPETTAJA

Aineenopettaja huolehtii opiskelijoiden hyvinvoinnista muun muassa seuraamalla opintojen suorittamista ja opiskelijoiden opetukseen osallistumista sekä kiinnittämällä huomiota opiskelijoiden oppimiseen, työskentelyyn, käyttäytymiseen ja jaksamiseen oppitunneilla.

Aineenopettaja

- sopii opintojakson alussa yhdessä opiskelijoiden kanssa opintojakson tavoitteista ja arvioinnin perusteista ja kirjaa yhdessä sovitut kriteerit opiskelijoiden nähtäväksi.
- opettaa oman oppiaineen kannalta merkityksellisiä oppimaan oppimisen tapoja
- seuraa omien opintojaksojensa opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelijoiden opetukseen osallistumista HOPSia hyödyntäen

- merkitsee päivittäin opiskelijoidensa poissaolot Wilmaan. Opiskelijahuollollisesta tapaamisesta (esim. käynti psykologin tai kuraattorin vastaanotolla) ei merkitä poissaoloa, koska käyntitieto on salassa pidettävä asia.
- keskustelee opiskelijan kanssa, kun hänellä syntyy huoli opiskelijasta ja ilmoittaa tarvittaessa asiasta ryhmänohjaajalle opiskelijan luvalla
- kysyy opiskelijalta poissaolon syytä, jos opiskelija ei ole selvittänyt poissaoloaan. Jos syy ei selviä tai opiskelijaa ei tavoiteta, tiedottaa poissaoloista ryhmänohjaajalle.
- laittaa Wilman tuntimerkintöihin viestin, kun opiskelijalla on kolme peräkkäistä selvittämätöntä poissaoloa tai opiskelijalle on tulossa K-merkintä (=keskeytynyt). Tuntimerkinnöistä viesti näkyy opiskelijalle, alaikäisen opiskelijan huoltajalle, ryhmänohjaajalle ja opintojen ohjaajalle. Opiskelija voi osallistua opetukseen, vaikka opintokokonaisuutta ei voitaisikaan arvioida poissaolojen vuoksi.
- konsultoi tarvittaessa erityisopettajaa opiskelijoiden oppimisvaikeuksista
- konsultoi tarvittaessa terveydenhoitajaa, psykologia tai kuraattoria opiskelijan tukimuodoista (nimettömästi tai opiskelijan luvalla nimellä)
- sopii tarvittaessa opiskelijan kanssa tukiopetuksesta ja muista opiskelujärjestelyistä lukiokohtaisten käytänteiden mukaan
- osallistuu tarvittaessa huoltajatapaamisiin oppiaineensa asiantuntijana
- hoitaa muut lukiokohtaisesti sovitut tehtävät

6.3. RYHMÄNOHJAAJA

Yksilötyö (opiskelijan opintomenestyksen, poissaolojen ja hyvinvoinnin seuranta)

- seuraa lukio-opintojen alkaessa, että opiskelija tosiasiallisesti aloittaa opinnot lukiossa. On yhteydessä opiskelijaan ja huoltajiin, mikäli opiskelija ei aloita opintoja. Mikäli opiskelija ei yhteydenotoista huolimatta aloita opintoja, ryhmänohjaaja ilmoittaa tilanteesta lukiosihteerille.
- käy ensimmäisen periodin aikana läpi ykkösvuositason ryhmänsä opiskelijoiden ”Tiedonsiirto perusopetuksesta toiselle asteelle” -lomakkeet kunkin opiskelijan vahvuuksien ja tuen tarpeen selvittämiseksi
- havainnoi ryhmänsä opiskelijoiden hyvinvointia tavatessaan opiskelijoita
- käy kahdenkeskiset keskustelut opiskelijan kanssa (kaikki 1. vuosiluokan opiskelijat, muut vuositasot tarpeen mukaan)
- seuraa opiskelijan poissaoloja viikoittain ja mikäli huoli herää, ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin
- ilmoittaa rehtorille/opinto-ohjaajalle, mikäli opiskelijan opinnot eivät etene tai edellytykset kuulemistilaisuuden pitämiselle täyttyvät muuten. Opiskelijalle ja huoltajalle tulee lähettää kutsu kuulemistilaisuuteen (2 viikkoa) ennen opiskelijan eronneeksi katsomista. Kutsupohja löytyy lukiosihteereiltä.
- myöntää 1–2 päivän loman (rehtori myöntää yli 2 päivän lomat)
- tarkistaa opiskelijan opiskelumenestyksen jaksoittain (hylätyt ja keskeneräiset opintokokonaisuudet, heikentyneet arvosanat ja opintojen kertymän, yleistavoitteena on lukion suorittaminen kolmessa vuodessa)

- tiedottaa opinto-ohjaajalle ryhmänsä opiskelijoiden tilanteesta ja huolenaiheista sekä poissaolomääristä viimeistään viikon sisällä periodiarvioinnista
- antaa opettajalle tiedon sellaisesta opiskelijaa koskevasta asiasta, joka opettajan on hyvä tietää (kunkin jakson alussa Wilman kautta niille opettajille, jotka opettavat opiskelijaa)
- keskustelee opiskelijan kanssa sekä tarvittaessa opinto-ohjaajan, aineenopettajien ja opiskeluhuollon kanssa, jos huoli nuoresta syntyy
- on yhteydessä alaikäisen huoltajaan, kun hänellä on huoli opiskelijasta
- kannustaa 18 vuotta täyttäneitä opiskelijoita antamaan huoltajille luvan Wilman käyttöön ja lukion työntekijöille luvan olla yhteydessä vanhempiin
- ohjaa tarvittaessa opiskelijan opinto-ohjaajan, erityisopettajan tai opiskeluhuollon työntekijän luokse
- osallistuu HOPS-lomakkeiden työstämiseen yhdessä opiskelijan kanssa
- seuraa, että opiskelijan opinnot etenevät opiskelijan HOPSn mukaan

Yhteistyö kodin kanssa

- osallistuu oman ohjausryhmänsä vanhempainiltoihin
- pitää yhteyttä huoltajiin opiskelijan hyvinvoinnin edistämiseksi
- ilmoittaa huoltajille heidän velvollisuudestaan seurata oppivelvollisen opintojen etenemistä, mikäli huoltaja ei ole kirjautunut Wilmaan.
- osallistuu tarvittaessa huoltajatapaamisiin
- on yhteydessä huoltajaan, mikäli opinnot eivät etene henkilökohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti (mahdollisuus valmistua 3–4 vuodessa).

Yhteisötason työ (opiskelijaryhmät, lukioyhteisö)

- toimii oman ryhmänsä lähiohjaajana. Hän
    - tiedottaa ro-tunneilla ja yhteisten tiedotuskanavien kautta (esim. Wilma)
    - ohjaa uusia opiskelijoita omaksumaan lukion käytänteitä
    - opastaa opiskelijoita opintojen käytännön asioissa
    - käy pienryhmäkeskusteluja opiskelijoiden kanssa tarpeen mukaan
    - tukee ryhmäytymistä ja sosiaalisten verkostojen rakentumista koko lukion ajan
- osallistuu lukion yhteisten tilaisuuksien järjestelyihin yhteisöllisyyden vahvistamiseksi lukiokohtaisesti sovittavalla tavalla
- kunkin vuositason ryhmänohjaajat pitävät yhteyttä säännöllisesti sopiakseen ajankohtaisista vuositasoa koskevista asioista
- osallistuu tarvittaessa yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksiin

Muut lukiokohtaisesti sovittavat tehtävät

6.4. OPINTO-OHJAAJA

Opinto-ohjaaja on mukana opiskeluhuollon ohjauksen suunnittelussa, kehittämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa yhdessä lukion muun henkilökunnan kanssa.

Jokaisella opiskelijalla on nimetty henkilökohtainen opinto-ohjaaja, jonka kanssa hänellä on mahdollisuus kahdenkeskisiin luottamuksellisiin keskusteluihin. Lukioiden opiskeluhuollossa opinto-ohjaajan työ painottuu ennaltaehkäisevään työhön.

Opinto-ohjaaja antaa tukea ja ohjausta

- lukio-opiskelun käytäntöihin
- opiskelutaitoihin ja elämänhallintaan
- aine- ja opintojaksovalintoihin
- kiinnostuksien ja vahvuuksien kartoittamiseen
- yo-tutkinnon suunnitteluun
- ammatilliseen suuntautumiseen ja jatkokoulutusvaihtoehtojen kartoittamiseen sekä urasuunnitteluun
- jatko-opintoihin ohjaukseen

Opinto-ohjaaja

- osallistuu opiskelijahuollollisiin tehtäviin
- on yhteisöllisen hyvinvointiryhmän jäsen
- tarkistaa opiskeluvaikeuksien ilmaantuessa yhdessä nuoren kanssa hänen kokonaistilanteensa ja opinto-ohjelmansa
- tiedottaa tarvittaessa huolestaan opiskelijan huoltajalle
- ohjaa opiskelijaa eteenpäin tarvittaessa muihin asiantuntijapalveluihin, esimerkiksi erityisopettajalle, kuraattorille, psykologille tai oppilaitoksen ulkopuoliselle toimijalle
- tekee opintojen pidentämissuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa, tarvittaessa mukana ovat myös huoltajat; tiedottaa huoltajalle asiasta
- järjestää ja osallistuu tarpeen mukaan huoltajatapaamisiin
- HOPS:n työstäminen yhdessä opiskelijoiden kanssa

6.5. ERITYISOPETTAJA

Erityisopettajan antama tuki on pedagogista tukea, joka kohdistuu oppimaan oppimiseen ja itsetunnon vahvistamiseen oppijana. Lukion erityisopettaja ei ole vastuussa opetussuunnitelman mukaisten oppiaineiden opetuksesta eikä eri oppiaineiden tukiopetuksesta. Lukion erityisopettajan rooli poikkeaa perusopetuksen erityisopettajan roolista. Erityisopettajan tehtäviä ovat:

Yksilötyö

- koordinoi lukiseulan toteuttamisen lukioissa ja vastaa lukiseulan tulosten tulkinnasta
- haastattelee ne opiskelijat, joiden lukiseulan tulokset viittaavat mahdolliseen erityisen tuen tarpeeseen
- tekee opiskelijoille yksilötestejä haastattelujen perusteella

- laatii oppimisen tuen suunnitelman opiskelijalle yhdessä opiskelijan kanssa; oppimisen tuen suunnitelmassa määritellään myös ylioppilaskirjoituksiin mahdollisten erityisjärjestelyjen toteuttamisen suunnitelma
- opastaa ja ohjaa opiskelijoita oppimisen tuen tarpeissa mahdollisuuksien mukaan
- ohjaa opiskelutaidoissa ja -tekniikoissa tarpeen mukaan
- kirjoittaa tarvittavat lukilausunnot Ylioppilastutkintolautakunnalle
- ohjaa opiskelijoita valitsemaan sopivat YTL:n erityisjärjestelyt

Yhteisötason tehtävät

- Henkilöstön konsultoiminen opiskelijoiden oppimisvaikeuksiin liittyvissä pedagogisissa kysymyksissä sekä oppimisvaikeuksiin liittyvien erityisjärjestelyjen käytön suunnittelu ja arviointi lukio-opintojen aikana ja ylioppilaskokeissa
- osallistuminen tarvittaessa yhteisöllisten hyvinvointiryhmien työskentelyyn
- yhteistyö huoltajien kanssa

6.6. TERVEYDENHOITAJA

Terveydenhoitaja toimii hoitotyön, terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisevän terveydenhuollon asiantuntijana lukiossa. Opiskeluterveydenhuollon keskeisenä tehtävänä on opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja opiskelukykyisyyden seuranta ja edistäminen sekä opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistäminen ja seuranta.

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä vahvistamalla nuoren omia voimavaroja, ennaltaehkäisemällä syrjäytymistä, tukemalla nuorta itsenäistymisessä sekä vahvistamalla nuoren elämänhallintaa.

Terveydenhoitajan tehtäväalueita ovat:

Yksilötyö

- Opiskelijoiden määräaikaiset terveystarkastukset ensimmäisenä opiskeluvuonna ja kutsuntaikäisten ennakkoterveystarkastukset sekä terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaan.
- Opiskelijan tuen tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen. Tarvittaessa opiskelijan ohjaus jatkotutkimuksiin tai hoitoon muiden palvelujen piiriin.
- Hoidon tarpeen arviointi, hoito ja hoitoonohjaus ensiaputilanteissa ja tarvittaessa äkillisissä ja muissa sairaustapauksissa. Opiskelijoilla on mahdollisuus hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle sairaanhoidollisissa asioissa. Opiskelija ohjataan kunnallisiin perusterveydenhuollon palveluihin samoin perustein kuin muutkin kuntalaiset.
- Opiskeluterveydenhoitajalla on päivittäin vastaanotto ilman ajanvarausta.
- Opiskelija voi sairausasioissa olla yhteydessä opiskeluterveydenhoitajaa tai terveysasemalle. Mikäli opiskelija ei tavoita oman lukion terveydenhoitajaa, hän voi olla yhteydessä terveysasemaan tai terveyskeskuspäivystykseen.

- Yhteydenpito huoltajiin opiskelijan luvalla, tarvittaessa osallistuminen perhe- ja verkostopalavereihin.
- Käynnit kirjataan terveydenhuollon sähköiseen potilastietojärjestelmään. Potilasasiakirjoihin merkitään hoidon tarpeen, järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi tarpeelliset tiedot.
- Selvitetään terveystarkastuksista poisjäävien opiskelijoiden tuen tarve.

Yhteisötason työ (opiskelijaryhmät, oppilaitosyhteisö)

- Osallistuminen terveydenhuollon asiantuntijana lukion yhteisöllisen hyvinvointiryhmän toimintaan.
- Terveysneuvonta opiskelijaryhmille ja ryhmien ohjaaminen mahdollisuuksien mukaan moniammatillisena yhteistyönä, aiheina voivat olla esimerkiksi mielenterveys, tupakka ja muut päihteet, seksuaaliterveys ja lepo.
- Yhteistyö lukioyhteisön muiden toimijoiden kanssa (esim. hyvinvointiviikon suunnittelu ja toteutus, osallistuminen päihdestrategian, kiusaamisen ehkäisy- ja toimintaohjelman sekä kriisityönstrategian tekoon ja käsittelyyn).
- Yhteistyö terveystiedon opettajien kanssa.
- Osallistuminen vanhempainiltoihin mahdollisuuksien mukaan.
- Opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa.
- Opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastaminen joka kolmas (3.) vuosi yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa.

6.7. LÄÄKÄRI

Lääkäri on opiskeluterveydenhuollon lääketieteellinen asiantuntija. Hän toimii yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa. Opiskeluterveydenhuollon lääkärintarkastuksia tehdään kaikissa lukioissa. Opiskeluterveydenhuollon lääkäri tekee opiskelijalle lääkärintarkastuksen pääsääntöisesti 2. opiskeluvuotena. Lisäksi terveydenhoitaja voi konsultoida puhelimitse tai potilastietojärjestelmän kautta opiskeluterveydenhuollon lääkäriä.
Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaanhoito.

6.8. OPISKELUHUOLLON PSYKOLOGI- JA KURAATTORIPALVELUT

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Arvion asian kiireellisyydestä tekee se psykologi tai kuraattori, jolle tapaamispyyntö tulee. Määräajat koskevat ensimmäistä henkilökohtaisessa tapaamisessa käytyä keskustelua ja asian selvittelyn alkamista, eivät tukitoimien järjestelyä tai tutkimuksia.

Mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä myös huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella. Tapaamista ei kuitenkaan tarvitse järjestää, jos se on psykologin/kuraattorin arvion mukaan ilmeisen tarpeetonta tai jos on kyseessä yhteydenottajan neuvonta tai eteenpäin ohjaus.

Opiskelijan asioissa voidaan asian laadun mukaisesti kääntyä myös opiskeluterveydenhuollon puoleen.

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

Oppilaitoksen työntekijän yhteydenotto psykologiin tai kuraattoriin

Opiskelijan lähellä olevilla työntekijöillä (mm. ryhmänohjaajat, opettajat) on erityisen tärkeä rooli huolen puheeksi ottamisessa varhain opiskelijan, hänen huoltajiensa ja opiskeluhuollon henkilöiden kanssa. Jos työntekijä arvioi, että opiskelijan vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi tarvitaan psykologin tai kuraattorin palveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tuen tarpeen arvioimiseen tarvittavat tiedot.

Jos opiskelija kieltäytyy yhteydenoton tekemisestä yhdessä, työntekijän tulee siitä riippumatta viedä huoli opiskelijasta psykologille tai kuraattorille. Opiskelijalle ja huoltajalle on kuitenkin annettava tieto yhteydenotosta ja tarjottava mahdollisuutta keskustella asiasta.

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja.

6.8.1. PSYKOLOGI

Psykologi toimii asiantuntijana opiskelijoiden opiskelukyvyn ja mielen hyvinvoinnin edistämiseen liittyvissä asioissa. Psykologi tukee oppilaitoksessa opiskeluhyvinvointia ennaltaehkäisevästi sekä yhteisöllisellä tasolla että yksilötapaamisissa.

Psykologi antaa neuvontaa ja ohjausta mielenterveyteen, oppimiseen, psykologisiin kehitystehtäviin, kriiseihin ja ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Psykologi tekee opiskelijan luvalla yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa opiskelijan muiden läheisten tai verkostojen kanssa osallistumalla opiskelijoiden monialaisiin asiantuntijaryhmiin. Psykologi ohjaa opiskelijan tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoihin oppilaitoksen ulkopuolelle. Psykologi myös arvioi tutkimustarpeen ja tekee sen pohjalta tarvittaessa tutkimuksia opiskelujen tukemiseksi.

Yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä psykologista asiantuntemusta hyödynnetään mielenhyvinvoinnin ja opiskelukyvyn edistämiseen kehittämällä mm. oppilaitoksen rakenteita, yhteisöllisiä toimintatapoja ja vahvistamalla henkilöstön osaamista opiskeluhuollollisissa asioissa yhdessä tekemällä. Yhteisöllistä työtä tehdessään psykologi

voi myös koota yksittäisistä opiskelijoista ryhmiä erilaisten aihepiirien ympärille (esim. opiskelustressin vähentäminen, sosiaaliset pelot tai mielenterveysongelmien ehkäisy) tai osallistua ryhmäytyksiin. Suoran asiakastyön lisäksi psykologi voi toimia osana moniammatillisia työryhmiä. Hän antaa konsultaatiota muulle henkilöstölle sekä tuo psykologisen asiantuntemuksen tarjoaman näkökulman suunnittelu- ja kehittämistyöhön.

6.8.2. KURAATTORI

Kuraattori on oppilaitoksessa työskentelevä sosiaalialan asiantuntija. Kuraattorin tehtäviin kuuluu psykososiaalista asiakastyötä, konsultaatiota, yhteisön ja ryhmien hyvinvoinnin edistämistä, vanhemmuuden tukemista, palveluohjausta, kehittämis- ja asiantuntijatyötä sekä tarvittaessa työskentelyä kriisiytyneissä tilanteissa. Kuraattori tukee oppilaitoksessa opiskeluhyvinvointia ennaltaehkäisevästi sekä yhteisöllisellä tasolla että yksilötapaamisissa.

Kuraattori antaa neuvontaa ja ohjausta sosiaaliseen vuorovaikutukseen, itsenäistymiseen, arjenhallintaan, opiskeluun, sekä hyvinvointiin ja jaksamiseen liittyvissä asioissa. Työn painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä ja varhaisessa ongelmiin puuttumisessa. Yhteyttä voivat ottaa opiskelijat itse, vanhemmat, opettajat, yhteistyökumppanit tai muut tahot. Kuraattori tekee yhdessä opiskelijan kanssa yhteistyötä huoltajien ja opiskelijan muiden läheisten tai verkostojen kanssa ja osallistuu tarvittaessa opiskelijoiden monialaisiin asiantuntijaryhmiin. Kuraattori myös ohjaa opiskelijan tarvittaessa oppilaitoksen ulkopuolisiin tuki- ja arviointitahoihin.

Yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä kuraattorin tarjoamaa sosiaalialan asiantuntemusta voi hyödyntää ryhmissä ja oppilaitosyhteisössä tapahtuvassa työskentelyssä, suunnitelmien valmistelussa sekä kyselyjen toteuttamisessa (esim. kiusaamis- ja ryhmän ilmapiirikyselyt). Yhteisöllistä työtä tehdessään kuraattori voi myös koota yksittäisistä opiskelijoista ryhmiä erilaisten aihepiirien ympärille (esim. elämänhallinnan taitoihin liittyen) tai osallistua ryhmäytyksiin. Kuraattori voi myös osallistua mahdollisuuksien mukaan vanhempainiltoihin. Kuraattori kehittää opiskeluhuollollisia rakenteita oppilaitoksessa yhteistyössä muun henkilöstön kanssa.

Kuraattori antaa ammatillista tukea ja konsultaatiota muulle henkilöstölle, tekee verkostotyötä oppilaitoksessa ja sen ulkopuolella sekä tuo sosiaalialan asiantuntemuksen tarjoaman näkökulman suunnittelu- ja kehittämistyöhön.

Toisella asteella on käytettävissä myös vastaavan kuraattorin palvelut. Vastaava kuraattori antaa ammatillista tukea ja konsultaatiota kuraattoreille, oppilaitoksen henkilökunnalle ja yhteistyökumppaneille, toimii tarvittaessa kuraattorin työparina esim. asiakastapaamisissa, tekee kehittämis-, asiantuntija- ja verkostotyötä sekä osallistuu tarvittaessa kriisityöhön.

7. LUKION OPETUS- JA MUUN HENKILÖSTÖN PEREHDYTYS SEKÄ OSAAMISEN VARMISTAMINEN

Uuden työntekijän aloittaessa perehdyttäjä huolehtii siitä, että henkilö saa työnsä kannalta tarpeelliset tiedot. Uusi työntekijä tutustuu esimerkiksi opiskeluhuoltosuunnitelmaan sekä hyvinvointikansioon ja lukuvuosisuunnitelmaan.

Osaamisen varmistamisessa hyödynnetään lukioiden koulutussuunnitelmia. Kun koko henkilökuntaa koskeva uutta osaamista vaativa asia tulee esille tai huomataan osaamisvaje tiettyyn teemaan liittyen, se nostetaan esille näihin suunnitelmiin ja toteutetaan suunnitelmien mukaisesti. Koulutussuunnitelmista löytyy sekä opetustoimen nostamat kuntakohtaiset asiat sekä yksiköiden omat osaamistarpeet.

Koulukohtaiset tarkennukset perehdytykseen ja osaamisen varmistamiseen liittyen on kirjattu lukioiden lukuvuosisuunnitelmiin.

8. YHTEISTYÖ OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN HUOLTAJIENSA KANSSA

Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja alle 18-vuotiaiden osalta hänen huoltajansa kanssa hyvinvoinnin ja opiskeluedellytysten tukemiseksi. Voidakseen tukea nuoren opiskelua huoltajilla on oltava riittävästi tietoa opiskelun tavoitteista ja lukiokoulutuksesta. Lukioiden vastuulla on tiedottaa aktiivisesti oppilaitoksen toiminnasta ja opiskelijan hyvinvointiin sekä opintoihin liittyvistä asioista opiskelijan huoltajille sähköisessä huoltajaliittymässä, vanhempainilloissa, viesteillä ja tiedotteilla sekä henkilökohtaisissa keskusteluissa. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus saada joustavasti tietoa sekä opinnoista että opiskelijoiden käytössä olevasta opiskeluhuollosta. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioidaan aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyys ja oma vastuullisuus sekä nuoren etu. Opiskelun alusta lähtien solmitut luontevat yhteydet nuoren huoltajiin mahdollistavat hyvän yhteistyön myös ongelmien ilmetessä.

Vantaan lukioilla on käytössä sähköinen opiskelijatietojärjestelmä Wilma, jonne myös alaikäisen nuoren huoltaja saa omat tunnukset. Niiden avulla opiskelija ja huoltaja voivat seurata opiskelun etenemistä, suorituksia ja poissaoloja. Ryhmänohjaaja on opintojen alkuvaiheessa yhteydessä huoltajiin, jotka eivät ole ottaneet huoltajatunnuksia käyttöön. Huoltajan tunnukset vanhenevat opiskelijan täyttäessä 18 vuotta, mutta tämänkin jälkeen huoltajat voivat jatkaa liittymän käyttöä opiskelijan antamalla luvalla. Lukioissa toivotaan, että yhteydenpito huoltajiin voisi jatkua myös opiskelijan tultua täysi-ikäiseksi.

Opiskelijan omat toivomukset otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä

mukaisesti. Alaikäinen tai muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon edellä mainitut edellytykset sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huoltajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion edun toteutumisesta, painavasta syystä ja kehitystasosta tekee opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö (kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi tai lääkäri). Painavia syitä ovat mm. fyysisen, henkisen tai seksuaalisen väkivallan uhka kotona.

8.1. HUOLTAJAT NUOREN TUKENA JA OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN

Huoltajilla on aina tärkeä ja aktiivinen rooli oman nuorensa asioissa. Ryhmänohjaaja ja aineenopettaja tiedottavat huoltajia opiskelijaa koskevissa asioissa ja sopivat tarvittaessa tapaamisia. Huoltajat voivat antaa palautetta ja kehittämisideoita lukion toiminnasta esim. ryhmänohjaajalle tai aineenopettajalle.

Huoltajat tapaavat lukion toimijoita kodin ja koulun yhteistyöilloissa, vanhempainilloissa sekä muissa koulun tilaisuuksissa ja vanhempainyhdistyksessä.

Opetuksessa aineenopettajat huolehtivat siitä, että alaikäistä opiskelijaa koskevat opiskelutiedot ovat huoltajan käytettävissä. Opiskelija ja huoltajat puolestaan huolehtivat siitä, että lukiolla on tarvittavat opetuksen järjestämiseen olennaisesti liittyvät tiedot.

Opiskelijahallintojärjestelmä Wilmasta alaikäisen opiskelijan huoltaja näkee ajantasaisesti opiskelijan opiskeluun liittyvät tiedot ja pitää yhteyttä lukion toimijoihin.

On tärkeää, että huoltajat

- seuraavat nuoren työskentelyä ja kannustavat opiskelemaan aktiivisesti
- seuraavat aktiivisesti nuoren opintojen edistymistä ja koulun henkilökunnan viestintää Wilma järjestelmästä
- selvittävät viipymättä alaikäisen nuoren poissaolot Wilmassa
- ottavat tarvittaessa matalalla kynnyksellä yhteyttä ryhmänohjaajaan (opinnot, erityistilanteita koskevat asiat esim. terveydentila)
- huolehtivat osaltaan siitä, että nuoren opiskeluolosuhteet ovat kunnossa
- ohjaavat nuorta hyvään arkirytmiin (uni, ruokailu, liikunta, sosiaaliset suhteet, sosiaalisen median käyttö sekä opiskelun ja muun elämän tasapaino jne.)
- keskustelevat nuoren kanssa vanhempien käyttöoikeuksien jatkamisesta Wilmassa nuoren täyttäessä 18 vuotta

Lukio-opiskelu on itsenäistymiseen ja aikuisuuteen kasvamisen aikaa. Vaikka nuori saavuttaakin silloin täysi-ikäisyyden, vanhemmat tai huoltajat ja koti ovat edelleen elämän ja opiskelun keskeinen tuki. Vanhemmat voivat edistää nuoren opiskelua olemalla kiinnostuneita opinnoista ja niiden sujumisesta ja kyselemällä koulukuulumisia

- valinnat, opiskelu, kokeet, opiskelun arki
    - olemalla apuna suunnittelussa ja aikatauluttamisessa
    - kuuntelemalla ja keskustelemalla, olemalla käytettävissä
    - kannustamalla, rohkaisemalla ja ohjailemalla, vaikkei nuori aina samoilla linjoilla olisikaan ja
- myös silloin, kun tulee huonompia arvosanoja
    - antamalla positiivista palautetta
    - välttämällä jatkuvasti samojen asioiden toistamista, kyynisyyttä ja vertailua muihin nuoriin
    - käymällä yhdessä läpi nuoren tuntoja opintojen sujumiseen liittyen
    - muistamalla, että joissain asioissa vastuu on jo nuorella, kuitenkin vanhempien valvonnassa
- ja seurannassa
    - olemalla vaatimatta kohtuuttomia
    - tekemällä nuorelleen selväksi, että kun on tehnyt parhaansa, se riittää.

9. TIETOSUOJA JA SALASSAPITO

9.1. TIETOSUOJA

Suomen perustuslain (731/1999) mukaan jokaisen yksityiselämä on suojattu. Tietosuoja on perusoikeus, jolla turvataan perustuslaissa säädettyä kansalaisten yksityisyyttä. Tietosuojalaki (1050/2018) määrittelee henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset periaatteet. Se on säädetty toteuttamaan yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistämään hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Viranomaisten tehtävät ja niihin liittyvä oikeus kerätä, luovuttaa ja muuten käsitellä henkilötietoja luodaan eri toimintoja koskevilla erityislaeilla.

Tietosuojan toteuttamista edistävät tietoturvatoimet. Tietoturvallisuus muodostuu sellaisista käytännön toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on varmistaa tiedon saatavuus, eheys ja käytettävyys sekä tietojen salassapito ja tietojen rajatut käyttöoikeudet. Henkilötunnuksen käytössä on noudatettava erityistä huolellisuutta, vaikka kyseessä ei ole arkaluontoinen tai salainen tieto. Sitä ei tule siis tarpeettomasti merkitä asiakirjoihin.

Henkilötiedolla tarkoitetaan henkilöä tai hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, joiden perusteella kyseinen henkilö tai hänen perheensä voidaan tunnistaa. Kerättyjen henkilötietojen kokonaisuus muodostaa henkilörekisterin, jota ylläpitää esimerkiksi oppilaitos. Henkilörekisteristä on laadittava tietosuojaseloste, josta ilmenee muun muassa henkilötietojen käsittelyn tarkoitus.

Tiedot säilytetään ja hävitetään Vantaan kaupungin sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen tiedonohjaussuunnitelmien mukaisesti. Tiedonohjaussuunnitelmassa määritellyt asiakirjojen säilytysajat perustuvat lainsäädäntöön, Kansallisarkiston (ent. Arkistointilaitos) määräyksiin pysyvästi säilytettävistä asiakirjoista sekä Kuntaliiton

suosituksiin määräajan säilytettävistä asiakirjoista. Säilytysajan päätyttyä tiedot hävitetään. Opiskeluhuollon asiakirjojen säilytysajat vaihtelevat, osa tiedoista säilytetään pysyvästi.

Tarkemmat tiedot henkilötietojen käsittelystä opiskeluhuollossa sekä rekisterinpitäjän, Vantaan kaupungin tietosuojavastaavan ja opiskeluhuoltorekisterin vastuuhenkilön yhteystiedot löytyvät Vantaan kaupungin verkkosivuilta.

9.2. SALASSAPITO

Kaikki yksittäisen opiskelijan asioita hoitavat työntekijät ovat salassapitovelvollisia.

Oppilaitoksen henkilöstö sekä opiskeluhuoltopalveluja toteuttavat tai yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn osallistuvat henkilöt eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhuollon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka
2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin. Edellä 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden salassapitovelvoitteista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:ssä (asiakirjasalaisuus) ja 23 §:ssä (vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto).

23 § Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista Opiskeluhuoltoa koskevista salassapitovelvoitteista voidaan poiketa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luvussa säädetään, ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Velvollisuus luovuttaa salassapidettäviä tietoja: Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon

asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.

Tiedonsiirto monialaisessa asiantuntijaryhmässä

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on lupa salassapidon estämättä vaihtaa tietoja, jotka ovat välttämättömiä opiskeluhuollon järjestämisessä. Opiskeluhuollon järjestämisessä välttämättömiä tietoja voidaan antaa myös opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle.

10. OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN JA SEURANTA

10.1. RAKENTEET JA ORGANISOINTI

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmän välityksellä. Vantaalla toimii moniammatillinen opiskeluhuollon ohjausryhmä sekä kasvatuksen ja oppimisen opiskeluhuollon kehittämisryhmä.

10.2. ALUEELLINEN OPISKELUHUOLLON OHJAUSRYHMÄ

Hyvinvointialue muodostaa alueensa kuntien kanssa *alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän*. Yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä. Sen tehtävänä on:

1) valmistella laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 377/2022, 13 a §:ssä tarkoitettu alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle;
2) seurata 13 a §:ssä tarkoitetun alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista sekä lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista;
3) käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä.

Yhteistyöryhmän jäsenet: puheenjohtaja perheiden ennaltaehkäisevien palveluiden palvelualuejohtaja, sihteeri lasten, nuorten ja perheiden palveluiden erityisasiantuntija, tehtäväaluepäällikkö esi- ja perusopetuksen opiskeluhuollon palveluista, tehtäväaluepäällikkö toisen asteen opiskeluhuollon palveluista. Lisäksi työntekijäedustus opiskeluhuollon henkilöstöstä huomioiden kaikki ammattiryhmät (kuraattori, psykologi, opiskeluterveydenhuolto), eri asteet (esiopetus, perusopetus ja toinen aste) ja eri kieliryhmien edustus. Vantaalta ryhmään on nimetty ruotsinkielisten palveluiden johtaja ja opiskeluhuollon erityisasiantuntija.

10.3. OPISKELUHUOLLON OHJAUSRYHMÄ

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa Vantaan ja Keravan yhteinen monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Ryhmän tehtävänä on turvata yhdenmukaiset palvelut sekä varmistaa yhteistyö esiopetuksen, eri koulujen, oppilaitosten ja virastojen välillä.

Ohjausryhmässä on edustus varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, toiselta asteelta, perhepalveluista, aikuisten ja perheiden sosiaalipalveluista, opiskeluhuollosta, ennaltaehkäisevästä terveydenhuollosta, psykososiaalisista palveluista, lastensuojelusta, ruotsinkieliseltä palvelualueelta sekä liikuntatoimesta.

10.4. OPISKELUHUOLLON JA HYVINVOINNIN KEHITTÄMISRYHMÄ

Vantaalla toimii opiskeluhuollon ja hyvinvoinnin kehittämisryhmä, jonka tarkoituksena on lasten, nuorten ja aikuisopiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen, yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon kehittäminen ja toteuttamisen tukeminen, lakisääteisen opiskeluhuollon toteutumisen varmistaminen ja tasalaatuisuus, strategian tuominen käytäntöön, hyvinvointiohjelmatyöhön ja suunnitelmaan osallistuminen, kyselyt ja kehittämiskohdat, hyvinvointipolun vahvistaminen sekä yhteistyö keskeisten kumppaneiden kanssa.

Ryhmän tehtäviä ovat opiskeluhuollon arviointi ja seuranta, valmistelu, opetussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen hyvinvoinnin vahvistaminen ja toteuttamisen tukeminen, hyvinvointiin ja opiskeluhuoltoon liittyvien ohjeistusten ja käsikirjojen laatiminen, ennaltaehkäisevä turvallisuustyö, työvälineiden ja -menetelmien kehittäminen sekä opiskeluhuollon toimijoiden tehtävien yhteensovittamisen tukeminen.

Kehittämisryhmässä on edustus Vantaan varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, toiselta asteelta ja ruotsinkielisistä palveluista.

10.5. TOTEUTUMINEN JA SEURANTA

Kaikissa vantaalaisissa lukioissa toimii säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR). Sen tehtävänä on vastata lukion opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on lukioyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Ryhmää johtaa lukion rehtori.

Opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten on laadittu lukioiden yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma. Yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma linjaa ja ohjaa lukioiden opiskeluhuoltotyötä. Opiskeluhuoltosuunnitelmassa on kuvattu mm. opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut sekä

yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteet ja toimintatavat. Opiskeluhuoltosuunnitelmaa täsmennetään lukiokohtaisesti lukuvuosisuunnitelmassa.

Vantaan oppimisen ja kasvatuksen toimialalla toimivassa Opiskeluhuollon ja hyvinvoinnin kehittämisryhmässä on tehty esiopetuksesta toiselle asteelle yhteinen opiskeluhuollon omavalvontaan yhteinen tiedonkeruun pohja. Omavalvonta on lakisääteisesti velvoittava (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 §).

Omavalvonnassa seurataan:

- Yksikkökohtaisten opiskeluhuoltoryhmien navigointien toteutumista (1 x/ 3v lukio)

Vuosittain seurataan:

- Yhteisölliset hyvinvointiryhmät
- Monialaiset asiantuntijaryhmät
- Psykologi- ja kuraattoripalveluiden toteutuminen
- Terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastusten toteutuminen

11. OSALLISUUS KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN LAATIMISESSA

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan koulutuksen järjestäjä laatii opiskeluhuoltosuunnitelman yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelussa (terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a §).

Yhteistyö oppilaitosten ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Vantaan nuorten lukiokoulutuksen osalta opiskeluhuoltosuunnitelman päivittämisestä vastaava työryhmä on laatinut ensimmäisen version suunnitelmasta, jonka jälkeen luonnos on lähetetty oppilaitoksiin kommentoitavaksi. Luonnos on ollut oppilaitoksissa kommentoitavana 28.4.-14.5.2023. Lisäksi Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistykselle sekä Vantaa nuorisovaltuustolle järjestettiin 3.5.2023 tilaisuus, jossa heidän oli mahdollista kommentoida opiskeluhuoltosuunnitelman luonnosta.

Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Opiskeluhuoltosuunnitelman luonnos on lähetetty valmisteluajalla säännöllisesti Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle kommentoitavaksi.

LIITTEET

LIITE 1: SUUNNITELMA OPISKELIJOIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Laki Ammatillisen koulutuksen (531/2017) 80 §:n mukaan sekä Lukiolain (714/2018) 40§:n mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Ammatillisen koulutuksen annetun lain (164/2022) 80 §:n mukaan sekä Lukiolain L164/2022, 80§:n mukaan opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (94§ 2 mom.) sekä Lukiolaissa (714/2018 30§ 2 mom.) opiskelijan käyttäytymisvelvoitetta on tarkennettu siten, että opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

1. Käsitteiden avausta

1.1 Kiusaaminen

Kiusaaminen on puolustuskyvyttömän oppilaan tahallinen vahingoittaminen. Yhdelle ja samalle oppilaalle aiheutetaan toistuvasti vahinkoa tai pahaa mieltä. Kiusaaminen erottuu riitelystä tai häirinnästä siitä, että se on toistuva, tietoinen ja siinä käytetään vallankäyttöä. Kiusaaminen on useimmiten ryhmäilmiö. Kiusaaminen voi olla psyykkinen, fyysinen, omaisuuteen kohdistuva tai verkkokiusaaminen.

Psyykkinen kiusaaminen tai henkinen väkivalta on pilkkaaminen, haukkuminen, matkiminen, toisen kohtelu kuin ilmaa, sulkemista pois joukosta, vahingoittamalla ihmissuhteita, toisten yllyttäminen yhtä vastaan, juoruilu, syrjiminen, pettäminen, ilmeily, huokailu, rasistinen käyttäytyminen, merkitsevien silmäysten vaihtaminen toisten kanssa, kikattelu tai pilkallinen nauru, rahan kiristäminen, uhkailu, pakottaminen tekoihin, väärin neuvominen, jne.

Fyysinen kiusaaminen on lyöminen, potkiminen, töniminen, nipistely, kamppaaminen, hiuksista vetäminen, väkivalta, joka naamioidaan urheiluksi ja leikiksi, pään kastaminen vessanpönttöön, kulun estäminen, esineellä heittäminen jne.

Omaisuuteen kohdistuva kiusaaminen on tavaroiden piilottelu ja ottaminen, tahallinen tuhoaminen jne.

Nettikiusaaminen on nimettömien tai nimellä loukkaavien, pilkkaavien tai halventavien viestien, kuvien tai videoiden lähettäminen, toisena ihmisenä esiintyminen, toisen henkilön yksityisten tietojen levittäminen, ryhmästä eristäminen jne. Netti-/somekiusaaminen tapahtuu pikaviestimissä, yhteisöpalveluissa tai keskustelupalstoilla. Somekiusaaminen

leviää nykyään usein netistä koulun arkeen. Somekiusaaminen on julkista ja pysyvää. Somekiusaaminen on usein rikos, kunnianloukkaus, esim. loukkaavien tekstien laittaminen nettiin, yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen, laiton uhkaus.

Jokainen kiusattu kokee kiusaamisen omalla tavallaan. Kiusaamisen määrittelyissä voidaan kuunnella kiusaamisen kohteeksi joutuneen omia kokemuksia.

1.2 Väkivalta

Väkivalta on opiskelijan väkivaltainen ja uhkaava käyttäytyminen, jolla hän vaarantaa toisen henkeä tai terveyttä tai joka kohdistuu esimerkiksi oppilaitoksen irtaimistoon.

1.3 Häirintä

Häirintä on tilanne, jossa luodaan halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri liittyen toisen henkilön seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään, vammaisuuteen, ikään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, poliittiseen toimintaan, perhesuhteisiin, terveydentilaan tai muuhun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaissa säädettyyn syrjintäperusteeseen. Häirintä voi esiintyä asiattomana vihjailuna ja loukkaavana käytöksenä sanoin tai teoin. Häirintä voi myös olla ihmisarvoa loukkaavan materiaalin esittäminen verkossa tai sosiaalisessa mediassa. Häirintä linkittyy läheisesti vihapuheeseen.

1.3.1 Seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen perustuva häirintä

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottu yksipuolinen huomio, joka liittyy sukupuoleen. Seksuaalinen häirintä tapahtuu sanoin, elein ja teoin. Se voi myös tapahtua sosiaalisessa mediassa tai puhelimen välityksellä. Huomion kohteena olevan henkilön oma tuntemus ja kokemus mittaa, onko kyseessä seksuaalinen häirintä. Seksuaaliselle häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus, mutta se voi myös olla yksittäinen teko. Seksuaaliseen häirintään liittyy usein vallankäyttöä.

Seksuaalinen häirintä on esimerkiksi

- seksuaalisesti vihjailevat eleet, ilmeet tai kosketukset
- epäasialliset seksuaaliset puheet tai vitsit
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat asiattomat huomautukset tai kysymykset
- näkyvillä olevat pornografiset tai yliseksuaaliset painotuotteet
- seksuaaliset värittyneet kirjeet, viestit, kuvat tai videot eri sosiaalisen median kanavilla
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuva häirintä on esimerkiksi

- alentava ja kielteinen puhe toisesta sukupuolesta
- toisen suokupuolen halventaminen

2. Ennaltaehkäisy

2.1 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen oppilaitosyhteisötasolla

Kiusaamisen, väkivallan ja seksuaalisen häirinnän ehkäisemisen lähtökohtana on oppilaitoksen johdon ja kaikkien työntekijöiden asenne; kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ei tule pitää missään olosuhteissa hyväksyttävänä, jokainen on sitoutunut ennaltaehkäisemään ja puuttumaan välittömästi kaikkiin esille tuleviin tapauksiin. Henkilökunnalle, opiskelijalle ja huoltajille tiedotetaan kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta, jotta he tunnistavat niiden eri muodot. Yhteisön tulee myös tietää ilmiöiden esiintyvyydestä ja vakavuudesta. Henkilökunnalle pidetään tarpeen mukaan perehdytyksiä tiettyihin ilmiöihin ja niiden puuttumiseen.

Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa käsitellään ennaltaehkäisevästi yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksissa, henkilökunnan kokouksissa sekä suunnittelupäivillä.

Jokaisen aikuisen pitää olla tarkkana siitä, että ei kiusaamis-, häirintä- tai väkivaltatilanteita havaitessaan jää hiljaisen hyväksyjän rooliin. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä eivät lopu itsestään, vaan niihin on puututtava. Ellei niihin puututa, on vaarana, että niitä aletaan pitää ”normaalina” käyttäytymisenä.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä käydään henkilökunnan, opiskelijoiden, huoltajien, tarvittavien viranomaisten sekä yhteistyökumppaneiden kanssa läpi joka lukuvuosi. Suunnitelma on näkyvillä huoltajille ja opiskelijoille sähköisessä järjestelmässä, lukuvuositiedotteessa, vanhempainilloissa ja oppitunneilla. Suunnitelman läpikäymisen yhteydessä kerrotaan myös, mitkä kyselyt oppilaitoksessa tehdään kiusaamisesta, väkivallasta sekä häirinnästä, ja missä yhteyksissä ne käydään läpi.

Kiusaamistapauksessa seurataan kiusaamiseen puuttumisen toimintamallia. Selvittelyyn osallistuu ainakin kaksi henkilökunnan jäsentä. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajat otetaan mukaan selvittelyyn ja sovitteluun.

Oppilaitoksessa tehdään järjestyssäännöt Opetushallituksen ohjeiden mukaan.

2.2 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen opiskelijaryhmätasolla

Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa käsitellään ennaltaehkäisevästi ryhmänohjauksessa, kokouksissa, eri aineiden oppitunneilla, teemapäivillä ja teemaviikoilla. Jos kouluterveyskyselyssä tai oppilaitoksen omissa kyselyissä nousee huolia teeman osa-

alueissa, teema nostetaan painopisteeksi, jota käsitellään tehostetusti opiskelijoiden kanssa. Opiskelijoita tiedotetaan sekä oikeuksista että velvollisuuksista ryhmän jäseninä.

Oppilaitoksissa kiinnitetään jatkuvaa huomiota ryhmäyttämiseen. Ryhmäyttäminen on jatkuva, läpi toiminta-/lukuvuoden toteutuva prosessi. Erityistä huomiota kiinnitetään ensimmäisen vuoden opiskelijoihin. Ryhmäyttämistä voidaan tehdä yhteistyössä nuorisopalveluiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Myös tutoropiskelijat ovat aktiivisesti mukana uusien opiskelijoiden opintojen alkaessa.

Nuorten osallisuutta ja yhteistoimintaa kehitetään jatkuvasti. Opiskelijakunnat ja tutoropiskelijat osallistuvat oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja arviointiin monipuolisesti. Laajemmissa uudistuksissa osallistetetaan opiskelijat erilaisten kyselyiden ja osallisuustapahtumien avulla. Tutorit ja opiskelijakunta ovat aktiivisesti mukana hyvinvoinnin edistämisessä, kiusaamisen ehkäisyssä ja lievien ristiriitatilanteiden selvittelyssä. Opiskelijoiden edustajat osallistuvat koko koulun suunnittelu- ja arviointityöhön.

2.3 Ennaltaehkäiseminen ja puuttuminen yksilötasolla

Oppilaitoksen kaikkia opiskelijoita tulee rohkaista ja kannustaa puuttumaan näkemäänsä kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään. Opiskelijoille informoidaan oppilaitoksen prosesseista kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttumiseen liittyen. Oppilaitoksen toimintasuunnitelman tunteminen rohkaisee opiskelijoita puuttumaan aktiivisesti heidän havaitsemiin häiriöihin. Myös ilmiön käsitteleminen ja pohtiminen etukäteen auttaa opiskelijoita tunnistamaan häiriötilanteet.

Teemaa käsitellään jokaisen henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Kiusaamistapaukset selvittää ainakin kaksi henkilökunnan edustajaa. He hyödyntävät toiminnassaan kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteitä (luku 2.3.1) sekä tarvittaessa kaupungin kriisikortteja. Kiusaamisen selvittelyprosessia dokumentoidaan tarkasti. Jos kiusaaminen jatkuu, toimenpiteistä huolimatta pyydetään apua muilta viranomaisilta (katso Toimenpiteet).

Opiskelijoille opetetaan miten toimia, jos heitä häiritään:

- Ensimmäisenä toimenpiteenä on kertoa kiusaajalle/häiritsijälle selvästi, miltä hänen käyttäytymisensä tuntuu ja pyytää tätä lopettamaan. Pyri sanomaan EI vakuuttavasti.
- Usein turvallisinta on poistuminen paikalta. Tilanteesta on aina oikeus poistua. Poistumiseen ei tarvita kenenkään lupaa eikä silloin tarvitse sanoa mitään.
- Jos kiusaaminen, väkivalta ja häirintä kiellosta huolimatta jatkuu, ilmoita siitä aina jollekin oppilaitoksen aikuiselle ja/tai huoltajalle.
- Asian käsittelyä varten kirjaa tapahtuma esim. puhelimeesi: tapahtuma-ajat ja -paikat, mitä tapahtui ja keitä oli läsnä.

Muista, että kiusaaminen, väkivalta tai häirintä ei ole koskaan häirinnän kohteen syytä.

Opiskelijoille opetetaan, miten puuttua näkemäänsä kiusaamiseen, häirintään tai väkivaltaan esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Sanomalla häiritsijälle, että hänen käyttäytymisensä on loukkaavaa ja että hänen on lopetettava.
- Tukemalla, puolustamalla ja uskomalla häirintää kokenutta kaveria.
- Tapahtunutta ei saa vähätellä eikä syyttää ahdisteltua kaveria.
- Kertomalla tapahtuneesta jollekin oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvalle ja/tai huoltajalle.

Jos ei uskalla mitenkään puuttua kiusaamiseen, on tärkeää ainakin kertoa tapahtuneesta (vaikka nimettömällä viestillä) jollekulle oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvalle.

2.3.1 Kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteet

1. Jokainen kiusaamista tai häirintää havainnut tai siitä tiedon saanut huolehtii siitä, että asiaa lähdetään selvittämään nopeasti ja tosissaan.
2. Henkilökunta keskustelee asianosaisten kanssa ensin erikseen ja selvittää tilanteen kulun. Tavoitteena on, että jokaisen näkökulma tulee esiin. Tapahtumat kirjataan tarkasti ylös ja sovitaan seurannasta ja sovittelusta. Sekä kiusatulle että kiusaajalle sovitaan tukiaikuinen. Opiskelija saa itse vaikuttaa siihen, kuka hänen tukiaikuisenansa toimii.
3. Tapauksesta kerätään tietoa haastattelemalla muita asiasta tietäviä opettajia ja muita asianosaisia, jotka ovat oppilaitoksen henkilökuntaa, tai opiskelijoita.
4. Opiskeluhuolto (psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa) otetaan mukaan, jos opiskelija haluaa.
5. Alaikäisten huoltajiin ollaan yhteydessä.
6. Kiusaajalle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus. Alaikäisestä tulee tilanteen vakavuuden mukaan tehdä lastensuojeluilmoitus.
7. Järjestetään eri osapuolten yhteinen asian käsittely, jonka tavoitteena on sopiminen, eli miten kohdataan toista jatkossa. Tämä voi olla vertaissovittelua, jos koululla on sellainen käytäntö. Tarvittaessa tehdään kirjallinen sopimus, jonka osapuolet allekirjoittavat.
8. Sovitaan seurantatapaamisten ajankohdat, joissa tarkistetaan, onko kiusaaminen loppunut.
9. Jos kiusaaminen ei lopu, otetaan käyttöön kurinpitotoimenpiteitä kuten kirjallinen varoitus (jos sellaista ei olla vielä annettu) tai opiskelijan opetukseen osallistumisen määräaikainen epääminen. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus.
10. Pyydetään apua muilta viranomaisilta kuten kaupungin kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijalta, kaupungin turvallisuusasiantuntijalta ja

lastensuojeluviranomaiselta. Asian käsittely monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan ja/tai huoltajan suostumukseen. Suostumus voi olla suullinen silloin, jos asiantuntijaryhmän käsittelyyn osallistuu opiskeluhuollon henkilöstöä. Tiedot suullisen suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen. Tarpeen mukaan myös Aseman lasten K-0-työntekijät sovittelevat. Jos käsittelyyn osallistuu muita tahoja tai jos opiskelija haluaa mukaan muita henkilöitä (esimerkiksi ystävän tai oppilaitoksen ulkopuolisen auttajatahon) suostumuksen tulee olla kirjallinen. Tiedot suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen.

11. Jos kiusaaminen jatkuu näidenkin toimenpiteiden jälkeen, tehdään viimeistään nyt rikosilmoitus, nuori voidaan ohjata Ankkuri-toimintaan tai sovittelutoimistolle. Koulun tulee harkita erottamista määräajaksi.

12. Kaikki käydyt keskustelut ja tapaamiset kirjataan muistioksi ja säilytetään samoin kuin opiskeluhuoltokertomukset (opiskeluaika + 10 vuotta).

Huomioitavaa on että 1.8.2022 lakimuutosten myötä oppilaitos voi käyttää kurinpitotoimia, vaikka samasta teosta olisi vireillä syyte tai tuomioistuimen antama rikostuomio.

Vantaan kiusaamiseen puuttumisen malli.

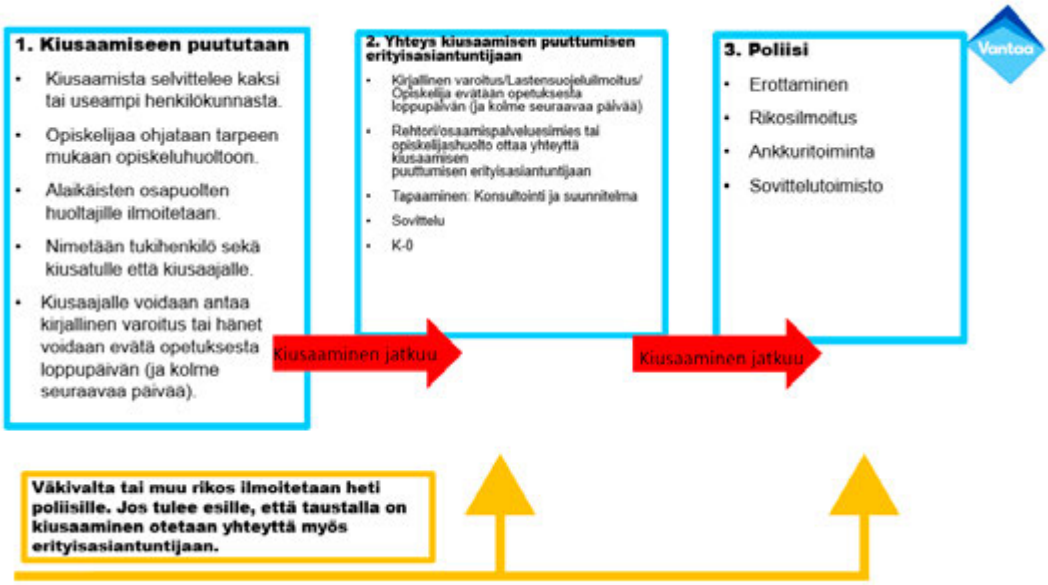

2.3.2 Kiusaaja tai kiusattu on henkilökuntaa

Jos syntyy epäilys, että joku henkilökunnasta kiusaa opiskelijaa, siitä ilmoitetaan rehtorille. Hän jatkaa selvittelyä. Rehtori on yhteydessä toisen asteen koulutuksen johtajaan, kaupungin turvallisuusasiantuntijaan ja työsuojeluasiantuntijaan. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus. Rehtori ilmoittaa alaikäisen opiskelijan huoltajille.

Tilanteessa, jossa opettaja on kiusaamisen kohde, hän ilmoittaa asiasta rehtorille. Rehtori ottaa yhteyden kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijaan, kaupungin turvallisuusasiantuntijaan ja työsuojeluasiantuntijaan. Työntekijä tekee TUTKA-ilmoituksen.

3. Häirintään puuttuminen

Opiskelijoita rohkaistaan ilmoittamaan havaitsemastaan tai kohtaamastaan seksuaalisesta häirinnästä koulun henkilökunnalle. Opiskelijalle informoidaan, keneen hän on yhteydessä, jos seksuaalista häirintää tapahtuu harjoittelupaikassa.

Yhdenvertaisuuslaki uudistuu 1.6.2023. Koulun on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin oppilaaseen kohdistuvan häirinnän poistamiseksi. Koulutuksen järjestäjä syyllistyy syrjintään, jos näin ei toimita. Lisäksi häirinnän määritelmä muuttuu siten, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään.

Häirintään puuttumisessa seurataan Toisen asteen koulutuksen kriisikortteja.

Mikäli häirinnän tekijä on henkilökuntaa, seksuaalinen häirintä voi johtaa huomautukseen, varoitukseen tai palvelussuhteen päättämiseen. Laki kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003), valtion virkamieslaki (750/1994) ja työsopimuslaki (55/2001). Seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädettyjä tekoja ovat muun muassa raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta ja lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin. Sen lisäksi seksuaalinen häirintä voi olla kunnianloukkaus.

4. Jälkiseuranta

Sekä uhria että tekijää ehdotetaan heti ottamaan yhteyttä opiskeluhuoltoon, kun kiusaamis-häirintä- tai väkivaltatilanne on koettu. Kiusaamistapauksessa uhrille ja tekijälle ohjataan tukihenkilö. Pitkittyneissä tilanteissa oppilaitoksen, kiusaamisen puuttumisen erityisasiantuntijan ja muiden viranomaisten yhteistyö jatkuu niin kauan, kun tilanne vaatii. Myös huoltajat tulee ottaa huomioon jälkiseurannassa.

5. Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajille ilmoitetaan oppilaitoksen ennaltaehkäisevästä työstä sekä puuttumisesta kiusaamiseen, häirintää ja väkivaltaan huoltajanilloissa, tiedotteissa sekä sähköisen järjestelmän kautta. Heille tiedotetaan kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta, jotta he tunnistavat niiden eri muodot. He saavat myös tietoa ilmiöiden esiintyvyydestä ja vakavuudesta. Huoltajia rohkaistaan olemaan yhteydessä oppilaitokseen, jos saavat tietoa kiusaamisesta, häirinnästä tai väkivallasta.

Opettaja tai rehtori ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niiden epäillyn ja niiden kohteina olevan opiskelijan huoltajalle tai muille lailliselle edustajalle.

Oppilaitoksen edustajat ovat yhteydessä huoltajiin puhelimitse tai sähköisen järjestelmän kautta. Jos yhteenotto tapahtuu puhelimitse, koulun tulee kirjata puhelu ja sen sisältö.

Huoltajat osallistuvat järjestyssääntöjen laatimiseen.

6. Yhteistyö viranomaisten kanssa

Oppilaitos tekee lastensuojeluilmoituksen ja/tai rikosilmoituksen, kun tapahtuu väkivaltaa, rikos (esim. kunnianloukkaus, varastaminen, toisen tavaroiden rikkominen) tai jos on kyseessä pitkittynyt kiusaaminen. Seksuaalinen rikos kuten raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistus, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta tai lapselta tulee aina ilmoittaa lastensuojeluun ja poliisille.

7. Suunnitelman päivittäminen, toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi

Henkilökunta, opiskelijat, huoltajat, tarvittavat viranomaiset sekä yhteistyökumppanit tutustuvat suunnitelmaan uuden lukuvuoden alussa. Suunnitelmaa ja sen toteutumista arvioidaan keväällä. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisestä sen mukaan, mitkä kehitystarpeet suunnitelmassa ja toiminnassa huomataan.

LIITE 2: KRIISISUUNNITELMA (SUUNNITELMA KRIISI-, UHKA- JA VAARATILANTEIDEN VARALLE)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Tämä Vantaan kaupungin Toisen asteen koulutuksen yhteinen kriisisuunnitelma on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestämisen periaatteet.

Tämän suunnitelman lisäksi oppilaitoksissa on käytössä:

1) **Akuutin kriisitilanteen toimintaohje,** joissa toimipistekohtaiset ohjeet ja vastuuhenkilöt/yhteystiedot.

2) **Vantaan kaupungin kriisikortit,** joissa on lyhyet ja tiiviit ohjeet erilaisissa kriisitilanteissa toimimiseen. Kriisikortit on suunniteltu niin, että etupuolella korttia on akuutin tilanteen ohjeet ja toisella puolella jälkitilan ohjeet.

Toimintatavat akuuteissa kriisitilanteissa

Hätäilmoitus 112	**Palo ja pelastusohje**
- Kerro kuka olet. - Kerro mitä on tapahtunut. - Kerro missä on tapahtunut. - Kerro onko joku vaarassa. - Vastaa kysymyksiin. - Sovi selkeä tapaamispaikka. - Älä sulje puhelinta, ennen kuin saat luvan.	- Pelasta vaarassa olijat. - Hälytä apua 112. - Tyhjennä koulu pelastussuunnitelman mukaan. - Odota lisäohjeita kokoontumispaikalla. - Anna tarvittaessa ensiapua. - Vaaran uhatessa ulkona järjestä suojautuminen sisälle.

Opiskelijalla teräase	Soita 112:een ainakin näissä tilanteissa
- Jos tilanne on uhkaava, soita 112:een. - Rauhallisessa tilanteessa pyydä opiskelijaa luovuttamaan teräase pois. - Väkisin sen voi ottaa vain poliisi. - Kaikki poisotetut teräaseet luovutetaan poliisille. - Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus sekä aina ilmoitus huoltajalle. - Menettely on sama, jos opiskelijalla on ampuma-ase, replika-ase, muovikuula-ase tai jokin lyömäase.	- Iso tappelu, jossa on useita osallistujia tai tappelu, johon ei ole turvallista puuttua - Tilanteessa käytetään jonkinlaista välinettä. - Pahoinpitelyssä seurauksena syntyy muita kuin lieviä vammoja. - Kyseessä on pahoinpitely, jossa potkut kohdistuvat pään alueelle tai teko tapahtuu maassa makaavaan. - Kyseessä on seksuaalirikos. - Tilanteessa on syntynyt jollekulle vakavia vammoja. - Opiskelijalla on teräase, eikä hän suostu luovuttamaan sitä opettajalle. - Opiskelijalla on ase tai et tunnista välinettä leluksi. - Kyseessä on väkivaltainen uhkaus (netti, kirje, puhelin, pommiuhka ym.). - Kyseessä on kiinnipito, jossa ei selvitä omin voimin. - Opiskelija on kadonnut. - Opiskelijalla on hallussaan huumausaineita. - Opiskelija on akuutisti itsetuhoinen

Lyhyt muistilista henkilökunnalle akuutin tilanteen alkuvaiheen hoitamiseen

1. **Soita** vartijalle tai 112
2. **Jos mahdollista,** rauhoittele osallisia ja selvitä onko kyseessä opiskelija vai ulkopuolinen henkilö. Selvitä, ketkä tilanteessa ovat osallisia.
3. **Soita** omalle esimiehelle, ja kerro mitä on tapahtunut.
4. **Jos mahdollista,** ota yhteys tilanteessa olevan opiskelijan kanssa hänen huoltajaansa, jos opiskelija on alaikäinen.
5. Kriisiryhmä kutsutaan koolle (voi olla sähköinen tapaaminen). Ensimmäisen kriisiryhmän kutsuu koolle rehtori tai Variassa se esimies, joka tiedon tapahtuneesta on saanut, riippumatta siitä, kenen opiskelija on kyseessä. Kutsuminen tapahtuu laittamalla viesti kriisiryhmän jäsenten Signal -ryhmään. Kokouksessa sovitaan, kuka esimies johtaa tapausta koululla, ja tehdään tehtävänjako. Kriisiryhmän puheenjohtaja on toimipistevastaava, joka on aina mukana vähintään ensimmäisessä kokouksessa.
6. Tilannetta johtamaan sovittu esimies tiedottaa omaa esimiestään (päällikköä) ja rehtoria. Esimies saa tilanteen mukaan heiltä ohjeita ja apua.
7. Tilannetta johtamaan sovittu esimies päättää kriisiryhmän tuella, keitä tilanteesta tulee **nopeasti** ja **ensisijaisesti** tiedottaa. Kasvatuksen ja oppimisen toimialan viestintätiimiä tulee tiedottaa kriisistä varhaisessa vaiheessa. Ensisijaisesti ollaan yhteydessä Toisen asteen vastuutiedottajaan (040 527 1533).

Tiimi auttaa tarvittaessa viestinnän suunnittelussa ja sisäisen viestin (henkilöstö) ja ulkoisen viestin (esim. huoltajat, opiskelijat, media) laatimisessa.

8. Yleensä on hyvä tiedottaa (tilanteessa mukana olleen opiskelijan huoltajan lisäksi) heti ainakin tilanteessa mukana olleen opiskelijan opettajia, opinto-ohjaajaa ja opiskeluhuollon henkilöstöä. Tiedottaminen henkilökunnalle kannattaa tehdä kaikille yhteisellä viestillä, jotta kaikilla on sama tieto asiasta.
9. Muille opiskelijoille tai heidän huoltajilleen tiedotetaan tarpeen mukaan. Tilannetta johtava esimies sopii tässä asiassa oman esimiehensä ja toimipistevastaavan kanssa kohderyhmät, kanavat, ajoituksen ja vastuut. Tiedottaminen on hyvä miettiä rauhassa akuutin tilanteen hoitamisen jälkeen, kuitenkin mahdollisimman pian.
10. Oppilaitoksen sisäisen kriisiviestinnän päävastuu on rehtorilla. Hän saa tukea viestintään Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimiltä.
11. Oppilaitoksen ulkoisesta kriisiviestinnästä vastaa rehtori. Jos kyseessä on valtakunnallista mediaa kiinnostava tai oppilaitosta laajempi tapaus, ulkoisesta viestinnästä vastaa Toisen asteen koulutuksen johtaja ja tarvittaessa Kasvatuksen ja oppimisen toimialan apulaiskaupunginjohtaja. He saavat viestintätukea Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimiltä.
12. Jos kriisin hallinta tai johtaminen on siirtynyt viranomaisille (esim. poliisille tai palokunnalle), myös viestintävastuu siirtyy heille. Tällöin myös sisäinen tiedottaminen hoidetaan yhteistyössä viranomaisten kanssa. Toiminnan johtamisesta vastaava kaupungin viranomainen vastaa kaikissa tilanteissa vastuullaan olevia palveluja koskevasta tiedottamisesta, kuten oppilaitoksen aukiolosta kriisitilanteessa.

Kriisisuunnitelman johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako

Jokaisessa oppilaitoksessa toimii kriisiryhmä.

Kriisiryhmän ja rehtorin/toimipistevastaavan tehtävät

Yleiset tehtävät rehtori/toimipistevastaava

- Lukion rehtori / Varian toimipistevastaava vastaa toimipistekohtaisen toimintaohjeen ja lukion kriisiryhmän kokoonpanon ajantasaisuudesta sekä muista ryhmän tehtävistä.
- Kriisitilanteessa sekä sisäisestä että ulkoisesta viestinnästä vastaa oppilaitoksen rehtori. Jos tilanteessa on mukana esim. pelastus- tai poliisiviranomaisia, tiedotusvastuu ulospäin itse tapahtumasta on heillä. Oppilaitokset toimivat kaupungin viestintäohjeiden mukaan.

- Järjestää turvallisuuteen liittyvää ylläpitävää koulutusta sekä ohjaa henkilöstöä tarvittaviin koulutustilaisuuksiin.

Yleiset tehtävät/ kriisiryhmä

- Analysoi eri tilanteissa toteutettuja toimia ja laatii niiden pohjalta korjausehdotuksia toimintamalleihin ja suunnitelmiin.
- Käy lävitse lukion turvallisuuskartoituksen (riskikartoitus) lukuvuoden alussa ja tämän jälkeen koko henkilökunnan kanssa (turvallisuusryhmä, päivitys).

Keskeiset yhteistyötahot:

- Toisen asteen koulutuksen johtaja: Ari Ranki puh. 050 314 5378
- Vantaan kaupungin turvallisuustiimi (päivystys): puh 09-83950170
- Poliisi puh. 112
- Lastensuojelu viranomaisnumero, klo 8–16 (ilmoitus/konsultaatio) puh. 09-4191 5501
- Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys (24/7) puh. 09-4191 5800
- Toisen asteen koulutuksen vastuutiedottaja 040 527 1533

Kriisitilanteiden ehkäisy ja toimintavalmiuden ylläpito

Kriisivalmiuden ylläpitämiseksi **vuosittain** suoritetaan muun muassa seuraavat toimenpiteet:

- poistumistiekarttojen esillä olon tarkistus, väylien esteettömyys ja poistumisharjoitus
- pelastusvälineiden, sammutuskaluston, hätäohjeiden, yhteystietojen ym. tarkistus
- ensiapuvälineiden tarkistaminen ja puuttuvien tarpeiden hankkiminen
- tilanteiden ennakkokäsittely opiskelijoiden kanssa (opettajat)

Kriisityöryhmä kokoontuu säännöllisesti suunnittelu- ja valmistelukokouksiin (ns. vuosikokoukset). Tämän lisäksi akuuteissa kriisitilanteissa rehtori/osaamispalveluesihenkilö kutsuu kriisityöryhmän jäsenet koolle mahdollisimman pikaisesti suunnittelemaan ja koordinoimaan työskentelyä ja yhteistyötä tilanteessa. Kriisitilanteen huomannut tai siitä tiedon saanut on velvollinen ilmoittamaan siitä rehtorille, jotta tämä voi kutsua kriisityöryhmän koolle. Kriisityöryhmä siis suunnittelee, kehittää, koordinoi ja arvioi jälkeenpäin oppilaitoksen toimintaa kriisitilanteissa lukukauden aikana pitkäjänteisesti sekä akuuteissa tilanteissa toimimiseksi. Oppilaitoksen kriisityöryhmä voi halutessaan ja tarpeen mukaan pyytää tukea näihin Vantaan kaupungin turvallisuustiimistä sekä muilta viranomaistahoilta, seurakunnalta jne. Vuosittaisten kokousten yhteydessä päivitetään toimipistekohtaista ohjetta tarpeen mukaan.

Perehdyttäminen

Kaikkiin mainittuihin kriisitilanteiden ohjeisiin (kriisikortit, akuutin tilanteen toimintaohje ja tämä kriisisuunnitelma) on syytä tutustua etukäteen esim. osana henkilökunnan ja uusien työntekijöiden perehdytyssuunnitelmaa, jotta kriisitilanteen yllättäessä työntekijänä on varmempi olo toimia. Lisäksi kriisityön toimintatavoista on hyvä järjestää henkilökunnalle esim. kahden vuoden välein teemallisia työpajoja tai koulutusta, jolla vahvistetaan yhteistyötä ja tietotaitoa toimia kriisitilanteissa.

Kriisiviestintä

Muista viestintä kriisitilanteissa. Ilmoita poikkeustilanteesta aina omalle esimiehellesi, turvallisuusasiantuntijalle ja Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimille. Näin tieto tapahtuneesta saavuttaa oikeat henkilöt ja saat apua kriisin hoitamiseksi. Muistilistassa kuvattu myös viestinnän vaiheet ja vastuut.

Kriisin laajuus määrittelee viestinnän suunnittelun kulloisenkin kokoonpanon. Yksittäistä oppilaitosta koskevassa kriisissä asia ratkaistaan rehtorin, Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimin ja (Variassa tiedottajan) yhteistyöllä. Laajemmassa kriisissä, kuten koko suuralueen turvallisuutta uhkaavassa tai mediaa erityisesti kiinnostavassa tilanteessa, mukaan otetaan myös toisen asteen koulutuksen johtaja.

Viestintää suunnitteleva ryhmä (rehtori, kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimi, tarvittaessa toisen asteen koulutuksen johtaja ja muut tarvittavat tahot) sopii yhdessä viestinnän toimenpiteet, kohderyhmät, kanavat ja aikataulun. Kasvatuksen ja oppimisen viestintä luonnostelee tarvittavan tiedotteen ja oppilaitoksen rehtori/toisen asteen koulutuksen johtaja hyväksyy sen tai ehdottaa muutoksia luonnokseen välittömästi.

Jos tilanne vaatii mahdollisimman nopeaa reagointia eikä rehtori/toisen asteen koulutuksen johtaja ole tunnin sisällä tavoitettavissa, Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimi lähettää tiedotepohjan oman harkintansa mukaan eteenpäin.

Suunnitelman arviointi ja päivittäminen

Tämä suunnitelma arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti tarpeen mukaan, yhteystietojen osalta vuosittain.

Vantaa
Vanda

OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

VANTAAN KAUPUNKI

2023

Vantaa
Vanda

Sisällys

1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista 3
2. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi 3
3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto) 5
4. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa 8
5. Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma 10
6. Toimenpiteet opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) 10

Liitteet:

Liite 1: Toisen asteen koulutuksen Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusamiselta ja häirinnältä

Liite 2: Toisen asteen koulutuksen Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin koululta. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhuoltopalvelujen riittävyys huomioiden oppilaiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Aikuisten perusopetus, Vantaa

Työntekijä	Toteutunut resurssi, tilanne 2/2023 / htv	Opetuksen järjestäjän arvio tarpeesta / htv / Vantaan aikuisopisto	Opetuksen järjestäjän arvio tarpeesta / htv / ammattiopisto Varia
Aikuisten perusopetus			
Terveydenhoitaja	0	0,6	0,1
Lääkäri		0,2	1h 10 min / vko
Psykologi	0	0,4	0,1
Kuraattori	0,4	0,5	0,1

Laskemisessa on otettu huomioon S2-opiskelijoiden ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrät.

Vantaan aikuisopisto, erityishuomio:

Aikuisopiston aikuisten perusopetuksen opiskelijat ovat kaikki maahan muuttaneita nuoria tai aikuisia, joilla on heikko koulutausta tai ei lainkaan koulutaustaa. Opiskelijat ovat muuttaneet Suomeen pakottavista syistä esimerkiksi kriisialueilta, ja useilla opiskelijoilla on vaikeasta elämäntilanteesta tai traumoista aiheutuvia opiskelun ja elämänhallinnan haasteita. Aikuisten perusopetukseen ei myöskään sisälly nk. kolmiportaista tukea.

2. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän

oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista.

Vantaan aikuisopisto:

Yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä toteutetaan koko kouluyhteisössä henkilöstön ja opiskelijoiden keskuudessa erilaisilla tavoilla ja menetelmillä. Yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti 2–3 kertaa lukukaudessa. Ryhmän toimintaa johtaa koulutuspäällikkö, ryhmän jäseniä ovat opinto-ohjaaja ja erityisopettaja sekä hyvinvointialueen edustajina ne opiskeluhuollon henkilöt, joiden palveluita aikuisopiston on kulloinkin mahdollista saada. Yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä käsittelee ja valmistelee opiskeluun ja hyvinvointiin liittyviä ajankohtaisia tai pidemmän aikavälin toimia. Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän valmistelemia asioita käsitellään laajennetussa opettajainkokouksessa, johon osallistuu yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän jäsenten lisäksi koko opetushenkilöstö, myös koulunkäynninohjaajat.

Yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä tekee koulun arjessa koko opetushenkilöstö. Opiskelijoiden opinnoissa eteneminen ja hyvinvointi on kaikkien yhteinen tahtotila ja tavoite. Työ on suunnitelmallista, mutta kuitenkin joustavaa niin, että lukuvuoden aikana on tarvittaessa mahdollista tarttua toimenpiteitä vaativiin haasteisiin. Yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön tavoitteellisuus näkyy lukuvuosisuunnitelmassa painopistealueina ja opetusohjelmassa kurssitarjontana. Kaikilla opiskelijoilla on opiskelusuunnitelmassaan viikoittainen opiskelua ja hyvinvointia tukeva oppitunti. Myös opiskelijakunta suunnittelee ja järjestää tapahtumia, jotka tukevat yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia.

Opiskelijoitten viikoittaisella opiskelua ja hyvinvointia tukevalla oppitunnilla käsitellään laajasti ja vaihtelevasti erilaisia teemoja. Opiskeluhuollon henkilöstöllä on mahdollisuus vierailla tunneilla. Tunneilla käsitellään myös päihteiden käyttöön liittyviä teemoja ja tehdään ennaltaehkäisevää työtä. Yksittäisen opiskelijan päihteiden käyttöä pyritään käsittelemään opiskelijan suostumuksella yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa, jos käytettävissä on opiskeluhuollon henkilöstöä. Jos opiskelija on päihteiden vaikutuksen alaisena koulussa, toimitaan Aikuisopiston turvallisuussuunnitelman (pelastussuunnitelma) ja aikuisten perusopetuksen kriisikorttien ohjeiden mukaisesti.

Perusopetuslaki velvoittaa opiskelijoita osallistumaan opetukseen, ja käytännössä tämä on ehdoton opinnoissa etenemisen edellytys. Poissaoloja seurataan kaikilla kursseilla Wilma-järjestelmässä. Opettajat ovat yhteisesti laatineet poissaoloihin puuttumisen ohjeen. Kurssimuotoisessa opiskelussa jo muutama poissaolo voi aiheuttaa sen, että opiskelija ei saa kurssisuoritusta. Aikuisopiston opettajat ovat aineenopettajia, ja he seuraavat opiskelijan etenemistä opettamansa aineen opinnoissa. Aikuisopisto tiedostaa vastuun alle 18-vuotiaan poissaoloista ilmoittamisesta huoltajalle ja pyrkii selviytymään tehtävästä käytettävissä olevilla resursseilla.

Vantaan ammattiopisto Varia:

Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko opiskeluyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki Varian työntekijät sekä opiskeluhuollon toimijat. Kaikkien opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä perheiden ja oppilaitosyhteisön välistä yhteistyötä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on osa päivittäistä toimintaa. Tämä tarkoittaa siihen liittyvien näkökohtien huomioon ottamista opetuksen sisällöissä, menetelmissä, järjestelyissä ja muussa toiminnassa.

Varian yhteisöllisen hyvinvointiryhmän (YHR) tehtävänä on yhteisöllisen opiskeluhuoltotoiminnan seuraaminen ja kehittäminen. YHR seuraa opiskeluhuoltosuunnitelman ja yhteisten toimenpiteiden toteutumista sekä vastaa opiskeluhuoltosuunnitelman päivittämisestä.

Ryhmä ei käsittele yksittäisiä opiskelijoita koskevia asioita. Ryhmä ei myöskään käsittele yleisellä tasolla kurinpidollisia eikä erityisopetukseen liittyviä asioita, mikäli ne eivät selkeästi ole opiskeluhuollollisia.

Poissaolojen ennaltaehkäisy

Oppilaitoskohtaiset suunnitelmat löytyvät oppilaitosten lukuvuosisuunnitelmista.

Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Joka toinen vuosi tehdään tarkastus kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin selvittämiseksi. Tarkastus koskee sekä Variassa että Vantaan aikuisopistossa järjestettävää aikuisten perusopetusta.

3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Vantaan aikuisopisto:

Opettajat ovat saaneet koulutusta opiskeluhuollon toimintatavoista, ja opiskeluhuoltoon ohjauksen käytänteet on kuvattu Huoli opiskelijasta -kaavioon, joka toimii opettajien työkaluna. Opiskelijoita ohjataan ja rohkaistaan olemaan itse yhteydessä opiskeluhuollon henkilöstöön.

Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaa opiskelijan tai alaikäisen opiskelijan huoltajan suostumuksen perusteella kuraattori. Monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyyn osallistuvat tilanteesta ja opiskelijan tai huoltajan toiveesta riippuen opinto-ohjaaja, kuraattori, erityisopettaja, terveydenhoitaja ja koulutuspäällikkö.

Opiskeluhuoltokertomusten laatimisesta vastaa kuraattori ja niiden säilyttämisestä koulutuspäällikkö. Henkilötietojen käsittelyyn ja laajemmin tietosuojaan ja tietoturvaan liittyvissä kysymyksissä noudatetaan Vantaan kaupungin ja kaupunkikulttuurin toimialan ohjeistusta.

Tarkemmat tiedot henkilötietojen käsittelystä opiskeluhuollossa sekä rekisterinpitäjän ja Vantaan kaupungin tietosuojavastaavan yhteystiedot löytyvät Vantaan kaupungin verkkosivuilta.

Kurinpidollisena toimena opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus tai hänet voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuutta opiskeluhuollon palveluihin käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Pitkäaikaissairautta sairastavan opiskelijan hyvinvointia pyritään tukemaan opiskeluhuollon palveluilla. Myös opetushenkilöstön on hyvä olla tietoinen opiskelijan sairauksista, jotka saattavat vaikuttaa ryhmän toimintaan tai vaatia ensiaputoimia. Vastuu opiskelijan lääkehoidosta on hänellä itsellään tai alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajalla. Opetushenkilöstö ei osallistu lääkehoidon toteuttamiseen. Opiskelija huolehtii itse erityisruokavalion ilmoittamisesta ruokapalvelun järjestäjälle. Katsomukseen perustuvaa ruokavaliota ei lueta erityisruokavalioksi, sillä kaikille opiskelijoille on varattu mahdollisuus valita lihaton lounasruokavaihtoehto.

Vantaan ammattiopisto Varia:

Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelut järjestetään pääsääntöisesti terveysasemalla. Opiskelijoilla on mahdollisuus hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle sairaanhoidollisissa asioissa ja opiskelija ohjataan tarvittaessa kunnallisiin perusterveydenhuollon palveluihin samoin perustein kuin muutkin kuntalaiset. Opiskeluterveydenhoitajalla on päivittäin vastaanotto ilman ajanvarausta. Opiskelija voi sairausasioissa olla yhteydessä opiskeluterveydenhoitajaan, terveysasemaan tai terveyskeskuspäivystykseen. Mikäli terveydenhoitaja ei ole tavoitettavissa, opiskelija voi olla yhteydessä terveysasemaan tai terveyskeskuspäivystykseen.

Mielenterveys- ja päihdeongelmissa nuori voidaan ohjata opiskelijaterveydenhuollossa toimivien psykiatristen sairaanhoitajien vastaanotolle. Psykiatrisia sairaanhoitajia on kaksi ja he työskentelevät Varian eri toimipisteissä. Opiskelija voi ottaa myös itse suoraan yhteyttä psykiatrisiin sairaanhoitajiin avuntarpeessa.

Mikäli on tarpeellista, nuori voidaan lähettää lääkärin lähetteellä HYKS:in Nuorisopsykiatrian tutkimus-, arviointi- ja kriisipoliklinikalle. 18 vuotta täyttäneet opiskelijat ja aikuiset lähetetään tarvittaessa aikuispsykiatriseen hoitoon. Opiskelija voidaan ohjata myös nuorten keskus Nuppiin tai Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystyksestä voi hakea apua vaikeaan elämäntilanteeseen.

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Arvion asian kiireellisyydestä tekee se psykologi tai kuraattori, jolle tapaamispyyntö tulee. Määräajat koskevat ensimmäistä henkilökohtaisessa tapaamisessa käytyä keskustelua ja asian selvittelyn alkamista, eivät tukitoimien järjestelyä tai tutkimuksia.

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan opiskelijan asian käsittelemiseksi, opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Monialaisuudella tarkoitetaan sitä, että paikalla on sekä oppilaitoksen opetushenkilöstön että opiskeluhuollon työntekijöiden edustaja/edustajia. Asiantuntijaryhmän kokoaa se opiskeluhuollon tai muun henkilökunnan edustaja, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu. Monialaisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on tukea opiskelijaa ja hänen hyvinvointiaan ja oppimisedellytyksiään. (Oppilas- ja opiskeluhuoltolain soveltamisohje, STM 2015)

Asian käsittely asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan suostumukseen. Suostumuksen pyytää se työntekijä, joka katsoo asian käsittelyn ryhmässä tarpeelliseksi. Suostumus voi olla suullinen silloin, jos asiantuntijaryhmän käsittelyyn osallistuu opetushenkilöstön lisäksi vain Varian kyseessä olevan toimipisteen opiskeluhuollon työntekijöitä. Tiedot suullisen suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen. Jos käsittelyyn osallistuu muita tahoja tai jos opiskelija haluaa mukaan muita henkilöitä (esimerkiksi ystävän tai oppilaitoksen ulkopuolisen auttajatahon) suostumuksen tulee olla kirjallinen. Tiedot suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen. Ennen kuin opiskelija antaa suostumuksensa, on varmistettava, että häntä on informoitu asianmukaisesti ryhmän toimintaperiaatteista sekä siitä, että asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus ilmaista toisilleen kaikki asian hoitamisen kannalta välttämättömiksi katsomansa salassa pidettävät tiedot sekä oikeus konsultoida muita asiantuntijoita.

Tärkeää asiantuntijaryhmän työskentelyssä on, että mukaan otetaan ne henkilöt, jotka ovat keskeisiä opiskelijan asioissa. Ryhmässä voi olla tarpeen mukaan esimerkiksi vastuuopettaja, opinto-ohjaaja, opettaja, terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi sekä osaamispalveluesihenkilö. Erityisesti vastuuopettajan on tärkeää olla monialaisen asiantuntijaryhmän jäsen, jos opiskelijan suostumus on siihen saatavissa. Opettaja ja vastuuopettaja tuntevat usein opiskelijan tilanteen parhaiten. Ryhmät ovat keskustelevia ja neuvovia ja jos opiskelija on alaikäinen, tavoitteena on työskennellä yhteistyössä huoltajien kanssa, mikäli mahdollista. Asiantuntijaryhmässä sovitaan opiskelijan hyvinvointiin liittyvistä tavoitteista, työnjaosta ja asioiden seurannasta.

Asiantuntijaryhmä valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilö vastaa siitä, että opiskelijan asian käsittely kohti tavoitetta etenee ja että opiskelija ja huoltajat sitoutetaan ja osallistetaan prosessiin. Vastuuhenkilö kutsuu koolle tarvittavat palaverit, on yhteydessä huoltajiin ja mukana oleviin eri tahoihin. Vastuuhenkilö myös kirjaa yksittäisen opiskelijan asian käsittelyn opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä kirjauksia monialaisen kertomukseen. Mikäli ryhmässä on sovittu, että opettajan toimii vastuuhenkilönä, voivat opiskeluhuollon työntekijät auttaa kirjausten laatimisessa. Oppilaitoksen ulkopuoliset osallistujat eivät ole varsinaisia monialaisen asiantuntijaryhmän jäseniä. Heille tai opiskelijalle tai huoltajille itselleen ei voida antaa käyttöoikeuksia tai oikeutta tehdä kirjauksia opiskeluhuoltokertomukseen. Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus pyytää opiskelijan asiassa neuvoa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta, ja ilmaista tässä tarkoituksessa myös salassa pidettäviä tietoja. Konsultaatiosta tehdään asianmukaiset merkinnät opiskeluhuollon kertomukseen.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhuollon kertomuksiin. Variassa on käytössä Vantaan yhteinen opiskeluhuollon kertomus – lomake. Lomakkeet ovat saatavilla Varian intranetissä. Kun opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön (asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön) on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot

opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan opiskelijan:

1) nimi, henkilötunnus, kotikunta sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;

2) asian aihe, tausta ja vireille panija;

3) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuvat henkilöt ja heidän asemansa;

4) suunnitelma toimenpiteistä opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja niiden toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;

5) opiskelijaa koskeva välttämätön tieto liittyen opiskeluhuollossa toteutettuihin ja toteutettaviin toimenpiteisiin;

6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja annetaan henkilölle, joka ei osallistu opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. Yksittäistä opiskelijaa koskevat kirjaukset ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettävät asiakirjat on merkittävä salassapitomerkinnöin.

Asiantuntijaryhmä ei tee hallintopäätöksiä. Tarvittaessa päätökset tekee se viranhaltija, jonka toimivaltaan asia kuuluu (esim. määräaikainen erottaminen). Asiantuntijaryhmässä ei käsitellä erityisopetukseen liittyviä tai muita pedagogisia asioita. Monialaisen asiantuntijaryhmän käyttämät lomakkeet ovat saatavilla Varian intranetissä.

Huom! Opiskeluhuollon palveluista vastaavat hyvinvointialueen työntekijät (terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori, psykologi) kirjaavat omiin tietojärjestelmiinsä yksittäistä opiskelijaa koskevat tiedot omaa ammattialaa koskevien säännösten mukaisesti. Silloin kysymyksessä ei ole opiskeluhuollon kertomus.

Tarkemmat tiedot henkilötietojen käsittelystä opiskeluhuollossa sekä rekisterinpitäjän ja Vantaan kaupungin tietosuojavastaavan yhteystiedot löytyvät Vantaan kaupungin verkkosivuilta.

4. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä.

Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Vantaan aikuisopisto:

Opiskeluhuollon suunnitelmaa on tarkasteltu koko opetushenkilöstön kanssa ja henkilöstöllä on ollut mahdollisuus vaikuttaa suunnitelman sisältöön. Opetushenkilöstö saa säännöllisesti ohjausta ja koulutusta opiskeluhuollon toimintatapoihin laajennetuissa opettajainkokouksissa.

Opiskeluhuollon palveluista kerrotaan opiskelijoille aina sopivissa tilanteissa ja opiskelijoita rohkaistaan hyödyntämään palveluita. Opiskeluhuollon henkilöstö vierailee oppitunneilla tai koulun yhteisöllisissä tapahtumissa mahdollisuuksien mukaan.

Yhteistyötä lastensuojelun, turvallisuusasiantuntijan ja poliisin kanssa tehdään tarvittaessa. Opiskelijoiden jatko-ohjauksessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä etsivän nuorisotyön kanssa.

Esihenkilö huolehtii siitä, että henkilöstölle tarjotaan riittävästi koulutusta opiskeluhuoltotyöhön ja perehdyttää henkilöstön opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Vantaan ammattiopisto Varia, aikuisten perusopetus

Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioidaan aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyys ja oma vastuullisuus sekä nuoren etu. Vastuuopettajan rooli on merkittävä.

Varian opiskelijoilla on käytössä sähköinen opiskelijaliittymä Studenta, jonne myös alaikäisen nuoren huoltaja saa omat tunnukset. Niiden avulla opiskelija ja huoltaja voivat seurata opiskelun etenemistä, suorituksia ja poissaoloja. Huoltajan tunnukset vanhenevat opiskelijan täyttäessä 18 vuotta, mutta tämänkin jälkeen huoltajat voivat jatkaa liittymän käyttöä opiskelijan antamalla luvalla. Variassa toivotaan, että yhteydenpito huoltajiin voisi jatkua myös opiskelijan tultua täysi-ikäiseksi.

Yhteistyötä nuorisotoimen kanssa tehdään mm. alueellisissa viranomaisverkostoissa, esimerkiksi alueellisissa päihdetyöryhmissä ja yksittäisissä tapauksissa voidaan tehdä työparityötä yhteisen asiakkaan kanssa.

Opiskeluterveydenhuollon tai terveysaseman lääkäri voi lähettää opiskelijan tarpeen mukaan erikoissairaanhoitoon.

Poliisia konsultoidaan huume-, väkivalta-, vahingonteko-, varkaus-, häirintä- ja uhkatilanteissa. Poliisiin voidaan ottaa yhteyttä koululta esimerkiksi kiusaamisen, myös netissä tapahtuvan kiusaamisen, johdosta. Opiskeluhuoltohenkilöstö järjestää yhdessä poliisin kanssa tarvittaessa esimerkiksi tietoiskuja ajankohtaisista teemoista. Poliisia voidaan käyttää myös integroituna opetukseen. Poliisi voidaan kutsua esimerkiksi kertomaan opiskelijoille, millainen rikos on kunnianloukkaus ja mitä siitä voi seurata.

Esihenkilö huolehtii siitä, että henkilöstölle tarjotaan riittävästi koulutusta opiskeluhuoltotyöhön ja perehdyttää henkilöstön opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

5. Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma sisältää oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa ja oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätyt kohdat. Aikuisten perusopetuksessa suunnitelman valmistelussa otetaan huomioon opiskelijaryhmän erityispiirteet kuten ikä, elämäntilanne sekä kieli- ja kulttuuritausta.

Vantaan aikuisopisto:

Aikuisten perusopetuksessa noudatetaan pääosin Vantaan aikuisopiston turvallisuussuunnitelman mukaista ohjeistusta. Käytössä on myös kasvatuksen ja oppimisen toimialan kriisikorteista aikuisten perusopetukseen muokattu versio, joka toimii henkilöstön pikaohjeena kriisitilanteissa.

Kiusaamistilanteissa ilmoitusvastuu alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajalle on opettajalla. Opetushenkilöstö valmistelee kiusaamista ennaltaehkäisevää ja kiusaamiseen puuttumisen toimintamallia.

Vantaan ammattiopisto Varia, aikuisten perusopetus

Vantaan toisen asteen koulutuksessa on käytössä yhteinen suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelman pohjalta Varian YHR ja toimipistekohtaiset hyvinvointiryhmät voivat suunnitella tarkempia kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän käsittelyn malleja niin yhteisö-, ryhmä- kuin yksilötasolla. Mallit ja ohjeet käydään läpi esimiesten johdolla opetushenkilöstön kanssa. Mikäli yksittäinen opiskelija tarvitsee tukea ja asian yksilökohtaista käsittelyä, ohjataan hänet tarvitsemansa tuen piiriin. Se voi olla esimerkiksi ohjaus psykologille, kuraattorille, opiskeluterveydenhuoltoon tai johonkin oppilaitoksen ulkopuoliselle taholle. Opiskelijalle voidaan tarvittaessa perustaa myös monialainen asiantuntijaryhmä. Opettajan tai osaamispalveluesimiehen tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle (Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 164/2022, 80§).

Kriisisuunnitelma

Aikuisten perusopetuksessa noudatetaan Vantaan toisen asteen koulutuksen yhteistä kriisisuunnitelmaa niiltä osin, kuin kriisisuunnitelma sopii aikuisten perusopetuksen erityispiirteisiin. Kriisitilanteissa hyödynnetään myös kriisikortteja, jotka on luotu toimintaohjeiksi erityyppisiin kriisitilanteisiin.

6. Toimenpiteet opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta)

Vantaa-Kerava yhteinen opiskeluhuoltoryhmä

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 a §:n mukaan hyvinvointialueen on yhdessä alueensa kuntien

kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä.

Vantaan oppimisen ja kasvatuksen toimialalla toimivassa Opiskeluhuollon ja hyvinvoinnin kehittämisryhmässä on tehty esiopetuksesta toiselle asteelle yhteinen opiskeluhuollon omavalvontaan yhteinen tiedonkeruun pohja. Omavalvonnassa seurataan:

- Yksikkökohtaisten opiskeluhuoltoryhmien navigointien toteutumista (1 x / 3 v.)

Vuosittain seurataan toteutuneita määriä seuraavista asioista:

- Yhteisölliset hyvinvointiryhmät
- Monialaiset asiantuntijaryhmät
- Psykologi- ja kuraattoripalveluiden toteutuminen
- Terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastusten toteutuminen

LIITTEET

LIITE 1: TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN SUUNNITELMA OPISKELIJOIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Laki Ammatillisen koulutuksen (531/2017) 80 §:n mukaan sekä Lukiolain (714/2018) 40§:n mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.
Ammatillisen koulutuksen annetun lain (164/2022) 80 §:n mukaan sekä Lukiolain L164/2022, 80§:n mukaan opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.
Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (94§ 2 mom.) sekä Lukiolaissa (714/2018 30§ 2 mom.) opiskelijan käyttäytymisvelvoitetta on tarkennettu siten, että opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

1. Käsitteiden avausta

1.1 Kiusaaminen

Kiusaaminen on puolustuskyvyttömän oppilaan tahallinen vahingoittaminen. Yhdelle ja samalle oppilaalle aiheutetaan toistuvasti vahinkoa tai pahaa mieltä. Kiusaaminen erottuu riitelystä tai häirinnästä siitä, että se on toistuva, tietoinen ja siinä käytetään vallankäyttöä. Kiusaaminen on useimmiten ryhmäilmiö. Kiusaaminen voi olla psyykkinen, fyysinen, omaisuuteen kohdistuva tai verkkokiusaaminen.
Psyykkinen kiusaaminen tai henkinen väkivalta on pilkkaaminen, haukkuminen, matkiminen, toisen kohtelu kuin ilmaa, sulkemista pois joukosta, vahingoittamalla ihmissuhteita, toisten yllyttäminen yhtä vastaan, juoruilu, syrjiminen, pettäminen, ilmeily, huokailu, rasistinen käyttäytyminen, merkitsevien silmäysten vaihtaminen toisten kanssa, kikattelu tai pilkallinen nauru, rahan kiristäminen, uhkailu, pakottaminen tekoihin, väärin neuvominen, jne.
Fyysinen kiusaaminen on lyöminen, potkiminen, töniminen, nipistely, kamppaaminen, hiuksista vetäminen, väkivalta, joka naamioidaan urheiluksi ja leikiksi, pään kastaminen vessanpönttöön, kulun estäminen, esineellä heittäminen jne.
Omaisuuteen kohdistuva kiusaaminen on tavaroiden piilottelu ja ottaminen, tahallinen tuhoaminen jne.
Nettikiusaaminen on nimettömien tai nimellä loukkaavien, pilkkaavien tai halventavien viestien, kuvien tai videoiden lähettäminen, toisena ihmisenä esiintyminen, toisen henkilön yksityisten tietojen levittäminen, ryhmästä eristäminen jne. Netti-/somekiusaaminen tapahtuu pikaviestimissä, yhteisöpalveluissa tai keskustelupalstoilla. Somekiusaaminen leviää nykyään usein netistä koulun arkeen. Somekiusaaminen on julkista ja pysyvää.

Somekiusaaminen on usein rikos, kunnianloukkaus, esim. loukkaavien tekstien laittaminen nettiin, yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen, laiton uhkaus.
Jokainen kiusattu kokee kiusaamisen omalla tavallaan. Kiusaamisen määrittelyissä voidaan kuunnella kiusaamisen kohteeksi joutuneen omia kokemuksia.

1.2 Väkivalta

Väkivalta on opiskelijan väkivaltainen ja uhkaava käyttäytyminen, jolla hän vaarantaa toisen henkeä tai terveyttä tai joka kohdistuu esimerkiksi oppilaitoksen irtaimistoon.

1.3 Häirintä

Häirintä on tilanne, jossa luodaan halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri liittyen toisen henkilön seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään, vammaisuuteen, ikään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, poliittiseen toimintaan, perhesuhteisiin, terveydentilaan tai muuhun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaissa säädettyyn syrjintäperusteeseen. Häirintä voi esiintyä asiattomana vihjailuna ja loukkaavana käytöksenä sanoin tai teoin. Häirintä voi myös olla ihmisarvoa loukkaavan materiaalin esittäminen verkossa tai sosiaalisessa mediassa. Häirintä linkittyy läheisesti vihapuheeseen.

1.3.1 Seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen perustuva häirintä

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottu yksipuolinen huomio, joka liittyy sukupuoleen. Seksuaalinen häirintä tapahtuu sanoin, elein ja teoin. Se voi myös tapahtua sosiaalisessa mediassa tai puhelimen välityksellä. Huomion kohteena olevan henkilön oma tuntemus ja kokemus mittaa, onko kyseessä seksuaalinen häirintä. Seksuaaliselle häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus, mutta se voi myös olla yksittäinen teko. Seksuaaliseen häirintään liittyy usein vallankäyttöä.

Seksuaalinen häirintä on esimerkiksi

- seksuaalisesti vihjailevat eleet, ilmeet tai kosketukset
- epäasialliset seksuaaliset puheet tai vitsit
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat asiattomat huomautukset tai kysymykset
- näkyvillä olevat pornografiset tai yliseksuaaliset painotuotteet
- seksuaaliset värittyneet kirjeet, viestit, kuvat tai videot eri sosiaalisen median kanavilla
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.
Sukupuoleen perustuva häirintä on esimerkiksi

- alentava ja kielteinen puhe toisesta sukupuolesta
- toisen suokupuolen halventaminen

2. Ennaltaehkäisy

2.1 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen oppilaitosyhteisötasolla

Kiusaamisen, väkivallan ja seksuaalisen häirinnän ehkäisemisen lähtökohtana on oppilaitoksen johdon ja kaikkien työntekijöiden asenne; kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ei tule pitää missään olosuhteissa hyväksyttävänä, jokainen on sitoutunut ennaltaehkäisemään ja puuttumaan välittömästi kaikkiin esille tuleviin tapauksiin. Henkilökunnalle, opiskelijalle ja huoltajille tiedotetaan kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta, jotta he tunnistavat niiden eri muodot. Yhteisön tulee myös tietää ilmiöiden esiintyvyydestä ja vakavuudesta. Henkilökunnalle pidetään tarpeen mukaan perehdytyksiä tiettyihin ilmiöihin ja niiden puuttumiseen.
Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa käsitellään ennaltaehkäisevästi yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksissa, henkilökunnan kokouksissa sekä suunnittelupäivillä. Jokaisen aikuisen pitää olla tarkkana siitä, että ei kiusaamis-, häirintä- tai väkivaltatilanteita havaitessaan jää hiljaisen hyväksyjän rooliin. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä eivät lopu itsestään, vaan niihin on puututtava. Ellei niihin puututa, on vaarana, että niitä aletaan pitää ”normaalina” käyttäytymisenä.
Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä käydään henkilökunnan, opiskelijoiden, huoltajien, tarvittavien viranomaisten sekä yhteistyökumppaneiden kanssa läpi joka lukuvuosi. Suunnitelma on näkyvillä huoltajille ja opiskelijoille sähköisessä järjestelmässä, lukuvuositiedotteessa, vanhempainilloissa ja oppitunneilla. Suunnitelman läpikäymisen yhteydessä kerrotaan myös, mitkä kyselyt oppilaitoksessa tehdään kiusaamisesta, väkivallasta sekä häirinnästä, ja missä yhteyksissä ne käydään läpi.
Kiusaamistapauksessa seurataan kiusaamiseen puuttumisen toimintamallia. Selvittelyyn osallistuu ainakin kaksi henkilökunnan jäsentä. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajat otetaan mukaan selvittelyyn ja sovitteluun.
Oppilaitoksessa tehdään järjestyssäännöt Opetushallituksen ohjeiden mukaan.

2.2 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen opiskelijaryhmätasolla

Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa käsitellään ennaltaehkäisevästi ryhmänohjauksessa, kokouksissa, eri aineiden oppitunneilla, teemapäivillä ja teemaviikoilla. Jos kouluterveyskyselyssä tai oppilaitoksen omissa kyselyissä nousee huolia teeman osa-alueissa, teema nostetaan painopisteeksi, jota käsitellään tehostetusti opiskelijoiden kanssa. Opiskelijoita tiedotetaan sekä oikeuksista että velvollisuuksista ryhmän jäseninä. Oppilaitoksissa kiinnitetään jatkuvaa huomiota ryhmäyttämiseen. Ryhmäyttäminen on jatkuva, läpi toiminta-/lukuvuoden toteutuva prosessi. Erityistä huomiota kiinnitetään ensimmäisen vuoden opiskelijoihin. Ryhmäyttämistä voidaan tehdä yhteistyössä nuorisopalveluiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Myös tutoropiskelijat ovat aktiivisesti mukana uusien opiskelijoiden opintojen alkaessa.
Nuorten osallisuutta ja yhteistoimintaa kehitetään jatkuvasti. Opiskelijakunnat ja tutoropiskelijat osallistuvat oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja arviointiin monipuolisesti. Laajemmissa uudistuksissa osallistetetaan opiskelijat erilaisten kyselyiden ja osallisuustapahtumien avulla. Tutorit ja opiskelijakunta ovat aktiivisesti mukana hyvinvoinnin edistämisessä, kiusaamisen ehkäisyssä ja lievien ristiriitatilanteiden

selvittelyssä. Opiskelijoiden edustajat osallistuvat koko koulun suunnittelu- ja arviointityöhön.

2.3 Ennaltaehkäiseminen ja puuttuminen yksilötasolla

Oppilaitoksen kaikkia opiskelijoita tulee rohkaista ja kannustaa puuttumaan näkemäänsä kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään. Opiskelijoille informoidaan oppilaitoksen prosesseista kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttumiseen liittyen. Oppilaitoksen toimintasuunnitelman tunteminen rohkaisee opiskelijoita puuttumaan aktiivisesti heidän havaitsemiin häiriöihin. Myös ilmiön käsitteleminen ja pohtiminen etukäteen auttaa opiskelijoita tunnistamaan häiriötilanteet.
Teemaa käsitellään jokaisen henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnan yhteydessä.
Kiusaamistapaukset selvittää ainakin kaksi henkilökunnan edustajaa. He hyödyntävät toiminnassaan kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteitä (luku 2.3.1) sekä tarvittaessa kaupungin kriisikortteja. Kiusaamisen selvittelyprosessia dokumentoidaan tarkasti. Jos kiusaaminen jatkuu, toimenpiteistä huolimatta pyydetään apua muilta viranomaisilta (katso Toimenpiteet).
Opiskelijoille opetetaan miten toimia, jos heitä häiritään:

- Ensimmäisenä toimenpiteenä on kertoa kiusaajalle/häiritsijälle selvästi, miltä hänen käyttäytymisensä tuntuu ja pyytää tätä lopettamaan. Pyri sanomaan EI vakuuttavasti.
- Usein turvallisinta on poistuminen paikalta. Tilanteesta on aina oikeus poistua. Poistumiseen ei tarvita kenenkään lupaa eikä silloin tarvitse sanoa mitään.
- Jos kiusaaminen, väkivalta ja häirintä kiellosta huolimatta jatkuu, ilmoita siitä aina jollekin oppilaitoksen aikuiselle ja/tai huoltajalle.
- Asian käsittelyä varten kirjaa tapahtuma esim. puhelimeesi: tapahtuma-ajat ja -paikat, mitä tapahtui ja keitä oli läsnä.

Muista, että kiusaaminen, väkivalta tai häirintä ei ole koskaan häirinnän kohteen syytä.
Opiskelijoille opetetaan, miten puuttua näkemäänsä kiusaamiseen, häirintään tai väkivaltaan esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Sanomalla häiritsijälle, että hänen käyttäytymisensä on loukkaavaa ja että hänen on lopetettava.
- Tukemalla, puolustamalla ja uskomalla häirintää kokenutta kaveria.
- Tapahtunutta ei saa vähätellä eikä syyttää ahdisteltua kaveria.
- Kertomalla tapahtuneesta jollekin oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvalle ja/tai huoltajalle.

Jos ei uskalla mitenkään puuttua kiusaamiseen, on tärkeää ainakin kertoa tapahtuneesta (vaikka nimettömällä viestillä) jollekulle oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvalle.

2.3.1 Kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteet

1. Jokainen kiusaamista tai häirintää havainnut tai siitä tiedon saanut huolehtii siitä, että asiaa lähdetään selvittämään nopeasti ja tosissaan.
2. Henkilökunta keskustelee asianosaisten kanssa ensin erikseen ja selvittää tilanteen kulun. Tavoitteena on, että jokaisen näkökulma tulee esiin. Tapahtumat kirjataan

tarkasti ylös ja sovitaan seurannasta ja sovittelusta. Sekä kiusatulle että kiusaajalle sovitaan tukiaikuinen. Opiskelija saa itse vaikuttaa siihen, kuka hänen tukiaikuisenansa toimii.

3. Tapauksesta kerätään tietoa haastattelemalla muita asiasta tietäviä opettajia ja muita asianosaisia, jotka ovat oppilaitoksen henkilökuntaa, tai opiskelijoita.
4. Opiskeluhuolto (psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa) otetaan mukaan, jos opiskelija haluaa.
5. Alaikäisten huoltajiin ollaan yhteydessä.
6. Kiusaajalle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus. Alaikäisestä tulee tilanteen vakavuuden mukaan tehdä lastensuojeluilmoitus.
7. Järjestetään eri osapuolten yhteinen asian käsittely, jonka tavoitteena on sopiminen, eli miten kohdataan toista jatkossa. Tämä voi olla vertaissovittelua, jos koululla on sellainen käytäntö. Tarvittaessa tehdään kirjallinen sopimus, jonka osapuolet allekirjoittavat.
8. Sovitaan seurantatapaamisten ajankohdat, joissa tarkistetaan, onko kiusaaminen loppunut.
9. Jos kiusaaminen ei lopu, otetaan käyttöön kurinpitotoimenpiteitä kuten kirjallinen varoitus (jos sellaista ei olla vielä annettu) tai opiskelijan opetukseen osallistumisen määräaikainen epääminen. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus.
10. Pyydetään apua muilta viranomaisilta kuten kaupungin kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijalta, kaupungin turvallisuusasiantuntijalta ja lastensuojeluviranomaiselta. Asian käsittely monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan ja/tai huoltajan suostumukseen. Suostumus voi olla suullinen silloin, jos asiantuntijaryhmän käsittelyyn osallistuu opiskeluhuollon henkilöstöä. Tiedot suullisen suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen. Tarpeen mukaan myös Aseman lasten K-0-työntekijät sovittelevat. Jos käsittelyyn osallistuu muita tahoja tai jos opiskelija haluaa mukaan muita henkilöitä (esimerkiksi ystävän tai oppilaitoksen ulkopuolisen auttajatahon) suostumuksen tulee olla kirjallinen. Tiedot suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen.
11. Jos kiusaaminen jatkuu näidenkin toimenpiteiden jälkeen, tehdään viimeistään nyt rikosilmoitus, nuori voidaan ohjata Ankkuri-toimintaan tai sovittelutoimistolle. Koulun tulee harkita erottamista määräajaksi.
12. Kaikki käydyt keskustelut ja tapaamiset kirjataan muistioksi ja säilytetään samoin kuin opiskeluhuoltokertomukset (opiskeluaika + 10 vuotta).

Huomioitavaa on että 1.8.2022 lakimuutosten myötä oppilaitos voi käyttää kurinpitotoimia, vaikka samasta teosta olisi vireillä syyte tai tuomioistuimen antama rikostuomio.
Vantaan kiusaamiseen puuttumisen malli.

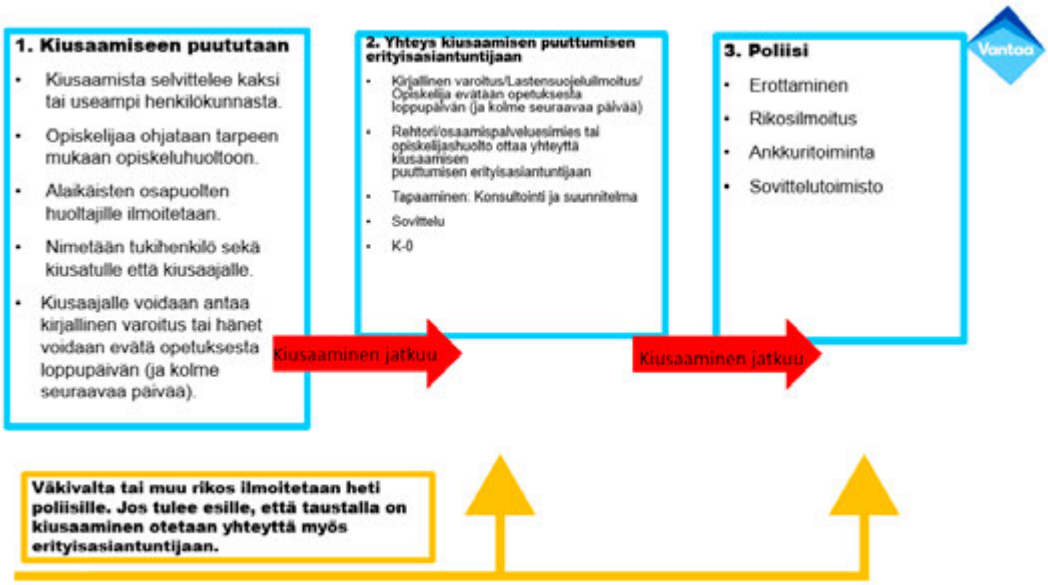

2.3.2 Kiusaaja tai kiusattu on henkilökuntaa

Jos syntyy epäilys, että joku henkilökunnasta kiusaa opiskelijaa, siitä ilmoitetaan rehtorille. Hän jatkaa selvittelyä. Rehtori on yhteydessä toisen asteen koulutuksen johtajaan, kaupungin turvallisuusasiantuntijaan ja työsuojeluasiantuntijaan. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus. Rehtori ilmoittaa alaikäisen opiskelijan huoltajille.

Tilanteessa, jossa opettaja on kiusaamisen kohde, hän ilmoittaa asiasta rehtorille. Rehtori ottaa yhteyden kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijaan, kaupungin turvallisuusasiantuntijaan ja työsuojeluasiantuntijaan. Työntekijä tekee TUTKA-ilmoituksen.

3. Häirintään puuttuminen

Opiskelijoita rohkaistaan ilmoittamaan havaitsemastaan tai kohtaamastaan seksuaalisesta häirinnästä koulun henkilökunnalle. Opiskelijalle informoidaan, keneen hän on yhteydessä, jos seksuaalista häirintää tapahtuu harjoittelupaikassa.

Yhdenvertaisuuslaki uudistuu 1.6.2023. Koulun on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin oppilaaseen kohdistuvan häirinnän poistamiseksi. Koulutuksen järjestäjä syyllistyy syrjintään, jos näin ei toimita. Lisäksi häirinnän määritelmä muuttuu siten, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään.

Häirintään puuttumisessa seurataan Toisen asteen koulutuksen kriisikortteja.

Mikäli häirinnän tekijä on henkilökuntaa, seksuaalinen häirintä voi johtaa huomautukseen, varoitukseen tai palvelussuhteen päättämiseen. Laki kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003), valtion virkamieslaki (750/1994) ja työsopimuslaki (55/2001).

Seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädettyjä tekoja ovat muun muassa raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta ja lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin. Sen lisäksi seksuaalinen häirintä voi olla kunnianloukkaus.

4. Jälkiseuranta

Sekä uhria että tekijää ehdotetaan heti ottamaan yhteyttä opiskeluhuoltoon, kun kiusaamis-häirintä- tai väkivaltatilanne on koettu. Kiusaamistapauksessa uhrille ja tekijälle ohjataan tukihenkilö. Pitkittyneissä tilanteissa oppilaitoksen, kiusaamisen puuttumisen erityisasiantuntijan ja muiden viranomaisten yhteistyö jatkuu niin kauan, kun tilanne vaatii. Myös huoltajat tulee ottaa huomioon jälkiseurannassa.

5. Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajille ilmoitetaan oppilaitoksen ennaltaehkäisevästä työstä sekä puuttumisesta kiusaamiseen, häirintää ja väkivaltaan huoltajanilloissa, tiedotteissa sekä sähköisen järjestelmän kautta. Heille tiedotetaan kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta, jotta he tunnistavat niiden eri muodot. He saavat myös tietoa ilmiöiden esiintyvyydestä ja vakavuudesta. Huoltajia rohkaistaan olemaan yhteydessä oppilaitokseen, jos saavat tietoa kiusaamisesta, häirinnästä tai väkivallasta.

Opettaja tai rehtori ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niiden epäillyn ja niiden kohteina olevan opiskelijan huoltajalle tai muille lailliselle edustajalle.

Oppilaitoksen edustajat ovat yhteydessä huoltajiin puhelimitse tai sähköisen järjestelmän kautta. Jos yhteenotto tapahtuu puhelimitse, koulun tulee kirjata puhelu ja sen sisältö. Huoltajat osallistuvat järjestyssääntöjen laatimiseen.

6. Yhteistyö viranomaisten kanssa

Oppilaitos tekee lastensuojeluilmoituksen ja/tai rikosilmoituksen, kun tapahtuu väkivaltaa, rikos (esim. kunnianloukkaus, varastaminen, toisen tavaroiden rikkominen) tai jos on kyseessä pitkittynyt kiusaaminen. Seksuaalinen rikos kuten raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistus, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta tai lapselta tulee aina ilmoittaa lastensuojeluun ja poliisille.

7. Suunnitelman päivittäminen, toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi

Henkilökunta, opiskelijat, huoltajat, tarvittavat viranomaiset sekä yhteistyökumppanit tutustuvat suunnitelmaan uuden lukuvuoden alussa. Suunnitelmaa ja sen toteutumista arvioidaan keväällä. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisestä sen mukaan, mitkä kehitystarpeet suunnitelmassa ja toiminnassa huomataan.

LIITE 2: TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN KRIISISUUNNITELMA (SUUNNITELMA KRIISI-, UHKA- JA VAARATILANTEIDEN VARALLE)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Tämä Vantaan kaupungin Toisen asteen koulutuksen yhteinen kriisisuunnitelma on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestämisen periaatteet.

Tämän suunnitelman lisäksi oppilaitoksissa on käytössä:

1) **Akuutin kriisitilanteen toimintaohje,** joissa toimipistekohtaiset ohjeet ja vastuuhenkilöt/yhteystiedot.

2) **Vantaan kaupungin kriisikortit,** joissa on lyhyet ja tiiviit ohjeet erilaisissa kriisitilanteissa toimimiseen. Kriisikortit on suunniteltu niin, että etupuolella korttia on akuutin tilanteen ohjeet ja toisella puolella jälkitilan ohjeet.

Toimintatavat akuuteissa kriisitilanteissa

Hätäilmoitus 112 - Kerro kuka olet. - Kerro mitä on tapahtunut. - Kerro missä on tapahtunut. - Kerro onko joku vaarassa. - Vastaa kysymyksiin. - Sovi selkeä tapaamispaikka. - Älä sulje puhelinta, ennen kuin saat luvan.	**Palo ja pelastusohje** - Pelasta vaarassa olijat. - Hälytä apua 112. - Tyhjennä koulu pelastussuunnitelman mukaan. - Odota lisäohjeita kokoontumispaikalla. - Anna tarvittaessa ensiapua. - Vaaran uhatessa ulkona järjestä suojautuminen sisälle.
Opiskelijalla teräase - Jos tilanne on uhkaava, soita 112:een. - Rauhallisessa tilanteessa pyydä opiskelijaa luovuttamaan teräase pois. - Väkisin sen voi ottaa vain poliisi. - Kaikki poisotetut teräaseet luovutetaan poliisille. - Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus sekä aina ilmoitus huoltajalle. - Menettely on sama, jos opiskelijalla on ampuma-ase, replika-ase, muovikuula-ase tai jokin lyömäase.	**Soita 112:een ainakin näissä tilanteissa** - Iso tappelu, jossa on useita osallistujia tai tappelu, johon ei ole turvallista puuttua - Tilanteessa käytetään jonkinlaista välinettä. - Pahoinpitelyssä seurauksena syntyy muita kuin lieviä vammoja. - Kyseessä on pahoinpitely, jossa potkut kohdistuvat pään alueelle tai teko tapahtuu maassa makaavaan. - Kyseessä on seksuaalirikos. - Tilanteessa on syntynyt jollekulle vakavia vammoja. - Opiskelijalla on teräase, eikä hän suostu luovuttamaan sitä opettajalle. - Opiskelijalla on ase tai et tunnista välinettä leluksi. - Kyseessä on väkivaltainen uhkaus (netti, kirje, puhelin, pommiuhka ym.). - Kyseessä on kiinnipito, jossa ei selvitä omin voimin. - Opiskelija on kadonnut. - Opiskelijalla on hallussaan huumausaineita. - Opiskelija on akuutisti itsetuhoinen

Lyhyt muistilista henkilökunnalle akuutin tilanteen alkuvaiheen hoitamiseen

1. **Soita** vartijalle tai 112
2. **Jos mahdollista,** rauhoittele osallisia ja selvitä onko kyseessä opiskelija vai ulkopuolinen henkilö. Selvitä, ketkä tilanteessa ovat osallisia.
3. **Soita** omalle esimiehelle, ja kerro mitä on tapahtunut.
4. **Jos mahdollista,** ota yhteys tilanteessa olevan opiskelijan kanssa hänen huoltajaansa, jos opiskelija on alaikäinen.
5. Kriisiryhmä kutsutaan koolle (voi olla sähköinen tapaaminen). Ensimmäisen kriisiryhmän kutsuu koolle rehtori tai Variassa se esimies, joka tiedon tapahtuneesta on saanut, riippumatta siitä, kenen opiskelija on kyseessä. Kutsuminen tapahtuu laittamalla viesti kriisiryhmän jäsenten Signal -ryhmään. Kokouksessa sovitaan, kuka esimies johtaa tapausta koululla, ja tehdään tehtävänjako. Kriisiryhmän puheenjohtaja on toimipistevastaava, joka on aina mukana vähintään ensimmäisessä kokouksessa.
6. Tilannetta johtamaan sovittu esimies tiedottaa omaa esimiestään (päällikköä) ja rehtoria. Esimies saa tilanteen mukaan heiltä ohjeita ja apua.
7. Tilannetta johtamaan sovittu esimies päättää kriisiryhmän tuella, keitä tilanteesta tulee **nopeasti** ja **ensisijaisesti** tiedottaa. Kasvatuksen ja oppimisen toimialan viestintätiimiä tulee tiedottaa kriisistä varhaisessa vaiheessa. Ensisijaisesti ollaan yhteydessä Toisen asteen vastuutiedottajaan (040 527 1533). Tiimi auttaa tarvittaessa viestinnän suunnittelussa ja sisäisen viestin (henkilöstö) ja ulkoisen viestin (esim. huoltajat, opiskelijat, media) laatimisessa.
8. Yleensä on hyvä tiedottaa (tilanteessa mukana olleen opiskelijan huoltajan lisäksi) heti ainakin tilanteessa mukana olleen opiskelijan opettajia, opinto-ohjaajaa ja opiskeluhuollon henkilöstöä. Tiedottaminen henkilökunnalle kannattaa tehdä kaikille yhteisellä viestillä, jotta kaikilla on sama tieto asiasta.
9. Muille opiskelijoille tai heidän huoltajilleen tiedotetaan tarpeen mukaan. Tilannetta johtava esimies sopii tässä asiassa oman esimiehensä ja toimipistevastaavan kanssa kohderyhmät, kanavat, ajoituksen ja vastuut. Tiedottaminen on hyvä miettiä rauhassa akuutin tilanteen hoitamisen jälkeen, kuitenkin mahdollisimman pian.
10. Oppilaitoksen sisäisen kriisiviestinnän päävastuu on rehtorilla. Hän saa tukea viestintään Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimiltä.
11. Oppilaitoksen ulkoisesta kriisiviestinnästä vastaa rehtori. Jos kyseessä on valtakunnallista mediaa kiinnostava tai oppilaitosta laajempi tapaus, ulkoisesta viestinnästä vastaa Toisen asteen koulutuksen johtaja ja tarvittaessa Kasvatuksen ja oppimisen toimialan apulaiskaupunginjohtaja. He saavat viestintätukea Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimiltä.
12. Jos kriisin hallinta tai johtaminen on siirtynyt viranomaisille (esim. poliisille tai palokunnalle), myös viestintävastuu siirtyy heille. Tällöin myös sisäinen tiedottaminen hoidetaan yhteistyössä viranomaisten kanssa. Toiminnan johtamisesta vastaava kaupungin viranomainen vastaa kaikissa tilanteissa

vastuullaan olevia palveluja koskevasta tiedottamisesta, kuten oppilaitoksen aukiolosta kriisitilanteessa.

Kriisisuunnitelman johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako

Jokaisessa oppilaitoksessa toimii kriisiryhmä.

Kriisiryhmän ja rehtorin/toimipistevastaavan tehtävät

Yleiset tehtävät rehtori/toimipistevastaava

- Lukion rehtori / Varian toimipistevastaava vastaa toimipistekohtaisen toimintaohjeen ja lukion kriisiryhmän kokoonpanon ajantasaisuudesta sekä muista ryhmän tehtävistä.
- Kriisitilanteessa sekä sisäisestä että ulkoisesta viestinnästä vastaa oppilaitoksen rehtori. Jos tilanteessa on mukana esim. pelastus- tai poliisiviranomaisia, tiedotusvastuu ulospäin itse tapahtumasta on heillä. Oppilaitokset toimivat kaupungin viestintäohjeiden mukaan.
- Järjestää turvallisuuteen liittyvää ylläpitävää koulutusta sekä ohjaa henkilöstöä tarvittaviin koulutustilaisuuksiin.

Yleiset tehtävät/ kriisiryhmä

- Analysoi eri tilanteissa toteutettuja toimia ja laatii niiden pohjalta korjausehdotuksia toimintamalleihin ja suunnitelmiin.
- Käy lävitse lukion turvallisuuskartoituksen (riskikartoitus) lukuvuoden alussa ja tämän jälkeen koko henkilökunnan kanssa (turvallisuusryhmä, päivitys).

Keskeiset yhteistyötahot:

- Toisen asteen koulutuksen johtaja: Ari Ranki puh. 050 314 5378
- Vantaan kaupungin turvallisuustiimi (päivystys): puh 09-83950170
- Poliisi puh. 112
- Lastensuojelu viranomaisnumero, klo 8–16 (ilmoitus/konsultaatio) puh. 09-4191 5501
- Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys (24/7) puh. 09-4191 5800
- Toisen asteen koulutuksen vastuutiedottaja 040 527 1533

Kriisitilanteiden ehkäisy ja toimintavalmiuden ylläpito

Kriisivalmiuden ylläpitämiseksi **vuosittain** suoritetaan muun muassa seuraavat toimenpiteet:

- poistumistiekarttojen esillä olon tarkistus, väylien esteettömyys ja poistumisharjoitus
- pelastusvälineiden, sammutuskaluston, hätäohjeiden, yhteystietojen ym. tarkistus
- ensiapuvälineiden tarkistaminen ja puuttuvien tarpeiden hankkiminen
- tilanteiden ennakkokäsittely opiskelijoiden kanssa (opettajat)

Kriisityöryhmä kokoontuu säännöllisesti suunnittelu- ja valmistelukokouksiin (ns. vuosikokoukset). Tämän lisäksi akuuteissa kriisitilanteissa rehtori/osaamispalveluesihenkilö kutsuu kriisityöryhmän jäsenet koolle mahdollisimman pikaisesti suunnittelemaan ja koordinoimaan työskentelyä ja yhteistyötä tilanteessa. Kriisitilanteen huomannut tai siitä tiedon saanut on velvollinen ilmoittamaan siitä rehtorille, jotta tämä voi kutsua kriisityöryhmän koolle. Kriisityöryhmä siis suunnittelee, kehittää, koordinoi ja arvioi jälkeenpäin oppilaitoksen toimintaa kriisitilanteissa lukukauden aikana pitkäjänteisesti sekä akuuteissa tilanteissa toimimiseksi. Oppilaitoksen kriisityöryhmä voi halutessaan ja tarpeen mukaan pyytää tukea näihin Vantaan kaupungin turvallisuustiimistä sekä muilta viranomaistahoilta, seurakunnalta jne. Vuosittaisten kokousten yhteydessä päivitetään toimipistekohtaista ohjetta tarpeen mukaan.

Perehdyttäminen

Kaikkiin mainittuihin kriisitilanteiden ohjeisiin (kriisikortit, akuutin tilanteen toimintaohje ja tämä kriisisuunnitelma) on syytä tutustua etukäteen esim. osana henkilökunnan ja uusien työntekijöiden perehdytyssuunnitelmaa, jotta kriisitilanteen yllättäessä työntekijänä on varmempi olo toimia. Lisäksi kriisityön toimintatavoista on hyvä järjestää henkilökunnalle esim. kahden vuoden välein teemallisia työpajoja tai koulutusta, jolla vahvistetaan yhteistyötä ja tietotaitoa toimia kriisitilanteissa.

Kriisiviestintä

Muista viestintä kriisitilanteissa. Ilmoita poikkeustilanteesta aina omalle esimiehellesi, turvallisuusasiantuntijalle ja Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimille. Näin tieto tapahtuneesta saavuttaa oikeat henkilöt ja saat apua kriisin hoitamiseksi. Muistilistassa kuvattu myös viestinnän vaiheet ja vastuut.

Kriisin laajuus määrittelee viestinnän suunnittelun kulloisenkin kokoonpanon. Yksittäistä oppilaitosta koskevassa kriisissä asia ratkaistaan rehtorin, Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimin ja (Variassa tiedottajan) yhteistyöllä. Laajemmassa kriisissä, kuten koko suuralueen turvallisuutta uhkaavassa tai mediaa erityisesti kiinnostavassa tilanteessa, mukaan otetaan myös toisen asteen koulutuksen johtaja.

Viestintää suunnitteleva ryhmä (rehtori, kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimi, tarvittaessa toisen asteen koulutuksen johtaja ja muut tarvittavat tahot) sopii yhdessä viestinnän toimenpiteet, kohderyhmät, kanavat ja aikataulun. Kasvatuksen ja oppimisen viestintä luonnostelee tarvittavan tiedotteen ja oppilaitoksen rehtori/toisen asteen koulutuksen johtaja hyväksyy sen tai ehdottaa muutoksia luonnokseen välittömästi.

Jos tilanne vaatii mahdollisimman nopeaa reagointia eikä rehtori/toisen asteen koulutuksen johtaja ole tunnin sisällä tavoitettavissa, Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimi lähettää tiedotepohjan oman harkintansa mukaan eteenpäin.

Suunnitelman arviointi ja päivittäminen

Tämä suunnitelma arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti tarpeen mukaan, yhteystietojen osalta vuosittain.

Vantaa
Vanda

KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN AIKUISTEN LUKIOKOULUTUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

VANTAAN KAUPUNKI

2023

Vantaa
Vanda

1.Johdanto ... 4
2. Opiskeluhuolto lukiossa ... 4
2.1 Opiskeluhuollon viitekehyksenä Vantaan kaupungin arvolinjaukset ... 5
2.2 Opiskeluhuoltotyön eettiset periaatteet ... 5
2.3 Huolen herääminen ja opiskeluhuoltoon ohjaaminen ... 5
3. Opiskeluhuollon tarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut ... 6
4. Yhteisöllinen ja ennaltaehkäisevä opiskeluhuolto ... 7
4.1 Lukiokohtainen yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR) ... 8
4.2 Opiskelijoiden osallisuus ... 8
4.3 Turvallinen ja hyvinvoiva opiskeluympäristö ... 9
4.4 Opiskelijat ja opiskelijayhteisöt hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäämässä ... 11
4.5 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ... 11
5. Yksilökohtainen opiskeluhuolto ... 13
6. Monialainen asiantuntijaryhmä ... 15
6.1 Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen ja työskentely ... 15
6.2 Opiskeluhuollon kertomukset ... 16
6.3 Opiskeluhuollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa ... 17
7. Henkilöstön tehtävät ja työnjako opiskeluhyvinvoinnissa ... 18
7.1 Rehtori vastaa lukion opiskeluhuollon toiminnasta, tuloksellisuudesta ja kehittämisestä tässä suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti ... 18
7.2 Aineenopettaja ... 18
7.3 Ryhmänohjaaja tai opinto-ohjaaja ... 19
7.4 Opinto-ohjaaja ... 20
7.5 Erityisopettaja ... 21
7.6 Terveydenhoitaja ... 21
7.7 Lääkäri ... 22
7.8 Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut ... 22
7.8.1 Psykologi ... 23
7.8.2 Kuraattori ... 23
8. Lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys sekä osaamisen varmistaminen ... 24
9. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa ... 24
9.1 Huoltajat nuoren tukena ja osallistuminen toimintaan ... 25
10. Tietosuoja ja salassapito ... 26
10.1. Tietosuoja ... 26
10.2. Salassapito ... 27
11. Opiskeluhuoltosuunnitelman toteutuminen ja seuranta ... 28
11.1 Rakenteet ja organisointi ... 28
11.2 Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä ... 28
11.3 Opiskeluhuollon ohjausryhmä ... 28
11.4 Opiskeluhuollon ja hyvinvoinnin kehittämisryhmä ... 29
11.5 Toteutuminen ja seuranta ... 29

12. Osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisessa 30
LIITTEET..... 30
Liite 1: Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä 31
Liite 2: Kriisisuunnitelma 38

1.JOHDANTO

Lukion opiskeluhuoltotyön tavoitteena on hyvinvoiva, motivoitunut ja opintoihinsa sitoutunut opiskelija, joka kokee kuuluvansa opiskeluyhteisöönsä. Tämä opiskeluhuoltosuunnitelma on laadittu Vantaan aikuislukioiden opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä henkilöstön, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen henkilöstön ja huoltajien kanssa.

Oppilaitoksissa tapahtuva opiskeluhuoltotyö ja opiskelijoiden hyvinvoinnista huolehtiminen perustuvat oppilas- ja opiskeluhuoltolakiin (1287/2013) sekä lukiolakiin (714/2018). Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 1 § (1225/2020)) säätää lukiokoulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon. Tätä lakia sovelletaan oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja lukiolain lisäksi opiskeluhuollon toimintaa ohjaavat mm. oppivelvollisuuslaki, lastensuojelulaki, hallintolaki, tietosuojalaki, laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, laki potilaan asemasta ja oikeuksista, laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolaki. Tiedot ajantasaisesta lainsäädännöstä löytyvät osoitteesta www.finlex.fi

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa Vantaan kaupungin hyvinvointisuunnitelma. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia kunnassa ja hyvinvointialueella.

Vantaan aikuislukioiden yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma muodostuu seuraavista osista:

- Lukioiden yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma (word-tiedosto)
- Hyvinvointikansio (tarkemmin kohdassa 4.3)

2. OPISKELUHUOLTO LUKIOSSA

Opiskeluhyvinvointityö tukee keskeisesti lukion perustehtävää, opetus- ja kasvatustyötä. Hyvinvointi pohjautuu opiskelijan ja opettajan vuorovaikutukseen sekä opiskeluyhteisön myönteiseen ilmapiiriin ja toisten huomioimiseen. Myös oppilaitoksen tilojen turvallisuus ja terveellisyys ovat keskeisiä hyvinvoinnin tekijöitä. Opettajalla on ensisijainen rooli opiskelijan ongelmien havaitsemisessa ja ongelmiin puuttumisessa jo varhaisessa vaiheessa, koska opettaja on lähimpänä opiskelijaa arjessa. Lukion muu henkilökunta tukee opettajaa tässä työssä.

Opiskeluhuollon tehtävänä on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja pyrkiä ehkäisemään ongelmien syntymistä. Tavoitteena on myös edistää opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Lisäksi opiskeluhuollon tehtävään kuuluu edistää opiskeluyhteisön hyvinvointia ja yhteisöllistä toimintaa sekä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa ja lukion henkilöstön välistä yhteistyötä. Opiskeluhuollolla turvataan opiskeluhuoltopalveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu sekä varhainen tuki sitä tarvitseville. Opiskeluhuollon toteuttaminen on kaikkien lukiossa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä.

Opiskelijalle annetaan tieto heti opiskelun alkaessa käytettävissä olevista terveyden- ja sosiaalihuollon palveluista, jotka hyvinvointialue järjestää oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin ja terveydenhuoltolakiin perustuen. Palveluista kerrotaan ohjaustapaamisissa ja yhteystiedot löytyvät HOPS-lomakkeesta sekä lukioiden www-sivuilta. Opiskeluhuollon työntekijät tiedottavat

opiskelijoita tehtävästään opintojen alussa. Henkilökunnan tehtävänä on tarvittaessa ohjata opiskelija opiskeluhuollon palveluihin. Lukiossa opiskeluhuoltoa toteutetaan kasvatuksen ja oppimisen toimialan sekä hyvinvointialueen ammattilaisten monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

2.1 OPISKELUHUOLLON VIITEKEHYKSENÄ VANTAAN KAUPUNGIN ARVOLINJAUKSET

Vantaan toisen asteen oppilaitosten opiskelijahuollon tavoitteet ja henkilökunnan työskentely perustuvat oppilas- ja opiskelijahuoltolain lisäksi Vantaan kaupungin visioon ja arvoihin. Visiona on, että rohkea, rento ja viihtyisä Vantaa on kestävyyden edelläkävijä.

Vantaan kaupungin arvot ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

2.2 OPISKELUHUOLTOTYÖN EETTISET PERIAATTEET

Valtakunnallisen Varhaisen puuttumisen -verkoston (VARPU) laatimia varhaisen puuttumisen eettisiä periaatteita pidetään opiskeluhuoltotyötä ohjaavina periaatteina myös Vantaan oppilaitosten opiskeluhuoltotyössä.

Opiskeluhuoltotyön eettisiä periaatteita ovat muun muassa:
Vastuun kantaminen

- Jokaisella on inhimillinen vastuu sekä itsestään että lähimmäisistään. Heräävään huoleen on puututtava varhain, omaa vastuuta ei tule sysätä toisille. Vastuu varhaiseen puuttumiseen on sillä, jolla huoli herää.

Otetaan huolet puheeksi

- Jokaisella on velvollisuus ottaa huolensa puheeksi kunnioittavasti - siellä, missä ne ilmenevät ja silloin kun ne ilmenevät. Kunnioittava puheeksi ottaminen tähtää yhteistyöhön.

Tuetaan osallisuutta

- Yhteistyö edellyttää vuoropuhelua. On tärkeää kuunnella ja tulla kuulluksi. On vältettävä asiantuntijakeskeisyyttä, joka sivuuttaa valtaa vailla olevien äänet. Yhdessä laadittu suunnitelma kantaa.

Toimitaan avoimesti ja yhdessä

- Palvelun käyttäjän tai perheen asioita käsitellään heidän luvallaan ja läsnä ollessaan. Kohtaamisten tulee olla kunnioittavia ja edistää vuoropuheluja. Ammatillista neuvoa kysyttäessä ei käytetä asianosaisten nimiä tai muita tunnistetietoja.

Ei leimata ketään

- Varhainen puuttuminen ei oikeuta ihmisten luokittelua toimenpiteiden kohteiksi. Varhaisen puuttumisen nimissä ei saa laatia rekistereitä, jotka loukkaavat tietosuojaa ja avoimuuden eettisiä periaatteita. Varhaisen puuttumisen tulee tapahtua avoimessa yhteistyössä, joka tukee osallisuutta.

2.3 HUOLEN HERÄÄMINEN JA OPISKELUHUOLTOON OHJAAMINEN

Kun lukion työntekijälle herää huoli opiskelijasta tärkeää on varhainen puuttuminen asiaan. Toimintaohjeet huolen herätessä on kuvattu alla olevaan kaavioon. Opiskelijan tilanteen selvittäminen ja opiskelijan tukeminen tapahtuu opetus- ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä.

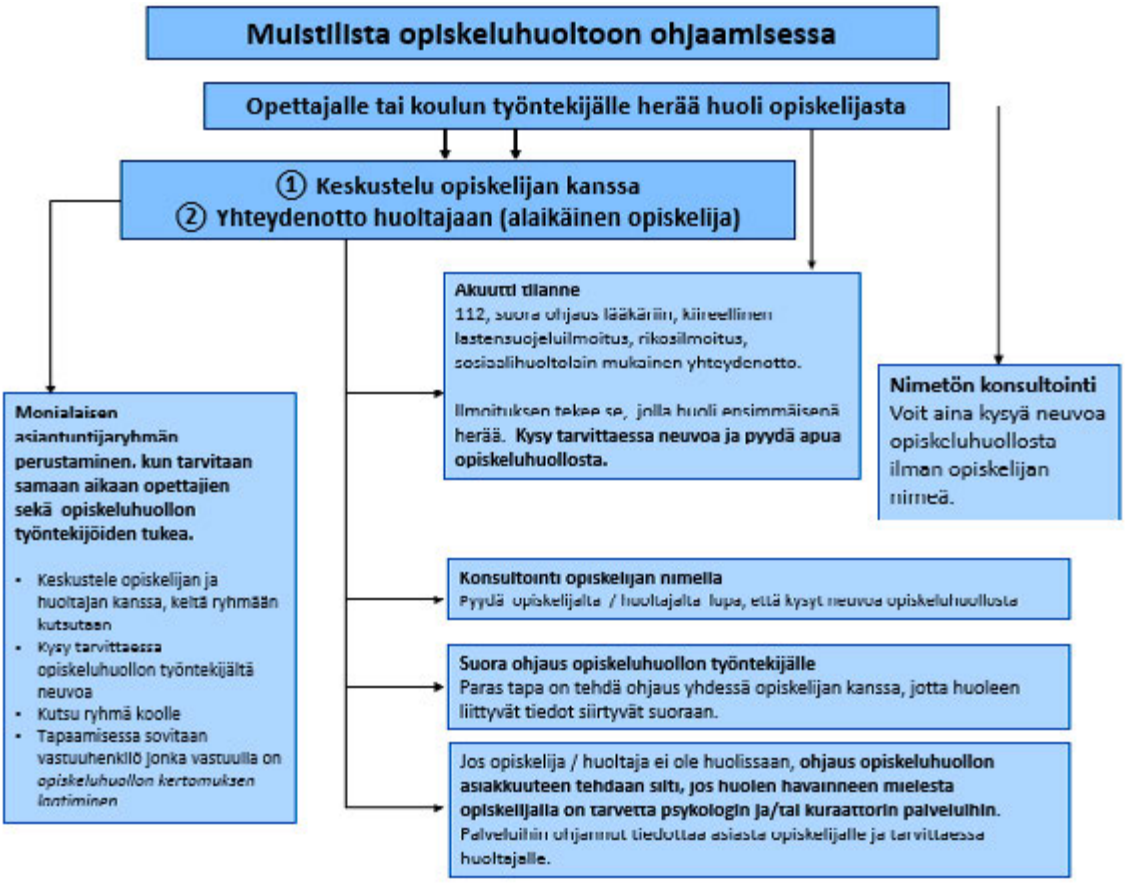

3. OPISKELUHUOLLON TARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Opiskeluhuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Opiskeluterveydenhuolto edellyttää toisella asteella yhden kokopäiväisen terveydenhoitajan 570 opiskelijaa kohti, ja yhden kokopäiväisen lääkärin 1 800 opiskelijaa kohti. Kuraattoreiden lakisääteinen sitova henkilöstömitoitus on 670 opiskelijaa yhtä kuraattoria kohden ja psykologien 780 opiskelijaa yhtä psykologia kohden. Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan jokaisen oppilaitoksen käytettävissä tulee olla sosiaalityöntekijän koulutuksen omaavan vastaavan kuraattorin palveluja.

Kokonaistarpeen arvioinnissa huomioidaan oppilaitosten määrä, opiskelijoiden määrä sekä toimintaympäristön erityispiirteet Vantaan kaupungilla (esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien sekä S2-opiskelijoiden määrät).

Työntekijä	Koulutuksen järjestäjän arvio kokonaistarpeesta yhteensä hlöä*
Vantaan aikuislukio	
terveydenhoitaja	1h 47 min / vko
kuraattori	1h 31 min/vko
psykologi	1 h 18min/vko
lääkäri	33 min/vko
Sotungin etälukio	
terveydenhoitaja	39 min /vko
kuraattori	33 min/vko
psykologi	29 min/vko
lääkäri	21 min/vko

*viikkotyöaikana käytetty 37 h/vko

Opiskeluhuollon palvelut Vantaan Aikuislukiossa ja Sotungin etälukiossa toteutetaan osana Tikkurilan lukion, Martinlaakson lukion ja Sotungin lukion opiskeluhuoltopalveluita. Käytettävissä olevat opiskeluhuollon resurssit ovat huomioitu kyseisen lukion resursseissa. Vantaan kaupungin toisen asteen oppilaitosten käytettävissä on lääkäriresurssia yhteensä 1,4 henkilötyövuoden verran. (Tilanne 2/2023).

4. YHTEISÖLLINEN JA ENNALTAEHKÄISEVÄ OPISKELUHUOLTO

Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko opiskeluyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki lukion työntekijät sekä opiskeluhuollon toimijat. Kaikkien opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on osa päivittäistä lukion toimintaa. Tämä tarkoittaa opiskeluhuoltoon liittyvien näkökohtien huomioon ottamista opetuksen sisällöissä, menetelmissä, järjestelyissä ja muussa toiminnassa.

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän (YHR) tehtävänä on yhteisöllisen opiskeluhuoltotoiminnan seuraaminen ja kehittäminen. YHR:n toimintaa ohjaa tämä opiskeluhuoltosuunnitelma. YHR seuraa opiskeluhuoltosuunnitelman ja yhteisten toimenpiteiden toteutumista sekä vastaa koulukohtaisten tarkennusten ja toimintasuunnitelmien päivittämisestä.

YHR ei käsittele yksittäisiä opiskelijoita koskevia asioita. Ryhmä ei myöskään käsittele yleisellä tasolla kurinpidollisia eikä erityisopetukseen liittyviä asioita, mikäli ne eivät selkeästi ole opiskeluhuollollisia.

Lukiokohtaisesti on lisäksi tarkennettu:

- YHR:n tarkemmat toimintatavat ja käytännöt
- konkreettiset toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitoksessa
- konkreettiset toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- vuosittaiset tapaamiset yhteistyötahojen kanssa.

4.1 LUKIOKOHTAINEN YHTEISÖLLINEN HYVINVOINTIRYHMÄ (YHR)

Jokaisessa Vantaan lukiossa toimii säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä (YHR). Yhteisöllistä hyvinvointiryhmää johtaa lukion rehtori tai hänen nimeämänsä henkilö. YHR:n jäseninä toimivat terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori, mahdollisuuksien mukaan opiskelijoiden edustaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja(t) ja opettaja (tarvittaessa). YHR tekee yhteistyötä muiden asiantuntijoiden kanssa tarvittaessa.

YHR vastaa lukion opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. YHR:n ensisijainen tehtävä on yhteisöllisen opiskeluhuollon kuten opiskeluympäristön ja opiskeluyhteisön terveellisyyden sekä turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen. Opiskeluyhteisön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta seurataan erilaisten selvitysten avulla. YHR selvittää kehittämistarpeen vuosittain. Ryhmä edistää hyvinvointia tukevien yhteisten käytäntöjen sopimista.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon keskeisin toimija on lukiokohtainen opiskeluhuoltoryhmä, jonka tehtävänä on yhteisöllisen opiskeluhuoltotoiminnan suunnittelu, koordinointi, seuraaminen, arviointi ja kehittäminen. Vantaalla tämä ryhmä on nimetty yhteisölliseksi hyvinvointiryhmäksi (YHR).

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän tehtäviin kuuluu:

- Opiskeluhuollon toimintasuunnitelman laadinta lukuvuodeksi kerrallaan (yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa)
- Osallistuminen terveydenhuoltolain mukaiseen oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen sekä seurantaan (joka toinen vuosi)
- Osallistuminen hyvinvointiviikon suunnitteluun ja järjestelyihin yhdessä muiden yhteistyötahojen kanssa

YHR kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa. Ryhmässä ei käsitellä yksittäisen opiskelijan asioita.

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokousten asialistan laatimisesta vastuu on rehtorilla. Rehtori huolehtii siitä, että kokouksen asiat ovat etukäteen tiedossa jäsenillä sekä siitä, että kokous etenee suunnitelman mukaisesti ja kokouksesta laaditaan muistio.

4.2 OPISKELIJOIDEN OSALLISUUS

Toimintatavat, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, keskinäistä vuorovaikutusta ja kannustavaa ilmapiiriä, ovat tärkeitä yhteisöllisen opiskeluhuollon tehtäviä. Niillä tuetaan opintojen etenemistä ja samalla ehkäistään ongelmia. Ryhmähengen edistäminen ja varhainen puuttuminen ryhmien toiminnan kielteisiin piirteisiin ovat keskeisiä toimia.

Opiskelijat osallistuvat esimerkiksi

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen
- Opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden arviointiin
- Yhteisten tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen
- Erilaisten hankkeiden kanssa tehtävään yhteistyöhön
- Opiskelijakuntatoimintaan
- Kestävän kehityksen suunnitteluun ja toteutukseen

4.3 TURVALLINEN JA HYVINVOIVA OPISKELUYMPÄRISTÖ

Yhteisölliseen opiskeluhuoltoon kuuluu fyysiseen oppimisympäristöön sekä arjen työrytmiin, työn kuormitukseen, lepoon ja virkistykseen sekä työergonomiaan kuuluva ohjaus. Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.

Yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
Hyvät työ- ja opiskeluolosuhteet luovat edellytykset koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnille, työ- ja opiskelukyvyn säilyttämiselle sekä tulokselliselle oppimiselle. Opiskelijan terveyden edistämiseksi oppilaitosyhteisön terveellisyys ja turvallisuus tarkastetaan joka toinen vuosi. Tarkastus toteutetaan yhteistyössä opiskeluterveydenhuollon, rehtorin, oppilaitoksen henkilökunnan, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Mukaan kutsutaan tarvittaessa asiantuntijoita, esim. tiloista vastaavat tahot, työterveyshuolto, työsuojeluhenkilöstö, terveystarkastaja ja tarvittaessa muita asiantuntijoita. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain. Tarkemmin tarkastuksista on ohjeistettu hyvinvointikansiossa.

Työolot tutkitaan noin joka kolmas vuosi työsuojeluviranomaisten aloitteesta. Tarkastuksesta laaditaan raportti ja samoin todetuista puutteista ja niiden korjaamisesta laaditaan suunnitelma. Arvioinnissa todettujen puutteiden korjaamista seurataan vuosittain.

Poissaolojen ehkäiseminen läsnäolo-opetuksessa
Poissaoloja Vantaan kaupungilla ennaltaehkäistään rakentamalla turvallista ja hyvinvoivaa opiskeluympäristöä. Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimet tukevat kouluyhteisöön kiinnittymistä, myönteisen koulukulttuurin vahvistumista sekä koulukiusaamisen ehkäisyä.

Jokainen lukio on luonut henkilökuntaa ja opiskelijoita osallistaen itselleen turvallisemman tilan periaatteet, joita tarkastellaan ja päivitetään säännöllisesti. Turvallisemman tilan periaatteiden tavoitteena on, että kenenkään ei tarvitse kohdata minkäänlaisia syrjinnän, kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan muotoja, ja että jokainen opiskelija tuntee olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi omassa lukiossaan omana itsenään. Turvallinen tila on myös saavutettava ja esteetön.

Hyvinvoivaa opiskeluyhteisöä rakennetaan myös luomalla yhteishenkeä. Yhteishenkeä luodaan esimerkiksi ryhmäytyksen avulla sekä järjestämällä erilaisia yhteisiä tapahtumia. Opiskelijat ovat vahvasti mukana yhteisten tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa esimerkiksi opiskelijakuntien hallitusten kautta.

Poissaoloja ehkäistään myös yhtenäisten opintojen etenemiseen liittyvien käytäntöjen avulla lähi- ja monimuoto-opetuksessa.

Etälukiossa seurataan opintojen edistymistä viikoittain, ei poissaoloja.

Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Vantaan kaupunki kannustaa päihteettömyyteen ja toimii siten, että erityisesti lapsilla ja nuorilla on oikeus päihteettömään ympäristöön. Kaupunki pyrkii ehkäisemään päihteiden käytön aiheuttamia ja siihen liittyviä haittoja. Päihteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkia päihtymistarkoituksessa käytettyjä aineita.

Tupakointi on lain (549/2016, 698/2010) mukaan kokonaan kielletty oppilaitosten sisätiloissa ja sen käytössä olevilla ulkoilualueilla. Lukiolain (714, 2018) mukaan oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa mm. sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty. Lukioiden järjestyssäännöissä on kielletty päihdyttävien tai huumaavien aineiden tuonti, hallussapito ja nauttiminen sekä niiden käyttöön liittyvien välineiden hallussapito ja niiden vaikutuksen alaisena esiintyminen oppilaitoksen alueella sekä oppilaitoksen järjestämissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa.

Oppilaitoksilta edellytetään valmiuksia päihdeongelmien varhaiseen tunnistamiseen ja hoitoon ohjaukseen. YHR suunnittelee päihteidenkäytön ennaltaehkäisyä ja ongelmiin puuttumista. Ehkäisevää päihdetyötä ja päihteettömään elämäntapaan kannustamista toteutetaan käytännössä oppilaitoksen suunnittelemalla tavalla. Terveydenhoitaja ja lääkäri kartoittavat myös terveystarkastusten yhteydessä opiskelijan päihteiden käyttöä ja antavat samalla terveysneuvontaa opiskelijalle.

Mikäli oppilaitoksen henkilökunta havaitsee opiskelijan rikkovan tupakointikieltoa, asia otetaan välittömästi puheeksi opiskelijan kanssa ja häntä kehotetaan lopettamaan tupakointi. Tarvittaessa otetaan yhteys oppilaitoksen määrittelemään henkilöön, joka keskustelee asiasta tupakointikieltoa rikkoneen opiskelijan kanssa ja on yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajaan. Opiskeluterveydenhuollon työntekijät antavat tarvittaessa tukea tupakoinnin lopettamiseen.

Mikäli opiskelija on päihtyneenä koulussa, asian huomaava henkilö on viipymättä yhteydessä rehtoriin tai apulaisrehtoriin. Rehtori on yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajiin ja tekee yhdessä asian huomanneen kanssa lastensuojeluilmoituksen. Täysi-ikäisen huoltajaan ollaan yhteydessä opiskelijan suostumuksella. Päihtynyt poistetaan koulusta saattajan kanssa ja toimitetaan tarvittaessa terveysasemalle tarkastettavaksi. Jatkotoimenpiteet (tilanteen seuranta, hoitoon ohjaaminen) sovitaan yhdessä opiskelijan tueksi kootun monialaisen asiantuntijaryhmän kanssa.

Mikäli opiskelijan epäillään pitävän hallussa tai välittävän huumausaineita, asiaa epäilevä henkilö on yhteydessä rehtoriin. Rehtori on yhteydessä turvallisuusasiantuntijaan ja/tai poliisiin. Rehtori on myös yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajiin ja tekee lastensuojeluilmoituksen. Täysi-ikäisen huoltajaan ollaan yhteydessä opiskelijan suostumuksella.

Jos opiskelijan päihteiden käytöstä herää muutoin huoli, toimitaan kappaleessa 2.3. esitetyllä tavalla.

Oppilaitoksen hyvinvointikansiossa voidaan tarkentaa tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen sekä käytön puuttumiseen liittyviä toimenpiteitä.

Jokaisessa lukiossa on hyvinvointikansio, joka sisältää seuraavat asiakirjat:

- Yhteystiedot
- Henkilöstön hyvinvointi
- Kemiallisten aineiden käyttöturvallisuustiedote
- Koulutapaturmien ehkäisyyn ja ensiapuun liittyvä ohjeistus
- Lukiokohtainen opiskeluhuollon toimintasuunnitelma

- Opiskeluympäristön turvallisuuden ja työolojen arviointi
- Oppilaitoksen järjestyssäännöt tai muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset
- Oppilaitoksen turvallisuus- ja pelastussuunnitelma
- Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista (lukiolaki 40 § 714/2018)
- Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- Suunnitelma päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihteiden käyttöön puuttumiseksi
- Kriisisuunnitelma
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (oppilaitoskohtainen), laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 a § (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) ja yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §:n 2 momentti)
- Toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- Viestintäohje
- Yhdenvertaisuussuunnitelma (yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §:n 2 momentti)

Hyvinvointikansioon kirjataan, kuka lukiossa vastaa eri osien mahdollisesta oppilaitoskohtaisesta päivittämisestä. Päivitystarve on tarkistettava vähintään kerran vuodessa.

4.4 OPISKELIJAT JA OPISKELIJAYHTEISÖT HYVINVOINTIA, YHTEISÖLLISYYTTÄ JA OSALLISUUTTA LISÄÄMÄSSÄ

Opiskelijoiden hyvinvoinnista huolehtiminen koskee kaikkia lukion toimijoita, niin nuoria kuin aikuisia. Opintojen sujumisen, opinnoissa viihtymisen ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että kaikki

- edistävät positiivisen ja rauhallisen työskentelyilmapiirin luomista
- huolehtivat lukioyhteisön viihtyvyyden edistämisestä (esim. toisten kunnioittaminen, luokkatilojen ja yhteisten tilojen siisteydestä huolehtiminen)
- laativat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS:n). HOPS:a seurataan ja päivitetään tarvittaessa.
- huolehtivat omasta terveydestään, ruokailustaan ja riittävästä unesta
- seuraavat Wilmaa säännöllisesti
- selvittävät välittömästi jokaisen poissaolonsa aineenopettajalle
- huolehtivat siitä, että opiskeluvälineet ovat kunnossa
- hakevat apua silloin, kun on huoli omasta jaksamisesta

Opiskelijakunta

Kaikki lukion opiskelijat muodostavat opiskelijakunnan. Opiskelijakunta voi valita keskuudestaan opiskelijakunnan hallituksen jäsenet. Opiskelijakunnan hallituksessa toimimisesta voi saada opintopisteitä. Opiskelijakuntatoiminta tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden osallistua lukion toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Opiskelijakuntatoiminnan avulla vahvistetaan yhteisöllisen ilmapiirin kehittymistä ja lisätään viihtyvyyttä.

4.5 YHTEISTYÖ MUIDEN TOIMIJOIDEN KANSSA

Yhteistyötahoja ovat muun muassa lastensuojelu, sosiaalitoimi, nuorisopalvelut, poliisi, uskonnolliset yhteisöt, kolmannen sektorin toimijat, mielenterveyspalvelut, erikoissairaanhoito ja Vantaan etsivä nuorisotyö Kipinä. Oppilaitoskohtainen yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

Vantaan liikkuva opiskelu

Liikkuva opiskelu -toiminta tukee opiskelijoiden fyysistä aktiivisuutta ja opiskelukykyä sekä vahvistaa opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja osallisuuden tunnetta. Toiminnan tavoitteena on kannustaa opiskelijat liikunnan pariin. Liikkuva opiskelu -toiminta on osa opiskeluhuollon moniammatillista yhteistyötä ja tuo liikunnan ja hyvinvoinnin asiantuntijuutta oppilaitoksiin.

Yksilöön tai pienryhmään kohdistuva ennaltaehkäisevä työ on toiminnan ensisijainen toteuttamismuoto. Opiskeluhuollon terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi voi ohjata vähän liikkuvan opiskelijan liikkuvan opiskelun palveluiden pariin. Tukea voidaan antaa yksilölle, ryhmälle tai koulutusten ja tapahtumien muodossa koko yhteisölle.

Vantaan liikkuvan opiskelun tukimuotoina on henkilökohtainen hyvinvointivalmennus, pienryhmätoiminta ja matalan kynnyksen liikuntakurssit sekä opiskelijoille, opettajille tai koko yhteisölle suunnatut tapahtumat ja koulutukset.

Etsivä nuorisotyö
Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Nuorisolaki 2016/1285, 10 §) Etsivällä nuorisotyöllä on käytössä sähköinen yhteydenottojärjestelmä: www.yhteysetsivaan.fi.

Lastensuojeluilmoitus (alaikäiset opiskelijat)
Ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia oppilaitoksen työntekijöitä (Lastensuojelulaki 25 §).

Kun kohtaat työtehtävissäsi alaikäisen nuoren, jonka hoidon tai huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelutarpeen selvittämistä, sinun tulee tehdä nuoresta viipymättä lastensuojeluilmoitus (esim. päihteiden käyttö, rikoksilla oireilu, väkivalta, koulun tukitoimet eivät riitä tai opiskelija ei ota niitä vastaan).

Sinulla ei siis tarvitse olla varmuutta siitä, että nuori tarvitsee lastensuojelun asiakkuutta tai edes asiakkuuden tarpeen selvittämistä. Riittää, että koet, että lastensuojelun tarvetta tulee mahdollisesti selvittää.

Mikäli olet epävarma siitä, tuleeko lastensuojeluilmoitus tehdä, ole matalalla kynnyksellä yhteydessä nuoren asuinkunnan hyvinvointialueen lastensuojelun päivystykseen/sosiaalitoimeen. Kuraattoria voi aina konsultoida lastensuojeluasiassa.

Tee ilmoitus nuoren asuinkunnan hyvinvointialueen sosiaalitoimistoon soittamalla tai salattuna sähköpostilla. Yhteystiedot löytyvät hyvinvointialueen omilta nettisivuilta.

Voit myös täyttää ilmoitusvelvollisuutesi ottamalla yhteyttä sosiaalihuoltoon yhdessä nuoren tai hänen huoltajansa kanssa (Sosiaalihuoltolaki 35 §). Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä esimerkiksi kiireen vuoksi, tehdään lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoitus tehdään myös silloin, jos asianosaiset eivät suostu yhteydenottoon.

Sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto/ilmoitus (täysi-ikäiset opiskelijat)
Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi koskee kaikkia koulun työntekijöitä (Sosiaalihuoltolaki 35 §).

Yhteydenotto tehdään, kun sosiaalihuollon *tarve ilmeinen (*esim. opiskelija pyytää itse apua, koulun tukitoimet eivät riitä, huolta opiskelijan päihteiden käytöstä ja mielenterveydestä, opiskelijaan ei saada yhteyttä ja huoli opiskelijasta).

- opiskelija ohjataan hakemaan sosiaalipalveluja
- opiskelijan antaessa suostumuksensa, otetaan yhteyttä hänen kotikuntansa hyvinvointialueen sosiaalitoimeen, jotta henkilön tuen tarve arvioitaisiin
- tehdään ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta (mikäli suostumusta ei saada; opiskelija *ilmeisen* kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään, turvallisuudestaan)

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen/ yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi Vantaalla

- lastensuojeluilmoitukset@vakehyva.fi
- Sosiaalihuollon ja lastensuojelun hakemusten, yhteydenottojen ja ilmoitusten vastaanotto
- klo 8–16 viranomaiset p. 09 4191 5501, asiakkaat p. 0941915500
- muina aikoina sosiaali- ja kriisipäivystys viranomaiset p. 09 839 24900, asiakkaat p. 09 4191 5800
- ilmoitus sähköisesti Maisan kautta ilman kirjautumista
    - https://www.maisa.fi/maisa/Authentication/Login?mode=stdfile&option=socialcare tai valitsemalla Maisan etusivulta maisa.fi ”Tee sosiaalihuollon ilmoitus”.

Poliisitoimi

Nuorisoasteen lukioilla on oman alueen poliisissa yhteyshenkilö, jonka kanssa sovitaan ennaltaehkäisevistä yhteistyömuodoista, kuten esim. poliisin lukiolle pitämistä ennaltaehkäisevistä tietoiskuista ja luennoista, vierailukäynneistä, yhteisen kriisityön periaatteiden suunnittelemisesta jne. Aikuislukioiden oppivelvollisia voidaan kutsua mukaan tilaisuuksiin. Kriisityön periaatteet on kirjattu kriisisuunnitelmaan, joka löytyy hyvinvointikansiosta.

5. YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia:
1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja
2) opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa ja
4) opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettäviä sosiaali- ja terveyspalveluja erityisoppilaitoksissa.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä. Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus.

Opiskelijan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Kun lukion työntekijälle herää huoli opiskelijasta, tärkeää on varhainen puuttuminen asiaan. Opiskelijan tilanteen selvittäminen ja opiskelijan tukeminen tapahtuu opetus- ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä. Tarkemmat toimintaohjeet on kuvattu tämän suunnitelman kappaleessa 2.3. Tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä on tarkennettu Vantaan lukiokoulutuksen yhteisessä suunnitelmassa kurinpitotoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.

Terveystarkastusten ja muun opiskeluterveydenhuollon toteuttamisessa tarvittava yhteistyö
Opiskelijoiden määräaikaiset terveystarkastukset tehdään ensimmäisenä opiskeluvuonna ja kutsuntaikäisten ennakkoterveystarkastukset sekä terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaan. Opiskeluterveydenhuollon lääkäri tekee opiskelijalle lääkärintarkastuksen 1. tai 2. opiskeluvuotena. Terveystarkastukset ovat opiskelijalle vapaaehtoisia, mutta suositeltavia. Terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve selvitetään. Terveydenhoitaja ilmoittaa ryhmänohjaajalle tai opinto-ohjaajalle, mikäli ei tavoita opiskelijaa.

Terveydenhoitaja antaa yhteistyössä muiden ammattiryhmien kanssa terveysneuvontaa opiskelijoille esimerkiksi mielenterveydestä, tupakoinnista ja muista päihteistä, seksuaaliterveydestä ja levon tärkeydestä. Terveydenhoitaja ja lääkäri osallistuvat opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistämiseen yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa.

Opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastaminen tehdään yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa. Opiskeluterveydenhuolto antaa tarvittaessa konsultaatioapua oppilaitoksen henkilöstölle opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lisäksi opiskeluterveydenhuollon edustajat osallistuvat mahdollisuuksien mukaan vanhempaintapaamisiin.

Opiskelijoiden terveydentilan tai toimintakyvyn muutoksista johtuvien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista edistävät toimenpiteet
Opiskeluterveydenhuolto tapaa opiskelijat vähintään yhden kerran opintojen aikana terveystarkastuksissa. Opintojen alussa opiskelijat täyttävät terveyskyselyn, mielialakyselyn ja päihdekyselyn, joiden perusteella terveystarkastuksen kiireellisyys arvioidaan. Tavoitteena on opiskelijan tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen. Tarvittaessa opiskelijan ohjataan jatkotutkimuksiin tai hoitoon muiden palvelujen piiriin. Terveydenhoitaja ottaa opiskelijan tarvittaessa myös seuranta- tai lisäkäynneille tai ohjaa oppilaitoksen sisällä olevan tuen piiriin, kuten ryhmänohjaajalle, opinto-ohjaajalle, erityisopettajalle, kuraattorille tai psykologille.

Opetuksen kannalta oleellinen tieto siirretään opiskelijan luvalla tai opiskelijan ja alaikäisen opiskelijan huoltajien kanssa sopien ryhmänohjaajalle, erityisopettajalle ja tarvittaessa muille opettajille. Tiedonsiirto tapahtuu aina ensisijaisesti opiskelijan ja huoltajan luvalla. Ainoastaan poikkeustapauksissa voidaan opiskeluterveydenhuollossa olevaa tietoa siirtää ilman opiskelijan ja/tai huoltajan suostumusta. Ryhmänohjaajan yhteydenpito opiskelijoihin ja huoltajiin auttaa huomioimaan varhaisessa vaiheessa tuen tarpeen. Ryhmänohjaajan ja muiden säännöllisesti opiskelijoiden kanssa tekemisissä olevien opettajien tulisikin aikaisessa vaiheessa huomioida ja ottaa puheeksi tuen tarve opiskelijan kanssa, tukea opiskelijaa sekä tarvittaessa ohjata tuen piiriin.

Opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen

Sairauden hoito tapahtuu pääsääntöisesti opiskelijan oman asuinalueen terveysasemalla. Ensiaputilanteissa opiskelija voi hakeutua oppilaitoksen alueella sijaitsevalle terveysasemalle. Mikäli opiskelijalla on sairaus tai oire, joka vaatii lääkitystä opiskelupäivän aikana, opiskelija huolehtii itse lääkityksestään tai toimittaa opettajalle ensiapulääkkeen säilytettäväksi lääkekaapissa mahdollista ensiaputilannetta varten.

Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi

Opiskeluterveydenhoitaja tekee ensiaputilanteissa tai äkillisissä sairaustapauksissa hoidon tarpeen arvioinnin, hoitotoimenpiteen sekä ohjauksen jatkohoitoon. Opiskeluterveydenhoitajalla on

päivittäin vastaanotto ilman ajanvarausta. Mikäli terveydenhoitaja ei ole tavoitettavissa, opiskelija voi olla yhteydessä terveysasemaan tai terveyskeskuspäivystykseen.

Vantaalaisten opiskelijoiden sairaanhoito toteutetaan mahdollisuuksien mukaan opiskeluterveydenhuollon puitteissa, erityisesti kun kyseessä on opiskelukykyä uhkaava sairaus. Muutoin sairaanhoito järjestetään opiskelijan oman asuinalueen terveysasemalla. Ulkopaikkakuntalaisten opiskelijoiden sairaanhoitopalvelut järjestetään terveysasemalla, jonka alueella lukion toimipiste sijaitsee. Ulkopaikkakuntalainen opiskelija voi sairaanhoitoa tarvitessaan hakeutua myös kotipaikkakuntansa terveyspalveluiden piiriin.

Mikäli on tarpeellista, nuori voidaan lähettää lääkärin lähetteellä HYKS:n Nuorisopsykiatrian tutkimus-, arviointi- ja kriisipoliklinikalle. 18-vuotta täyttäneet opiskelijat ja aikuiset lähetetään tarvittaessa aikuispsykiatriseen hoitoon. Opiskelija voidaan ohjata myös Nuortenkeskus Nuppiin tai Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sosiaali- ja kriisipäivystykseen, josta voi saada apua vaikeaan elämäntilanteeseen.

Raskauden ehkäisy ja muu seksuaaliterveysneuvonta sisältyy terveystarkastusten ja muiden vastaanottokäyntien terveysneuvontaan. Opiskelijoita ohjataan tarvittaessa Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolaan.

Terveystarkastuksen yhteydessä muistutetaan opiskelijoita suun terveydenhuollon palveluihin hakeutumisesta opintojen aikana. Opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvan opiskelijat voivat kotipaikasta riippumatta hakeutua suun terveystarkastukseen vähintään yhden kerran opintojensa aikana. Opiskelijat varaavat itse ajan hammashoidon keskitetystä ajanvarauksesta.

6. MONIALAINEN ASIANTUNTIJARYHMÄ

Opiskelijan tueksi kootaan monialainen asiantuntijaryhmä, kun hänen huolta herättävän tilanteensa varhaiseen selvittelyyn ja hoitamiseen tarvitaan eri alojen asiantuntijoita. Monialainen Asiantuntijaryhmä on tarpeen, kun tarvitaan monialaista yhteistyötä opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon palvelujen henkilöstön välillä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan suostumuksella tai hänen huoltajansa suostumuksella, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä.

Asiantuntijaryhmään kuuluvat opiskelijan (ja/tai huoltajan) lisäksi tarpeen ja opiskelijan ja/tai huoltajan suostumuksen mukaan kaikki tai joitakin seuraavista opiskeluhuoltoa toteuttavista henkilöistä: rehtori, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, ryhmänohjaaja tai muu siinä tilanteessa keskeinen opettaja tai muu henkilöstön edustaja. Lisäksi opiskelija voi halutessaan pyytää mukaan muun tukihenkilön tai oppilaitoksen ulkopuolisen auttajatahon.

6.1 MONIALAISEN ASIANTUNTIJARYHMÄN KOKOAMINEN JA TYÖSKENTELY

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan opiskelijan asian käsittelemiseksi, opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Monialaisuudella tarkoitetaan sitä, että paikalla on sekä oppilaitoksen opetushenkilöstön että opiskeluhuollon työntekijöiden edustaja/edustajia. Asiantuntijaryhmän kokoaa se opiskeluhuollon tai muun henkilökunnan edustaja, jolla huoli herää. Monialaisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on tukea opiskelijaa ja hänen hyvinvointiaan ja oppimisedellytyksiään. (Oppilas- ja opiskeluhuoltolain soveltamisohje, STM 2015)

Asian käsittely asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan ja/tai huoltajan suostumukseen. Suostumuksen pyytää se työntekijä, joka katsoo asian käsittelyn ryhmässä tarpeelliseksi. Suostumus voi olla suullinen silloin, jos asiantuntijaryhmän käsittelyyn osallistuu lukion opiskeluhuollon henkilöstöä. Tiedot suullisen suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen.

Jos käsittelyyn osallistuu muita tahoja tai jos opiskelija haluaa mukaan muita henkilöitä (esimerkiksi ystävän tai oppilaitoksen ulkopuolisen auttajatahon) suostumuksen tulee olla kirjallinen. Tiedot suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen. Jos opiskelijalla ei ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian käsittelyn merkitystä, suostumuksen voi antaa huoltaja hänen sijastaan. Huoltajan suostumukseksi riittää yhden huoltajan antama suostumus. Ennen kuin opiskelija tai huoltaja antaa suostumuksensa, on varmistettava, että häntä on informoitu asianmukaisesti ryhmän toimintaperiaatteista sekä siitä, että asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus ilmaista toisilleen kaikki asian hoitamisen kannalta välttämättömiksi katsomansa salassa pidettävät tiedot sekä oikeus konsultoida muita asiantuntijoita.

Tärkeää asiantuntijaryhmän työskentelyssä on, että mukaan otetaan ne henkilöt, jotka ovat keskeisiä opiskelijan asioissa. Ryhmässä voi olla tarpeen mukaan esimerkiksi ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, aineenopettaja, terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi sekä rehtori. Erityisesti ryhmänohjaajan tai opinto-ohjaajan on tärkeää olla monialaisen asiantuntijaryhmän jäsen, jos opiskelijan suostumus on siihen saatavissa. Ryhmänohjaaja ja opettajat tuntevat usein opiskelijan tilanteen parhaiten. Ryhmät ovat keskustelevia ja neuvovia ja tavoitteena on työskennellä yhteistyössä myös huoltajien kanssa.

Asiantuntijaryhmässä sovitaan opiskelijan hyvinvointiin liittyvistä tavoitteista, työnjaosta ja asioiden seurannasta. Asiantuntijaryhmä valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilö vastaa siitä, että opiskelijan asian käsittely kohti tavoitetta etenee ja että opiskelija ja huoltajat sitoutetaan ja osallistetaan prosessiin. Vastuuhenkilö kutsuu koolle tarvittavat palaverit, on yhteydessä huoltajiin ja mukana oleviin eri tahoihin. Vastuuhenkilö myös kirjaa yksittäisen opiskelijan asian käsittelyn opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä kirjauksia monialaisen kertomukseen. Mikäli ryhmässä on sovittu, että ryhmänohjaaja tai opinto-ohjaaja toimii vastuuhenkilönä, voivat opiskeluhuollon työntekijät tukea kirjausten laatimisessa. Oppilaitoksen ulkopuoliset osallistujat eivät ole varsinaisia monialaisen asiantuntijaryhmän jäseniä. Heille tai opiskelijalle tai huoltajille itselleen ei voida antaa käyttöoikeuksia tai oikeutta tehdä kirjauksia opiskeluhuoltokertomukseen.

Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus pyytää opiskelijan asiassa neuvoa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta, ja ilmaista tässä tarkoituksessa myös salassa pidettäviä tietoja. Konsultaatiosta tehdään asianmukaiset merkinnät opiskeluhuoltokertomukseen.

6.2 OPISKELUHUOLLON KERTOMUKSET

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhuollon kertomuksiin. Vantaan lukioissa on käytössä Opiskeluhuollon kertomus –lomake.

Lomakepohja on kaikkien lukioiden saatavilla Vantaan intrassa. Kun opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö kirjaa ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:
1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
2) asian aihe ja vireille panija;
3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
4) tiedot asian käsittelystä asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
5) toteutetut toimenpiteet;
6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. Yksittäistä opiskelijaa koskevat kirjaukset ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettävät asiakirjat on merkittävä salassapitomerkinnöin.

Opiskeluhuollon palveluista vastaavat työntekijät (terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori, psykologi) kirjaavat omiin tietojärjestelmiinsä yksittäistä opiskelijaa koskevat tiedot omaa ammattialaa koskevien säännösten mukaisesti.

Asiantuntijaryhmä ei tee hallintopäätöksiä. Tarvittaessa päätökset tekee se viranhaltija, jonka toimivaltaan asia kuuluu.

6.3 OPISKELUHUOLLON YHTEISTYÖ OPISKELIJAN OPINTOJEN OHJAUKSESSA JA JATKO-OPINTOJEN SUUNNITTELUSSA

Lukiolain mukaan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi aikuisten lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii yhdessä opinto-ohjaajan kanssa henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, tuen suunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Suunnitelma laaditaan opintojen alussa ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Oppivelvollisuuslaki edellyttää, että koulutuksen järjestäjä seuraa oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoittaa oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti.

Aineenopettajan tehtävänä on kirjata opiskelijan arvioinnit (edistyminen) opiskelijahallintojärjestelmään n. kahden viikon sisällä opiskelijan tekemästä näytöstä. Opiskelija ja huoltaja voivat tarkistaa opintosuoritukset opiskelijahallintojärjestelmästä, josta tiedot siirtyvät reaaliaikaisesti valtakunnalliseen KOSKI-järjestelmään.

Ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaajat seuraavat opiskelijoiden opintojen etenemistä ja ovat yhteydessä opiskelijaan ja alaikäisen huoltajaan, mikäli opinnot eivät etene asianmukaisesti opiskelijan oman opiskelusuunnitelman mukaan.

7. HENKILÖSTÖN TEHTÄVÄT JA TYÖNJAKO OPISKELUHYVINVOINNISSA

Kunnan opetustoimen vastuulla on varmistaa, että tarpeelliset suunnitelmat on tehty kunta- ja oppilaitostasolla olemassa olevien lakien ja muiden määräysten mukaisesti. Opiskeluhuollon toteutumisesta vastaa koko oppilaitosyhteisö. Erityisvastuun yhteisöllisestä toiminnasta kantaa YHR sekä toimipistekohtaiset hyvinvointiryhmät ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutumisesta monialaiset asiantuntijaryhmät. Hyvinvointityön onnistumiseksi on tärkeää, että henkilökunnan toiminnan tavoitteet ja niistä johdetut tehtävät on määritelty. Yhteiset toimintatavat ja käytänteet varmistavat opiskelijan hyvinvoinnin tasalaatuiset palvelut. Tähän on koottu kunkin työntekijän tehtävät opiskeluhyvinvoinnin näkökulmasta.

7.1 REHTORI VASTAA LUKION OPISKELUHUOLLON TOIMINNASTA, TULOKSELLISUUDESTA JA KEHITTÄMISESTÄ TÄSSÄ SUUNNITELMASSA ESITETTYJEN TAVOITTEIDEN JA TOIMINTATAPOJEN MUKAISESTI.

Rehtori

- huolehtii siitä, että tässä opiskeluhuoltosuunnitelmassa määritellyt toimenpiteet toteutetaan
- vastaa opiskeluhuollon toimintasuunnitelman laatimisesta yhdessä yhteisöllisen hyvinvointiryhmän, oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa osana lukuvuosisuunnitelmaa
- huolehtii siitä, että henkilöstölle tarjotaan riittävästi koulutusta opiskeluhuoltotyöhön
- vastaa opiskeluhuoltotyöhön liittyvän tiedotussuunnitelman toteuttamisesta omalta osaltaan
- toimii puheenjohtajana yhteisöllisen hyvinvointiryhmän (YHR) kokouksessa
- huolehtii siitä, että kokouksen asiat ovat etukäteen tiedossa jäsenillä sekä siitä, että kokous etenee suunnitelman mukaisesti ja että kokouksesta laaditaan muistio
- huolehtii siitä, että yhteisöllisellä hyvinvointiryhmällä (YHR) on suunnittelu- ja arviointitilaisuus vähintään kerran lukuvuodessa
- vastaa siitä, että opiskeluhuoltokertomukset tallennetaan oikein ja niitä pääsevät lukemaan vain niihin oikeutetut henkilöt
- huolehtii nuorisolain mukaisesta tietojen ilmoittamisesta etsivälle nuorisotyölle
- Päättää oppivelvollisen opiskelijan opintojen määräaikaisesta keskeyttämisestä. Tukitoimien arvioimiseen hyödynnetään monialaista asiantuntijaryhmää.
- Huolehtii oppivelvollisuuslain mukaisesta eronneeksi katsottavan, ilman opiskelupaikkaa olevan oppivelvollisen opiskelijan ja huoltajan kuulemisesta ja siitä että tiedot ilmoitetaan asuinkunnalle VALPAS-palvelun kautta.

7.2 AINEENOPETTAJA

Aineenopettaja huolehtii opiskelijoiden hyvinvoinnista muun muassa seuraamalla opintojen suorittamista ja opiskelijoiden opetukseen osallistumista sekä kiinnittämällä huomiota opiskelijoiden oppimiseen, työskentelyyn, käyttäytymiseen ja jaksamiseen, erityisesti läsnäolo-opetuksessa.

Aineenopettaja

- sopii opintojakson alussa yhdessä opiskelijoiden kanssa opintojakson tavoitteista ja arvioinnin perusteista ja kirjaa yhdessä sovitut kriteerit opiskelijoiden nähtäväksi.
- opettaa oman oppiaineen kannalta merkityksellisiä oppimaan oppimisen tapoja
- seuraa omien opintojaksojensa opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelijoiden opetukseen osallistumista
- merkitsee opiskelijoidensa poissaolot Wilmaan läsnäolo-opetuksessa. Opiskelijahuollollisesta tapaamisesta (esim. käynti psykologin tai kuraattorin vastaanotolla) ei merkitä poissaoloa, koska käyntitieto on salassa pidettävä asia.
- kysyy opiskelijalta poissaolon syytä, jos opiskelija ei ole selvittänyt poissaoloaan. Jos syy ei selviä tai opiskelijaa ei tavoiteta, tiedottaa poissaoloista ryhmänohjaajalle.
- laittaa Wilman tuntimerkintöihin viestin, kun opiskelijalla on kolme peräkkäistä selvittämätöntä poissaoloa tai opiskelijalle on tulossa K-merkintä (=keskeytynyt). Tuntimerkinnöistä viesti näkyy opiskelijalle, alaikäisen opiskelijan huoltajalle, ryhmänohjaajalle ja opintojen ohjaajalle. Opiskelija voi osallistua opetukseen, vaikka opintokokonaisuutta ei voitaisikaan arvioida poissaolojen vuoksi.
- keskustelee opiskelijan kanssa, kun hänellä syntyy huoli opiskelijasta ja ilmoittaa tarvittaessa asiasta ryhmänohjaajalle opiskelijan luvalla
- konsultoi tarvittaessa erityisopettajaa opiskelijoiden oppimisvaikeuksista
- konsultoi tarvittaessa terveydenhoitajaa, psykologia tai kuraattoria opiskelijan tukimuodoista (nimettömästi tai opiskelijan luvalla nimellä)
- sopii tarvittaessa opiskelijan kanssa tukiopetuksesta ja muista opiskelujärjestelyistä lukiokohtaisten käytänteiden mukaan
- osallistuu tarvittaessa huoltajatapaamisiin oppiaineensa asiantuntijana
- hoitaa muut lukiokohtaisesti sovitut tehtävät

7.3 RYHMÄNOHJAAJA TAI OPINTO-OHJAAJA

1. Yksilötyö (opiskelijan opintomenestyksen, poissaolojen ja hyvinvoinnin seuranta)

- seuraa lukio-opintojen alkaessa, että opiskelija tosiasiallisesti aloittaa opinnot lukiossa. On yhteydessä opiskelijaan ja huoltajiin, mikäli opiskelija ei aloita opintoja. Mikäli opiskelija ei yhteydenotoista huolimatta aloita opintoja, ryhmänohjaaja ilmoittaa tilanteesta lukiosihteerille.
- havainnoi ryhmänsä opiskelijoiden hyvinvointia ollessaan yhteydessä opiskelijoihin.
- käy kahdenkeskiset keskustelut opiskelijan kanssa
- seuraa opiskelijan poissaoloja tai edistymistä viikoittain ja mikäli huoli herää, ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin
- Ilmoittaa rehtorille/opolle, mikäli opiskelijan opinnot eivät etene tai edellytykset kuulemistilaisuuden pitämiselle täyttyvät muuten. Opiskelijalle ja huoltajalle tulee lähettää kutsu kuulemistilaisuuteen (2 viikkoa) ennen opiskelijan eronneeksi katsomista. Kutsupohja löytyy lukiosihteereiltä.
- tarkistaa opiskelijan opiskelumenestyksen jaksoittain (hylätyt ja keskeneräiset opintokokonaisuudet, heikentyneet arvosanat ja opintojen kertymän) tavoiteajassa.
- tiedottaa opinto-ohjaajalle ryhmänsä opiskelijoiden tilanteesta ja huolenaiheista sekä poissaolomääristä/ opintojen edistymisestä säännöllisesti
- antaa opettajalle tiedon sellaisesta opiskelijaa koskevasta asiasta, joka opettajan on hyvä tietää (kunkin jakson alussa Wilman kautta niille opettajille, jotka opettavat opiskelijaa)
- keskustelee opiskelijan kanssa sekä tarvittaessa opinto-ohjaajan, aineenopettajien ja opiskeluhuollon kanssa, jos huoli nuoresta syntyy
- on yhteydessä alaikäisen huoltajaan, kun hänellä on huoli opiskelijasta

- kannustaa 18 vuotta täyttäneitä opiskelijoita antamaan huoltajille luvan Wilman käyttöön ja lukion työntekijöille luvan olla yhteydessä vanhempiin
- ohjaa tarvittaessa opiskelijan opinto-ohjaajan, erityisopettajan tai opiskeluhuollon työntekijän luokse
- osallistuu HOPS-lomakkeen työstämiseen yhdessä opiskelijan kanssa
- seuraa, että opiskelijan opinnot etenevät opiskelijan HOPSn mukaan

Yhteistyö kodin kanssa

- pitää yhteyttä huoltajiin opiskelijan hyvinvoinnin edistämiseksi
- ilmoittaa huoltajille heidän velvollisuudestaan seurata oppivelvollisen opintojen etenemistä, mikäli huoltaja ei ole kirjautunut Wilmaan.
- osallistuu tarvittaessa huoltajatapaamisiin
- on yhteydessä huoltajaan, mikäli opinnot eivät etene henkilökohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti (mahdollisuus valmistua 3–4 vuodessa).

Yhteisötason työ (opiskelijaryhmät, lukioyhteisö)

- toimii oman ryhmänsä lähiohjaajana. Hän
    - tiedottaa ro-tapaamisissa ja yhteisten tiedotuskanavien kautta (esim. Wilma)
    - ohjaa uusia opiskelijoita omaksumaan lukion käytänteitä
    - opastaa opiskelijoita opintojen käytännön asioissa
    - käy keskusteluja opiskelijoiden kanssa tarpeen mukaan
    - tukee ryhmäytymistä ja sosiaalisten verkostojen rakentumista koko lukion ajan
- osallistuu lukion yhteisten tilaisuuksien järjestelyihin yhteisöllisyyden vahvistamiseksi lukiokohtaisesti sovittavalla tavalla
- ryhmänohjaajat pitävät yhteyttä säännöllisesti sopiakseen yhteisistä käytännöistä
- osallistuu tarvittaessa yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksiin

Muut lukiokohtaisesti sovittavat tehtävät

7.4 OPINTO-OHJAAJA

Opinto-ohjaaja on mukana opiskeluhuollon ohjauksen suunnittelussa, kehittämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa yhdessä lukion muun henkilökunnan kanssa.
Jokaisella opiskelijalla on nimetty henkilökohtainen opinto-ohjaaja, jonka kanssa hänellä on mahdollisuus kahdenkeskisiin luottamuksellisiin keskusteluihin. Lukioiden opiskeluhuollossa opinto-ohjaajan työ painottuu ennaltaehkäisevään työhön.

Opinto-ohjaaja antaa tukea ja ohjausta

- lukio-opiskelun käytäntöihin
- opiskelutaitoihin ja elämänhallintaan
- aine- ja opintojaksovalintoihin
- kiinnostuksien ja vahvuuksien kartoittamiseen
- yo-tutkinnon suunnitteluun
- ammatilliseen suuntautumiseen ja jatkokoulutusvaihtoehtojen kartoittamiseen sekä urasuunnitteluun
- jatko-opintoihin ohjaukseen

Opinto-ohjaaja

- osallistuu opiskelijahuollollisiin tehtäviin
- on yhteisöllisen hyvinvointiryhmän jäsen
- tarkistaa opiskeluvaikeuksien ilmaantuessa yhdessä opiskelijan kanssa hänen kokonaistilanteensa ja opinto-ohjelmansa

- tiedottaa tarvittaessa huolestaan opiskelijan huoltajalle
- ohjaa opiskelijaa eteenpäin tarvittaessa muihin asiantuntijapalveluihin, esimerkiksi erityisopettajalle, kuraattorille, psykologille tai oppilaitoksen ulkopuoliselle toimijalle
- järjestää ja osallistuu tarpeen mukaan huoltajatapaamisiin
- HOPS:n työstäminen yhdessä opiskelijoiden kanssa

7.5 ERITYISOPETTAJA

Erityisopettajan antama tuki on pedagogista tukea, joka kohdistuu oppimaan oppimiseen ja itsetunnon vahvistamiseen oppijana. Lukion erityisopettaja ei ole vastuussa opetussuunnitelman mukaisten oppiaineiden opetuksesta eikä eri oppiaineiden tukiopetuksesta. Lukion erityisopettajan rooli poikkeaa perusopetuksen erityisopettajan roolista. Erityisopettajan tehtäviä ovat:

1. Yksilötyö

- koordinoi lukiseulan toteuttamisen lukioissa ja vastaa lukiseulan tulosten tulkinnasta
- haastattelee ne opiskelijat, joiden lukiseulan tulokset viittaavat mahdolliseen erityisen tuen tarpeeseen
- tekee opiskelijoille yksilötestejä haastattelujen perusteella
- laatii oppimisen tuen suunnitelman opiskelijalle yhdessä opiskelijan kanssa; oppimisen tuen suunnitelmassa määritellään myös ylioppilaskirjoituksiin mahdollisten erityisjärjestelyjen toteuttamisen suunnitelma
- opastaa ja ohjaa opiskelijoita oppimisen tuen tarpeissa mahdollisuuksien mukaan
- ohjaa opiskelutaidoissa ja -tekniikoissa
- kirjoittaa tarvittavat lukilausunnot ylioppilastutkintolautakunnalle
- ohjaa opiskelijoita valitsemaan sopivat YTL:n erityisjärjestelyt
- toimii tarvittaessa monialaisissa asiantuntijaryhmissä

2. Yhteisötason tehtävät

- Henkilöstön konsultoiminen opiskelijoiden oppimisvaikeuksiin liittyvissä pedagogisissa kysymyksissä sekä oppimisvaikeuksiin liittyvien erityisjärjestelyjen käytön suunnittelu ja arviointi lukio-opintojen aikana ja ylioppilaskokeissa
- osallistuminen tarvittaessa yhteisöllisten hyvinvointiryhmien työskentelyyn
- yhteistyö huoltajien kanssa

7.6 TERVEYDENHOITAJA

Terveydenhoitaja toimii hoitotyön, terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisevän terveydenhuollon asiantuntijana lukiossa. Opiskeluterveydenhuollon keskeisenä tehtävänä on opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja opiskelukykyisyyden seuranta ja edistäminen sekä opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistäminen ja seuranta.

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä vahvistamalla nuoren omia voimavaroja, ennaltaehkäisemällä syrjäytymistä, tukemalla nuorta itsenäistymisessä sekä vahvistamalla nuoren elämänhallintaa.

Terveydenhoitajan tehtäväalueita ovat:

Yksilötyö

- Opiskelijoiden määräaikaiset terveystarkastukset ensimmäisenä opiskeluvuonna ja kutsuntaikäisten ennakkoterveystarkastukset sekä terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaan.

- Opiskelijan erityisen tuen tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen. Tarvittaessa opiskelijan ohjaus jatkotutkimuksiin tai hoitoon muiden palvelujen piiriin.
- Hoidon tarpeen arviointi, hoito ja hoitoonohjaus ensiaputilanteissa ja tarvittaessa äkillisissä ja muissa sairaustapauksissa. Opiskelijoilla on mahdollisuus hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle sairaanhoidollisissa asioissa. Opiskelija ohjataan kunnallisiin perusterveydenhuollon palveluihin samoin perustein kuin muutkin kuntalaiset.
- Opiskeluterveydenhoitajalla on päivittäin vastaanotto ilman ajanvarausta.
- Opiskelija voi sairausasioissa olla yhteydessä opiskeluterveydenhoitajaan tai terveysasemalle. Mikäli opiskelija ei tavoita oman lukion terveydenhoitajaa, hän voi olla yhteydessä terveysasemaan tai terveyskeskuspäivystykseen.
- Yhteydenpito huoltajiin opiskelijan luvalla, tarvittaessa osallistuminen perhe- ja verkostopalavereihin.
- Käynnit kirjataan terveydenhuollon sähköiseen potilastietojärjestelmään. Potilasasiakirjoihin merkitään hoidon tarpeen, järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi tarpeelliset tiedot.
- Selvitetään terveystarkastuksista poisjäävien opiskelijoiden tuen tarve.

Yhteisötason työ (opiskelijaryhmät, oppilaitosyhteisö)

- Osallistuminen terveydenhuollon asiantuntijana lukion yhteisöllisen hyvinvointiryhmän toimintaan.
- Terveysneuvonta opiskelijaryhmille ja ryhmien ohjaaminen mahdollisuuksien mukaan moniammatillisena yhteistyönä, aiheina voivat olla esimerkiksi mielenterveys, tupakka ja muut päihteet, seksuaaliterveys ja lepo.
- Yhteistyö lukioyhteisön muiden toimijoiden kanssa (esim. osallistuminen päihdestrategian, kiusaamisen ehkäisy- ja toimintaohjelman sekä kriisityönstrategian tekoon ja käsittelyyn).
- Yhteistyö opettajien kanssa.
- Opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa.
- Opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastaminen joka kolmas (3.) vuosi yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa.

7.7 LÄÄKÄRI

Lääkäri on opiskeluterveydenhuollon lääketieteellinen asiantuntija. Hän toimii yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa. Opiskeluterveydenhuollon lääkärintarkastuksia tehdään kaikissa oppilaitoksissa. Lisäksi terveydenhoitaja voi konsultoida puhelimitse tai potilastietojärjestelmän kautta opiskeluterveydenhuollon lääkäriä. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaanhoito.

7.8 OPISKELUHUOLLON PSYKOLOGI- JA KURAATTORIPALVELUT

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Arvion asian kiireellisyydestä tekee se psykologi tai kuraattori, jolle tapaamispyyntö tulee. Määräajat koskevat ensimmäistä henkilökohtaisessa tapaamisessa käytyä keskustelua ja asian selvittelyn alkamista, eivät tukitoimien järjestelyä tai tutkimuksia.

Mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä myös huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella. Tapaamista ei kuitenkaan tarvitse järjestää, jos se on psykologin/kuraattorin arvion mukaan ilmeisen tarpeetonta tai jos on kyseessä yhteydenottajan neuvonta tai eteenpäin ohjaus.

Opiskelijan asioissa voidaan asian laadun mukaisesti kääntyä myös opiskeluterveydenhuollon puoleen.

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

Oppilaitoksen työntekijän yhteydenotto psykologiin tai kuraattoriin
Opiskelijan lähellä olevilla työntekijöillä (mm. ryhmänohjaajat, opettajat) on erityisen tärkeä rooli huolen puheeksi ottamisessa varhain opiskelijan, hänen huoltajiensa ja opiskeluhuollon henkilöiden kanssa. Jos työntekijä arvioi, että opiskelijan vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi tarvitaan psykologin tai kuraattorin palveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tuen tarpeen arvioimiseen tarvittavat tiedot.

Jos opiskelija kieltäytyy yhteydenoton tekemisestä yhdessä, työntekijän tulee siitä riippumatta viedä huoli opiskelijasta psykologille tai kuraattorille. Opiskelijalle ja huoltajalle on kuitenkin annettava tieto yhteydenotosta ja tarjottava mahdollisuutta keskustella asiasta.

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja.

7.8.1 Psykologi

Psykologi toimii asiantuntijana opiskelijoiden opiskelukyvyn ja mielen hyvinvoinnin edistämiseen liittyvissä asioissa. Psykologi tukee oppilaitoksessa opiskeluhyvinvointia ennaltaehkäisevästi sekä yhteisöllisellä tasolla että yksilötapaamisissa.

Psykologi antaa neuvontaa ja ohjausta mielenterveyteen, oppimiseen, psykologisiin kehitystehtäviin, kriiseihin ja ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Psykologi tekee opiskelijan luvalla yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa opiskelijan muiden läheisten tai verkostojen kanssa osallistumalla opiskelijoiden monialaisiin asiantuntijaryhmiin. Psykologi ohjaa opiskelijan tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoihin oppilaitoksen ulkopuolelle. Psykologi myös arvioi tutkimustarpeen ja tekee sen pohjalta tarvittaessa tutkimuksia opiskelujen tukemiseksi.

Yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä psykologista asiantuntemusta hyödynnetään mielen hyvinvoinnin ja opiskelukyvyn edistämiseen kehittämällä mm. oppilaitoksen rakenteita, yhteisöllisiä toimintatapoja ja vahvistamalla henkilöstön osaamista opiskeluhuollollisissa asioissa yhdessä tekemällä. Yhteisöllistä työtä tehdessään psykologi voi myös koota yksittäisistä opiskelijoista ryhmiä erilaisten aihepiirien ympärille (esim. opiskelustressin vähentäminen, sosiaaliset pelot tai mielenterveysongelmien ehkäisy) tai osallistua ryhmäytyksiin. Suoran asiakastyön lisäksi psykologi voi toimia osana moniammatillisia työryhmiä. Hän antaa konsultaatiota muulle henkilöstölle sekä tuo psykologisen asiantuntemuksen tarjoaman näkökulman suunnittelu- ja kehittämistyöhön.

7.8.2 Kuraattori

Kuraattori on oppilaitoksessa työskentelevä sosiaalialan asiantuntija. Kuraattorin tehtäviin kuuluu psykososiaalista asiakastyötä, konsultaatiota, yhteisön ja ryhmien hyvinvoinnin edistämistä, vanhemmuuden tukemista, palveluohjausta, kehittämis- ja asiantuntijatyötä sekä

tarvittaessa työskentelyä kriisiytyneissä tilanteissa. Kuraattori tukee oppilaitoksessa opiskeluhyvinvointia ennaltaehkäisevästi sekä yhteisöllisellä tasolla että yksilötapaamisissa.

Kuraattori antaa neuvontaa ja ohjausta sosiaaliseen vuorovaikutukseen, itsenäistymiseen, arjenhallintaan, opiskeluun, sekä hyvinvointiin ja jaksamiseen liittyvissä asioissa. Työn painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä ja varhaisessa ongelmiin puuttumisessa. Kuraattori tekee yhdessä opiskelijan kanssa yhteistyötä huoltajien ja opiskelijan muiden läheisten tai verkostojen kanssa ja osallistuu tarvittaessa opiskelijoiden monialaisiin asiantuntijaryhmiin. Kuraattori myös ohjaa opiskelijan tarvittaessa oppilaitoksen ulkopuolisiin tuki- ja arviointitahoihin.

Yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä kuraattorin tarjoamaa sosiaalialan asiantuntemusta voi hyödyntää ryhmissä ja oppilaitosyhteisössä tapahtuvassa työskentelyssä, suunnitelmien valmistelussa sekä kyselyjen toteuttamisessa. Yhteisöllistä työtä tehdessään kuraattori voi myös koota yksittäisistä opiskelijoista ryhmiä erilaisten aihepiirien ympärille (esim. elämänhallinnan taitoihin liittyen) tai osallistua ryhmäytyksiin. Kuraattori kehittää opiskeluhuollollisia rakenteita oppilaitoksessa yhteistyössä muun henkilöstön kanssa. Kuraattori antaa ammatillista tukea ja konsultaatiota muulle henkilöstölle, tekee verkostotyötä oppilaitoksessa ja sen ulkopuolella sekä tuo sosiaalialan asiantuntemuksen tarjoaman näkökulman suunnittelu- ja kehittämistyöhön.

Toisella asteella on käytettävissä myös vastaavan kuraattorin palvelut. Vastaava kuraattori antaa ammatillista tukea ja konsultaatiota kuraattoreille, oppilaitoksen henkilökunnalle ja yhteistyökumppaneille, toimii tarvittaessa kuraattorin työparina esim. asiakastapaamisissa, tekee kehittämis-, asiantuntija- ja verkostotyötä sekä osallistuu tarvittaessa kriisityöhön.

8. LUKION OPETUS- JA MUUN HENKILÖSTÖN PEREHDYTYS SEKÄ OSAAMISEN VARMISTAMINEN

Uuden työntekijän aloittaessa koulukohtaisesti nimetty perehdyttäjä huolehtii siitä, että henkilö saa työnsä kannalta tarpeelliset tiedot. Uusi työntekijä tutustuu esimerkiksi opiskeluhuoltosuunnitelmaan sekä hyvinvointikansioon ja lukuvuosisuunnitelmaan.

Osaamisen varmistamisessa hyödynnetään lukioiden koulutussuunnitelmia. Kun koko henkilökuntaa koskeva uutta osaamista vaativa asia tulee esille tai huomataan osaamisvaje tiettyyn teemaan liittyen, se nostetaan esille näihin suunnitelmiin. Koulutussuunnitelmista löytyy sekä opetustoimen nostamat kuntakohtaiset asiat sekä yksiköiden omat osaamistarpeet.

Koulukohtaiset tarkennukset perehdytykseen ja osaamisen varmistamiseen liittyen on kirjattu lukioiden lukuvuosisuunnitelmiin.

9. YHTEISTYÖ OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN HUOLTAJIENSA KANSSA

Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja alle 18-vuotiaiden osalta hänen huoltajansa kanssa hyvinvoinnin ja opiskeluedellytysten tukemiseksi. Voidakseen tukea nuoren opiskelua huoltajilla on oltava riittävästi tietoa opiskelun tavoitteista ja lukiokoulutuksesta. Lukioiden vastuulla on tiedottaa aktiivisesti oppilaitoksen toiminnasta ja opiskelijan hyvinvointiin sekä opintoihin

liittyvistä asioista opiskelijan huoltajille sähköisessä huoltajaliittymässä, vanhempaintapaamisissa, viesteillä ja tiedotteilla sekä henkilökohtaisissa keskusteluissa. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus saada joustavasti tietoa sekä opinnoista että opiskelijoiden käytössä olevasta opiskeluhuollosta. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioidaan aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyys ja oma vastuullisuus sekä nuoren etu. Opiskelun alusta lähtien solmitut luontevat yhteydet nuoren huoltajiin mahdollistavat hyvän yhteistyön myös ongelmien ilmetessä.

Vantaan lukioilla on käytössä sähköinen opiskelijatietojärjestelmä Wilma, jonne myös alaikäisen nuoren huoltaja saa omat tunnukset. Niiden avulla opiskelija ja huoltaja voivat seurata opiskelun etenemistä, suorituksia ja poissaoloja. Ryhmänohjaaja on opintojen alkuvaiheessa yhteydessä huoltajiin, jotka eivät ole ottaneet huoltajatunnuksia käyttöön. Huoltajan tunnukset vanhenevat opiskelijan täyttäessä 18 vuotta, mutta tämänkin jälkeen huoltajat voivat jatkaa liittymän käyttöä opiskelijan antamalla luvalla.

Opiskelijan omat toivomukset otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Alaikäinen tai muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon edellä mainitut edellytykset sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huoltajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion edun toteutumisesta, painavasta syystä ja kehitystasosta tekee opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö (kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi tai lääkäri). Painavia syitä ovat mm. fyysisen, henkisen tai seksuaalisen väkivallan uhka kotona.

9.1 HUOLTAJAT NUOREN TUKENA JA OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN

Huoltajilla on aina tärkeä ja aktiivinen rooli oman nuorensa asioissa. Ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja tiedottavat huoltajia opiskelijaa koskevissa asioissa ja sopivat tarvittaessa tapaamisia. Huoltajat voivat antaa palautetta ja kehittämisideoita lukion toiminnasta esim. ryhmänohjaajalle tai aineenopettajalle.

Opetuksessa aineenopettajat huolehtivat siitä, että alaikäistä opiskelijaa koskevat opiskelutiedot ovat huoltajan käytettävissä. Opiskelija ja huoltajat puolestaan huolehtivat siitä, että lukiolla on tarvittavat opetuksen järjestämiseen olennaisesti liittyvät tiedot.

Opiskelijahallintojärjestelmä Wilmasta alaikäisen opiskelijan huoltaja näkee ajantasaisesti opiskelijan opiskeluun liittyvät tiedot ja pitää yhteyttä lukion toimijoihin.

On tärkeää, että huoltajat

- seuraavat nuoren työskentelyä ja kannustavat opiskelemaan aktiivisesti
- seuraavat aktiivisesti nuoren opintojen edistymistä ja koulun henkilökunnan viestintää Wilma järjestelmästä
- selvittävät viipymättä alaikäisen nuoren poissaolot Wilmassa
- ottavat tarvittaessa matalalla kynnyksellä yhteyttä ryhmänohjaajaan (opinnot, erityistilanteita koskevat asiat esim. terveydentila)
- huolehtivat osaltaan siitä, että nuoren opiskeluolosuhteet ovat kunnossa
- ohjaavat nuorta hyvään arkirytmiin (uni, ruokailu, liikunta, sosiaaliset suhteet, sosiaalisen median käyttö sekä opiskelun ja muun elämän tasapaino jne.)
- keskustelevat nuoren kanssa vanhempien käyttöoikeuksien jatkamisesta Wilmassa nuoren täyttäessä 18 vuotta

Lukio-opiskelu on itsenäistymiseen ja aikuisuuteen kasvamisen aikaa. Vaikka nuori saavuttaakin silloin täysi-ikäisyyden, vanhemmat tai huoltajat ja koti ovat edelleen elämän ja opiskelun keskeinen tuki. Vanhemmat voivat edistää nuoren opiskelua olemalla kiinnostuneita opinnoista ja niiden sujumisesta ja kyselemällä koulukuulumisia

- valinnat, opiskelu, kokeet, opiskelun arki
    - olemalla apuna suunnittelussa ja aikatauluttamisessa
    - kuuntelemalla ja keskustelemalla, olemalla käytettävissä
    - kannustamalla, rohkaisemalla ja ohjailemalla, vaikkei nuori aina samoilla linjoilla olisikaan ja
- myös silloin, kun tulee huonompia arvosanoja
    - antamalla positiivista palautetta
    - välttämällä jatkuvasti samojen asioiden toistamista, kyynisyyttä ja vertailua muihin nuoriin
    - käymällä yhdessä läpi nuoren tuntoja opintojen sujumiseen liittyen
    - muistamalla, että joissain asioissa vastuu on jo nuorella, kuitenkin vanhempien valvonnassa
- ja seurannassa
    - olemalla vaatimatta kohtuuttomia
    - tekemällä nuorelleen selväksi, että kun on tehnyt parhaansa, se riittää

10. TIETOSUOJA JA SALASSAPITO

10.1. TIETOSUOJA

Suomen perustuslain (731/1999) mukaan jokaisen yksityiselämä on suojattu. Tietosuoja on perusoikeus, jolla turvataan perustuslaissa säädettyä kansalaisten yksityisyyttä. Tietosuojalaki (1050/2018) määrittelee henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset periaatteet. Se on säädetty toteuttamaan yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistämään hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Viranomaisten tehtävät ja niihin liittyvä oikeus kerätä, luovuttaa ja muuten käsitellä henkilötietoja luodaan eri toimintoja koskevilla erityislaeilla.

Tietosuojan toteuttamista edistävät tietoturvatoimet. Tietoturvallisuus muodostuu sellaisista käytännön toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on varmistaa tiedon saatavuus, eheys ja käytettävyys sekä tietojen salassapito ja tietojen rajatut käyttöoikeudet. Henkilötunnuksen käytössä on noudatettava erityistä huolellisuutta, vaikka kyseessä ei ole arkaluontoinen tai salainen tieto. Sitä ei tule siis tarpeettomasti merkitä asiakirjoihin.

Henkilötiedolla tarkoitetaan henkilöä tai hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, joiden perusteella kyseinen henkilö tai hänen perheensä voidaan tunnistaa. Kerättyjen henkilötietojen kokonaisuus muodostaa henkilörekisterin, jota ylläpitää esimerkiksi oppilaitos. Henkilörekisteristä on laadittava tietosuojaseloste, josta ilmenee muun muassa henkilötietojen käsittelyn tarkoitus.

Tiedot säilytetään ja hävitetään Vantaan kaupungin ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen tiedonohjaussuunnitelmien mukaisesti. Tiedonohjaussuunnitelmassa määritellyt asiakirjojen säilytysajat perustuvat lainsäädäntöön, Kansallisarkiston (ent. Arkistointilaitos) määräyksiin pysyvästi säilytettävistä asiakirjoista sekä Kuntaliiton suosituksiin määräajan säilytettävistä asiakirjoista. Säilytysajan päätyttyä tiedot hävitetään. Opiskeluhuollon asiakirjojen säilytysajat vaihtelevat, osa tiedoista säilytetään pysyvästi.

Tarkemmat tiedot henkilötietojen käsittelystä opiskeluhuollossa sekä rekisterinpitäjän, Vantaan kaupungin tietosuojavastaavan ja opiskeluhuoltorekisterin vastuuhenkilön yhteystiedot löytyvät Vantaan kaupungin verkkosivuilta.

10.2. SALASSAPITO

Kaikki yksittäisen opiskelijan asioita hoitavat työntekijät ovat salassapitovelvollisia Oppilaitoksen henkilöstö sekä opiskeluhuoltopalveluja toteuttavat tai yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn osallistuvat henkilöt eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhuollon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka
2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin. Edellä 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden salassapitovelvoitteista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:ssä (asiakirjasalaisuus) ja 23 §:ssä (vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto).

23 § Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista Opiskeluhuoltoa koskevista salassapitovelvoitteista voidaan poiketa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luvussa säädetään, ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Velvollisuus luovuttaa salassapidettäviä tietoja: Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.

Tiedonsiirto monialaisessa asiantuntijaryhmässä:
Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on lupa salassapidon estämättä vaihtaa tietoja, jotka ovat välttämättömiä opiskeluhuollon järjestämisessä. Opiskeluhuollon järjestämisessä välttämättömiä tietoja voidaan antaa myös opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle.

11. OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN JA SEURANTA

11.1 RAKENTEET JA ORGANISOINTI

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmän välityksellä. Vantaalla toimii moniammatillinen opiskeluhuollon ohjausryhmä sekä kasvatuksen ja oppimisen opiskeluhuollon kehittämisryhmä.

11.2 ALUEELLINEN OPISKELUHUOLLON YHTEISTYÖRYHMÄ

Hyvinvointialue muodostaa alueensa kuntien kanssa *alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän*. Yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä. Sen tehtävänä on:

1) valmistella laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 377/2022, 13 a §:ssä tarkoitettu alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle;
2) seurata 13 a §:ssä tarkoitetun alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista sekä lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista;
3) käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä

Yhteistyöryhmän jäsenet: puheenjohtaja perheiden ennaltaehkäisevien palveluiden palvelualuejohtaja, sihteeri lasten, nuorten ja perheiden palveluiden erityisasiantuntija, tehtäväaluepäällikkö esi- ja perusopetuksen opiskeluhuollon palveluista, tehtäväaluepäällikkö toisen asteen opiskeluhuollon palveluista. Lisäksi työntekijäedustus opiskeluhuollon henkilöstöstä huomioiden kaikki ammattiryhmät (kuraattori, psykologi, opiskeluterveydenhuolto) eri asteet (esiopetus, perusopetus ja toinen aste) ja eri kieliryhmien edustus. Vantaalta ryhmään on nimetty ruotsinkielisten palveluiden johtaja ja opiskeluhuollon erityisasiantuntija.

11.3 OPISKELUHUOLLON OHJAUSRYHMÄ

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa Vantaan ja Keravan yhteinen monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Ryhmän tehtävänä on turvata yhdenmukaiset palvelut sekä varmistaa yhteistyö esiopetuksen, eri koulujen, oppilaitosten ja virastojen välillä.

Ohjausryhmässä on edustus varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, toiselta asteelta, perhepalveluista, aikuisten ja perheiden sosiaalipalveluista, opiskeluhuollosta, ennaltaehkäisevästä terveydenhuollosta, psykososiaalisista palveluista, lastensuojelusta, ruotsinkieliseltä palvelualueelta sekä liikuntatoimesta.

11.4 OPISKELUHUOLLON JA HYVINVOINNIN KEHITTÄMISRYHMÄ

Vantaalla toimii opiskeluhuollon ja hyvinvoinnin kehittämisryhmä, jonka tarkoituksena on lasten, nuorten ja aikuisopiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen, yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon kehittäminen ja toteuttamisen tukeminen, lakisääteisen opiskeluhuollon toteutumisen varmistaminen ja tasalaatuisuus, strategian tuominen käytäntöön, hyvinvointiohjelmatyöhön ja suunnitelmaan osallistuminen, kyselyt ja kehittämiskohdat, hyvinvointipolun vahvistaminen sekä yhteistyö keskeisten kumppaneiden kanssa.

Ryhmän tehtäviä ovat opiskeluhuollon arviointi ja seuranta, valmistelu, opetussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen hyvinvoinnin vahvistaminen ja toteuttamisen tukeminen, hyvinvointiin ja opiskeluhuoltoon liittyvien ohjeistusten ja käsikirjojen laatiminen, ennaltaehkäisevä turvallisuustyö, työvälineiden ja -menetelmien kehittäminen sekä opiskeluhuollon toimijoiden tehtävien yhteensovittamisen tukeminen.

Kehittämisryhmässä on edustus Vantaan varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, toiselta asteelta ja ruotsinkielisistä palveluista.

11.5 TOTEUTUMINEN JA SEURANTA

Kaikissa vantaalaisissa lukioissa toimii säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR). Sen tehtävänä on vastata lukion opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on lukioyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Ryhmää johtaa lukion rehtori.

Opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten on laadittu lukioiden yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma. Yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma linjaa ja ohjaa lukioiden opiskeluhuoltotyötä. Opiskeluhuoltosuunnitelmassa on kuvattu opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut sekä yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteet ja toimintatavat. Opiskeluhuoltosuunnitelmaa täsmennetään lukiokohtaisesti lukuvuosisuunnitelmassa.

Vantaan oppimisen ja kasvatuksen toimialalla toimivassa Opiskeluhuollon ja hyvinvoinnin kehittämisryhmässä on tehty esiopetuksesta toiselle asteelle yhteinen opiskeluhuollon omavalvontaan yhteinen tiedonkeruun pohja. Omavalvonta on lakisääteisesti velvoittava (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 §).
Omavalvonnassa seurataan:

- Yksikkökohtaisten opiskeluhuoltoryhmien navigointien toteutuminen (kerran kolmessa vuodessa)

Vuosittain seurataan:

- Yhteisölliset hyvinvointiryhmät
    - Monialaiset asiantuntijaryhmät
    - Psykologi- ja kuraattoripalveluiden toteutuminen
    - Terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastusten toteutuminen

12. OSALLISUUS KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN LAATIMISESSA

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan koulutuksen järjestäjä laatii opiskeluhuoltosuunnitelman yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelussa (terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a §).

Aikuisten lukiokoulutuksen opiskeluhuoltosuunnitelma on laadittu yhteistyössä opetustoimen sekä oppilaitosten kanssa. Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistykselle sekä Vantaa nuorisovaltuustolle järjestettiin 3.5.2023 tilaisuus, jossa heidän oli mahdollista kommentoida opiskeluhuoltosuunnitelman luonnosta. Opiskeluhuoltosuunnitelman luonnos on lähetetty valmisteluajalla säännöllisesti Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle kommentoitavaksi.

LIITTEET

LIITE 1: SUUNNITELMA OPISKELIJOIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Laki Ammatillisen koulutuksen (531/2017) 80 §:n mukaan sekä Lukiolain (714/2018) 40§:n mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Ammatillisen koulutuksen annetun lain (164/2022) 80 §:n mukaan sekä Lukiolain L164/2022, 80§:n mukaan opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (94§ 2 mom.) sekä Lukiolaissa (714/2018 30§ 2 mom.) opiskelijan käyttäytymisvelvoitetta on tarkennettu siten, että opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

1. Käsitteiden avausta

1.1 Kiusaaminen

Kiusaaminen on puolustuskyvyttömän oppilaan tahallinen vahingoittaminen. Yhdelle ja samalle oppilaalle aiheutetaan toistuvasti vahinkoa tai pahaa mieltä. Kiusaaminen erottuu riitelystä tai häirinnästä siitä, että se on toistuva, tietoinen ja siinä käytetään vallankäyttöä. Kiusaaminen on useimmiten ryhmäilmiö. Kiusaaminen voi olla psyykkinen, fyysinen, omaisuuteen kohdistuva tai verkkokiusaaminen.

Psyykkinen kiusaaminen tai henkinen väkivalta on pilkkaaminen, haukkuminen, matkiminen, toisen kohtelu kuin ilmaa, sulkemista pois joukosta, vahingoittamalla ihmissuhteita, toisten yllyttäminen yhtä vastaan, juoruilu, syrjiminen, pettäminen, ilmeily, huokailu, rasistinen käyttäytyminen, merkitsevien silmäysten vaihtaminen toisten kanssa, kikattelu tai pilkallinen nauru, rahan kiristäminen, uhkailu, pakottaminen tekoihin, väärin neuvominen, jne.

Fyysinen kiusaaminen on lyöminen, potkiminen, töniminen, nipistely, kamppaaminen, hiuksista vetäminen, väkivalta, joka naamioidaan urheiluksi ja leikiksi, pään kastaminen vessanpönttöön, kulun estäminen, esineellä heittäminen jne.

Omaisuuteen kohdistuva kiusaaminen on tavaroiden piilottelu ja ottaminen, tahallinen tuhoaminen jne.

Nettikiusaaminen on nimettömien tai nimellä loukkaavien, pilkkaavien tai halventavien viestien, kuvien tai videoiden lähettäminen, toisena ihmisenä esiintyminen, toisen henkilön yksityisten tietojen levittäminen, ryhmästä eristäminen jne. Netti-/somekiusaaminen tapahtuu pikaviestimissä, yhteisöpalveluissa tai keskustelupalstoilla. Somekiusaaminen

leviää nykyään usein netistä koulun arkeen. Somekiusaaminen on julkista ja pysyvää. Somekiusaaminen on usein rikos, kunnianloukkaus, esim. loukkaavien tekstien laittaminen nettiin, yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen, laiton uhkaus.
Jokainen kiusattu kokee kiusaamisen omalla tavallaan. Kiusaamisen määrittelyissä voidaan kuunnella kiusaamisen kohteeksi joutuneen omia kokemuksia.

1.2 Väkivalta

Väkivalta on opiskelijan väkivaltainen ja uhkaava käyttäytyminen, jolla hän vaarantaa toisen henkeä tai terveyttä tai joka kohdistuu esimerkiksi oppilaitoksen irtaimistoon.

1.3 Häirintä

Häirintä on tilanne, jossa luodaan halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri liittyen toisen henkilön seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään, vammaisuuteen, ikään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, poliittiseen toimintaan, perhesuhteisiin, terveydentilaan tai muuhun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaissa säädettyyn syrjintäperusteeseen. Häirintä voi esiintyä asiattomana vihjailuna ja loukkaavana käytöksenä sanoin tai teoin. Häirintä voi myös olla ihmisarvoa loukkaavan materiaalin esittäminen verkossa tai sosiaalisessa mediassa. Häirintä linkittyy läheisesti vihapuheeseen.

1.3.1 Seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen perustuva häirintä

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottu yksipuolinen huomio, joka liittyy sukupuoleen. Seksuaalinen häirintä tapahtuu sanoin, elein ja teoin. Se voi myös tapahtua sosiaalisessa mediassa tai puhelimen välityksellä. Huomion kohteena olevan henkilön oma tuntemus ja kokemus mittaa, onko kyseessä seksuaalinen häirintä. Seksuaaliselle häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus, mutta se voi myös olla yksittäinen teko. Seksuaaliseen häirintään liittyy usein vallankäyttöä.
Seksuaalinen häirintä on esimerkiksi

- seksuaalisesti vihjailevat eleet, ilmeet tai kosketukset
- epäasialliset seksuaaliset puheet tai vitsit
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat asiattomat huomautukset tai kysymykset
- näkyvillä olevat pornografiset tai yliseksuaaliset painotuotteet
- seksuaaliset värittyneet kirjeet, viestit, kuvat tai videot eri sosiaalisen median kanavilla
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.
Sukupuoleen perustuva häirintä on esimerkiksi

- alentava ja kielteinen puhe toisesta sukupuolesta
- toisen suokupuolen halventaminen

2. Ennaltaehkäisy

2.1 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen oppilaitosyhteisötasolla

Kiusaamisen, väkivallan ja seksuaalisen häirinnän ehkäisemisen lähtökohtana on oppilaitoksen johdon ja kaikkien työntekijöiden asenne; kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ei tule pitää missään olosuhteissa hyväksyttävänä, jokainen on sitoutunut ennaltaehkäisemään ja puuttumaan välittömästi kaikkiin esille tuleviin tapauksiin. Henkilökunnalle, opiskelijalle ja huoltajille tiedotetaan kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta, jotta he tunnistavat niiden eri muodot. Yhteisön tulee myös tietää ilmiöiden esiintyvyydestä ja vakavuudesta. Henkilökunnalle pidetään tarpeen mukaan perehdytyksiä tiettyihin ilmiöihin ja niiden puuttumiseen.
Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa käsitellään ennaltaehkäisevästi yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksissa, henkilökunnan kokouksissa sekä suunnittelupäivillä. Jokaisen aikuisen pitää olla tarkkana siitä, että ei kiusaamis-, häirintä- tai väkivaltatilanteita havaitessaan jää hiljaisen hyväksyjän rooliin. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä eivät lopu itsestään, vaan niihin on puututtava. Ellei niihin puututa, on vaarana, että niitä aletaan pitää ”normaalina” käyttäytymisenä.
Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä käydään henkilökunnan, opiskelijoiden, huoltajien, tarvittavien viranomaisten sekä yhteistyökumppaneiden kanssa läpi joka lukuvuosi. Suunnitelma on näkyvillä huoltajille ja opiskelijoille sähköisessä järjestelmässä, lukuvuositiedotteessa, vanhempainilloissa ja oppitunneilla. Suunnitelman läpikäymisen yhteydessä kerrotaan myös, mitkä kyselyt oppilaitoksessa tehdään kiusaamisesta, väkivallasta sekä häirinnästä, ja missä yhteyksissä ne käydään läpi.

Kiusaamistapauksessa seurataan kiusaamiseen puuttumisen toimintamallia. Selvittelyyn osallistuu ainakin kaksi henkilökunnan jäsentä. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajat otetaan mukaan selvittelyyn ja sovitteluun.

Oppilaitoksessa tehdään järjestyssäännöt Opetushallituksen ohjeiden mukaan.

2.2 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen opiskelijaryhmätasolla

Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa käsitellään ennaltaehkäisevästi ryhmänohjauksessa, kokouksissa, eri aineiden oppitunneilla, teemapäivillä ja teemaviikoilla. Jos kouluterveyskyselyssä tai oppilaitoksen omissa kyselyissä nousee huolia teeman osa-alueissa, teema nostetaan painopisteeksi, jota käsitellään tehostetusti opiskelijoiden kanssa. Opiskelijoita tiedotetaan sekä oikeuksista että velvollisuuksista ryhmän jäseninä. Oppilaitoksissa kiinnitetään jatkuvaa huomiota ryhmäyttämiseen. Ryhmäyttäminen on jatkuva, läpi toiminta-/lukuvuoden toteutuva prosessi. Erityistä huomiota kiinnitetään ensimmäisen vuoden opiskelijoihin. Ryhmäyttämistä voidaan tehdä yhteistyössä nuorisopalveluiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Myös tutor-opiskelijat ovat aktiivisesti mukana uusien opiskelijoiden opintojen alkaessa.
Nuorten osallisuutta ja yhteistoimintaa kehitetään jatkuvasti. Opiskelijakunnat ja tutor-opiskelijat osallistuvat oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja arviointiin monipuolisesti. Laajemmissa uudistuksissa osallistetetaan opiskelijat erilaisten kyselyiden ja

osallisuustapahtumien avulla. Tutorit ja opiskelijakunta ovat aktiivisesti mukana hyvinvoinnin edistämisessä, kiusaamisen ehkäisyssä ja lievien ristiriitatilanteiden selvittelyssä. Opiskelijoiden edustajat osallistuvat koko koulun suunnittelu- ja arviointityöhön.

2.3 Ennaltaehkäiseminen ja puuttuminen yksilötasolla

Oppilaitoksen kaikkia opiskelijoita tulee rohkaista ja kannustaa puuttumaan näkemäänsä kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään. Opiskelijoille informoidaan oppilaitoksen prosesseista kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttumiseen liittyen. Oppilaitoksen toimintasuunnitelman tunteminen rohkaisee opiskelijoita puuttumaan aktiivisesti heidän havaitsemiin häiriöihin. Myös ilmiön käsitteleminen ja pohtiminen etukäteen auttaa opiskelijoita tunnistamaan häiriötilanteet.

Teemaa käsitellään jokaisen henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Kiusaamistapaukset selvittää ainakin kaksi henkilökunnan edustajaa. He hyödyntävät toiminnassaan kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteitä (luku 2.3.1) sekä tarvittaessa kaupungin kriisikortteja. Kiusaamisen selvittelyprosessia dokumentoidaan tarkasti. Jos kiusaaminen jatkuu, toimenpiteistä huolimatta pyydetään apua muilta viranomaisilta (katso toimenpiteet).

Opiskelijoille opetetaan miten toimia, jos heitä häiritään:

- Ensimmäisenä toimenpiteenä on kertoa kiusaajalle/häiritsijälle selvästi, miltä hänen käyttäytymisensä tuntuu ja pyytää tätä lopettamaan. Pyri sanomaan EI vakuuttavasti.
- Usein turvallisinta on poistuminen paikalta. Tilanteesta on aina oikeus poistua. Poistumiseen ei tarvita kenenkään lupaa eikä silloin tarvitse sanoa mitään.
- Jos kiusaaminen, väkivalta ja häirintä kiellosta huolimatta jatkuu, ilmoita siitä aina jollekin oppilaitoksen aikuiselle ja/tai huoltajalle.
- Asian käsittelyä varten kirjaa tapahtuma esim. puhelimeesi: tapahtuma-ajat ja -paikat, mitä tapahtui ja keitä oli läsnä.

Muista, että kiusaaminen, väkivalta tai häirintä ei ole koskaan häirinnän kohteen syytä.

Opiskelijoille opetetaan, miten puuttua näkemäänsä kiusaamiseen, häirintään tai väkivaltaan esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Sanomalla häiritsijälle, että hänen käyttäytymisensä on loukkaavaa ja että hänen on lopetettava.
- Tukemalla, puolustamalla ja uskomalla häirintää kokenutta kaveria.
- Tapahtunutta ei saa vähätellä eikä syyttää ahdisteltua kaveria.
- Kertomalla tapahtuneesta jollekin oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvalle ja/tai huoltajalle.

Jos ei uskalla mitenkään puuttua kiusaamiseen, on tärkeää ainakin kertoa tapahtuneesta (vaikka nimettömällä viestillä) jollekulle oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvalle

2.3.1 Kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteet

1. Jokainen kiusaamista tai häirintää havainnut tai siitä tiedon saanut huolehtii siitä, että asiaa lähdetään selvittämään nopeasti ja tosissaan.
2. Henkilökunta keskustelee asianosaisten kanssa ensin erikseen ja selvittää tilanteen kulun. Tavoitteena on, että jokaisen näkökulma tulee esiin. Tapahtumat kirjataan tarkasti ylös ja sovitaan seurannasta ja sovittelusta. Sekä kiusatulle että kiusaajalle sovitaan tukiaikuinen. Opiskelija saa itse vaikuttaa siihen, kuka hänen tukiaikuisenansa toimii.
3. Tapauksesta kerätään tietoa haastattelemalla muita asiasta tietäviä opettajia ja muita asianosaisia, jotka ovat oppilaitoksen henkilökuntaa, tai opiskelijoita.
4. Opiskeluhuolto (psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa) otetaan mukaan, jos opiskelija haluaa.
5. Alaikäisten huoltajiin ollaan yhteydessä.
6. Kiusaajalle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus. Alaikäisestä tulee tilanteen vakavuuden mukaan tehdä lastensuojeluilmoitus.
7. Järjestetään eri osapuolten yhteinen asian käsittely, jonka tavoitteena on sopiminen, eli miten kohdataan toista jatkossa. Tämä voi olla vertaissovittelua, jos koululla on sellainen käytäntö. Tarvittaessa tehdään kirjallinen sopimus, jonka osapuolet allekirjoittavat.
8. Sovitaan seurantatapaamisten ajankohdat, joissa tarkistetaan, onko kiusaaminen loppunut.
9. Jos kiusaaminen ei lopu, otetaan käyttöön kurinpitotoimenpiteitä kuten kirjallinen varoitus (jos sellaista ei olla vielä annettu) tai opiskelijan opetukseen osallistumisen määräaikainen epääminen. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus.
10. Pyydetään apua muilta viranomaisilta kuten kaupungin kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijalta, kaupungin turvallisuusasiantuntijalta ja lastensuojeluviranomaiselta. Asian käsittely monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan ja/tai huoltajan suostumukseen. Suostumus voi olla suullinen silloin, jos asiantuntijaryhmän käsittelyyn osallistuu opiskeluhuollon henkilöstöä. Tiedot suullisen suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen. Tarpeen mukaan myös Aseman lasten K-0-työntekijät sovittelevat. Jos käsittelyyn osallistuu muita tahoja tai jos opiskelija haluaa mukaan muita henkilöitä (esimerkiksi ystävän tai oppilaitoksen ulkopuolisen auttajatahon) suostumuksen tulee olla kirjallinen. Tiedot suostumuksen antamisesta kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen.
11. Jos kiusaaminen jatkuu näidenkin toimenpiteiden jälkeen, tehdään viimeistään nyt rikosilmoitus, nuori voidaan ohjata Ankkuri-toimintaan tai sovittelutoimistolle. Koulun tulee harkita erottamista määräajaksi.
12. Kaikki käydyt keskustelut ja tapaamiset kirjataan muistioksi ja säilytetään samoin kuin opiskeluhuoltokertomukset (opiskeluaika + 10 vuotta).

Huomioitavaa on että 1.8.2022 lakimuutosten myötä oppilaitos voi käyttää kurinpitotoimia, vaikka samasta teosta olisi vireillä syyte tai tuomioistuimen antama rikostuomio.

Vantaan kiusaamiseen puuttumisen malli.

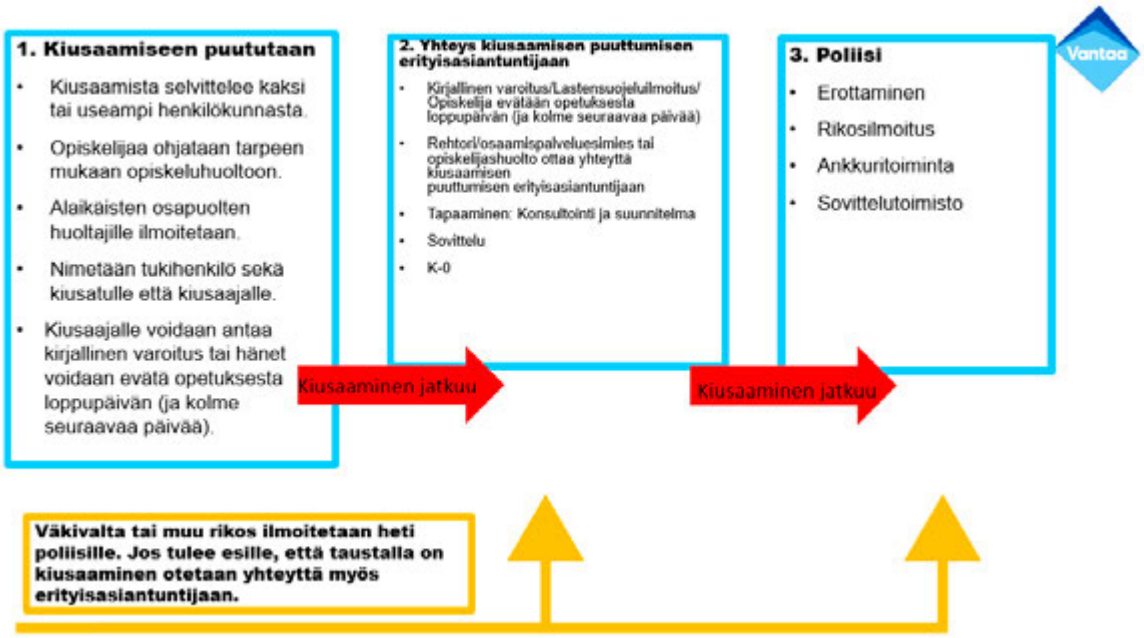

2.3.2 Kiusaaja tai kiusattu on henkilökuntaa

Jos syntyy epäilys, että joku henkilökunnasta kiusaa opiskelijaa, siitä ilmoitetaan rehtorille. Hän jatkaa selvittelyä. Rehtori on yhteydessä toisen asteen koulutuksen johtajaan, kaupungin turvallisuusasiantuntijaan ja työsuojeluasiantuntijaan. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus. Rehtori ilmoittaa alaikäisen opiskelijan huoltajille.

Tilanteessa, jossa opettaja on kiusaamisen kohde, hän ilmoittaa asiasta rehtorille. Rehtori ottaa yhteyden kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijaan, kaupungin turvallisuusasiantuntijaan ja työsuojeluasiantuntijaan. Työntekijä tekee TUTKA-ilmoituksen.

3. Häirintään puuttuminen

Opiskelijoita rohkaistaan ilmoittamaan havaitsemastaan tai kohtaamastaan seksuaalisesta häirinnästä koulun henkilökunnalle. Opiskelijalle informoidaan, keneen hän on yhteydessä, jos seksuaalista häirintää tapahtuu työssä oppimisessa.
Yhdenvertaisuuslaki uudistuu 1.6.2023. Koulun on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin opiskelijaan kohdistuvan häirinnän poistamiseksi. Koulutuksen järjestäjä syyllistyy syrjintään, jos näin ei toimita. Lisäksi häirinnän määritelmä muuttuu siten, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään.

Häirintään puuttumisessa seurataan Toisen asteen koulutuksen kriisikortteja.

Mikäli häirinnän tekijä on henkilökuntaa, seksuaalinen häirintä voi johtaa huomautukseen, varoitukseen tai palvelussuhteen päättämiseen. Laki kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003), valtion virkamieslaki (750/1994) ja työsopimuslaki (55/2001).

Seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädettyjä tekoja ovat muun muassa raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta ja lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin. Sen lisäksi seksuaalinen häirintä voi olla kunnianloukkaus.

4. Jälkiseuranta

Sekä uhria että tekijää ehdotetaan heti ottamaan yhteyttä opiskeluhuoltoon, kun kiusaamis-häirintä- tai väkivaltatilanne on koettu. Kiusaamistapauksessa uhrille ja tekijälle ohjataan tukihenkilö. Pitkittyneissä tilanteissa oppilaitoksen, kiusaamisen puuttumisen erityisasiantuntijan ja muiden viranomaisten yhteistyö jatkuu niin kauan, kun tilanne vaatii. Myös huoltajat tulee ottaa huomioon jälkiseurannassa.

5. Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajille ilmoitetaan oppilaitoksen ennaltaehkäisevästä työstä sekä puuttumisesta kiusaamiseen, häirintää ja väkivaltaan huoltajanilloissa, tiedotteissa sekä sähköisen järjestelmän kautta. Heille tiedotetaan kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta, jotta he tunnistavat niiden eri muodot. He saavat myös tietoa ilmiöiden esiintyvyydestä ja vakavuudesta. Huoltajia rohkaistaan olemaan yhteydessä oppilaitokseen, jos saavat tietoa kiusaamisesta, häirinnästä tai väkivallasta. Opettaja tai rehtori ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niiden epäillyn ja niiden kohteina olevan opiskelijan huoltajalle tai muille lailliselle edustajalle. Oppilaitoksen edustajat ovat yhteydessä huoltajiin puhelimitse tai sähköisen järjestelmän kautta. Jos yhteenotto tapahtuu puhelimitse, koulun tulee kirjata puhelu ja sen sisältö. Huoltajat osallistuvat järjestyssääntöjen laatimiseen.

6. Yhteistyö viranomaisten kanssa

Oppilaitos tekee lastensuojeluilmoituksen ja/tai rikosilmoituksen, kun tapahtuu väkivaltaa, rikos (esim. kunnianloukkaus, varastaminen, toisen tavaroiden rikkominen) tai jos on kyseessä pitkittynyt kiusaaminen. Seksuaalinen rikos kuten raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistus, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta tai lapselta tulee aina ilmoittaa lastensuojeluun ja poliisille.

7. Suunnitelman päivittäminen, toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi

Henkilökunta, opiskelijat, huoltajat, tarvittavat viranomaiset sekä yhteistyökumppanit tutustuvat suunnitelmaan uuden lukuvuoden alussa. Suunnitelmaa ja sen toteutumista arvioidaan keväällä. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisestä sen mukaan, mitkä kehitystarpeet suunnitelmassa ja toiminnassa huomataan.

LIITE 2: KRIISISUUNNITELMA

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Tämä Vantaan kaupungin Toisen asteen koulutuksen yhteinen kriisisuunnitelma on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestämisen periaatteet.

Tämän suunnitelman lisäksi oppilaitoksissa on käytössä:
1) **Akuutin kriisitilanteen toimintaohje,** joissa toimipistekohtaiset ohjeet ja vastuuhenkilöt/yhteystiedot.
2) **Vantaan kaupungin kriisikortit,** joissa on lyhyet ja tiiviit ohjeet erilaisissa kriisitilanteissa toimimiseen. Kriisikortit on suunniteltu niin, että etupuolella korttia on akuutin tilanteen ohjeet ja toisella puolella jälkitilan ohjeet.

Toimintatavat akuuteissa kriisitilanteissa

Hätäilmoitus 112 • Kerro kuka olet. • Kerro mitä on tapahtunut. • Kerro missä on tapahtunut. • Kerro onko joku vaarassa. • Vastaa kysymyksiin. • Sovi selkeä tapaamispaikka. • Älä sulje puhelinta, ennen kuin saat luvan.	**Palo ja pelastusohje** • Pelasta vaarassa olijat. • Hälytä apua 112. • Tyhjennä koulu pelastussuunnitelman mukaan. • Odota lisäohjeita kokoontumispaikalla. • Anna tarvittaessa ensiapua. • Vaaran uhatessa ulkona järjestä suojautuminen sisälle.
Opiskelijalla teräase • Jos tilanne on uhkaava, soita 112:een. • Rauhallisessa tilanteessa pyydä opiskelijaa luovuttamaan teräase pois. • Väkisin sen voi ottaa vain poliisi. • Kaikki poisotetut teräaseet luovutetaan poliisille. • Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus sekä aina ilmoitus huoltajalle. • Menettely on sama, jos opiskelijalla on ampuma-ase, replika-ase, muovikuula-ase tai jokin lyömäase.	**Soita 112:een ainakin näissä tilanteissa** • Iso tappelu, jossa on useita osallistujia tai tappelu, johon ei ole turvallista puuttua • Tilanteessa käytetään jonkinlaista välinettä. • Pahoinpitelyssä seurauksena syntyy muita kuin lieviä vammoja. • Kyseessä on pahoinpitely, jossa potkut kohdistuvat pään alueelle tai teko tapahtuu maassa makaavaan. • Kyseessä on seksuaalirikos. • Tilanteessa on syntynyt jollekulle vakavia vammoja. • Opiskelijalla on teräase, eikä hän suostu luovuttamaan sitä opettajalle. • Opiskelijalla on ase tai et tunnista välinettä leluksi. • Kyseessä on väkivaltainen uhkaus (netti, kirje, puhelin, pommiuhka ym.). • Kyseessä on kiinnipito, jossa ei selvitä omin voimin. • Opiskelija on kadonnut. • Opiskelijalla on hallussaan huumausaineita. • Opiskelija on akuutisti itsetuhoinen

Lyhyt muistilista henkilökunnalle akuutin tilanteen alkuvaiheen hoitamiseen

1. **Soita** vartijalle tai 112
2. **Jos mahdollista,** rauhoittele osallisia ja selvitä onko kyseessä opiskelija vai ulkopuolinen henkilö. Selvitä, ketkä tilanteessa ovat osallisia.
3. **Soita** omalle esimiehelle, ja kerro mitä on tapahtunut.
4. **Jos mahdollista,** ota yhteys tilanteessa olevan opiskelijan kanssa hänen huoltajaansa, jos opiskelija on alaikäinen.
5. Kriisiryhmä kutsutaan koolle (voi olla sähköinen tapaaminen). Ensimmäisen kriisiryhmän kutsuu koolle rehtori tai Variassa se esimies, joka tiedon tapahtuneesta on saanut, riippumatta siitä, kenen opiskelija on kyseessä. Kutsuminen tapahtuu laittamalla viesti kriisiryhmän jäsenten Signal -ryhmään. Kokouksessa sovitaan, kuka esimies johtaa tapausta koululla, ja tehdään tehtävänjako. Kriisiryhmän puheenjohtaja on toimipistevastaava, joka on aina mukana vähintään ensimmäisessä kokouksessa.
6. Tilannetta johtamaan sovittu esimies tiedottaa omaa esimiestään (päällikköä) ja rehtoria. Esimies saa tilanteen mukaan heiltä ohjeita ja apua.
7. Tilannetta johtamaan sovittu esimies päättää kriisiryhmän tuella, keitä tilanteesta tulee **nopeasti** ja **ensisijaisesti** tiedottaa. Kasvatuksen ja oppimisen toimialan viestintätiimiä tulee tiedottaa kriisistä varhaisessa vaiheessa. Ensisijaisesti ollaan yhteydessä Toisen asteen vastuutiedottajaan (040 527 1533). Tiimi auttaa tarvittaessa viestinnän suunnittelussa ja sisäisen viestin (henkilöstö) ja ulkoisen viestin (esim. huoltajat, opiskelijat, media) laatimisessa.
8. Yleensä on hyvä tiedottaa (tilanteessa mukana olleen opiskelijan huoltajan lisäksi) heti ainakin tilanteessa mukana olleen opiskelijan opettajia, opinto-ohjaajaa ja opiskeluhuollon henkilöstöä. Tiedottaminen henkilökunnalle kannattaa tehdä kaikille yhteisellä viestillä, jotta kaikilla on sama tieto asiasta.
9. Muille opiskelijoille tai heidän huoltajilleen tiedotetaan tarpeen mukaan. Tilannetta johtava esimies sopii tässä asiassa oman esimiehensä ja toimipistevastaavan kanssa kohderyhmät, kanavat, ajoituksen ja vastuut. Tiedottaminen on hyvä miettiä rauhassa akuutin tilanteen hoitamisen jälkeen, kuitenkin mahdollisimman pian.
10. Oppilaitoksen sisäisen kriisiviestinnän päävastuu on rehtorilla. Hän saa tukea viestintään Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimiltä.
11. Oppilaitoksen ulkoisesta kriisiviestinnästä vastaa rehtori. Jos kyseessä on valtakunnallista mediaa kiinnostava tai oppilaitosta laajempi tapaus, ulkoisesta viestinnästä vastaa Toisen asteen koulutuksen johtaja ja tarvittaessa Kasvatuksen ja oppimisen toimialan apulaiskaupunginjohtaja. He saavat viestintätukea Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimiltä.
12. Jos kriisin hallinta tai johtaminen on siirtynyt viranomaisille (esim. poliisille tai palokunnalle), myös viestintävastuu siirtyy heille. Tällöin myös sisäinen tiedottaminen hoidetaan yhteistyössä viranomaisten kanssa. Toiminnan johtamisesta vastaava kaupungin viranomainen vastaa kaikissa tilanteissa vastuullaan olevia palveluja koskevasta tiedottamisesta, kuten oppilaitoksen aukiolosta kriisitilanteessa.

Kriisisuunnitelman johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako

Jokaisessa oppilaitoksessa toimii kriisiryhmä.

Kriisiryhmän ja rehtorin/toimipistevastaavan tehtävät
Yleiset tehtävät rehtori/toimipistevastaava

- Lukion rehtori / Varian toimipistevastaava vastaa toimipistekohtaisen toimintaohjeen ja lukion kriisiryhmän kokoonpanon ajantasaisuudesta sekä muista ryhmän tehtävistä.

- Kriisitilanteessa sekä sisäisestä että ulkoisesta viestinnästä vastaa oppilaitoksen rehtori. Jos tilanteessa on mukana esim. pelastus- tai poliisiviranomaisia, tiedotusvastuu ulospäin itse tapahtumasta on heillä. Oppilaitokset toimivat kaupungin viestintäohjeiden mukaan.
- Järjestää turvallisuuteen liittyvää ylläpitävää koulutusta sekä ohjaa henkilöstöä tarvittaviin koulutustilaisuuksiin.

Yleiset tehtävät/ kriisiryhmä

- Analysoi eri tilanteissa toteutettuja toimia ja laatii niiden pohjalta korjausehdotuksia toimintamalleihin ja suunnitelmiin.
- Käy lävitse lukion turvallisuuskartoituksen (riskikartoitus) lukuvuoden alussa ja tämän jälkeen koko henkilökunnan kanssa (turvallisuusryhmä, päivitys).

Keskeiset yhteistyötahot:

- Toisen asteen koulutuksen johtaja: Ari Ranki puh. 050 314 5378
- Vantaan kaupungin turvallisuustiimi (päivystys): puh 09-83950170
- Poliisi puh. 112
- Lastensuojelu viranomaisnumero, klo 8–16 (ilmoitus/konsultaatio) puh. 09-4191 5501
- Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys (24/7) puh. 09-4191 5800
- Toisen asteen koulutuksen vastuutiedottaja 040 527 1533

Kriisitilanteiden ehkäisy ja toimintavalmiuden ylläpito

Kriisivalmiuden ylläpitämiseksi **vuosittain** suoritetaan muun muassa seuraavat toimenpiteet:

- poistumistiekarttojen esillä olon tarkistus, väylien esteettömyys ja poistumisharjoitus
- pelastusvälineiden, sammutuskaluston, hätäohjeiden, yhteystietojen ym. tarkistus
- ensiapuvälineiden tarkistaminen ja puuttuvien tarpeiden hankkiminen
- tilanteiden ennakkokäsittely opiskelijoiden kanssa (opettajat)

Kriisityöryhmä kokoontuu säännöllisesti suunnittelu- ja valmistelukokouksiin (ns. vuosikokoukset). Tämän lisäksi akuuteissa kriisitilanteissa rehtori/osaamispalveluesihenkilö kutsuu kriisityöryhmän jäsenet koolle mahdollisimman pikaisesti suunnittelemaan ja koordinoimaan työskentelyä ja yhteistyötä tilanteessa. Kriisitilanteen huomannut tai siitä tiedon saanut on velvollinen ilmoittamaan siitä rehtorille, jotta tämä voi kutsua kriisityöryhmän koolle. Kriisityöryhmä siis suunnittelee, kehittää, koordinoi ja arvioi jälkeenpäin oppilaitoksen toimintaa kriisitilanteissa lukukauden aikana pitkäjänteisesti sekä akuuteissa tilanteissa toimimiseksi. Oppilaitoksen kriisityöryhmä voi halutessaan ja tarpeen mukaan pyytää tukea näihin Vantaan kaupungin turvallisuustiimistä sekä muilta viranomaistahoilta, seurakunnalta jne. Vuosittaisten kokousten yhteydessä päivitetään toimipistekohtaista ohjetta tarpeen mukaan.

Perehdyttäminen

Kaikkiin mainittuihin kriisitilanteiden ohjeisiin (kriisikortit, akuutin tilanteen toimintaohje ja tämä kriisisuunnitelma) on syytä tutustua etukäteen esim. osana henkilökunnan ja uusien työntekijöiden perehdytyssuunnitelmaa, jotta kriisitilanteen yllättäessä työntekijänä on varmempi olo toimia. Lisäksi kriisityön toimintatavoista on hyvä järjestää henkilökunnalle esim. kahden vuoden välein teemallisia työpajoja tai koulutusta, jolla vahvistetaan yhteistyötä ja tietotaitoa toimia kriisitilanteissa.

Kriisiviestintä

Muista viestintä kriisitilanteissa. Ilmoita poikkeustilanteesta aina omalle esimiehellesi, turvallisuusasiantuntijalle ja Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimille. Näin tieto tapahtuneesta saavuttaa oikeat henkilöt ja saat apua kriisin hoitamiseksi. Muistilistassa kuvattu myös viestinnän vaiheet ja vastuut.

Kriisin laajuus määrittelee viestinnän suunnittelun kulloisenkin kokoonpanon. Yksittäistä oppilaitosta koskevassa kriisissä asia ratkaistaan rehtorin, Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimin ja (Variassa tiedottajan) yhteistyöllä. Laajemmassa kriisissä, kuten koko suuralueen turvallisuutta uhkaavassa tai mediaa erityisesti kiinnostavassa tilanteessa, mukaan otetaan myös toisen asteen koulutuksen johtaja.

Viestintää suunnitteleva ryhmä (rehtori, kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimi, tarvittaessa toisen asteen koulutuksen johtaja ja muut tarvittavat tahot) sopii yhdessä viestinnän toimenpiteet, kohderyhmät, kanavat ja aikataulun. Kasvatuksen ja oppimisen viestintä luonnostelee tarvittavan tiedotteen ja oppilaitoksen rehtori/toisen asteen koulutuksen johtaja hyväksyy sen tai ehdottaa muutoksia luonnokseen välittömästi.

Jos tilanne vaatii mahdollisimman nopeaa reagointia eikä rehtori/toisen asteen koulutuksen johtaja ole tunnin sisällä tavoitettavissa, Kasvatuksen ja oppimisen viestintätiimi lähettää tiedotepohjan oman harkintansa mukaan eteenpäin.

Suunnitelman arviointi ja päivittäminen
Tämä suunnitelma arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti tarpeen mukaan, yhteystietojen osalta vuosittain.

Vantaa
Vanda

VANTAAN HYVINVOINTI-SUUNNITELMA

VANDAS VÄLFÄRDSPLAN
VANTAA'S PLAN ON WELLBEING

2023–2025

Vantaa
Vanda